

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרח"ץ שליט"א

סוכות

ט"ז – כ"ב תשרי תשפ"ד

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'

או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר

מוהרא"ש

ר' אליעזר שלמה בן

ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות
מורנו ורבנו הרה"צ

ר' יצחק שמואל אהרן

לעזער שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה
הקדושה מתוך בריאות איתנה ונחת מכל
יצ"ח ותלמידיו

גט פשוט — העשוי כעין שלנו. **עדיו מתוכו** — תחת הכתב. **מקושר** — התם מפרש לה בבבא בתרא, שתקנוהו לכתנים שאין יכולין להחזיר גרושתיהן, וכשהיו כותבין הולכין אל הסופר, דממהר לכתוב גט, ונותנו לה, ומתחרט לאחר זמן. תקנו להו מקושר, שיש בו טורח לעשותו, ואדהכי והכי מיתיבא דעתיה. מניח בראשו שיטה חלק, וכותב שיטה, שיטה חלק, וכותב שיטה, וכן עד שלשה או ארבעה או יותר שיטין חלק. וכופל חלק הראשון על הכתב, ותופר, וחוזר וכופל חלק השני על שיטת הכתב שתחתיו ותופר, וכן שלישי. והעדים חותמין מבחוץ בין קשר לקשר. וילפינן התם דגט פשוט — עדיו שנים, מקושר — עדיו שלשה. וכל בפל וכפל קרוי קשר, ושלשה קשרין יש בו, ואם בא להרבות קשרים — מרבה בעדים. ושאר טופס השטר כתוב כדרכו. **שניהם פסולין** — שלא נעשו בתקון חכמים. **שיכול לעשותו פשוט** — שלא לתפור הקשרים. ואם מפסיק אויר בין שיטות העליונות — מה בכך? וטעמא דתנא קמא מפרש התם (קסד:ב) דקסבר אין יכול לעשותו פשוט — מפני שהמקושר והפשוט אין זמנו שוה, שאין כותבין זמן למקושר מאוחה הנה, אלא משנה של אחרית. **הכל כמנהג המדינה** — מקום שנהגו בפשוט ועשאו מקושר, מקושר ועשאו פשוט — פסול. דכי עבדיה בעל שליח לכתוב — על מנהג המדינה הוא דשויה. ובהאי לא איירי תנאי קמאי, אלא כשאינה במקום עדים. והיינו דהונן בה: ותנא קמא לית ליה מנהג המדינה? ומאן פליג עליה בהאי? ומשני: ודאי פלוגתא אחריתא היא ומיהו באתרא דנהוגי כר'. **עביד לי פשוט** — שליחות קלה. **ועבד מקושר** — שליחות בבירה. רבן שמעון בן גמליאל סבר: מראה מקום הוא לו, דאמר: די לך בפשוט, וכי עביד מקושר, דואיל ומנהג מדינה, אף במקושר — כשר. ותנאי קמאי פליגי עליה, ואמרי: קפידא הוא, ודווקא אמר ליה לעשותו פשוט. **מראה מקום היא לו** — שם תמצאנו. ולתנא קמא הוי קפידא: אי אפשי שתקבלנו אלא שם, ואין זה שלוחה במקום אחר. **בשבח ממון** — הוא דאמר רבי שמעון, דאף על פי שהטעה — מקודשת, דמסתמא ניחא לה. **אבל בשבח יוחסין** — "על מנת שאני ממזר" ונמצא שהוא נתין — לא ניחא לה בשבחו, מפני שהוא מתגאה עליה. **מאמא דרב מכריעי** — מנעל גדול ממדת רגלי איני חפיצה בו, שאיני יכולה להלך בו, ומשל הוא. **נתין** — זה גבעוני, על שם "ויתנם יהושע חוטבי עצים ושואבי מים". ואמרינן ביבמות (עח,ב): דוד גזר עליהם. **מגודלת** — גדולה, וראויה לשמשני. **אלא פליג ברישא** — בבבא קמייתא, גבי עני ונמצא עשיר. **והוא הדין** — דפליג בבבא בתרייתא גבי שפחה. וכיון דפליג ברישא דאם הטעה לשבח לאו טעותא היא — לא איכטריך למהדר אפלוגי בסיפא. הכי נמי גבי שבח יוחסין, לא איכטריך אפלוגי, דפליג ברישא לשבח יוחסין. **התם** — גבי בת או שפחה מגודלת. **אידי ואידי** — רישא דעני ונמצא עשיר, וסיפא דאין לו שפחה ויש לו — תרוייהו לשבח ממון הוא. בין דגלי רבי שמעון פלוגתא ברישא — לא איכטריך למהדר אפלוגי בסיפא. **הכא** — גבי לוי ונמצא כהן. **דשבח יוחסין הוא** — ואיכא למימר דמודה רבי שמעון בהא, משום דמסאנא דרב מכרעאי הוא, אם איתא דפליג רבי שמעון עליה — נתנייה: **גדלת** — חשובה. **לא ניחא לי** — שתהא שפחה חשובה לי, דשקלה מילי מינאי ואולא נדיא גבי שבבתאי: משום שהיא חשובה — מצויה לספר עם שכיונותיה ותשמע ממני דברים ותסדר אותם לפני שכיונתי ותתן אותי בפיהם ללעג וקלס. **יתרגם אפיליו מדעתיה** — בתמיה: שלא כתרגום שלנו? **התרגם פסוק כצורתו** — שבא לחסר תוספת התרגום שלנו, לומר: לא אתרגם פסוק זה אלא כצורתו, כגון "לא תענה על ריב" (שמות כג) — לא תסדיר על דינא, הרי זה בדאי. **והמסיק עליו** — שבא לומר: הואיל וניתן רשות להוסיף — אוסיף גם אני בכל מקום שארצה. **הרי זה מחרף** — מבזה את המקום, משנה את דבריו. ואונקלוס כשהוסיף — לא מדעתו הוסיף. שהרי בסיני ניתן, אלא שנשתבח, וחזר ויסדו, כדאמרינן במגילה (ג,א): "ישום שכל" — זה תרגום. **והני מילי** — דסגי בשלשה פסוקים, דאמר לה "קריינא". **הלכות** — הלכה למשה מסיני. **תורה** — קא סלקא דעתך תורה שבכתב. **מדרש** — חזון יקרא דאלהא דישראל.

לבנות

שיכול לעשותו פשוט — פירש בקונטרס: אי משום שיש אויר בין שיטה לשיטה כשפרשטו — אין לחוש, שיש סופרים הרבה שאינם אומנים לסדר בכתיבתן, ומניחין אויר בין השיטות. ונראה דאפילו יש חלק הרבה אין לחוש. ואף על גב דגט קרח פסול — לא מיקרי קרח אלא כשיש שיטות של חלק טפי מן העדים החתומים בו, אבל אם יש עדים החתומים בו כשיטות של חלק — לא מיקרי קרח. **מאי** מגודלת גדלת — פירש הקונטרס: חשובה, ומתוך שהיא חשובה בעיני האנשים דבריה מקובלים. ורבינו חננאל פירש: מגודלת שער, כמו מגדלא שער נשייא (חגיגה ה,ב). ומתוך שהולכת מבית לבית לקלוע — מספרת כל הדברים ממנה.

המתרגם פסוק כצורתו — פירוש: כמשמעותו, כגון "לא תענה על ריב" — מתרגם "לא תסדיר על דינא". הרי זה בדאי — דאדרבה, מצוה הוא להוציא הדין לאורה. אלא הכי מתרגם: לא תתמנע מלאלפא למאן דמתבעי מינך בדינא. והמוסיף עליו — פירש בקונטרס, שבא לומר: הואיל וניתן רשות להוסיף — אוסיף אני בכל מקום שארצה. הרי זה מחרף — פירוש: מבזה את השם, משנה את דבריו. ואונקלוס שהוסיף — לא מדעתו הוסיף, שהרי בסיני ניתן התרגום, שנשתכח וחזר ויסדו, כדאמר במגילה: (ג,א). ורבינו חננאל פירש: המתרגם פסוק כצורתו — כגון "יזראו את אלהי ישראל" (שמות כד) דמתרגם: וחזו ית אלהא דישראל — הרי זה בדאי, דשכינה ממש לא ראו, דכתיב (שם לג): "כי לא יראני האדם וחי". והמוסיף עליו — דאמר "וחזו ית מלאכא דאלהא" — הרי זה מחרף, שתולה שבח המקום במלאך. אלא הכי מתרגמינן: וחזו ית יקרא דאלהא דישראל.

גֵּט פָּשׁוּט - עֵדָיו מִתּוֹכוֹ, מְקוּשָּׁר - עֵדָיו מֵאֲחוֹרָיו,
פָּשׁוּט שֶׁכָּתְבוּ עֵדָיו מֵאֲחוֹרָיו, וּמְקוּשָּׁר שֶׁכָּתְבוּ עֵדָיו
מִתּוֹכוֹ - שְׁנֵיהֶם פְּסוּלִים. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל
אוֹמֵר: מְקוּשָּׁר שֶׁכָּתְבוּ עֵדָיו מִתּוֹכוֹ - כָּשֵׁר, שֶׁיָּכוֹל
לַעֲשׂוֹתוֹ פָּשׁוּט. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַכֹּל
כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה. וְהֵיכִן בָּהּ: רַבָּנָא קָמָא לֵית לֵיהּ מִנְהַג
הַמְּדִינָה? וְאָמַר רַב אַשִׁי: בְּאַתְרָא דְּנָהֲגִי בְּפָשׁוּט,
וַעֲבַד לֵיהּ מְקוּשָּׁר, אִי נַמִי: בְּאַתְרָא דְּנָהֲגִי בְּמִקּוּשָּׁר
וַעֲבַד לֵיהּ פָּשׁוּט - כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי, דְּוַדַּאי
קַפְּדָא. כִּי פְּלִיגִי - בְּאַתְרָא דְּנָהֲגִי בֵּין בְּפָשׁוּט בֵּין
בְּמִקּוּשָּׁר, וְאָמַר לֵיהּ "עֲבִיד לִי פָּשׁוּט" וַאֲזַל וַעֲבַד לֵיהּ
מְקוּשָּׁר. מָר סָבַר: קְפֵידָא, וּמַר סָבַר: מַרְאֶה מָקוֹם
הוּא לוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר - דְּתַנְיָן: הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה "הִתְקַבְּלִי
לִי גִּיטֵי מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי" וְקִבֵּל לָהּ גִּיטָהּ מִמָּקוֹם אַחֵר
- פָּסוּל, וְרַבִּי אֶלְעָזָר מַכְשִׁיר. אַלְמָא קָסָבַר: מַרְאֶה
מָקוֹם הִיא לוֹ. אָמַר עוּלָּא: מַחֲלוֹקֶת בְּשֶׁבַח מָמוֹן,
אֲבָל בְּשֶׁבַח יוֹחֲסִין - דִּבְרֵי הַכֹּל אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, מַאי
טַעֲמָא - "מְסָאנָא דְּרַב מְכְרַעֵי לָא בָּעֲיָנָא". תָּנֵיא
נָמֵי הָכִי: מוֹדָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִם הִטְעָה לְשֶׁבַח יוֹחֲסִים
- אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. אָמַר רַב אַשִׁי: מַתְנִיתִין נָמֵי דַּיְקָא,
דְּקָתָנֵי: "עַל מְנָת שֶׁאֲנִי כֹּהֵן" וְנִמְצָא לֵוִי, "לֵוִי" וְנִמְצָא
כֹּהֵן, "נָתִין" וְנִמְצָא מַמְזֵר, "מַמְזֵר" וְנִמְצָא נָתִין, וְלָא
אֲשׁ: אֶלָּא דְּקָתָנֵי "עַל מְנָת שֶׁיֵּשׁ לִי בַּת אוֹ שֶׁפְּחָה מְגוּדֶּלֶת" וְאֵין לוֹ, עַל מְנָת שֶׁאֵין לוֹ וְיֵשׁ
לוֹ, דְּשֶׁבַח מָמוֹן הוּא - הָכִי נַמֵּי דְּלָא פְּלִיגִי? אֶלָּא: פְּלִיגִי בְּרֵישָׁא וְהוּא הַדִּין לְסֵיפָא. הָכָא נָמֵי
- פְּלִיגִי בְּרֵישָׁא, וְהוּא הַדִּין לְסֵיפָא. הָכִי הָשְׁתָּא?! הָתָם אִידִי וְאִידִי דְּשֶׁבַח מָמוֹן - פְּלִיגִי
בְּרֵישָׁא וְהוּא הַדִּין בְּסֵיפָא, הָכָא - דְּשֶׁבַח יוֹחֲסִים הוּא, אִם אִיתָא דְּפְלִיגִי - נִתְנִי: אִיבָּעְיָא
אִיבָּעְיָא: הָכָא נָמֵי שֶׁבַח יוֹחֲסִים; מִי סְבַרְתְּ מַאי מְגוּדֶּלֶת - גְּדוֹלָה מִמֶּשׁ? מַאי מְגוּדֶּלֶת
- גַּדֶּלֶת. דְּאָמְרַת הִיא: לָא נִיחָא לִי דְּשָׁקְלָה מִילֵּי מִינַּאי וְאָזְלָא נְדָיָא קַמֵּי אִינָשֵׁי. תָּנֵי רַבָּנָן:
"עַל מְנָת שֶׁאֲנִי קָרֵיינָא", כֵּיוָן שֶׁקָּרָא שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת - חֲרֵי זוֹ מְקוּדֶּשֶׁת. רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיִּקְרָא וְיִתְרְגֵּם. - יִתְרְגֵּם מִדַּעְתֵּיהּ?! וְהָתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַמִּתְרְגֵּם
בְּפָסוּק כְּצוּרָתוֹ - הֲרֵי זֶה בְּדַאי, וְהַמּוֹסִיף עָלָיו - הֲרֵי זֶה מְחָרֵף וּמְגַדֵּף! - אֶלָּא מַאי תַּרְגּוּם
- תַּרְגּוּם דִּיקְדּוּק. וְהֵנֵי מִילֵּי - דְּאָמַר לָהּ "קָרֵיינָא", אֲבָל אָמַר לָהּ "קָרָא אָנָא" - עַד דְּקָרֵי
אוֹרַיְיתָא נְבִיאִי וּכְתוּבֵי בְּדִיוּקָא. "עַל מְנָת שֶׁאֲנִי שׁוֹנֶה", חִזְקִיָּה אָמַר: הֲלָכוֹת, וְרַבִּי יוֹחָנָן
אָמַר: תּוֹרָה. מֵיתִיבִי: אֵיזוֹ הִיא מִשְׁנָה? רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הֲלָכוֹת, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִדְרָשׁ!

לבנות לה בית — פירש בקונטרס: לבנות לה ולא בנו, כמו "או יבנה שלמה במה לכמוש" ואמרינן (שבת נו,ב): ביקש לבנות ולא בנה. ויש מפרשים: מדכתיב "לה" ולא כתיב "להן", משמע דליכא אלא אחת, והיינו חנופה. ולא נזדריא, דהא בבל הפרשה קורא איפה לשון יחיד, ועל זה שייך שפיר "לבנות לה"! ויש מפרשים: מדכתיב "לה" בלא מפיק ה"א, דכל "לה" שבמקרא מפיק ה"א בר משלשה, וזה אחד מהם — הני כמו "לא" באל"ף. ואשמועינן דלא נתקיים לה שם זה. וכן פירש רש"י גבי "ויקרא לה נובח בשמו" (במדבר לב) שהוא רפה, לפי שלא נתקיים לה שם זה. **דברים** שבלב אינם דברים — משמע: דוקא משום שלא פירש דברינו, אבל אם פירש דבריו להדיא, ואמר בשעת המכר שהוא מוכרם לפי שהוא רוצה ללכת לארץ ישראל — הוה המכר בטל. ושקלה: אמאי? הא בינן תנאי כפול, והרי לא התנה שאם לא ילך לא יתקיים המקח! ורבינו שמואל בן מאיר פירש (סוכה מא,ב) גבי אתרוג: על מנת להחזיר, אם החזירו — יצא, לא החזירו — לא יצא. ואף על גב דבינן תנאי כפול — הני מילי באיסור, כגון "התקדשי לי על מנת שתתני לי מאתים זוז", וכן בגט אתקין שמואל בגיטא דשביב מרע. אבל בממון — לא בינן תנאי כפול. ולא נזדרא, דהא כל תנאי דלפנין מבני צד ובני ראובן, והתם דבר שבממון! ואומר רבינו יצחק: דצריך לחלק ולומר דיש דברים שאינם צריכין תנאי כפול אלא גלוי מילתא, דאגן סהדי דאדעתא דהכי עביד. וגם יש דברים דאפילו גילוי מילתא לא בעי, כגון ההיא דהכותב כל נכסיו לאחרים ושמע שיש לו בן — שהמתנה בטלה. וכן הכותב כל נכסיו לאשתו — לא עשאה אלא אפוטרופא. לפי שאנו אומדין שלכך היה בדעתו. וכמו כן אנן סהדי דלא זבן אלא אדעתא למיסק לארעא דישראל. הידה

- מַאי תּוֹרָה - מִדְּרַשׁ תּוֹרָה. וְהֵנֵי מִילֵּי - דַּאֲמַר לָהּ "תְּנָא", אֲבָל אֲמַר לָהּ "תָּנָא אֲנָא" - עַד דְּתָנֵי לַהּ סִפְרָא וְסִפְרֵי וְתוֹסֶפְתָּא. "עַל מְנָת שֶׁאֲנִי תַּלְמִיד" - אֵין אוֹמְרִים כְּשִׁמְעוֹן בֶּן עַזַּאי וְכִשְׁמְעוֹן בֶּן זוֹמָא, אֶלָּא: כָּל שֶׁשּׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם דָּבָר אֶחָד בְּהֲלָמוּדוֹ וְאוֹמְרוֹ, וַאֲפִילּוּ בְּמַסֶּכְתָּא דְּכָלָּה. "עַל מְנָת שֶׁאֲנִי חָכָם" - אֵין אוֹמְרִים בְּחָכְמֵי יַבְנֶה, בְּרַבִּי עֲקִיבָא וַחֲבֵירָיו, אֶלָּא: כָּל שֶׁשּׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ דְּבַר חָכְמָה בְּכָל מָקוֹם וְאוֹמֵרוֹ. "עַל מְנָת שֶׁאֲנִי גִבּוֹר" - אֵין אוֹמְרִים כְּאַבְנֵר בֶּן נֵר, וְכִיוֹאָב בֶּן צְרוּיָה, אֶלָּא כָּל שֶׁחֲבֵירָיו מִתְיָרְאִים מִמֶּנּוּ מִפְּנֵי גְּבוּרָתוֹ. "עַל מְנָת שֶׁאֲנִי עָשִׁיר" - אֵין אוֹמְרִים כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חַרְסוֹם וּכְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, אֶלָּא כָּל שֶׁבְּנֵי עִירוֹ מְכַבְּדִים אוֹתוֹ מִפְּנֵי עוֹשְׁרוֹ. "עַל מְנָת שֶׁאֲנִי צַדִּיק" - אֲפִילּוּ רָשָׁע גָּמוּר מְקוּדָּשֶׁת, שֶׁמָּא הַרְהֵר תְּשׁוּבָה בְּדַעְתּוֹ. "עַל מְנָת שֶׁאֲנִי רָשָׁע" - אֲפִילּוּ צַדִּיק גָּמוּר מְקוּדָּשֶׁת, שֶׁמָּא הַרְהֵר דָּבָר עֲבוֹדָה זָרָה בְּדַעְתּוֹ. עֲשָׂרָה קַבִּים חָכְמָה יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאֶחָד כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ. עֲשָׂרָה קַבִּים יֹפִי יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלָה יְרוּשָׁלַיִם, וְאֶחָד כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ. עֲשָׂרָה קַבִּים עֲשִׁירוּת יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלָה רוֹמִי, וְאֶחָד כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ. עֲשָׂרָה קַבִּים עֲנָיוּת יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלָה בָּבֶל, וְאֶחָד כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ. עֲשָׂרָה קַבִּים גַּסּוּת יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלָה עֵילָם, וְאֶחָד כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ. וְגַסּוּת לְבֶבֶל לָא נְחִית? וְהָכְתִיב: "וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֵרֶא וְהִנֵּה שְׁתַּיִם נָשִׁים יֹצְאוֹת וְרוּחַ בְּכַנְפֵיהֶם וְלָהֵנָּה כְנָפִים כִּכַנְפֵי הַחֲסִידָה וַתִּשֶּׂנָה אֶת הָאֵיפָה בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמָיִם. וָאֹמַר אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי אָנָה הֵמָּה מוֹלִכוֹת אֶת הָאֵיפָה. וַיֹּאמֶר אֵלַי לִבְנוֹת לָהּ בַּיִת בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר" וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זוֹ חֲנוּפָה וְגַסּוּת הָרוּחַ שֶׁיָּרְדוּ לְבָבֶל! - אֵין, לְהָכָא נְחִית, וְאִשְׁתַּרְבּוּבֵי הוּא דְּאִשְׁתַּרְבּוּבֵי לְהָתָם. דַּיְקָא נַמִי, דִּקְתָנֵי: "לִבְנוֹת לָהּ בַּיִת", שְׁמַע מִינָּה. - אִינִי? וְהָאֲמַר מָר: סִימָן לְגַסּוּת - עֲנָיוּת, וַעֲנָיוּת בְּבָבֶל הוּא דְּאִיכָּא! - מַאי עֲנָיוּת - עֲנָיוּת דְּתוֹרָה, דִּכְתִיב "אֲחוֹת לָנוּ קְטַנָּה וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ", וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זוֹ עֵילָם, שֶׁזִּכְתָה לִלְמוֹד וְלֹא זָכְתָה לְלַמֵּד. עֲשָׂרָה קַבִּים גְּבוּרָה יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלוּ פָּרְסִיִּים וכו'. עֲשָׂרָה קַבִּים בְּנִים יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלָה מָדֵי כו'. עֲשָׂרָה קַבִּים כְּשָׁפִים יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלָה מִצְרַיִם כו'. עֲשָׂרָה קַבִּים נְגָעִים יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלוּ חִוִּירִים כו'. עֲשָׂרָה קַבִּים זִנּוּת יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלָה עַרְבִיָּא כו'. עֲשָׂרָה קַבִּים עַזּוּת יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלָה מֵישָׁן כו'. עֲשָׂרָה קַבִּים שִׂיחָה יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלוּ נָשִׁים כו'. עֲשָׂרָה קַבִּים שִׂכְרוּת יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלוּ פּוֹשִׁים כו'. עֲשָׂרָה קַבִּים שִׁנָּה יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלוּ עַבְדִים, וְאֶחָד נָטְלוּ כָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ. **משנה** "עַל מְנָת שֶׁאֲנִי כֹּהֵן" וְנִמְצָא לֵוִי, "לֵוִי" וְנִמְצָא כֹּהֵן. "נָתִין" וְנִמְצָא מַמְזֵר, "מַמְזֵר" וְנִמְצָא נָתִין. "בֶּן עִיר" וְנִמְצָא בֶּן פְּרָךְ, "בֶּן פְּרָךְ" וְנִמְצָא בֶּן עִיר. "עַל מְנָת שֶׁבֵּיתִי קָרוֹב לַמְּרַחֵק" וְנִמְצָא רָחוֹק, "רָחוֹק" וְנִמְצָא קָרוֹב. עַל מְנָת שֶׁיֵּשׁ לוֹ בַּת אוֹ שִׁפְחָה מְנוּוֶּלֶת וְאֵין לוֹ, אוֹ עַל מְנָת שֶׁאֵין לוֹ וְיֵשׁ לוֹ. עַל מְנָת שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים וְיֵשׁ לוֹ, אוֹ עַל מְנָת שֶׁיֵּשׁ לוֹ וְאֵין לוֹ. וּבְכוּלָּם אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרָה: בִּלְבִּי הָיָה לְהִתְקַדֵּשׁ לוֹ - אַף עַל פִּי כֵן אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. וְכֵן הִיא שֶׁהִטְעָתוֹ. **גמרא** הָהוּא גַּבְרָא דְּיָהֵיב לְנִכְסֵיהּ אַדַּעְתָּא לְמֵיסַק לְאַרַע יִשְׂרָאֵל, וּבְעַיְיָנָא דְּיָהֵיב לָא אֲמַר וְלָא מִידֵּי. אֲמַר רַבָּא: הָנֵי דְּבָרִים שֶׁבַּלֵּב, וּדְבָרִים שֶׁבַּלֵּב - אֵינָם דְּבָרִים. מַנָּא לֵיהּ לְרַבָּא הָא? אִילֵימָא מֵהָא דְּתַנְיָן:

יקריב

הכי גרסינן: מאי תורה — מדרש תורה. **בן עזאי וכן זומא** — תלמידים היו, ובחורים, ולא באו לכלל סמיכה, ולא היו בימיהם כמותם בתורה. כדתנן (סוטה מט,א): משמת בן עזאי בטלו השקדנים. **בכל מקום** — מאחד מן המקומות. **ואפילו במסכת כלה** — שאין עומק בה, ורבייתא היא, וכך היא שנויה: כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה. **דברי חכמה** — מילתא דתליא בסברא. **רבי אלעזר בן חרסום** — אמרינן במסכת יומא (לה,ב), שהניח לו אביו אלף ספינות בים וכנגדן אלף עיירות ביבשה. **רבי אלעזר בן עזריה** — תריסר אלפי עגלים היה מעשר מעדרו כל שתא (שבת נד,ב). **חכמה** — תורה דרך ארץ. **האיפה** — לעיל מיניה כתיב "ואת הרשעה וישלך אותה אל תוך האיפה" — יצר הרע שנמשר בידם השליכו בתוכה, בראמרינן בסנהדרין (סד,א): שדיה בדודא דאברא. ואלו שתי נשים נשאו יצר הרע של חנופה וגסות הרוח, כדכתיב "ורוח בכנפיהם" — היא גסות הרוח, וחנופה — נראה בעיני דדייק ליה מ"כנפי החסידה", שעושה חסידות עם חברותיה, כדאמר ב"אלו טריפות" (חולין סו,א). **להבא** — לבבל. **להתם** — לעילם. **דיקא נמי דכתיב לבנות לה בית** — גבי הולכה כתיב "להן" — שתי נשים, וגבי קבינותא, כשבאו לבנות בית לקבוע בבבל כתב "לה", דהיינו חנופה לחודה, לשון אחר: לבנות ולא בנו. **מאי עניות** — דהוה ליה סימנא לגסות. **עניות דתורה** — דאינה נוהה על גסי הרוח, דמתוך גסותו אין משמש כל צרכו, ואין מחזר על שמועתו. **דכתיב אחות לנו קטנה** — אלמא עניות דתורה בעילם הוא, שהיה בה דניאל, כדכתיב (דניאל ח) "ואני (הייתי) בשושן הבירה אשר בעילם המדינה", וכן מרדכי. ולא היו דורם עוסקים בתורה, ולא זכו אלו החכמים ללמד, באילו לא היה להם שדים להניק. אבל בבל זכתה ללמד, כדכתיב בעזרא "כי הכין לבבו להבין בתורת ה' וללמד לישראל חק ומשפט". **עזות** — ממזרות. **תשעה נטלה מישן** — רובן ממזרים, כדאמר לקמן (עא,ב) גבי יוחסין: מישן מיתה. ובגיבומו אמרינן נמי: פסולי דהדפניא משום פסולי דמישן, בשילהי פרק קמא (יז,א). **משנה** בן עיר ונמצא בן כרך — ישיבת כרכים קשה, שהכרך הוא מקום שוקים, והיוקר מצוי בו, ודוחק עוברים ושבים. **בן כרך ונמצא בן עיר** — אף על פי שהטעה לשבח — טעות הוא, להתקדש לו — אף על פי שהדבר כן כמו שהוא עכשיו, שאין תנאו אמת. **גמרא** לנכסיה — מקרקעי. **אדעתא למיסק** — ונאנס ולא עלה. **ובעיינא דיהיב לא אמר** — דאדעתא למיסק מזבנינא. דאילו פריש בשעת מכירה דאדעתא למיסק מזבנינא — לא הוה זבנינא, דאדעתא דהכי לא זבין שיהא דר כאן בלא קרקע.

יקריב

"יַקְרִיב אֹתוֹ" - מְלַמֵּד שֶׁמְּסוֹפֵּו אוֹתוֹ, יָכוֹל בָּעַל בָּרְחוֹ - תַּלְמוּד לוֹמַר "לִרְצֹנוֹ". הָא בֵּיצַד? כּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיֹּאמַר "רוֹצֶה אֲנִי". וְאַמַּאי? הָא בְּלָבְיָה לָא נִיחָא לֵיהּ! אֶלָּא לָאו - מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן: דְּבָרִים שֶׁבַּלֵּב אֵינָן דְּבָרִים. - וְדִילְמָא שָׁאנֵי הָתָם, דַּאֲנַן סָהֲדֵי דִּינָא לֵיהּ בְּכַפָּרָה. אֶלָּא מִסֵּיפָא: וְכֵן אָתָה מוֹצֵא בְּגִיטֵּי נָשִׁים וְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים - כּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיֹּאמַר "רוֹצֶה אֲנִי". וְאַמַּאי? הָא בְּלָבְיָה לָא נִיחָא לֵיהּ! אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן דְּבָרִים שֶׁבַּלֵּב אֵינָן דְּבָרִים. - וְדִילְמָא שָׁאנֵי הָתָם, מִשּׁוּם דְּמִצְוָה לְשַׁמּוֹעַ דִּבְרֵי חֲכָמִים. אֶלָּא אָמַר רַב יוֹסֵף, מֵהָכָא: הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה, וְאָמַר: בְּסָבוּר הָיִיתִי שֶׁהִיא כֹּהֶנֶת וַהֲרֵי הִיא לְוִיָּה, לְוִיָּה וְנִמְצֵאת כֹּהֶנֶת, עֲנִיָּה וַהֲרֵי הִיא עֲשִׁירָה, עֲשִׁירָה וַהֲרֵי הִיא עֲנִיָּה - מְקוּדֶּשֶׁת, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִטְעָתוּ. וְאַמַּאי? הָא קָאָמַר "בְּסָבוּר הָיִיתִי"! אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן דְּבָרִים שֶׁבַּלֵּב אֵינָן דְּבָרִים. - אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: דִּלְמָא שָׁאנֵי הָתָם דְּלִחְמֹרְמָא. אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי, מַהָכָא: בְּכוּלָּם, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרָה "בִּלְבִּי הָיָה לְהִתְקַדֵּשׁ לוֹ" - אַף עַל פִּי כֵן אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. וְאַמַּאי? הָא קָאָמְרָה "בִּלְבִּי הָיָה"! - וְדִלְמָא שָׁאנֵי הָתָם, דְּיָנִין דְּאַתְיָא - לָאו כָּל כְּמִינָּהּ דְּעָקְרָא לָהּ לְתַנָּאִיהּ. אֶלָּא אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אַבִּין: עוּבְדָּא הָוָה בִּי רַב חִסְדָּא, וְרַב חִסְדָּא בִּי רַב הוּנָא, וּפַשְׁטוּהָ מֵהָא: הָאוֹמֵר לְשָׁלּוּחוֹ "הֵבֵא לִי מִן הַחִלּוֹן אוֹ מִן הַדְּלָתוֹת" וְהֵבִיא לוֹ; אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר בַּעַל הַבַּיִת "לֹא הָיָה לִי בִּלְבִּי אֶלָּא עַל זֶה", כֵּיוָן שֶׁהֵבִיא לוֹ מַזֶּה - בַּעַל הַבַּיִת מָעַל. וְאַמַּאי? הָא קָאָמַר "בִּלְבִּי"! אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן דְּבָרִים שֶׁבַּלֵּב אֵינָן דְּבָרִים. - וְדִלְמָא שָׁאנֵי הָתָם, דִּלְמִיפְטַר נַפְשֵׁיהּ מִקַּבָּנָן קָאָתֵי. - הָוָה לֵיהּ לוֹמַר "נִזְכַּרְתִּי", דִּתְנַן: נִזְכַּר בַּעַל הַבַּיִת וְלֹא נִזְכַּר שְׁלִיחַ - שָׁלִיחַ מָעַל. הַהוּא גַּבְרָא דְּזַבְּנִינְהוּ לְגִינְכֵּיהּ אַדַּעְתָּא לְמֵיסַק לְאַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל, סָלֵיק וְלָא אִיתְּמַר לֵיהּ. אֲמַר רָבָא כָּל דְּסָלֵיק - אַדַּעְתָּא לְמֵידַר הוּא, וְהָא לָא אִיתְּמַר לֵיהּ. אִיכָּא דְּאָמְרִי: אַדַּעְתָּא לְמֵיסַק, וְהָא סָלֵיק לֵיהּ. הַהוּא גַּבְרָא דְּזַבְּנִינְהוּ לְגִינְכֵּיהּ אַדַּעְתָּא לְמֵיסַק לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לְסוֹף לָא סָלֵיק. אֲמַר רַב אַשִׁי: אִי בְּעֵי - סָלֵיק. אִיכָּא דְּאָמְרִי: אִי בְּעֵי לָא סָלֵיק?! מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ דְּאִיתְּילִיד אוּנְסָא בְּאוֹרְחָא. **משנה** הָאוֹמֵר לְשָׁלּוּחוֹ "צֵא וְקַדֵּשׁ לִי אִשָּׁה פְּלוֹנִית בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי" וְהָלַךְ וְקִדְּשָׁהּ בְּמָקוֹם אַחֵר - אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, "הֲרֵי הִיא בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי" וְקִדְּשָׁהּ בְּמָקוֹם אַחֵר - הֲרֵי זוֹ מְקוּדֶּשֶׁת. **גמרא** וְתַנְיָן נָמֵי גַּבֵּי גִּיטִּין: הָאוֹמֵר "תְּנוּ גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי" וְנָתְנוּ לָהּ בְּמָקוֹם אַחֵר - פָּסוּל, "הֲרֵי הִיא בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי" וְנָתְנוּ לָהּ בְּמָקוֹם אַחֵר - דְּאִי אֲשְׁמְעִינַן גַּבֵּי קִידּוּשִׁין, בְּמָקוֹם דִּילְכוּרְבָּהּ קָאָתֵי - בְּהַאי אַתְּרָא רַחֲמוּ לִי וְלָא מְמַלֵּי מֵילֵי עֲלַיְיהוּ, בְּהַאי אַתְּרָא סָנוּ לִי, מְמַלֵּי מֵילֵי עֲלַיְיהוּ. אֲבָל גַּבֵּי גִּיטִּין דִּלְרִחוּקָהּ קָאָתֵי, אֵימַר לָא אִיכְּפַת לֵיהּ. וְאִי אִשְׁמְעִינַן גַּבֵּי גֵּירוּשִׁין - בְּהַאי אַתְּרָא נִיחָא לֵיהּ דְּנֵיטְרֵי, בְּהַאי אַתְּרָא לָא נִיחָא לֵיהּ. אֲבָל גַּבֵּי קִידּוּשִׁין - אֵימָא לָא אִיכְּפַת לֵיהּ, צְרִיכָא. **משנה** הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה עַל מָנָת שֶׁאֵין עָלֶיהָ נְדָרִים וְנִמְצְאוּ עָלֶיהָ נְדָרִים - אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. בְּנָפָה סְתָם וְנִמְצְאוּ עָלֶיהָ נְדָרִים - תֵּצֵא שֶׁלֹּא בִּכְתוּבָּה. עַל מָנַת שֶׁאֵין עָלֶיהָ מוּמִין וְנִמְצְאוּ בָהּ מוּמִין - אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. בְּנָפָה סְתָם וְנִמְצְאוּ בָהּ מוּמִין - תֵּצֵא שֶׁלֹּא בִּכְתוּבָּה. **גמרא** וְתַנְיָן נָמֵי גַּבֵּי כְּתוּבּוֹת כִּי הַאי גַּוְונָא: הָכָא קִידּוּשִׁין אִיטְּרֵיכָא לֵיהּ - תְּנָא קִידּוּשִׁין אַטּוּ כְּתוּבּוֹת אַטּוּ קִידּוּשִׁין, הָתָם כְּתוּבּוֹת אִיטְּרֵיכָא לֵיהּ - תְּנָא כְּתוּבּוֹת. **משנה** הַמְקַדֵּשׁ שְׁתֵּי נָשִׁים בְּשָׁוֶה פְּרוּטָה, אוֹ אִשָּׁה אַחַת בִּשְׁתֵּי פְרוּטוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁלַח סִבְלוֹנוֹת לְאַחַר מִכָּאן

יקריב אותו — קרא יתיירא הוא, דהא כתיב ברישא דקרא "זכר תמים יקריבנו". שכופין אותו — לקיים דברי נדרו. דמצוה לשמוע דברי חכמים — ואית לן לאתחזוקי בחזקת מקיים מצוה, וגמר בלבו לקיים דברי בית דין. שאני התם דלחומרא — בלומר, אינכא למימר דהא דתני מקודשת — לחומרא קאמר, שאינה מותרת לאחר בלא גט, אבל קידושין גמורים לא הוו, לבטל קידושין אחרים שלא יתפוס בה. שאם בא אחר וקדשה — צריכה גט אף משני. אינה מקודשת — והיינו קולא. ביון דאתניא — שפירש תנאו בפיו — לאו בל כמינה למיעקר תנאו בדברים שבלב, הואיל ושמעה ולא מיחתה, לומר: אף על פי כן אני חפיצה בך, קדש אותי בלא תנאי. ורב חסדא הוה בי רב הונא — כלומר, הלך לבי מדרשו של רב הונא לעיין בדבר. הבא לי מן החלון — מעות, והיו שם מעות של הקדש. ושגג בעל הבית, כסבור שהן חולין. דלופקמא = *טסק"א. והביא לו — מאותו חלון לא היה בלבי — מכיס זה, אלא מכיס אחר. בעל הבית מעל — שהרי עשה שליח שליחותו, ותנן (מעילה ח,א): השליח שעשה שליחותו — הבעל הבית מעל. והא לא היה בלבי לאמר — והוה ליה לא עשה שליחותו למיפטר נפשיה מקרבן לאמר — ושקורי קא משקר. אבל האי גברא חזינן דטרח לעלות לארץ ישראל, ונאנס. לא עבד אינש בו' — קושיא היא, בלומר: דילמא האי דלא מיפטר — משום דלא מהימן הוא. ודקאמרת: היה לו לפטור עצמו בענין אחר, ולומר "מזיד הייתי" — הא לא ניחא ליה למימר, דמשני נפשיה רשע. נזכרתי — לאחר (שהלכתי) להוציאה בשוק בשליחותי, נזכרתי שהם של הקדש קודם שהוציאה. שליח מעל — ובעל הבית פטור. דכיון שנזכר — לא שגגה היא גביה. ושליח חייב — שהרציא מעות הקדש לחולין. ואילו לא נזכר בעל הבית — הוה רמיא מעילה עליה, דאיתרבי שליח למעול שולחו על ידו בריש פירקין (לעיל מב,ב). אבל השתא, דאיפטר בעל הבית — רמיא מעילה אשלית, ככל התורה כולה דאין שליח לדבר עבירה, והעושה הוא מתחייב. דיזון לינכסיה אדעתא למיסק — ופריש ליה, דאדעתא דהכי עביד. ולא איתדר — ולא יכול לדור, או משום חיסור מזונות או לא מצא דירה. והא לא מיתדר ליה — והוה ליה כמאן דלא מצי למיסק, והדר זבינן. אי בעי הוה סליק — ובדידיה קיימא מילתא, ולא בטלה זבינויה. אי בעי לא סליק — בתמיה: מי אנסו? דאיתיליד ליה אונסא באורחא — שמע שהיו ליסטים בדרך. ללישנא קמא לא הדרינן זביני, דהכי קאמר: דאי בעי למטרח ולאהדורי בתר שיירתא — הוה סליק, וללישנא בתרא דקא מתמה אתמוהיה, ומשמע שלא היה לו שום עיכוב, אבל אם היה לו צד עיכוב — הדרי זביני. משנה אינה מקודשת — דדוקא קאמר ליה מקום פלוני, שיש לי שם אוהבים ואם בא אדם לומר דברים עלי בפניהם — ימחו בידו. הרי היא — שם תמצאנה, ואין זו קפידא. גמרא לא ממלי מילי עלי — לא יאמרו לה דבר גנאי עלי. לא ניחא ליה דליבוי — שהמגרש את אשתו גנאי הוא לו. משנה תצא שלא בכתובה — דאמר: אי אפשי באשה נדרנית. גמרא כהאי גוונא — דלמא דעתיה נמי אנדרנית. הפוסלין בכתובים — מפורשים בבכורות (פרק "מומין אלו"). גמרא כהאי גוונא — משנה שנויה שם ב"המדיר". הכא לאשמועינן קידושין איצטריכא ליה — דקאי בדיני כתובות, איצטריכא ליה משום כתובה. ותנא "המקדש אינה מקודשת" אטו כתובה, דבעי למיתני בסיפיה: כנסה סתם — תצא בלא כתובה. משנה סבלונות — דורונות שדרך חתן לשלוח לארוסתו.

אינה

היה לו לומר מזיד הייתי — דנהי דאין אנו מאמינים אותו לומר "בלבי היה כך", מכל מקום "מזיד הייתי" הוי טענה מקובלת יותר, ואין נראה כל כך רמאות. והרב רבינו משה פירש: ודאי "מזיד הייתי" אנו מאמינים לו יותר, כי היא דאמרינן בפרק קמא דבבא מציעא (ג,ב), גבי אמרו לו שנים "אבלת חלב" והוא אומר "לא אבלתי", דחכמים פוטרים, מטעם דאם יצרצה לומר "מזיד הייתי". **דאיתילד** ליה אונסא באורחא — ולעיל שהוצרך לומר דברים שבלב אינן דברים — צריך לומר דללישנא ד"אי בעי לא סליק" אתילד ליה אונסא באורחא, וללישנא ד"אי בעי סליק" צריך לומר — דאיתילד אונס, שאפילו על ידי תיזר לא היה יכול לעלות.

חורשין

חוששין לסבלונות — פירש בקונטרס: ששידך האשה ונתרצית, וקדם קודם הקידושין ושלח סבלונות בעדים — חוששין שמא לשם קידושין שלח. משמע מתוך פירושו דחיישינן שמא מחמת קידושין הם. ולכך נקט בלשונו שידך, דאם לא כן לא הוו קידושין, דמנא ידעה? כדאמר בפרק קמא (קדושין ו,א) גבי נתן לה קידושין ולא פירש. וקשה להרב רבינו משה: וכי שידך מאי הוי? והא בעינן שידבר מענין לענין ובאותו ענין! לכך נראה לפרש "חוששין" כלומר, כיון ששלח לה סבלונות — חיישינן שמא קידשה כבר. וכן משמע בסמוך דקאמר: באתרא דמקדשי והדר כתבי כתובה חיישינן. והתם על כרחך צריך לומר דחיישינן שמא קידש כבר, דלשון חיישינן שמא לשם קידושין שלח לא שייך, דהא פשיטא דלא שילח לה הכתובה לשם קידושין. **הכי** גרסינן: מקדשי והדר מסבלי פשיטא — דמקדשת. כלומר, היכא דשלח סבלונות קודם הקידושין — דמקדשת. דלמא לשם קידושין שלח. ויש מפרשים: פשיטא דמקדשת, דאמרינן דקידשה כבר, והוי כמו שפירשתי. ומשנני: לא צריכא, דרובא מקדשי והדר מסבלי, ומיעוטא מסבלי והדר מקדשי. מהו דתימא ניחוש למיעוטא, פירוש: ולא תהא מקודשת — קא משמע לן דאזלינן בתר רובא, ותהא מקודשת. ושקלה: דהיכי קאמר ניחוש למיעוטא והוי להקל? מיהו, אין זו קושיא, דהכי נמי אשכחן בכמה דוכתין: דחיישינן שמא במי מילין כתבו (גיטין יט,ב) והוי חששא להקל, והוי גיטא מכל וכל. וכן בריש פרק "אחד דיני ממונות" (סנהדרין לב,א): שטר שכתוב בו זמנו בשבת או בעשרה בתשרי — כשר, חיישינן שמא אחרונה וכחבוהו. ורבינו חננאל גרס איפכא: לא צריכא דרובא מסבלי והדר מקדשי, ומיעוט מקדשי והדר מסבלי. מהו דתימא: לא ניחוש למיעוטא, פירוש: שלא תהא מקודשת — קא משמע לן דחיישינן למיעוטא ותהא מקודשת. והשתא ניחא דחיישינן למיעוטא משום חומר דאיסור אשת איש. והשתא הא דקאמר רב פפא: באתרא דמקדשי והדר מסבלי, היינו שמיעוטם מקדשי והדר מסבלי, ואפילו הכי חיישינן למיעוטא. מסבלי והדר מקדשי, היינו שכולם מסבלי והדר מקדשי. אך רבינו יצחק מצא כתוב גירסא אחרת: מסבלי והדר מקדשי — פשיטא דלא חיישינן, ואינה מקודשת. לא צריכא דרובא מסבלי והדר מקדשי, ומיעוט מקדשי והדר מסבלי. מהו דתימא ניחוש למיעוטא ותהא מקודשת, קא משמע לן.

לא תקח — פירוש: לא יהא לך ליקוחין בה. תימה: אם "לא תקח" משמע שאין ליקוחים תופסים בה, אם כן אמאי תפסי קידושין בחייבי לאוין, כגון אלמנה לכהן גדול, וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט? הא כתיב בהן "לא תקח"! ויש לומר: דלא ממשמעות ד"לא תקח" דרשינן, אלא משמע ליה דהכי פירושא דקרא "ואשה אל אחותה לא תקח" — בבת אחת. פירוש: לכל אחת ואחת יש דין אחות אשה, ואסורה. ואחות אשה נפקא לן בפרק "האומר" (קדושין סז,ב) דאין קידושי תופסין בה, דחייבי כריתות היא.

אי הכי היינו דכתיב ונכרתו הנפשות העושות ואי קידושין לא תפסי כרת מי מחייב — וקשה: דאמרינן ביבמות פרק "ארבעה אחין" (כה,ב) גבי שלשה אחים שנים מהם נשואים לשתי אחיות, דרבי שמעון פוטר בשתיהן מן החליצה ומן הייבום, שנאמר "אשה אל אחותה לא תקח לצרור" — בשעה שנעשו צרות זו לזו. אלמא משמע אף על גב דקידושין לא תפסי — יש בהם כרת, כיון שפוטר אותם מן החליצה ומן הייבום! ויש לומר: דשאני התם, דליכא למיפרך כדפרך הכא "כרת מי מחייב", דבלא הקידושין נמי איכא כרת, דקא פגע באשת אחיו שלא במקום מצוה.

איבעיא מקודשת — ולא אמרינן: יודע היה שאין קידושיו קידושין, וגמר ושלח סבלונות לשם קידושין. אלא אמרינן: מחמת קידושין הראשונים שלח. **וכן** קטן שקידש — ושלח סבלונות משהגדיל. **גמרא** **וצריכא** למיתני שתי נשים בפרוטה, ולמיתני או אחת בפחות משוה פרוטה, וקטן שקידש. לאשמועינן בבולהו דסבלונות דברי חכי לאו לקידושין ניתנו. **מתני'**

אינה מקודשת — ולא אמרינן: יודע היה שאין קידושיו קידושין, וגמר ושלח סבלונות לשם קידושין. אלא אמרינן: מחמת קידושין הראשונים שלח. **וכן** קטן שקידש — ושלח סבלונות משהגדיל. **גמרא** **וצריכא** למיתני שתי נשים בפרוטה, ולמיתני או אחת בפחות משוה פרוטה, וקטן שקידש. לאשמועינן בבולהו דסבלונות דברי חכי לאו לקידושין ניתנו. **מתני'**

אינה מקודשת, שְׁמָּחֲמַת קִדּוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים שָׁלַח. וְכֵן קָטָן שֶׁקִּדֵּשׁ. גמרא וְצָרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן שָׁוֶה פְּרוּטָה - אֲיִדֵּי דְּקָא נָפֵיק מְמוֹנָא מִינֵּיהּ טָעֲוָ, אֲבָל פָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה אֵימָא: יוֹדֵעַ שֶׁאֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּפָחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה, וְכִי קָא מְשַׁדַּר סַבְלוֹנוֹת - אַדַּעְתָּא דְּקִידּוּשִׁין קָא מְשַׁדַּר, וְאִי אַשְׁמְעִינַן הָנֵי תַּרְתֵּי - מִשּׁוּם דִּבְנֵי פְּרוּטָה לָפָחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה לָא קָיְמִי לְהוּ לְאֲשְׁנְעֵי. אֲבָל קָטָן שֶׁקִּדֵּשׁ - הָכָל יוֹדְעִין שֶׁאֵין קִידּוּשֵׁי קְטָנִים כְּלוּם, אֵימָא: כִּי קָא מְשַׁדַּר סַבְלוֹנוֹת - אַדַּעְתָּא דְּקִידּוּשֵׁי קָא מְשַׁדַּר, קָא מַשְׁמַע לָן. אִיתְּמַר, רַב הוּנָא אָמַר: חוֹשְׁשִׁין לְסַבְלוֹנוֹת, וְכֵן אָמַר רַבָּה: חוֹשְׁשִׁין לְסַבְלוֹנוֹת. אָמַר רַבָּה: וּמוֹדְעִינַן אִשְׁמַעְתִּין: אַף עַל פִּי שֶׁשָּׁלַח סַבְלוֹנוֹת לְאַחַר מִכָּאן - אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. - אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: הָתָם בְּדִקְתָנֵי טַעֲמָא - שֶׁמְּחֲמַת קִדּוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים שָׁלַח, אֵיפָא דְּאָמְרִי, אָמַר רַבָּה: מְנָא אֲמִינָא לָהּ - דְּקָתָנֵי טַעֲמָא: שֶׁמְּחֲמַת קִדּוּשִׁין הָרִאשׁוֹנִים שָׁלַח; הָכָא הוּא - דְּטָעֲוָ, הָא בְּעַלְמָא - הָוֵי קִידּוּשִׁין. - וְאַבַּיֵי: לָא מִיבָּעֲיָא קַאֲמַר; לָא מִיבָּעֲיָא בְּעַלְמָא דְּלָא נָחֵית לְתוֹרַת קִידּוּשִׁין כְּלָל, אֶלָּא אֲפִילּוּ הָכָא, דְּנָחֵית לְתוֹרַת קִידּוּשִׁין, אֵימָא הָוֵי קִידּוּשִׁין - קָא מַשְׁמַע לָן. מַאי הָוֵי עֲלָהּ? אָמַר רַב פָּפָּא: בְּאַתְרָא דְּמִקְדְּשִׁי וְהַדַּר מְסַבְּלִי - חַיְישִׁינַן, מְסַבְּלִי וְהַדַּר מְקַדְּשִׁי - לָא חַיְישִׁינַן, מְקַדְּשִׁי וְהַדַּר מְסַבְּלִי פְּשִׁיטָא! - לָא צְרִיכָא, דְּרוֹבָא מְקַדְּשִׁי וְהַדַּר מְסַבְּלִי וּמִיעוּטָא מְסַבְּלִי וְהַדַּר מְקַדְּשִׁי. מְהוּ דְּתֵימָא: נִיחוּשׁ לְמִיעוּטָא, קָא מַשְׁמַע לָן. בָּעָא מִינֵּיהּ רַב אָחָא בַּר רַב הוּנָא מָרֵבָּא: הַזַּחֲנָן שְׁטָר כְּתוּבָּה בְּשׁוּק מָהוּ? - אָמַר לֵיהּ: וְכִי מִפְּנֵי שֶׁמַּחֲזִיק שְׁטָר כְּתוּבָּה בְּשׁוּק נַחֲזִיק בָּהּ בְּאִשָּׁה אִישׁ? מַאי הָוֵי עֲלָהּ? אָמַר רַב אָשֵׁי: בְּאַתְרָא דְּמִקְדְּשִׁי וְהַדַּר כָּתְבִי כְּתוּבָּה - חַיְישִׁינַן, כָּתְבִי וְהַדַּר מְקַדְּשִׁי - לָא חַיְישִׁינַן. - מְקַדְּשִׁי וְהַדַּר כָּתְבִי פְּשִׁיטָא! - לָא צְרִיכָא דְּלָא שְׁכִיחַ סָפְרָא, מַהוּ דְּתֵימָא: סָפְרָא הוּא דְּאִתְרְמֵי, קָא מַשְׁמַע לָן. **משנה** הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה וּבָתָהּ, אוֹ אִשָּׁה וַאֲחוֹתָהּ כְּאַחַת - אֵינָן מְקוּדָּשׁוֹת. וּמְעַשֶּׂה בְּחָמֵשׁ נָשִׁים וּבָהֶן שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְלִיקֵּט אָדָם אֶחָד כַּלָּלָה שֶׁל תְּאֵנִים, וְשָׁלְחָן הָיְתָה, וְשֶׁל שִׁבְעִית הָיְתָה, וְאָמַר: "הֲרֵי כּוּלְּכֶם מְקוּדָּשׁוֹת לִי בְּכַלָּלָה זוֹ", וְקִיבְּלָה אַחַת מֵהֶן עַל יְדֵי כּוּלָּן, וְאָמְרוּ חֲכָמִים: אֵין אֲחָיוֹת מְקוּדָּשׁוֹת. **גמרא** מְנָהֲנֵי מִילֵּי? אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: דְּאָמַר קְרָא "אִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר" - הַתּוֹרָה אָמְרָה: בְּשָׁעָה שֶׁנַּעֲשׂוּ צָרוֹת זוֹ לָזוֹ - לֹא יָהֵא לוֹ לִיקּוּחִים אֲפִילּוּ בְּאַחַת מֵהֶם. אָמַר לֵיהּ רָבָא: אִי הָכִי, הַיְינוּ דִּכְתִיב "וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת מֵעַמָּם", אִי קִידּוּשִׁין לָא תָּפְסֵי בָּהּ - כָּרֵת מִי מְחַיֵּיב? אֶלָּא אָמַר רָבָא: קְרָא בָּזֶה אַחַר זֶה, וּמַתְנִיתִין כְּדִרְבָּה. דְּאָמַר רָבָה: כָּל שֶׁאֵינוֹ בָּזֶה אַחַר זֶה - אֲפִילּוּ בְּבַת אַחַת אֵינוֹ. גּוּפָא, אָמַר רָבָה: כָּל שֶׁאֵינוֹ בָּזֶה אַחַר זֶה - אֲפִילּוּ בְּבַת אַחַת אֵינוֹ. אִיתְּיבֵיהּ אַבַּיֵי:

המרבה

קידושין

המרבה במעשרות — המפריש אחד מחמשה, שמנה ארבע לחולין בצד זה, ומדד חמישית למעשר. **מעשרותיו מקולקלין** — דטבל ומעשר מעורבין זה בזה. שהכרי כולו טבל הוה, וכשמנה ארבעה לחולין — לא היה לו ליטול מן הכרי למעשר אלא חצי מדה חמישית, והוא הפריש מדה שלמה. ושם מעשר לא חל עליו אלא בפי חשבון, ונמצא השאר טבל ואסור לכל אדם עד שיתקננה. ואם איתא דכל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת כלל — אמאי פירותיו מתוקנין, ולמה חל שם מעשר אפילו לפי חשבון? הרי אינו בזה אחר זה, שאם הפריש פעם אחת וחזר והפריש — לא היה שם מעשר חל על האחרון: **דאם אמר תתקדש פלוגא פלוגא דחיטתא קדשה** — הלכך כשהפריש בבת אחת יותר מכשיעור — יש לו למעשר לחול על כל חטה וחטה לפי חשבון, ואיכא למימר דנתפשו בולהו לפי חשבון. אבל גבי אחיות ליכא למימר נתפשו קצת קידושין אבל חדא וחדא. **דליכא לחצאין** — כשמנה תשעה אינו יכול להדציא שנים ולומר: חצי כל אחד יהא מעשר, ויקרב לחצאין. וליתא נמי בזה אחר זה, שאחר שקרא לעשירי "עשירי" וחזר וקרא לאחד עשר "עשירי" — אינו קדוש. **ואחד עשר מעורבין** — אחד מהן מעשר גמור, אבל אינו יודע איזה הוא. והשני שם שלמים עליו בדין אחד עשר שקרא "עשירי" אחר שטעה וקרא לעשירי "תשיעי", דקיימא לן שהוא שלמים, כדלקמן, האי הוי נמי שלמים. ואיתי אחד עשר זה אף הוא אחר קריאת תשיעי נקרא עשירי. והרי הן מעורבים, וירעו עד שיסתאבו ויביא בהמת חולין, ויאמר: כל מקום שהן שלמים — יהא מחולל על בהמה זו, ויקרב זו שלמים. והשנים נאכלין לבעלים, ששניהם ספק מעשר, ומעשר בהמה נאכל במומו לבעלים. והא הכא דאינו בזה אחר זה, דאילו קרא לעשירי עשירי — לא קדש אחד עשר כלל, וכי קראהו בהדדי — חשיב חד מינייהו מעשר לפטור את התשעה! **שאני מעשר דאיתיה בטעות** — אם טעה מלקרות העשירי בשמו — הוי מעשר. דתנן: [קרא] לתשיעי "עשירי", ולעשירי "תשיעי", ולאחד עשר שבא אחריו של זה קרא "עשירי" — (עד) שלשתן מקודשין. וסוף המשנה: תשיעי נאכל במומו, והעשירי מעשר, ואחד עשר קרב שלמים. וליקח לה מקראי. הלכך, כי היכי דחל שמו על הטעות — חל נמי כי נפיק אחד עשר בהדיה, ולא הפסיד העשירי את שמו בכך. אבל קידושין דליתנהו בטעות — אינו בבת אחת בכל מקום שאינו בזה אחר זה. **והרי תורה** — לחמי תודה. **דליתנהו בטעות** — שאם שחט תודה של ארבעים חלות, ונתכוון לשחורות ונמצאו לבנות, שאינן אותן שבדעתו — לא קדשו. דתנן (נזיר לא,א): הקדש טעות, בית שמאי אומרים: הקדש, ובית הלל אומרים: אינו הקדש. **וליתנהו בזה אחר זה** — שאם שחטה של ארבעים חלות, וחזר ואמר של ארבעים אחרות, יקדשו גם אלו עם אלו — לא קדשו. שהתודה טעונה ארבעים חלות, כדאמרינן במנחות (עו,א), ושחיטת הזבח מקדשתן קדושת הגוף, כדאמרינן התם (עה,ב) "קרבנו על זבחו" — מלמד שאין הלחם קדוש אלא בזובחיה. דהאי "קרבנו" בלחם משתעי, דכתיב "על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו" וגו'. **על שמונים חלות** — הביא אצלה לעזרה שמונים. **קדשו ארבעים מתוך שמונים** — ויוצא ידי תודתו. והתם מפרש היכי מתאבלים. **לא קדשו** — קא סלקא דעתך בדרבה פליגי, דאמר: כל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת. ומקשי לה מדרזקיה, שהיה רבו של רבי יוחנן, כדאמרינן בעירובין (כה,א), גבי סנדל שנפסקה אחת מרצועותיו. **היכא דאמר וכו'** — כלומר, היכא דלא נתכוון שיקדשו אלא ארבעים, ואת השאר הביא לאחריות, שאם יאבדו או יטמאו אלו — יהו אלו תחתיהן. **לא יקדשו** — כלומר, לא נתכוון שיקדשו ארבעים בלא שמנים, שבדקנוהו ואמר (לכולהם) נתכוונתי. **לא קדשו** — כדרבה, דכל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת. **בסתמא** — ששחט סתם והלך לו. **לאחריות מתכוין** — ולא היה בלבו אלא על ארבעים. **קרבן גדול** — ועל כולם היה לבו. **וריבא לימה ליה לשנויי** — לעיל, טעמא דמתניתין דקתני אינה מקודשת — בדרבה? **תיפוק ליה** — דאפילו לא קידש אלא אחת מהן, אלא שלא פירש איזו היא — אית ליה לרבא דאינה מקודשת, דקידושין שאין מסורין לביאה הן, שאין יודע איזה מהן אחות אשה. ושמעינן ליה לרבא דאמר לקמן: קידושין שאין ראויין לביאה — אינן קידושין! **לרבויי דיחמי בר חמא קאמר לה** — לדיוק מילפת ליה מהאי קרא — לא תוקמא לקרא בבת אחת, דקשיא "ונכרתו", אלא אוקמי בזה אחר זה, והדר תיפוק לך בבת אחת דמתניתין מיניה וביה, משום דרבה. **איתמר** גרס. קידושין **שאין מסורין לביאה** — קידש אחת משתי אחיות, ולא פירש איזוהי מהם. דאין יכול לישא אחת מהן, דשמא זו היא אחות אשתו. **בר אחינא אסבריה לי** — הבינני דבר זה, שיכולני להבינה לו ראיה מן התורה. **בי יקח איש** — דהיינו קידושי כסף, דגמרינן להו (קדושין ב,א) "קיחה" "קיחה", וכתיב "ובעלה", דבענין ראויה לביאה. **באחת** — הוא דאינן מקודשות, משום דכל שאינו בזה אחר זה — אפילו בבת אחת אינו. **הא אחת מאשה ובתה** — ולא פירש — מקודשת. **הא נבריות** — שעמדם מקודשות. **קני את וחמור הוא** — נותן מתנות לנולד ולעובר שבמעי אמו שאינו קונה כלום — גם הנולד אינו קונה, שהרי לא הקנה לזה בלא זה. והכא נמי איכא חדא דלא חזיא ליה כלל.

אלא

קידושין שאין מסורין לביאה רבא אמר לא הוו קידושין — פירש בקונטרס: דכתיב "ובעלה" — דבענין ראויין לביאה. וקשה: דהא חייבי לאוין אינם ראוין לביאה ותפסי בהו קידושין! לכך נראה לפרש: קידושין שאין מסורין לביאה — כלומר, שאיסור הביאה על ידי קידושין. והיינו היכא דקידש אחת משתי אחיות בסתם, שמקודרת הקידושין היתה כל אחת מהן מותרת ועבשיו על ידי הקידושין נאסרו שתיהן. אבל חייבי לאוין איסור הביאה לא באה על ידי הקידושין, שהרי מקודם לכן נאסרו בביאה כמו אחר הקידושין.

(שייך

הַמַּרְבֶּה בְּמַעֲשֵׂר - פֵּרוֹתָיו מְתוּקָּנִים וּמַעֲשְׂרוֹת מְקוּלְקָלִין. וְאַמַּאי? נֵימָא: כָּל שֶׁאֵינוֹ בָּזֶה אַחַר זֶה - אֲפִילּוּ בְּבַת אַחַת אֵינוֹ! - אָמַר לֵיהּ: שָׁאנֵי מַעֲשֵׂר, דְּאִיתֵיהּ לַחֲצָאִים. דְּאִי אָמַר "תִּתְקַדֵּשׁ פַּלְגָּא דְּחִיטְתָא" - קָדְשָׁה. - וַהֲרֵי מַעֲשֵׂר בְּהֶמָה, דְּלֵיכָא לַחֲצָאִין, וְלֵיכָא בָּזֶה אַחַר זֶה, וְאָמַר רָבָא: יָצְאוּ שְׁנַיִם בַּעֲשָׂרִי וְקָרָאן "עֲשִׂירִי" - עֲשִׂירִי וְאֶחָד עָשָׂר מְעוֹרָבִים זֶה בָּזֶה! - שָׁאנֵי מַעֲשֵׂר בְּהֶמָה דְּאִיתֵיהּ בְּטָעוּת. דִּתְנַן: קָרָא לְתִשִׁיעִי "עֲשִׂירִי" וְלָעֲשִׂירִי "תִּשְׁעִי" וְלָאֶחָד עָשָׂר "עֲשִׂירִי" - שְׁלָשְׁתָּן מְקוּדָּשִׁין. הֲרֵי תּוֹדָה דְּלֵיתְנְהוּ בְּטָעוּת, וְלֵיתָא נְמֵי בָּזֶה אַחַר זֶה, וְאֵיתֵימַר: תּוֹדָה שֶׁנִּשְׁחֲטָה עַל שְׁמוֹנִים חַלּוֹת, חִזְקִיָּה אָמַר: קָדְשׁוּ לָהּ אַרְבָּעִים מִתּוֹךְ שְׁמוֹנִים, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לָא קָדְשׁוּ לָהּ אַרְבָּעִים מִתּוֹךְ שְׁמוֹנִים! - לָאו אֵיתֵימַר עָלָהּ: אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: הַכֹּל מוֹדִים, כָּל הֵיכָא דַּאֲמַר "קָדְשׁוּ לָהּ אַרְבָּעִים מִתּוֹךְ שְׁמוֹנִים" - קָדְשׁוּ, "לֹא יִקְדְּשׁוּ אַרְבָּעִים אֶלָּא אִם כֵּן קָדְשׁוּ שְׁמוֹנִים" - לָא קָדְשׁוּ. לֹא נֶחְלְקוּ אֶלָּא בְּסָתָם; מַר סָבַר: לְאַחֲרָיוּת קָא מְכַוֵּין, וּמַר סָבַר: לְקָרְבָּן גָּדוֹל קָא מְכַוֵּין. - וְרֵבָא, לְמָה לֵיהּ לְשַׁנּוֹיֵי בְּרַבְרְבָה? תֵּיפּוֹק לֵיהּ: קִידּוּשִׁין שֶׁאֵין מְסוּרִין לְבִיאָה נִינְהוּ! - לְדִבְרֵי דְּרַבִּי בַּר חָמָא קָאָמַר. דְּאִיתְּמַר, קִידּוּשִׁין שֶׁאֵין מְסוּרִין לְבִיאָה, אַבַּיֵי אָמַר: הָוֹ קִידּוּשִׁין, רָבָא אָמַר: לָא הָוֹ קִידּוּשִׁין. אָמַר רָבָא: בַּר אֲחִינָא אַסְבְּרָה לִי: "כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ", קִידּוּשִׁין הַמְסוּרִין לְבִיאָה - הָוֹ קִידּוּשִׁין, קִידּוּשִׁין שֶׁאֵין מְסוּרִין לְבִיאָה - לָא הָוֹ קִידּוּשִׁין. תְּנַן: הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה וּבִתָּהּ, אוֹ אִשָּׁה וַאֲחוֹתָהּ כְּאַחַת - אֵינָן מְקוּדָּשׁוֹת. הָא אַחַת מֵאִשָּׁה וּבִתָּהּ אוֹ מֵאִשָּׁה וַאֲחוֹתָהּ - מְקוּדֶּשֶׁת. וְאַמַּאי? קִידּוּשִׁין שֶׁאֵין מְסוּרִין לְבִיאָה נִינְהוּ! תְּיוּבְתָּא דְּרַבָּא! - אָמַר לָךְ רָבָא: וּלְטַעֲמָיךְ, אֵימָא סֵיפָא: מַעֲשֶׂה בְּחָמֵשׁ נָשִׁים וּבָהֶן שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְלִיקֵּט אֶחָד כְּלַכְלָה שֶׁל תְּאֵנִים, וְשִׁלְּהֶן הָיְתָה, וְשֶׁל שִׁבְעִית הָיְתָה, וְאָמַר: הֲרֵי פּוֹלְטֶם מְקוּדָּשׁוֹת לִי בְּכַלְכָּלָה זוֹ, וְאָמְרוּ חֲכָמִים: אֵין אֲחָיוֹת מְקוּדָּשׁוֹת. אֲחָיוֹת הוּא דְּאֵינָן מְקוּדָּשׁוֹת, הָא נְבִרְיוֹת - מְקוּדָּשׁוֹת. הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא דַּאֲמַר "פּוֹלְטֶם" - "קְנִי אַתְּ וַחֲמוֹר" הוּא, וְ"אַתְּ וַחֲמוֹר" לֹא קָנָה!

(שייך לדף נב,א) האחד חולץ לשתיהן – פירוש: האחד יחידי, והשניים – אחד חולץ ואחד מייבם. ודוקא מיחלץ והדר יבומי. פירוש: שהלץ היחידי תחילה, והדר יבומי אחד מן השניים אחר חליצת אחיו. דממנה נפשך מותר, דאי חלץ אחיו לוקוקתו – אם כן מותר זה ליקח אחותה, כיון דחלץ אחיו פקע הזיקה. ואי לא חליץ לוקוקתו – אם כן זה יייבם וקוקתו. אבל יבומי אחד מן השניים, אפילו לאחר חליצת אחיו, שאין כאן אחות וקוקתו כדפירשתי – לא מישתרי. דכיון דלא חלץ היחידי לשתיהן, איכא למיחש בזו שמתייבמת שמא זו יבמתו של יחיד, ונמצא בונתה בפגע ביבמה לשוק בלא חליצה. ולא מצינו לפרש דדוקא מיחלץ והדר יבומי קאי אשנים, אבל איפכא לא, משום דשמא פגע באחות וקוקתו — דהא מרישא שמעינן.

והילכתא

אֶלָּא לָאו אַחַת מִכָּם – דִּלְאו "אַחַת מִכָּם", וְקָתָנֵי: אֵין אֲחָיוֹת מְקוּדָּשׁוֹת. לְרַבָּא קַשְׁיָא רֵישָׁא, לְאַבֵּי קַשְׁיָא סֵיפָא. אַבֵּי מְתָרֵץ לְטַעֲמֵיהּ, רָבָא מְתָרֵץ לְטַעֲמֵיהּ. אַבֵּי מְתָרֵץ לְטַעֲמֵיהּ: הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה וּבְתָהּ, אוֹ אִשָּׁה וַאֲחוֹתָהּ כְּאַחַת - אֵינָן מְקוּדָּשׁוֹת. הָא אַחַת מֵאִשָּׁה וּבְתָהּ, מֵאִשָּׁה וַאֲחוֹתָהּ - מְקוּדֶּשֶׁת, וְאִם אָמַר: "הֲרֵאוֹיָה לְבִיאָה תִּתְקַדֵּשׁ לִי" - אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. וּמַעֲשֶׂה נַמִּי בְּחֲמֵשׁ נָשִׁים וּבְהֶן שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְלִיקֵּט אֶחָד כַּלָּבָלָה שֶׁל תְּאֵנִים, וְאָמַר: "הֲרֵאוֹיָה לִי מֵהֶם תִּתְקַדֵּשׁ לִי", וְאָמְרוּ חֲכָמִים: אֵין אֲחָיוֹת מְקוּדָּשׁוֹת. וְרַבָּא מְתָרֵץ לְטַעֲמֵיהּ: הַמְקַדֵּשׁ אַחַת מֵאִשָּׁה וּבְתָהּ אוֹ אַחַת מֵאִשָּׁה וַאֲחוֹתָהּ - נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁקִּדֵּשׁ אִשָּׁה וּבְתָהּ אוֹ אִשָּׁה וַאֲחוֹתָהּ כְּאַחַת, וְאֵינָן מְקוּדָּשׁוֹת. וּמַעֲשֶׂה נַמִּי בְּחָמֵשׁ נָשִׁים וּבְהֶם שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְלִיקֵּט אֶחָד כַּלָּבָלָה שֶׁל תְּאֵנִים, וְאָמַר "הֲרֵי פּוֹלְבֶם וְאַחַת מִשְּׁתֵּי אֲחָיוֹת מְקוּדָּשׁוֹת לִי בְּכַלָּבָלָה זוֹ", וְאָמְרוּ חֲכָמִים: אֵין אֲחָיוֹת מְקוּדָּשׁוֹת. תָּא שְׁמַע: הַמְקַדֵּשׁ אֶת בִּתּוֹ סְתָם - אֵין הַבּוֹגֶרֶת בִּכְלָל - הָא קְטַנָּה בִּכְלָל. וַאֲמַאי? קִידּוּשִׁין שָׁאנֵי לְמִיסְרִין לְבִיאָה נִינְהוּ, וְתִיבְעֵי דְּרַבָּא! - אָמַר לָךְ רָבָא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - כְּשֶׁאֵין שָׁם אֶלָּא גְּדוֹלָה וְקִטָּנָה. - הָא בּוֹגֶרֶת קָתָנֵי! - מַאי בּוֹגֶרֶת - בּוֹגֶרֶת דְּעַלְמָא. - אִי הָכִי מַאי לְמֵימְרָא? - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - דְּשַׁוְיוּהָ שְׁלִיחַ. מַהוּ דְּתֵימָא: כִּי מְקַבֵּל קִידּוּשׁ - אַדַּעְתָּהּ דִּידָהּ קָא מְקַבֵּל, קָא מַשְׁמַע לָן דְּלָא שָׁבִיק אִינִישׁ מִידֵּי דְּאִית לֵיהּ הָנָאָה מִינֵּיהּ. - מִי לָא עָסְקִינַן דְּאָמְרָה לֵיהּ "קִדּוּשַׁי לְדִידָךְ"! - אֲפִילּוּ הָכִי, לָא שָׁבִיק אִינִישׁ מְצָוָה דְּרַמְיָא עֲלֵיהּ וְעָבֵיד מְצָוָה דְּלָא רַמְיָא עֲלֵיהּ. תָּא שְׁמַע: מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי בְּנוֹת מְשֻׁתָּפוֹת נָשִׁים, וְאָמַר: קִדַּשְׁתִּי אֶת בִּתִּי הַגְּדוֹלָה, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם גְּדוֹלָה שֶׁבִּגְדוֹלוֹת, וְאִם גְּדוֹלָה שֶׁבִּקְטַנּוֹת, אִם קְטַנָּה שֶׁבִּגְדוֹלוֹת שֶׁהִיא גְּדוֹלָה מִן הַגְּדוֹלָה שֶׁבִּקְטַנּוֹת - כּוּלָּן אֲסוּרוֹת, חוּץ מִקְּטַנָּה שֶׁבִּקְטַנּוֹת, אִם כֵּן קְטַנָּה בִּכְלָל! - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - כְּשֶׁהוּפְרוּ וּלְבַסּוֹף נִתְעָרְבוּ. דְּתֵיקָא נַמִּי, דְּקָתָנֵי: "אֵינִי יוֹדֵעַ" וְלָא קָתָנֵי "אֵין יוֹדְעִין", שְׁמַע מִינָּהּ. - אִי הָכִי, מַאי לְמֵימְרָא? - לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבִּי יוֹסֵי דְּאָמַר: לָא מְחַיֵּת אִינִישׁ נַפְשֵׁיהּ לְסַפֵּיקָא, קָא מַשְׁמַע לָן דְּמְחַיֵּת אִינִישׁ נַפְשֵׁיהּ לְסַפֵּיקָא. תָּא שְׁמַע: מִי שֶׁקִּדֵּשׁ אַחַת מִשְּׁתֵּי אֲחָיוֹת וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזוֹ אֵיזוֹ קִידֵּשׁ - נוֹתֵן גֵּט לְזוֹ וְגֵט לָזוֹ! - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - כְּשֶׁהוּפְרוּ וּלְבַסּוֹף נִתְעָרְבוּ. דַּיְקָא נַמִּי, דְּקָתָנֵי: "אֵינוֹ יוֹדֵעַ" וְלָא קָתָנֵי "אֵינוֹ יוֹדֵעַ". - אִי הָכִי מַאי לְמֵימְרָא? - סֵיפָא אֵיצְטְרִיכָא לֵיהּ: מֵת וְלוֹ אָח אֶחָד - חוֹלֵץ לְשָׁתֵּיהֶן. הָיוּ לוֹ שָׁנִים - אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מְיַיבֵּם. אִם קָדְמוּ וְכָנְסוּ - אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָם מִיָּדָם. דְּיָקָא מִיחֲלִיץ וְהָדַר יְבוּמֵי, אֲבָל יְבוּמֵי וְהָדַר מִיחֲלִיץ - לָא, דְּקָא פָּגַע בַּאֲחוֹת זְקוּקָתוֹ. תָּא שְׁמַע: שְׁנַיִם שֶׁקִּדְּשׁוּ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזוֹ קִידֵּשׁ, וְזֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיזוֹ קִידֵּשׁ - זֶה נוֹתֵן שְׁנֵי גִּטֵּי, וְזֶה נוֹתֵן שְׁנֵי גִּטִּין! - הָכָא נַמִּי - שֶׁהוּפְרוּ וּלְבַסּוֹף נִתְעָרְבוּ. דַּיְקָא נַמִּי, דְּקָתָנֵי "אֵינוֹ יוֹדֵעַ" וְלָא קָתָנֵי "אֵין יוֹדְעִין", שְׁמַע מִינָּהּ. - אִי הָכִי מַאי לְמֵימְרָא? - סֵיפָא אֵיצְטְרִיכָא לֵיהּ: מֵת וְלוֹ אָח אֶחָד - זֶה חוֹלֵץ לְשָׁתֵּיהֶן, וְזֶה אֶחָד וְלוֹ שְׁנַיִם.

האחד

שתיהן צריכות גט. **שהוכירו** – בשעת קידושין פירש לו. **ולבסוף נתערבו** – שכח איזו גדולה פירש לו. **לאפוקי מדרבי יוסי** – דפליג באידך פירקא (קדושין סד,ב), ואמר: כולן מותרות להנשא לאחרים בלא גט, חוץ מן הגדולה שבגדולות. **דלא מחיית אינישׁ נפשיה לספיקא** – להזכיר שם גדולה אם לא גדולה שבבולן, שאם ישתכח הדבר – שלא יהא בספק. **אין מוציאין אותם מידם** – אפילו לא כנס הראשון את יבמתו, ופגע באחות זקוקתו, מאחר שבנסה השני – פקע זיקה, והותרה לראשון לקיימה. דאחות זקוקה דרבנן היא, ולא קנסי ליה להוציא. **אין יודע** – משמע לעולם. **סיפא איצטריכא ליה** – דקתני: היו שנים – אחד חולץ ואחד מייבם. ולאשמעינן דוקא הכי: מיחלץ חד מיניהו לחדא ברישא, והדר מייבם שני לשניה. ממה נפשך: אם זו ארוסת אחיו – שפיר מייבם, ואם לאו – נברית בעלמא היא, ואינה אחות יבמתו הזקוקה לו, דתיהדי דמיא לאחות אשתו, שהרי נפטרה זיקת אחותה הימנה בחליצת אחיו. ולא גזרו על אחות חלוצה משחליצה אלא על החלוץ לבדו, דקא פגע באחות זקוקה. וכל זמן שלא חלץ אחד מן האחין — אסורה אחותה על כולן מדבריהם, משום דדמיא לאחות אשתו. הכי גרסינן: דיקא נמי דקתני "יאין יודע" ולא קתני "יאין יודעין".

האחד

אלא לאו אחת מכם – דלאו "את וחמור" הוא, דאם קידש זו לא קידש זו **רבא מתרץ** – מתניתין לטעמיה, דא דקתני באחת – לאו למידק: הא אחת מאשה ובתה מקודשת, אלא הכי קאמר: המקדש אחת מאשה ובתה – הרי הוא כמו שקדשן באחת, ואינן מקודשות, דקידושין שאין מסורין לביאה הן. **הרי כולכם ואחת משתי אחיות כו'** – דהשתא לאו "את וחמור" הוא, דהא דאין אחיות מקודשות – משום דספיקא הוא, דלא ידע הי קדיש. הא אי ידע – בת זבייה היא. הלכך נבריות מקודשות. והא דלא אוקמא כגון דאמר "אחת מכם" – משום דקתני במתניתין "כלכם". ואין לשבש הספרים ולומר ד"אחת מכלכם" גרס, וכגון שלא קידש אלא חדא – דאם כן לא מתרצא הא דאשמועינן לקמן (נב,א) ממתניתין: אשה נעשית שליח לחברתה במקום שנעשית לה צרה. **המקדש את בתו סתם** – "אחת מבנותיך מקודשת לי". **אין הבוגרות בכלל** – אם יש בוגרות הרבה – אין אחת מהן בספק קידושין הללו להצטרע גט, לפי שאינן ברשותו לקבל להו קידושין. **הא קטנות בכלל** – וצריכות גט, ואפילו הרבה. **בשאין שם אלא בוגרת אחת וקטנה אחת** – וכיון שאין הגדולה בספק – אין קידושין אלא בקטנה, וקידושי ודאי הן. והוא הדין אם היו שם גדולות הרבה, כיון דאינן בכלל – הוו להו קידושין בקטנה. ולהכי איצטריך לשנויי בשאין שם אלא גדולה אחת – דעל כרחך קטנות דומיא דגדולות דייקינן, ומהשתא דייק הכי: הא קטנה בכלל. **והא בוגרות קתני** – טובא, ודכוותה דייקינן: על כרחך הא קטנות בכלל, ודאיכא תרתי **בוגרות דעלמא** – כל איש שיש לו בת בוגרת – אין אותן הבוגרות בכלל קידושין שקבל אביה. **אי הכי מאי למימרא** – אי אמרת בשלמא בדאיכא טובא – איצטריך למתני משום דיוקא דידה, למידק: הא קטנות בכלל, לאשמועינן קידושין שאין מסורין לביאה הוי קידושין. אלא השתא – לא איהו איצטריך ולא דיוקא דידה איצטריך, דפשיטא דבבוגרת אין לו רשות, ואין כאן עוד אלא קטנה — וקידושין מסורין לביאה הן, ופשיטא דהוו קידושין! **דשויתיה שליח** – לקדשה לכל הבא. **דאית ליה הנאה מיניה** – דבסקּ קידושיה שלו. **מי לא עסקינן** – קושיא היא: וכי לא שמעינן מינה ממתניתין דאפילו אמרה לאביה "קידושיי לידך", קתני נמי דאינה בכלל? **דרמיא עליה** – דכתיב (דברים כט) "ואת בנותיכם תנו לאנשים".

נדיולות – בנות הראשונה. **קטנות** – בנות השניה. **אם קטנה שבגדולות** – וכל שכן אמצעית שבגדולות בספק זה, ולגבי בנות שניה מקרי כולהו בנות גדולות. **כולן אסורות** – לאחרים עד שיתן גט, ואפילו אמצעית שבקטנות. דלגבי קטנות אותה הבת גדולה היא. ושמעינן דהמקדש אחת משתי אחיות סתם —

האחד חולין לשתיהן — שהרי אינו יכול לבטוח, דילמא פגע באחות זקוקה. דוקא קתני — האחד חולץ לשתיהן תחילה, והדר יבומי אחת מהן השתים תחילה, אפילו לאחר חליצת אחיו, שאין כאן אחות זקוקה — לא לישתרי. דבין דלא חלץ היחיד לשתיהן — איכא למיחש בזו שמתייבמת שמא זו היא יבמתו של יחיד, נמצא כונסה ונשא יבמה לשוק.

כלומר, למי שאין ליבמה. ונושא אותה בלא חליצה. ומשום הקדמת חליצת אחד מן השנים ליבום של שני — לא איצטריך למיתניא, דהא דפגיעת אחות זקוקתו מרישא שמעינן. **אחת מבניתיך מקודשת לאחד מבני** — וכגון שנשאוהו שלית. **כל אחת צריכה חמשה גיטין** — שאין יודע איזו נתקדשה, ומאיזה מהם נתקדשה, לפיכך צריכות גט מכולן. **וחליצה מאחד מהם** — שמא ארוסת המת היא, וכל אחת עומדת בספק זה. **רש"י** ז"ל קג"ם — סימני הלכות הן, שנחלקו בהם אביי ורבא, ובכל מקום הלכה כרבא, חוץ מאלו: יאוש שלא מדעת ב"אלו מציאות" (בבא מציעא כא,ב), ועד זומם, אביי אמר: למפרע הוא נפסל, בפרק ר' (יהא בורר") (סנהדרין כו,א), לחי העומד מאילין, בפרק קמא דעירובין (טו,א), קדושין שלא נמסרו לביאה, בשמעתין. גילוי דעתא בגיטא ב"השולח" (גיטין לד,א). מומר אוכל נבילות לתיאבון בפרק ר' (יהא בורר") (כו,א), **ונקיט רב בידיה תלת** — לשלש מהן היה אוחזן בידו לסדרן בסדר גירסתו, אבל הרביעית לא היתה מוחזקת בידו לסדרה בגרסת הגמרא. **המקדש בפירות שבעית מקודשת** — ולא אמרינן: לאו ממונו דזוכה בהן ניתנה, אלא כיון דזכה בהן — ממונו הוא לכל דבר. אי נמי, דלא תימא "לאבלה" אמר רחמנא (ויקרא כה), ולא לדבר אחר. **ואפילו בגול דידה** — ולא אמרינן: מדקבילתיה אחילתיה. **ואפילו במקום שנעשית לה צרה** — ואף על פי שבכל עדות שהאשה כשרה לה אין הצרה נאמנת — שלאחותה מיהא, כיון דעבדה — עבדה. דהא הכא בקידושין הללו הן נעשות צרות על ידי זו שקבלה, ותקנה: (היו) נבריות מקודשות. **ונחשביה** — רב נמי להא, ואמאי לא נקט בידיה אלא תלת? הא נמי שמע מינה דקידושי שאין מסורין לביאה לא הוו קידושי! **מסתפקא ליה אי כאביי** — דמוקי לה בבת אחת, שקידש שתיהן. הא קידש אחת מהן — מקודשת, ואף על גב דלא פירש, ושמע מינה הוו קידושין. ואי כרבא, דמוקי בשלא קידש אלא אחת. ולהכי אמר רב שמע מינה ממתניתין ארבעי, דודאי קידושין שלא נמסרו לביאה נמי שמעינן מינה, אבל לא היה לו לפרש הי מיניהו שמעת מינה, אי הוו קידושין אי לא הוו קידושין. **אמרה לשמעתא** — הא דקא אמרינן לעיל: קדושה בגול אינה מקודשת. **אמר רב חכי** — קא סלקא דעתך אתמודי אתמה, משום דלא סבירא ליה. ופרכינן: ואילו רבי יוחנן גופיה מי לא אמר הכי דגול שבידו אינו ממונו?! חמסן יהיב דמי על ברחו של בעל חפץ. **בגול דידה** — כיון דקבילתיה אחילתיה. ולקמן פריך: הא רב נמי בגול דידה קאמר!

והא

האחד חולץ לשתיהן, והשנים - אחד חולץ ואחד מיבם. אם קדמו וכנסו - אין מוציאין אותן מידם. 1
דוקא מיחלץ והדר יבומי, אבל יבומי יבומי מיחלץ והדר - לא, דקא פגע ביבמה לשוק. תא שמע, דתני טבי־מי: חמשה בנים והלוה חמשה בנות, ואמר: אחת מבנותיך מקודשת לאחד מבני - כל אחת ואחת צריכה חמשה גיטין. מת אחד מהם - כל אחת ואחת צריכה ארבעה גיטין וחליצה מאחד מהן. וכי תימא: הכי נמי כשהופרו ולבסוף נתערבו - הא "אחת מבנותיך לאחד מבני" קתני, תיובתא דרבא! תיובתא. והילכתא בוותיה דאביי ביע"ל קג"ם. "מעשה בחמש נשים". אמר רב: שמע מינה מתניתין ארבע, ונקיט רב בידיה תלת. שמע מינה: המקדש בפירות שביעית - מקוד־שת, ושמע מינה: קידושה בגול - אינה מקודשת, ואפילו בגול - מדקבילתיה אחילתיה. ואפילו במקום שנעשית לה צרה - דאף על פי שבכל עדות האשה כשרה לה אין הצרה נאמנת - שלאחותה מיהא, כיון דעבדה - עבדה. הכא בקידושין הללו הן נעשות צרות על ידי זו שקבלה, ותקנה: (היו) נבריות מקודשות. ונחשביה - רב נמי להא, ואמאי לא נקט בידיה אלא תלת? הא נמי שמע מינה דקידושי שאין מסורין לביאה לא הוו קידושין! מסתפקא ליה אי כאביי - דמוקי לה בבת אחת, שקידש שתיהן. הא קידש אחת מהן — מקודשת, ואף על גב דלא פירש, ושמע מינה הוו קידושין. ואי כרבא, דמוקי בשלא קידש אלא אחת. ולהכי אמר רב שמע מינה ממתניתין ארבע, ודאי קידושין שלא נמסרו לביאה נמי שמעינן מינה, אבל לא היה לו לפרש הי מיניהו שמעת מינה, אי הוו קידושין אי לא הוו קידושין. **אמרה לשמעתא — הא דקא אמרינן לעיל: קדושה בגול אינה מקודשת. **אמר רב חכי** — קא סלקא דעתך אתמודי אתמה, משום דלא סבירא ליה. ופרכינן: ואילו רבי יוחנן גופיה מי לא אמר הכי דגול שבידו אינו ממונו?! חמסן יהיב דמי על ברחו של בעל חפץ. **בגול דידה** — כיון דקבילתיה אחילתיה. ולקמן פריך: הא רב נמי בגול דידה קאמר!

והא

והילכתא כוותיה דאביי ביע"ל קג"ם — מעשה בא לפני רבינו תם בבנו של הרב רבינו אושעיא הלוי, שקידש בת עשיר אחד ואמר "בתך מקודשת לי" שתמא, ולא פירש פלונית בתך. ואמר רבינו תם: דמקודשת. ולא מיבעיא אם שידך באחת מהם בשם, ואחר כך קידשה סתם — דאדעתא דהכי קדשה. אלא אפילו לא שידך בשם, אלא שנתרצו בפה ואמר "פלוניתא אתן לך" — יש לנו לומר דאדעתא דהכי קדיש, ד"שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב". ועוד: אפילו לא פירש נמי אפילו בפה — יש לנו לומר דקידש הגדולה, משום ד"לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה". והרב רבינו מנחם מיוחי נחלק עליו, ואמר דהא הוי נמי כמי שקידש אחת משתי אחיות. ואי כדברי רבינו הם דהגדולה מקודשת משום ד"לא יעשה כן במקומנו" — זה אינו לא לרבא ולא לאביי. דהא אפילו לאביי דאמר הוו קידושין לא אמרינן אלא להצריכה גט, אם כן הן נמי צריך ליתן גט. ואף רבינו הם חזר בו, ולא עבד עובדא.

ביע"ל קג"ם — למ"ד פירש הקונטרס: לחי העומד מאיליו. ורבינו תם מפרש: דהלמ"ד היינו ימי לידה שאינה רואה בהן, שאין עולים לספירת זיבתה. ובני נרבונא מפרשים דהלמ"ד היינו פלוגתא דפרק "כל שעה" (פסחים כה,ב): לא אפשר ולא קמבזין, דהלכה כאביי. ומכל מקום לא החזר ליע"ל קג"ם אלא על יאוש שלא מדעת ועד זומם. ואם תאמר: אמאי לא חשיב נמי פשע בה ויצאת לאגם ומתה בדרכה, אביי משמיה דרבה אמר חייב, ורבא משמיה דרבה אמר פטור (בבא מציעא לו,ב), והלכה כאביי, דהא מסקינן (שם מב,א): והילכתא, תחילתו בפשיעה וסופו באונס — חייב, כדפירש רבינו חננאל! ובספרים לא כתוב "והילכתא" בזה שמעתא, אבל כתב בהלכות גדולות וגם כתוב בספרים גבי המפקיד מעות אצל חבירו, בעובדא דצריפא דאורבני. ונראה לפרש, דלכך לא נכתבה בכללא דע"ל קג"ם — דלאחר כך נפסקה הך הילכתא כרבנן סבוראי. **המקדש** בפירות שביעית מקודשת — פירש בקונטרס: ולא אמרינן: לאו ממונו הוא לקדש בו את האשה. כיון דלא אלא מטעם זכיה, כיון דזכה בו — ממונו הוא לכל דבר. אי נמי, יש לפרש: דאף על גב דאסור לקנות מהם חפץ, כדכתיב "לאכלה" ולא לסחורה, הני מילי לכתחילה, אבל בדיעבד — המקח קיים. וכן גבי אשה, בדיעבד מקודשת. וכן משמע לקמן במתניתין (נו,ב) דקתני: מברן וקידש בדמיהן — מקודשת.

ואפילו במקום שנעשית לה צרה — דנהי נמי דצרתה אינה נאמנת לומר "מת בעלה" דלמא מקלקלא לה, הני מילי — עדות בלא מעשה, אבל עדות במעשה — נאמנת. אי נמי יש לומר: דהחידוש הוי מדא דאמר אשה נעשית שליח לחבירתה, אפילו היכא דקיבלה הקידושין מסתמא.

והוא לא אמר והא אמר רבי יוחנן גול כו' — תימה: מאי מתמה גמרא? דלמא לא אמר רבי יוחנן מילתיה אלא בגול דאחרים, אבל בגול דידה — פליג עליה דרב, דאמר דאינה מקודשת. דהא שמעינן בסמוך דבגול דידה מקודשת טפי מבגול דעלמא! ויש לומר: דהא דמדוי גול דידה טפי מגול דעלמא — הני מילי בדשדיך, אבל בדלא שדיך — אדרבה, גרע גול דידה מגול דעלמא, דמצי אמרה: אין, שקלי, וידיתי שקלי. ורב הונה מיירי בדלא שדיך. ואם תאמר: מאי אתא רבי יוחנן לאשמועינן בהא דאמרינן דאינו יכול להקדיש? פשיטא, דהא אמרינן בכמה מתניתין ובריייתות דגול אינו נקנה אלא בייאוש, בגון דהוה ד"אילו מציאות" (בבא מציעא כב,א): שטף נהר קורין עציו ואבניו, אם נתייאשו הבעלים — הרי אלו שלו. משמע, הא לא נתייאשו — לאו ויש לומר: דמילתיה דרבי יוחנן קא משמע לן דאין הגוזל יכול להקדישן לפי שאינן ברשותו, אבל בגוזל ליכא שום הידושי, כדפרישית. ואם תאמר: לרב נמי, דקאמר לעיל דקידושה בגול אינה מקודשת, מאי אתא לאשמועינן? הא מכח משנה שלימה היא, דהיכא דלא נתייאשו הבעלים אינו שלו! ויש לומר: מכל מקום איצטריך מילתיה דרב. דאי מכח המשנה — הוה אמינא דוקא בממונו הוא דלא קנה אלא בייאוש, ליחיבוהו בית דין לשלם. אבל לחומרא, אף על גב דלא נתייאשו — אמרינן שאם קידש אשה מקודשת, להצריכה גט. לכך איצטריך מילתיה דרב, לומר דאינה מקודשת. והשתא ניחא שפיר דתמהמה גמרא ממילתא דרבי יוחנן,

והוא

והוא לא אמר. כלומר, כיס רבי יוחנן לא אמר כך? והא איהו דאמר אינו יכול להקדיש לפי שאינו שלו, ואפילו איסורא דרבנן לית בה! וכמו כן בקידושין נמי לא נחמיר להצריכה גט! והשתא מיתני שפיר גמרא מרבי יוחנן. **אם** נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה — התם (בבבא מציעא כב,א) מוקי לה דשויה שליח. ואם תאמר: אם כן מאי קאמר "שלא ברשות"? ויש לומר: דהכי קאמר: מה שתורם מן היפה — שלא ברשות היה. ואם כן צריך לומר גבי פרזומא — דשויה שליח, דאי לאו הכי מאי מייתי.

המקדש בחלקו אינה מקודשת — ואם תאמר: מי גרע מהמקדש "על מנת שאדבר עליך לשלטון" (קדושין סג,א) דמקודשת, אף על פי שלא נתן לה כלום אלא שעשה לה הנאה? ויש לומר: דלא דמי, דהתם יכול ליטול שכר מדיבורו, והוי כאילו נתן לה פרוטה. אבל הכא — הטובת הנאה אינה משלו, דהא ממון גבוה הוא, ואינו יכול ליקח ממון מתנאה שעשה לה. ואף על גב דאית ביה שוה פרוטה, שיכול למוכרה לבהן — מכל מקום כיון שהוא ממון גבוה אינה מקודשת. ולא דמי ל"על מנת שאדבר עליך לשלטון". תוספות ישנים.)

וכי אשה בעזרה מנין — פירש הקונטרס: דאין אשה נכנסת בעזרה, כדתנן פרק קמא דכלים. ולא דק, דלא אשכחן בשום דוכתא דנשים אסורות ליכנס בעזרה, שהרי בפרק קמא דכלים תנן: החיל מקודש הימנו שאין טמא מת נכנס לשם. למעלה הימנו עזרת ישראל שאין מחוסר כפורים נכנס לשם, וחייבים עליה חטאת. למעלה הימנו עזרת כהנים שאין ישראלים נכנסים לשם אלא בשעת צרכיהם, לסמיכה שחיטה תנופה. ולא קתני נשים שאין נכנסות שם! ועוד, תנן בפרק "כל הפסולין" (זבחים לא,ב) שהשחיטה כשרה בנשים — אם כן יכולה ליכנס בעזרה! ועוד: הרי סוטה ונזירה נכנסות בעזרה להניף! לכך נראה לי: וכי אשה בעזרה להתקדש מניין? הרי אין רגילות שתכנס לשם כדי להתקדש, שהרי בזיון הוא, ומילתא דלא שכיחא היא, ולא איירי תנא מזה.

[וזה יהיה לך מקדש בר" — קשה: דלשתוק מ"לך" דמשמע כל צרכיך, ולא אצטריך לכתוב "אש"! תוספות ישנים.)

וסמיך

1 והוא לא אמר. כלומר, כיס רבי יוחנן לא אמר כך? והא איהו דאמר אינו יכול להקדיש לפי
2 שאינו שלו, ואפילו איסורא דרבנן לית בה! וכמו כן בקידושין נמי לא נחמיר להצריכה גט!
3 והשתא מיתני שפיר גמרא מרבי יוחנן. **אם** נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה — התם (בבבא
4 מציעא כב,א) מוקי לה דשויה שליח. ואם תאמר: אם כן מאי קאמר "שלא ברשות"? ויש
5 לומר: דהכי קאמר: מה שתורם מן היפה — שלא
6 ברשות היה. ואם כן צריך לומר גבי פרזומא —
7 דשויה שליח, דאי לאו הכי מאי מייתי.
8 **המקדש** בחלקו אינה מקודשת — ואם תאמר:
9 מי גרע מהמקדש "על מנת שאדבר עליך לשלטון"
10 (קדושין סג,א) דמקודשת, אף על פי שלא נתן לה
11 כלום אלא שעשה לה הנאה? ויש לומר: דלא דמי,
12 דהתם יכול ליטול שכר מדיבורו, והוי כאילו נתן
13 לה פרוטה. אבל הכא — הטובת הנאה אינה
14 משלו, דהא ממון גבוה הוא, ואינו יכול ליקח ממון
15 מתנאה שעשה לה. ואף על גב דאית ביה שוה
16 פרוטה, שיכול למוכרה לבהן — מכל מקום כיון
17 שהוא ממון גבוה אינה מקודשת. ולא דמי ל"על
18 מנת שאדבר עליך לשלטון". תוספות ישנים.)
19 **וכי** אשה בעזרה מנין — פירש הקונטרס: דאין
20 אשה נכנסת בעזרה, כדתנן פרק קמא
21 דכלים. ולא דק, דלא אשכחן בשום דוכתא
22 דנשים אסורות ליכנס בעזרה, שהרי בפרק קמא
23 דכלים תנן: החיל מקודש הימנו שאין טמא מת
24 נכנס לשם. למעלה הימנו עזרת ישראל שאין
25 מחוסר כפורים נכנס לשם, וחייבים עליה חטאת.
26 למעלה הימנו עזרת כהנים שאין ישראלים
27 נכנסים לשם אלא בשעת צרכיהם, לסמיכה
28 שחיטה תנופה. ולא קתני נשים שאין נכנסות שם!
29 ועוד, תנן בפרק "כל הפסולין" (זבחים לא,ב)
30 שהשחיטה כשרה בנשים — אם כן יכולה ליכנס
31 בעזרה! ועוד: הרי סוטה ונזירה נכנסות בעזרה
32 להניף! לכך נראה לי: וכי אשה בעזרה להתקדש
33 מניין? הרי אין רגילות שתכנס לשם כדי להתקדש,
34 שהרי בזיון הוא, ומילתא דלא שכיחא היא, ולא
35 איירי תנא מזה.
36 **[וזה** יהיה לך מקדש בר" — קשה: דלשתוק
37 מ"לך" דמשמע כל צרכיך, ולא אצטריך
38 לכתוב "אש"! תוספות ישנים.)
39 וסמיך

רש"י

1 **והא מתניתין בגוֹל דידה** — דקתני: שלהן היתה. ודייק רב מינה דאינה מקודשת, אי לאו
2 דשביעית הואי! **הא** — דקתני מקודשת. **בדשדיך** — מקמי הכי (ונתרצה) להתקדש לו. דכי
3 קבילתיה לגזל דידה בשם קידושין — אחילתיה. **משיכלא** = ספל. **דרבי שמעון** — בסדר
4 טהרות (כלים פרק כו משנה ח), ומייתינן לה בגמרא ד"הגחל" (בבא קמא קיד,א): עורות של
5 שב וגב — אין מחשבה מטמאתן. ושל גוֹלן —
6 מחשבה מטמאתן, דקסבר: כיון דידע מאן גוֹליה
7 ולא מצי לאגבויי מיניה — אייאוש מייאש. הכי
8 גרסינן: **והוא אריבא דקדיש במוזא דשמבי** —
9 מלא יד של בצלים. **מאן אחלך** — מי מחל לך
10 חלקו של בעל הבית. **אבל בישא** — אגודה,
11 שדרך הזירק להיות מתחלק באגודות, וכל
12 האגודות הן שוות, אם נטלתי אחת — טול אתה
13 אחת. **ההוא פריפא** — עושה שבר מתמרים של
14 בעל הבית למחציות שכר. וחכירו בבבא מציעא
15 בפרק "המפקיד" (מב,ב). **בפרזומא דשכיא** —
16 לאחר שהוציא ממנו המשכה. **מהאי חריפא** —
17 יש שהוא טוב מחבירו, שלא נתנו בו מים פעמים
18 הרבה, ויש לו לחלוטין לתת עוד טעם במים
19 אחרים. **לא אמרו בלך אצל יפות** — שיוועץ למי
20 שנטל את של בעל הבית שלא ברשות, דנימא:
21 גלי דעתיה דניחא ליה — אלא לענין תרומה
22 בלבד, דהא לתרום הן עומדות. אבל לענין מי
23 שנטל לעצמו — משום ביסופא הוא דקאמר
24 ליה, דלא נסתוק, אבל למפרע — לא ניחא ליה.
25 **אם** חושש משום גול — אם מקפיד בעל הבית
26 על מה שעשה, דומה לו שגזלה. **אין תרומתו**
27 **תרומה** — דהשתא ודאי הכי קאמר ליה: אם
28 מצאת עוד יפות מאלו היית גוזלן: **בין כך ובין**
29 **כך** — בין שיש יפות בין שאין יפות מזה.
30 **משנה** בחלקו — שהלק עם אחיו הכהנים.
31 **במעשר שני כו'** — דסקבר רבי מאיר: מעשר
32 ממון גבוה הוא. **רבי יהודה אומר במזיד קידש**
33 — דמעשר ממון הדיוט הוא. **בשוגג לא קידש** —
34 בגמרא מפרש לה. **ובהקדש כו'** — וטעמייהו
35 מפרש בגמרא. **גמרא** בה' לרבות קדשים
36 קלים — להתחייב עליהם קרבן שבועה. אף על
37 גב דאין נשבעין על ההקדשות, והשבוע עליהם
38 והודה אינו מביא אשם של שבועת הפקדון,
39 ד"וכחש בעמיתו" כתיב — הני איתרבו להו
40 מ"בה", "וכחש בעמיתו" נמי קרינא בהו, לפי
41 שהן ממונו. **כי קא זבו** — בין כהנים בחזה ושוק,
42 בין בעלים בבשר. **משלחן גבוה** — הקרבת
43 אימורים ודריכת הדם מתיר הבשר. **המקדש**
44 **בחלקו** — לאחר שחלקום, ולא קתני "המקדש
45 בקדשים קלים". **קנוורנים** = מקניסים. **לקפאני** —
46 כמו "לקפח את שוקיו" (סוטה מד,א) — לקצץ
47 רגלינו בהלכות, להודיע שהדם חריפים ואין
48 עומד כנגדם. **וכי אשה בעזרה מנין** — דקתני
49 קדשי קדשים, והרי אם יוציאום חוץ לעזרה,
50 אפילו לעזרת נשים — הם נפסלים ביוצא. ונשים
51 אין נכנסות לה, כדתנן באבות הטומאות בפרק
52 קמא דמסכת כלים! **לבתו** — קטנה או נערה.
53 **דחקה** ונבנסה מהו — וכי לא הוצרכנו לשאול
54 בבית המדרש מה יאמרו אם קדשה, אם קידושין
55 הם אם לאו? **לבל צריכך** — ואפילו לקדש בו
56 אשה. **כאש** — חלקו של אהרן הרשוה לחלקו
57 של מזבח: מה מזבח לאבילה — אף כהן
58 לאבילה, ולא לדבר אחר.

נמנו

מן הָאֵשׁ". רַבִּי יְהוּדָה סָבַר: "לְךָ" - וּלְכָל צָרְכֶיךָ, וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר: בְּאֵשׁ, מָה אֵשׁ לַאֲכִילָה - אַף הוּא נְמֵי לַאֲכִילָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

1 - וְהָא מַתְנִיתִין דְּגוֹל דִּידֵהּ, וְקָאָמַר רַב: אֵינָהּ
2 מְקוּדֶּשֶׁת! - לָא קַשְׁיָא; הָא - דְּשָׁדֵיךְ, הָא -
3 דְּלָא שָׁדֵיךְ. הַהִיא אִיתְּתָא דַּהֲוָה קָא מָשְׁיָא פַּרְעָא
4 בְּמִשְׁכְּלָא דְּמַיָּא, אֲתָא הַהוּא גַּבְרָא חָטַף וְזָז מֵהַבְרֵיהּ
5 וְשָׁדָא לָהּ, אָמַר לָהּ: מִיקַּבְּלַתְּ לִי, אֲתָא הַהוּא גַּבְרָא
6 לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּא. אָמַר: לֵית דִּין חָשׁ לָהֶא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן,
7 דְּאָמַר: סְתָם גּוֹזְלָה יֵאוּשׁ בְּעָלִים הֲוֵי. הַהוּא אֲרִיבָא
8 דְּקַדֵּישׁ בְּמוֹזָא דְּשַׁמְבֵי, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּא. אָמַר לֵיהּ:
9 מַאן אַחֲלָךְ? וְהָנֵי מִילֵּי - בְּמוֹזָא, אֲבָל בִּישָׁא - מְצֵי
10 אָמַר לֵיהּ: אֲנָא שָׁקְלֵי בִּישָׁא, שָׁקֵיל אַתְּ בִּישָׁא, כִּישָׁא
11 כִּי כִּישָׁא. הַהוּא סָרְסָא דְּקַדֵּישׁ בְּפִרְזוּמָא דְּשַׁכְיָא.
12 אֲתָא מָרֵיהּ דְּשִׁיכְרָא אַשְׁכַּחֵיהּ, אָמַר לֵיהּ: אַמַּאי לָא
13 תֵּיתֵיב מַהֲאי חֲרֵיפָא? אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא. אָמַר: לֹא
14 אָמְרוּ "בְּלֵךְ אֵצֶל יָפוֹת" - אֶלָּא לְעִנְיַן תְּרוּמָה בִּלְבַד.
15 דְּתָנְיָא: בֵּיצַד אָמְרוּ תּוֹרֵם שֶׁלֹּא מִדַּעַת תְּרוּמָתוֹ
16 תְּרוּמָה? הֲרֵי שֶׁיָּרַד לְתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵירוֹ וְלִיקֵּט וְתָרַם
17 שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, אִם חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גּוֹזֵל - אֵין תְּרוּמָתוֹ
18 תְּרוּמָה, וְאִם לָאו - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וּמִנַּיִן הָיָה יוֹדֵעַ
19 אִם חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גּוֹזֵל אִם לָאו? הֲרֵי שָׁבָא בַּעַל הַבַּיִת
20 וּמְצָאוֹ, וְאָמַר לוֹ "בְּלֵךְ אֵצֶל יָפוֹת", אִם נִמְצְאוּ יָפוֹת
21 מֵהֶם - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, וְאִם לָאו - אֵין תְּרוּמָתוֹ
22 תְּרוּמָה. הָיוּ הַבַּעֲלִים מְלַקְּטִים וּמוֹסִיפִים - בֵּין כָּךְ
23 וּבֵין כָּךְ תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. אֲבָל הָכָא - מִשּׁוּם פִּיסְפּוֹפָא
24 הוּא דַּעֲבַד, וְאֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. **מִשְׁנָה** הַמְקַדֵּשׁ בְּחֶלְקוֹ,
25 בֵּין קָדְשֵׁי קָדָשִׁים בֵּין קָדָשִׁים קַלִּים - אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת.
26 בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי; בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין מֵזִיד - לֹא קִדֵּשׁ, דִּבְרֵי
27 רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּשׁוֹגֵג - לֹא קִדֵּשׁ,
28 בְּמֵזִיד - קִדֵּשׁ. וּבְהֶקְדֵּשׁ; בְּמֵזִיד - קִדֵּשׁ, וּבְשׁוֹגֵג -
29 לֹא קִדֵּשׁ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּשׁוֹגֵג - קִדֵּשׁ, בְּמֵזִיד - לֹא קִדֵּשׁ. **גמרא**
30 נֵימָא מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, דְּתַנְיָא: "וּמַעֲלָה מַעַל בַּה"' - לְרַבּוֹת קָדָשִׁים קַלִּים
31 שֶׁהֵן כְּמוֹנוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. - אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, כִּי קָאָמַר רַבִּי יוֹסֵי
32 הַגְּלִילִי - מַחַיִּים, אֲבָל לְאַחַר שְׁחִיטָה - לָא. מַאי מַעֲמָא? כִּי קָא זְבוּ - מִשֻּׁלְחָן גְּבוֹהַּ קָא זְבוּ.
33 וְיֵקָא נְמִי, דְּקָתָנֵי: הַמְקַדֵּשׁ בְּחֶלְקוֹ, בֵּין קָדְשֵׁי קָדָשִׁים וּבֵין קָדָשִׁים קַלִּים לֹא קִדֵּשׁ, שְׁמַע
34 מִינָּה. תָּנוּ רַבָּנָן: לְאַחַר פִּטְרָתוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר אָמַר לָהֶם רַבִּי יְהוּדָה לְתַלְמִידָיו: אַל יִכָּנְסוּ
35 תַּלְמִידֵי רַבִּי מֵאִיר לְבָאן, מִפְּנֵי שֶׁקְּנָתָרְנִים הֵם, וְלֹא לְלִמּוֹד תּוֹרָה הֵם בָּאִים, אֶלָּא לְקַפְּחֵנִי
36 בַּהֲלָכוֹת הֵם בָּאִים. דָּחַק וְנִכְנַס. אָמַר לָהֶם: כָּךְ שָׁנָה לִי רַבִּי מֵאִיר: הַמְקַדֵּשׁ בְּחֶלְקוֹ,
37 בֵּין קָדְשֵׁי קָדָשִׁים וּבֵין קָדָשִׁים קַלִּים - לֹא קִדֵּשׁ. בָּעֲמ יְהוּדָה עֲלֵיהֶם, אָמַר לָהֶם: לֹא
38 כָּךְ אָמַרְתִּי לָכֶם: אַל יִכָּנְסוּ תַּלְמִידֵי רַבִּי מֵאִיר לְבָאן, מִפְּנֵי שֶׁקְּנָתָרְנִים הֵם, וְלֹא לְלִמּוֹד
39 תּוֹרָה הֵם בָּאִים, אֶלָּא לְקַפְּחֵנִי בַּהֲלָכוֹת הֵם בָּאִים? וְכִי אִשָּׁה בָּעֲזָרָה מַנַּיִן?! אָמַר רַבִּי יוֹסֵי:
40 יֹאמְרוּ: מֵאִיר שֶׁכָּבַשׁ, יְהוּדָה בָּעַם, יוֹסֵי שָׁתַק, דִּבְרֵי תוֹרָה מַה תְּהֵא עָלֶיהָ? וְכִי אֵין אָדָם
41 עָשׂוּי לְקַבֵּל קִידּוּשִׁין לְבִתּוֹ בָּעֲזָרָה? וְאֵין אִשָּׁה עֲשׂוּיָה לַעֲשׂוֹת לָהּ שֻׁלְחָן לְקַבֵּל קִידּוּשֶׁיהָ
42 בָּעֲזָרָה? וְעוֹד: דָּחֲקָה וְנִכְנְסָה מַאי? תַּנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְקוּדֶּשֶׁת, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר:
43 אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁנֵיהֶם מִקְרָא אֶחָד דְּרָשׁוּ, "זֶה יִהְיֶה לְךָ מִקֹּדֶשׁ הַקָּדָשִׁים
44 מִן הָאֵשׁ". רַבִּי יְהוּדָה סָבַר: "לְךָ" - וּלְכָל צָרְכֶיךָ, וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר: בְּאֵשׁ, מָה אֵשׁ לַאֲכִילָה - אַף הוּא נְמֵי לַאֲכִילָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

נִמְנוּ וְגָמְרוּ: הַמְקַדֵּשׁ בְּחֶלְקוֹ, בֵּין קָדְשֵׁי קָדָשִׁים וּבֵין קָדָשִׁים קַלִּים - לֹא קִדֵּשׁ. וְרַב אָמַר: עֲדַיִן הִיא מַחֲלוֹקֶת. אֲמַר אַבַּיֵי: בְּוָתִיתֵי דְּרַבִּי יוֹחָנָן מִסְתַּבְּרָא, דְּתְנָיָא: מִנַּיִן שֶׁאֵין חוֹלְקִים מְנָחוֹת בְּגֶנֶב וְבָחִים - תַּלְמוּד לוֹמַר "וְכָל מִנְחָה אֲשֶׁר תֵּאָפֶה בַּתַּנּוּר... לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה". יָכוֹל לֹא יַחְלְקוּ מְנָחוֹת בְּגֶנֶב וְבָחִים - שֶׁלֹּא קָמוּ תַּחְתֵּיהֶם בְּרֵדוּת, אֲבָל יַחְלְקוּ מְנָחוֹת בְּגֶנֶב עוֹפוֹת, שֶׁהֲרֵי קָמוּ תַּחְתֵּיהֶן בְּרֵדוּת - תַּלְמוּד לוֹמַר "וְכָל מִנְחָה בְּמַרְחֶשֶׁת... לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה". יָכוֹל לֹא יַחְלְקוּ מְנָחוֹת בְּגֶנֶב עוֹפוֹת - שֶׁחָלְלוּ מֵינֵי דָמִים וְהֵלְלוּ מֵינֵי קְמָחִים, אֲבָל יַחְלְקוּ עוֹפוֹת בְּגֶנֶב וְבָחִים, שֶׁחָלְלוּ וְהֵלְלוּ מֵינֵי דָמִים - תַּלְמוּד לוֹמַר "וְעַל מַחֲבַת". יָכוֹל לֹא יַחְלְקוּ עוֹפוֹת בְּגֶנֶב וְבָחִים - שֶׁחָלְלוּ מַעֲשֵׂיהֶם בְּיָד וְהֵלְלוּ מַעֲשֵׂיהֶם בִּכְלִי, אֲבָל יַחְלְקוּ מְנָחוֹת בְּגֶנֶב מְנָחוֹת, שֶׁחָלְלוּ וְהֵלְלוּ מַעֲשֵׂיהֶם בְּיָד - תַּלְמוּד לוֹמַר "וְכָל מִנְחָה בְלוּלָה בַשֶּׁמֶן... לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן". יָכוֹל לֹא יַחְלְקוּ מַחֲבַת בְּגֶנֶב מַרְחֶשֶׁת וּמַרְחֶשֶׁת בְּגֶנֶב מַחֲבַת, שֶׁזּוֹ מַעֲשֵׂיהֶם רַכִּים וְזוֹ מַעֲשֵׂיהֶם קָשִׁים, אֲבָל יַחְלְקוּ מַחֲבַת בְּגֶנֶב מַחֲבַת וּמַרְחֶשֶׁת בְּגֶנֶב מַרְחֶשֶׁת, שֶׁחָלְלוּ וְהֵלְלוּ מַעֲשֵׂיהֶם קָשִׁים, אִי נַמִי מַעֲשֵׂיהֶם רַכִּים - תַּלְמוּד לוֹמַר "וְחָרְבָה לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה". יָכוֹל לֹא יַחְלְקוּ בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, אֲבָל יַחְלְקוּ בְּקָדָשִׁים קַלִּים - תַּלְמוּד לוֹמַר "אִישׁ כְּאָחִיו". וְסָמִיךְ לֵיהּ "אִם עַל תּוֹדָה"; כְּשֵׁם שֶׁאֵין חוֹלְקִין בְּקָדְשֵׁי קָדָשִׁים - כָּךְ אֵין חוֹלְקִים בְּקָדָשִׁים קַלִּים.

"אִישׁ" - אִישׁ חוֹלֵק אֲפִילּוּ בַּעַל מוּם, וְאֵין הַקָּטָן חוֹלֵק וַאֲפִילּוּ תֹּם. סְתָם סַפְּרָא מָנֵי - רַבִּי יְהוּדָה, וְהוּא קָאָמַר דְּיֵלֶת בָּהּ דִּין חֲלוּקָה כְּלָל, שֶׁמָּא מִינָהּ. אָמַר רָבָא: וְכֵרְכִּי מִי לָא תַּנְיָא? וְתַהֲנָיָא: הַצְּנוּעִים מוֹשְׁכִין אֶת יְדֵיהֶם, וְהַגַּזְרָנִים חוֹלְקִים. - מַאי חוֹלְקִים - חוֹמְפִים. פְּרִקְתָּנֵי סֵיפָא: מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁחָטַף חֵלֶק לְחֵלֶק חֲבֵרוֹ, וְהָיוּ קוֹרְאִין אוֹתוֹ "בֶּן חַמְצָן" עַד יוֹם מוֹתוֹ. אֲמַר רָבָה בַּר רַב שֵׁילָא: מַאי קְרָאָה - "אֱלֹהֵי פַּלְּטֵנִי מִיַּד רָשָׁע מִכַּף מְעַוֵּל וְחוֹמֵץ", רָבָה אֲמַר מֵהָכָא "לְמִדּוּ הַיֵּטֵב דִּרְשׁוּ מִשְׁפָּט אַשְּׁרוּ חָמוֹץ". מַעֲשֵׂי שֶׁנֵּי בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד לֹא קִדֵּשׁ - דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שׁוֹגֵג - לֹא קִדֵּשׁ, מֵזִיד - קִדֵּשׁ וכו'. מָנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא מִשְּׁמֵיהּ דִּגְמָרָא: "וְכָל מַעֲשֵׂה הָאָרֶץ מְזֹרַע הָאָרֶץ מִפְּרִי הָעֵץ לַה' הוּא, קֹדֶשׁ לַה'" לַה' הוּא, וְלֹא לְקַדֵּשׁ בּוֹ אִשָּׁה. - הָרֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר, דִּכְתִיב "כֵּן תָּרִימוּ גַּם אַתֶּם תְּרוּמַת ה'" וְתָנָן: הַמְקַדֵּשׁ בִּתְרוּמָה - מְקוּדָּשֶׁת! - דִּלְמָא כְּתִיב "לַה'". - וַהֲרֵי חֵלֶב, דִּכְתִיב בֵּהּ "תִּתְנוּ לַה'", וְתָנָן: הַמְקַדֵּשׁ בִּתְרוּמוֹת מְקוּדֶּשֶׁת! - דִּלְמָא כְּתִיב בֵּיהּ "קֹדֶשׁ". - וַהֲרֵי שְׁבִיעִית דִּכְתִיב בֵּהּ "וּלְבֹל הִיא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם", וְתָנָן: הַמְקַדֵּשׁ בְּפֵרוֹת שְׁבִיעִית - מְקוּדֶּשֶׁת! - דִּלְמָא כְּתִיב בֵּיהּ "לַה'". וַהֲרֵי תְּרוּמָה, דִּכְתִיב "קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ" וְתָנָן: הַמְקַדֵּשׁ בִּתְרוּמָה - מְקוּדֶּשֶׁת! - הַהוּא בִּישְׂרָאֵל כְּתִיב.

ולאו

וסמיך ליה אם על הודה — ואם תאמר: הא מקמינן לה ברבי יהודה, ורבי יהודה לא דריש סמוכים אלא במשנה תורה, כדאיתא בריש יבמות (ד,א)! ויש לומר: דלאו סמוכים ממש דריש, אלא ר"ז מוסיף על ענין ראשון, דכתיב (ויקרא ז) "זואת תורת זבח השלמים".

איש חולק ואפילו בעל מום — לאו מהכא נפקא, אלא מקרא אחרינא, דכתיב (ויקרא ו) "כל זכר" — לרבות בעל מום. ולא אצטריך לאתויי דהכא אלא לומר לך שאין כהן קטן חולק, ואפילו תם.

וקאמר דלית בה דין חלוקה כלל — פירוש: שאינו יכול ליטול ממנן אחר של חבירו, כדמפרש בברייתא. אבל אין לפרש: אין דין חלוקה כלל, אפילו מניניה וביה — דהא אשכחן בכמה דוכתין דחלוקה גבי קדשים, כדתנן פרק "שואל" (שבת קמת,ב): מטילין חלשים בקדשים. ובפרק קמא דפסחים (ג,ב) נמי: הגיעני בפול. וכיון דלית בה דין חלוקה — אינו יכול לקדש בו אשה, דהא בהא תליא.

מאי חולקין חוטפין — כלומר, לעולם אין בו דין חלוקה. והאי חולקין — חלקו המגיעו קאמר. וכשאינו מגיע לו כי אם מעט - חוטף חלק חבירו ואוכלו, כדתקנה סיפא: מעשה באחד שחטף חלק חבירו. ואם תאמר: כיון שדרכן לחטוף אמאי קרו לההוא חמצן טפי מאחרים? ויש לומר: לפי שחטף חלק הגרגרן כמותו. אבל האחרים לא היו חוטפין אלא מחלק הצנועין, כשמושכין ידיהם.

אידו

אי'ו לא ניחא ליה משום אונסא דאורחא — פירש בקונטרס: דעל כרחך אונסא דאורחא עליה דידיה רמיא, שהמעשר אין כאן בו שוה פרוטה, שלא ניתן להוציאו אלא בירושלים, שאפילו ימכרנו — דמיו נתפסין בקדושתו. וקידושין צריכין שיהו שוה פרוטה. ההילכך, אי הוה ידע מעיקרא דמעשר הוי, כיון דבעי לקבולי עליה אונסא דאורחא — לא הוה מקדש לה ביה, דשכיח לאיתנוסי גבי איתתא טפי מגברא. משמע מתוך פירושו שלא יחולו הקידושין במזיד עד שיהו בירושלים. וקשה: דפריך בבכורות (ט,ב): והרי מעשר שהקפידה תורה בבכח עזרה, פירוש בשפודה אותו צריך לפרותו בכסף שיש בו עזרה, ואקאמר רבי יהודה: במזיד קידש? ומאי פריך! והא איהו לא אמר שיגמרו עד שיהיה המעשר בירושלים, ואירושלים לא הקפידה תורה בבכח עזרה, דבתיב (דברים יד) "ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך"! אלא שמע מינה מקודשת אפילו בגבולין, אם קבלה את המעשר! לכן נראה לי בפירוש הקונטרס שני, דפריש: אי נמי, אפילו דברי אחריות מוטל עליו — לא ניחא ליה דתיהוי לה תרומת עליה, לומר לה: קדשתיך בדבר שלא הועיל לי. מיהו קשה: דמשמע הכא דמתניתין איירי בגבולין, ואפילו הכי קאמר רבי יהודה דבמזיד קידש, דמשמע ממון הדיוט הוא. וכן משמע לקמן (נד,ב) דקאמר: הפודה מעשר שני שלו מוסיף חומש, ומוקי לה כרבי יהודה. והיכא על כרחך בגבולין איירי. דאי בירושלים — אין פודין בו מעשר שני. אלמא משמע דמעשר שני ממון הדיוט הוא לרבי יהודה, אפילו בגבולין. וקשה מפרק "חלק" (סנהדרין קיב,ב), דמשמע התם דבגבולין כולי עלמא לא פליגי דממון גבוה. גבי עיסת מעשר שני, רבי מאיר פוטר מן החלה, וחכמים מחייבין. ואמר רב חסדא: מחלוקת במעשר שני בירושלים, דרבי מאיר סבר: ממון גבוה הוא, ורבנן סברי: ממון הדיוט הוא. אבל בגבולין — דברי הכל פטורים! ויש לומר: דאף על גב דלרבי יהודה ממון הדיוט הוא אפילו בגבולין, מכל מקום קאמר רב חסדא דלאו עיסה היא להתחייב בחלה, הואיל ואין ראויה שם לאכול.

אף במכר לה קנה — ולא יצאו מעות לחולין.

ואין מעילה לרבי מאיר אלא באוכל הקדש, אבל במצויא הקדש — אין לו מעילה, דכל מקום שהוא — שם הקדש חל עליו, דכל היכא דאיתא — בי גוא דרחמנא איתיה, כיון דאי הוה ידע לא הוה מפיק. אבל במזיד קידש, דרבי מאיר לטעמיה דאמר: הקדש במזיד מתחלל, ומפיק לה מקרא ("או מעלה מעל"). ואין מעילה אלא בשינוי, כלומר במזיד. דאם ירצה לגזלו — יקננו מיד, וזה שינוי הוי היכא דקידש במזיד. וראיה ד"מעלה מעל" הוי במזיד — דכתיב (במדבר ה) גבי סוטה גבי "איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל" והתם על כרחך במזיד קאמר, דזוממי כשמזנה מזידה היא. וקרא ד"ונתן הכסף וקם לו" — למצוה בעלמא, דבלאו הכי הוא מתחלל, אם ירצה לגזלו. ומיהו, במעשר קאמר רבי מאיר דבין בשוגג ובין במזיד לא קידש. דבמעילה הוא דגלי קרא דבמזיד מתחלל, אבל מעשר דכל היכא דאיתא — שם מעשר עליו. ורבי יהודה סבר: ממון בעלים הוא, ולכך במזיד קידש — דממונא הוא, אבל בשוגג לא — משום טירחא דאורחא.

בבתנות

וְלָאו מִמֵּילָא שְׁמָעַתְ מִינָּהּ? - תַּרְגְּמָהּ רָבִין סָבָא קַמֵּיהּ דְּרַב: אָמַר קְרָא "הוּא" - בַּהֲוָיָיתוֹ יִהְיֶה. "יִבְּחֵקְדֵּשׁ, בְּמֵזִיד - קִידֵּשׁ, בְּשׁוֹגֵג - לֹא קִידֵּשׁ, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּשׁוֹגֵג - קִידֵּשׁ, בְּמֵזִיד - לֹא קִידֵּשׁ". אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב: שְׁמַעְתְּ מִינָּהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן תַּרְתֵּי: שְׁגָגַת מַעֲשֵׂר דְּרַבִּי יְהוּדָה, שְׁגָגַת הֶקְדֵּשׁ דְּרַבִּי מֵאִיר - שְׁנֵיהֶם אֵין אִשָּׁה מִתְקַדֶּשֶׁת בָּהֶם, חָדָא - לְפִי שֶׁאֵין אִשָּׁה רוֹצָה, וְחָדָא - לְפִי שֶׁאֵין שְׁנֵיהֶם רוֹצִים, וְלָא יָדְעָנָא הֵי מִינַּייהוּ. אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: נֵיחֵי אֲנָן; מַעֲשֵׂר אִיהִי לָא נִיחָא לָהּ - מִשּׁוּם טִירְחָא דְּאוֹרְחָא, אִיהוּ נִיחָא לֵיהּ - דְּנָקְנֵי אִיתְּתָא מִמֵּילָא. אֶלָּא הֶקְדֵּשׁ - תַּרְוַיְיהוּ לָא נִיחָא לְהוּ! דְּנָתְחֵל הֶקְדֵּשׁ עַל יְדֵיהוּ. וְרַבִּי יַעֲקֹב אָמַר: אִיפְּכָא מִסְתַּבְּרָא; מִי לָא אִיפָּא לְמֵימַר: מַעֲשֵׂר, אִיהִי נִיחָא לָהּ - מִשּׁוּם טִירְחָא דְּאוֹרְחָא, אִיהוּ לָא נִיחָא לֵיהּ - מִשּׁוּם אוּנְסָא דְּאוֹרְחָא. אֶלָּא הֶקְדֵּשׁ, בְּשִׁלְמָא אִיהִי לָא נִיחָא לָהּ דְּנָתְחֵל הֶקְדֵּשׁ עַל יָדָהּ, אֶלָּא אִיהוּ מִי לָא נִיחָא לֵיהּ דְּנִיקְנֵי אִיתְּתָא מִמֵּילָא? בָּעָא מִינֵּיהּ רָבָא מֵרַב חִסְדָּא: אִשָּׁה אֵין מִתְקַדֶּשֶׁת, מָעוֹת מַהוּ שֶׁיְּצִיאוּ לְחוּלִּין? - אָמַר לֵיהּ: אִשָּׁה אֵין מִתְקַדֶּשֶׁת, מָעוֹת הֵיאָךְ יֵצְאוּ לְחוּלִּין? בָּעָא מִינֵּיהּ רַב חִיָּיא בַּר אַבִּין מֵרַב חִסְדָּא: בְּמֻכָּר מַאי? - אָמַר לֵיהּ: אַף בְּמֻכָּר לֹא קָנָה. אִיתֵיבֵיהּ: חָנֳנִי כְּבַעַל הַבַּיִת, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר חָנֳנִי כִּשְׁלוּחָנִי. עַד כָּאן לָא קָא מִיפַּלְגִי אֶלָּא דְּמָר סָבַר: חָנֳנִי כְּבַעַל הַבַּיִת, וּמָר סָבַר חָנֳנִי כִּשְׁלוּחָנִי. אֲבָל דְּכוּלֵּי עָלְמָא אִם הוֹצִיא - מֵעַל! - רַבִּי מֵאִיר לְדִבְרָיו דְּרַבִּי יְהוּדָה קָאָמַר: לְדִידִי, אִם הוֹצִיא - נָמֵי לֹא מָעַל, אֶלָּא לְדִידָךְ, אוֹדֵי לִי מִיהָא דְּחָנֳנִי כְּבַעַל הַבַּיִת! - וְאָמַר לֵיהּ: לָא, כִּשְׁלוּחָנִי. - אָמַר רַב:

חזרנו

ולא ממילא שמעת מינה — בתמיה: מדכתיב "קדש ישראל לה' ראשית תבואתו" כתרומה הם לו, ושמע מינה: תרומה נמי הויא קדש לה'? **אמר קרא** — גבי מעשר "לה' הוא" — בהווייתו יהא לה'. **שמעית מיניה דרבי יוחנן תרתי** — טעמא דמתרתי בבי דמתניתין דקתני בה בשוגג לא קידש — שגגת מעשר לרבי יהודה, הואיל ואית ליה מעשר ממון הדיוט הוא, אמאי בשוגג לא קידש. ושגגת הקדש לרבי מאיר — כיון דאית ליה במזיד קידש, שוגג מאי שנא. **ושניהם אין אשה מתקדשת בהן** — כלומר, שמעית מרבי יוחנן טעמא דתרתי בבי דמתניתין דאיירי בשגגות, ותני תנא דידן בתרוייהו "אין אשה מתקדשת בהן". **חדא לפי שאין אשה רוצה** — בחדא מינייהו פירש לפי שאין אשה רוצה: אם היתה יודעת שהוא כן — לא קבלתו לשם קידושין, והוו להו קידושי טעות. **וחדא לפי שאין שניהם רוצים** — דנפקא מינה דבההיא דפריש בה רבי יוחנן לפי שאין אשה רוצה, אם בדקונה ואמרה "רוצה אני", ואינה מקפדת — אין אנו צריכין לבדוק אותו, דמסתמא מינח ניחא ליה. **ולא ידענא** הי מינייהו — באיזה מהן תלה באשה, ואיזו תלה בשניהם. **משום טירחא דאורחא** — להצריכה להעלותו לירושלים. **ממילא** — בחנם, בלא טורח. **דניתחיל הקדש על ידייהו** — שהוא דבר איסור, וקראן הכתוב מועלי מעל. ואם קידשין הן — דרי נתחלל, שזו היא הוצאתו, כשהוציאו מרשות גבוה ונתנו לה. **ורבי יעקב** — דאמר לא ידעינן הי מינייהו, אמר לך: אסו איפכא נמי מי ליכא לפרושי, למימר: במעשר — לפי שאין שניהן רוצים, ובהקדש — לפי שאין אשה רוצה? **משום אונסא דאורחא** — דעל כרחך אונסא דאורחא עליה רמיא. שהמעשר אין בו כאן שוה פרוטה, שלא ניתן להוציאו אלא בירושלים, שאפילו תמכרנו — דמיו נתפסין בקדושתו. וקידושיה צריכין שיהו שוה פרוטה. ההילכך אי הוה ידע מעיקרא דמעשר הוא, כיון דבעי לקבולי עליה אונסא דאורחא — לא הוה מקדשה לה ביה, דשכיח לאיתנוסי טפי גבי איתתא מגברא. אי נמי: לא רמיי אחריות עליה — לא ניחא ליה דליתנים מינה פן תיעצב, ותאמר לו: קידשתני בדבר שלא נהניתי בו. **בשלמא איהי לא ניחא לה דניתחל הקדש על ידה** — דמה הנאה יש לה בחילולו? אם לא תקבלנו — יצטרך זה לקדשה בהיתר משלו. **דניקני איתתא ממילא** — ואף על פי שעליו לשלם להקדש, השתא מיהא ניחא ליה, שמא אין לו משלו עבשיו כלום. **אשה** — הא קאמרינן דאינה מקודשת בשגגת הקדש לרבי מאיר. **מעות מהו שיצאו לחולין** — להנות מהן עתה, וזה יתחייב בהן קרבן מעילה? **היאך יצאו לחולין** — במה יצאו מרשות הקדש, אחרי שאין דבריהם קיימין. **במכר מאי** — לקח החפץ במעות הקדש בשוגג, לרבי מאיר קנה או לא קנה? **לא קנה** — ולא יצאו מעות לחולין. ואין מעילה לרבי מאיר בהקדשות אלא באוכל אובלי הקדש. אבל המוציא מעות הקדש — אין לו מעילה, בכל מקום שהן — שם הקדש עליהם. **חנוני כבעל הבית** — משנה היא במעילה: גזבר המפקיד מעות אצל שולחני, אם צרורין — לא ישתמש בהם, לפיכך אם הוציא — לא מעל הגזבר, אלא שולחני. ואם מותרים — ישתמש בהם, לפיכך אם הוציא — מעל הגזבר, דברשותיה עבד, דמידע ידע דשולחני צריך למעות תדיר. אבל בעל הבית — בין כך ובין לא ישתמש בהן, דלאו אדעתא דהכי אפקידנהו גביה. דסתם בעל הבית אינו משתמש תמיד במעות, לפיכך אם הוציא — מעל בעל הבית ולא הגזבר שהפקידו. **חנוני כבעל הבית** — שאינו צריך תמיד למעות, שנותנים לו פירות, וכל מכר חנותם באשראי, ודי לו במיעוט מעות שבידו. רבי יהודה אומר: חנוני כשולחני. **אבל דכולי עלמא** — המוציא מעות הקדש מעל אחד מהם. אלמא במכר לרבי מאיר קנה. דאם לא קנה — היאך יצאו מעות לחולין? **לדידי** — אם הוציא לא מעל לא זה ולא זה, שאין מעילה במעות אלא באובלין. **לדידך** — דיש מעילה במעות. **אודי לי מיהא דחנוני כבעל הבית** — והוא מעל, ולא גזבר, דלאו ברשותיה עבד. ואמר לו רבי יהודה: לא מודינא לך בהא, אלא כשולחני הוא, ומעל גזבר. דמידע ידע צריך תמיד למעות לקנות סחורה.

חזרנו

חזרנו על כל צדדין של רבי מאיר בו' — כלומר, אף על פי ששנינו: לרבי מאיר בשוגג לא קידש — לאו משום דסבירא ליה הקדש בשוגג אין מתחלל, שחזרנו בכל מקום ששנה רבי מאיר בהלכות הקדש, ולא מצינו מקום שאמר בו הקדש מתחלל במזיד ואין מתחלל בשוגג. אלא, בין בשוגג בין במזיד מתחלל. וליתנהו להני טעמא דרבי יוחנן, דלרבי מאיר יש מעילה במעות הקדש, וכיון דמעל — נפק לחולין. **ומתניתין** — דקתני: בשוגג לא קידש, אלמא לא נתחלל. **בכתנות בהונה שלא בלו** — וראויין לעבודה, וכל זמן שראויין לעבודה — אין מעילה בשגגתן, שלכך הוקדשו מתחלה — ליהנות בהן שוגגין, רק שלא יתכוין לחללן. שלא נתנה תורה למלאכי השרת, שיהו הכהנים זריזים במלאכים, להפשיטן בגמר העבודה, ולא יישהנו עליהם אחר העבודה כהרף עין. **בלו דווקא** — דכיון דאין ראויין לעבודה — הרי הן בשאר הקדש, ולא ניתנו ליהנות בהן. **מועלין בחדתין בו'** — שופרות היו במקדש, ובהם נותנים שקלים. באחד כתוב עליו "תקלין חדתין", ומי שלא שקל שקלו באדר, שמביאו בתוך שנתו — נותנו לתוכה, והגזברין נותנים אותו בלשכה כשמגיע אחד מפרקי התרומה. שבשלשה פרקים תורמין אותה. ובשני כתוב "תקלין עתיקין", ומי שלא שקל אשתקד — מביאו לשנה הבאה ונותנו לתוך שופר זה, והגזברים מפנין אותן מעות לשירי לשכה משנה שעברה. **מועלין בתקלין חדתין** — שהרי לקרבנות צבור הן עומדין. **ואין מועלין בתקלין עתיקין** — שתורת שירי לשכה עליהם, וניתנים לחומת העיר ומגדלותיה, וכל צרכי תקון העיר, כדלקמן. וקסבר רבי יהודה: אין מעילה בשירי לשכה, שנשאר עודף על הקופות לאחר שלש תרומות. **הכי גרסינן: שהיה רבי מאיר אומר מועלין בשירי לשכה. והא חומת העיר ומגדלותיה בו'** — ואמאי מועלין בהן? נימא לא נתנו שגגות אותן מעות למעילה, מאחר שעומדין לחומת העיר, שלא ניתנה תורה למלאכי השרת שיהיו זריזים מלהינות מן החומה לישב בצילה ועליה. אלא על כרחך, אף על פי שהותרה הנאת החומה לענין שאר הנאות — מיהא בקדושתייהו קיימי. **אימא רבי יהודה אומר מועלין בעתיקים** — כדאמרי במתניתין נמי בשוגג קידש. דקסבר: אף על פי שניתנו כתנות כהונה ליהנות לכהנים לאחר עבודה, לענין שאר הנאות — בקדושתייהו קיימי, ומועל זה בקידושין, ויצאו לחולין. אבל מזיד שאין בו מעילה — לא נתחלל ולא קידש. **כאימרא** — הרי עלי כבר זה כאמירא = כשה התמיד. **בדירים** — דיר בהמות הקדש, ודיר העצים. **רבי תימא** — הא דאמר רבי יהודה לא אמר כלום, משום דלא אמר "בירושלים" אלא "הרי זה עלי ירושלים".

תרי

בכתנות — בהונה — פירש הקונטרס: משנתינו דתקני לא קידש, אלמא לא מתחלל במקדש — בכתנות בהונה שלא בלו, וראויין לעבודה. וכל זמן שראויין לעבודה — אין מעילה בשגגתן, שלכך הוקדשו בתחילה, ליהנות בשגגתן בכל עת שלא יתכוין לחללם, שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, שיהו הכהנים זריזים במלאכי השרת להפשיטן בגמר העבודה, ולא ישהנו עליהם אחר עבודה כהרף עין. **תנן** — משנתינו דתקני: שוגג לא קידש, ואלמא לא מתחלל — בכתנות בהונה שלא בלו, וראויין לעבודה. וכל זמן שראויין לעבודה — אין מעילה בשגגתן, שלכך הוקדשו בתחילה, ליהנות בשגגתן בכל עת שלא יתכוין לחללן. שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, שיהו הכהנים זריזים במלאכי השרת להפשיטן בגמר העבודה, ולא ישהנו עליהם אחר עבודה כהרף עין. **אם כן** — היכי קאמר רבי יהודה דבשוגג קידש, וגם במזיד אליבא דרבי מאיר? הרי לא נתחללו, דהא כלי שרת הן, וכלי שרת אמרינן דיש מועל אחר מועל, ואין יוצאין לחולין? ויש לומר: דאייתי דאותן כתנות לא נתנדבו עדיין לעבודה, דאז אין קדושת כלי שרת עליהם אלא קדושת בדק הבית, כדאמר פרק קמא דסנהדרין (סז,ב); עבודתן מחנבתן.

מועלין בחדתין ואין מועלין בעתיקין בו' — כך היה הענין של הבאת שקלים: באחד באדר משמיעין על השקלים להביא, וכל אותו חדש היו מביאין שקליהם בלשכה עד פרוס חג הפסח — היינו אחד בניסן, ותורמין מהן תרומה ראשונה. שבשלשה פרקים בשנה תורמין: בפרוס הפסח, ובפרוס עצרת, ובפרוס החג. כלומר, כל השקלים הבאים מאחד באדר עד אחד בניסן — נותנין אותן תוך הלשכה, ותורמין מהן תרומה ראשונה בשלש קופות של שלש סאין, ומהן היו לוקחין כל קרבנות צבור עד פרוס עצרת לפי הצורך. ומן המותר של אותן קופות פליגי (תנאין) התם (בשקלים פרק ד משנה ד); חד אומר שיעשין מהן רקועי פחין צפוי למזבח, וחד אומר שיעשין מהן קיץ למזבח. והנשאר מן הלשכה שאחר שנתמלאו הקופות — נעשו שיריים, לחומת העיר ומגדלותיה. ומניסן ואילך המביא שקלו נותנו ב"תקלין חדתין". פירוש: שופרות הנקראים כך, רחבים למטה וקצרים למעלה, ועל שם שנותנין לתוכן שקלים חדשים משנה זו נקראים "תקלין חדתין". ומשמגיע אחד בניסן, ודאיכא פרוס עצרת — תורמין תרומה שניה, שנותנין שקלים שהובאו בתקלין חדתין לתוך אותן שלש קופות, כדי להקריב קרבנות ציבור עד פרוס החג. ומפרוס עצרת המביא שקלו כמו כן נותנו עוד ב"תקלין חדתין" עד אחר בתשרי, דהיינו עד פרוס החג. ואז תורמין תרומה שלישית להקריב קרבנות צבור עד אחר בניסן. ואם לא מספקא תרומה שלישית עד ניסן — בהא פליגי התם (שם ו,א): תנא קמא סבר: יחזור ויתרום, פירוש: מחדתין שבאו בין סוכות לפסח. אבל מן השיריים שנשתיירו

תרי

לאחר שנתמלאו הקופות — אין תורמין לעולם. ורבי מאיר סבר: יקח מן השיריים, ומאותן שבאו אחר שכלו שלשה פרקי התרומה, דהיינו בין סוכות לניסן. ולא משמע מתוך פירוש רש"י אם מועלין בהן או לא. אמנם רבי יצחק בן אברהם פירש דמועלין בחדתי לרבי יהודה אף לאחר כל התרומה, שמא יצטרכו להן לבסוף להקריב קרבנות. והכי נמי תני במסכת שקלים (שם) גבי קופות. דקאמר התם: שָׁלְמָה שלישית, כלומר שכלתה כל הקופה השלישית — דחזר לשניה, שלמה שניה — חזר לראשונה, שלמו שלשתן — יחזור ויתרום. פירוש: מתקלין חדתין שהובאו אחר החג, ואל יתרום משירי הלשכה. רבי מאיר אומר: יחזור לשיריים, שהיה רבי מאיר אומר: מועלין בשיריים, שמא יצטרכו להם לבסוף. והשתא סבר כמאן דאמר יחזור ויתרום, ולכך מועלין בחדתין — שמא יצטרכו להם. אבל לא בעתיקין, פירוש: דהיינו שופרות אחרים, וכתוב עליהם "תקלין עתיקין", דמי שלא שקל אשתקד — מביאו לשנה הבאה, ונותנו לתוך שופר זה. ואין מועלין בהן — לפי שתורת שירי הלשכה עליהן, ועושין מהן חומות העיר ומגדלותיה. רבי מאיר אומר: מועלין אף בעתיקין, שהיה רבי מאיר אומר מועלין בשירי הלשכה. ורבי מאיר לטעמיה, דאמר התם: שלמו כולם — חוזר לשיריים. ודומין זה לזה, דכי היכי דחוזרים לשיריים הכי נמי חוזרים לעתיקין אם יצטרכו. ואם תאמר: והיכי מצי לתרום מעתיקין לקרבנות ציבור? דא בעינן תרומה חדשה, כדדרשינן בראש השנה (ז,א): הֲבֵא מתרומה חדשה מ"עולת חדש בחדשו"! ויש לומר: דהיינו למצוה, אבל דיכא דלא אפשר — עבדינן. אי נמי יש לומר כיון שבאו בשנה זו, כלומר שלא היה שנה תמימה מן ההבאה — שפיר קרינא ביה תרומה חדשה. ומתוך כך ניחא קושיא אחרת שמקשין העולם, דבמסכת שקלים (ז,א) אמר: אבני מזבח ועזרות והחיכל — מועלים בהם. ופריך התם: וכי יש מעילה בשיריים? הרי משיריים נעשין! וכי תימא רבי מאיר היא, דאמר מועלין בשיריים — כלום אמר רבי מאיר אלא בתוך שנתו, ואנו חוץ לשנתו קיימינן, שהרי מזבח והיכל כמה שנים יש שנעשו. וקשה: דהא רבי מאיר אמר הכא מועלין בעתיקין, אף על גב דעברו שנתן, ואם כן מצינו לאוקמי כוותיה דהיא דתמסכת שקלים, ומאי פריך התם "כלום אמר רבי מאיר"? ולפי מה דמתרצינן הכא, דקרינן ביה תרומה חדשה, מאחר שהובא בשנה זו — ניחא שפיר דא דלא מצינו לאוקמי דהיא דהתם כרבי מאיר. **אימא** רבי יהודה — מכאן משמע דלא גרסינן לעיל גבי אין מועלין בעתיקין "דברי רבי יהודה". דאי גרס ליה הוה ליה לומר איפוך, אלא ודאי סתמא נשנית. וגם רבינו תם מחק מספרו.

תרי

חָזַרְנוּ עַל כָּל צְדָדִים שֶׁל רַבִּי מֵאִיר וְלֹא מָצִינוּ הֶקְדֵּשׁ בְּשׁוֹגֵג אֵין מִתְחַלֵּל, בְּמֵזִיד מִתְחַלֵּל. וּמִשְׁנָתֵינוּ - בְּכָתְנוֹת כְּהוּנָּה שֶׁלֹּא בָלוּ, הוֹאִיל וְנִיתְּנוּ לֵיהָנוֹת בָּהֶן, לְפִי שֶׁלֹּא נִיתְּנָה תּוֹרָה לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת. תָּא שְׁמַע: כְּתָנוֹת כְּהוּנָּה שֶׁבָּלוּ - מוֹעֲלִין בָּהֶם, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. מַאי לָאו - אֲפִילּוּ לֹא בָלוּ? - לָא, בָּלוּ דְּוַקָּא. - תָּא שְׁמַע; מוֹעֲלִים בַּחֲדָתִין וְאֵין מוֹעֲלִים בָּעַתִּיקִים, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מוֹעֲלִין אַף בָּעַתִּיקִים. שֶׁהָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מוֹעֲלִין בְּשָׁיְרֵי הַלִּשְׁכָּה. וְאַמַּאי? נֵימָא הוֹאִיל וְנִיתְּנוּ לֵיהָנוֹת, לְפִי שֶׁלֹּא נִיתְּנָה תּוֹרָה לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, דְּהָא חוֹמַת הָעִיר וּמִגְדְּלוֹתֶיהָ מְשָׁיְרֵי הַלִּשְׁכָּה אִתְּמַר. דְּתָנֵי: חוֹמַת הָעִיר וּמִגְדְּלוֹתֶיהָ, וְכָל צָרְכֵי הָעִיר בָּאִין מִשְּׁיָרֵי הַלִּשְׁכָּה! - לָא תֵּימָא רַבִּי מֵאִיר, אֶלָּא אֵימָא: רַבִּי יְהוּדָה. תָּא שְׁמַע; דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר רַבִּי יְצְחָק: אַבְנֵי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁנִּשְׁרוּ - מוֹעֲלִים בָּהֶם, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. - לָא תֵּימָא רַבִּי מֵאִיר, אֶלָּא אֵימָא רַבִּי יְהוּדָה. - אִי רַבִּי יְהוּדָה - יְרוּשָׁלַיִם מִי מְקַדְּשָׁא? וְהָתְנַן: בְּאִימְרָא, בְּדִירִים, בְּעֲצִים, בְּאִשִּׁים, בְּהֵיכָל, בְּמִבְחָר, פִּירוּשָׁלַיִם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל הָאוֹמֵר "יְרוּשָׁלַיִם" - לֹא אָמַר כְּלוּם. וְכִי תֵּימָא: מִשּׁוּם דְּלָא אָמַר "בִּירוּשָׁלַיִם" - וְהָתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל הָאוֹמֵר "בִּירוּשָׁלַיִם" - לֹא אָמַר כְּלוּם, עַד שֶׁיְּפוֹרֵשׁ בְּדָבָר הַקָּרֵב בִּירוּשָׁלַיִם!

תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה — פירש הקונטרס: איכא למאן דאמר ירושלים מקדשא, שאם יטול מאבני החומה לבנות בביתו — מעל, ואיכא למאן דאמר לא מקדשא. מיהו קשה: דבפרק "שני דייני גזירות" (כתובות קו,ב) תנן: אבני מוצב והזהיכל והעזרה באין מבבל הבית. חוץ לחומת העזרה, בגון חומת העיר — באין משירי לשכה. ובמסכת שקלים (ו,א) תניא: אבני מוצב, והזהיכל, והעזרות — משירי הלשכה, חוץ לחומת העזרה, בגון חומת העיר — באים מלשכת בדק הבית! ויש לומר, דבדבא פליגי: דתדהיא ד"שני דייני גזירות" סבירא ליה אין מועלין בשירים, וכמאן דאמר ירושלים אינה מקודשה. והכי קאמר דאבני מוצב והזהיכל והעזרות דקדושים — באין מבבל הבית, דקדוש כמו כן. וחומת העיר דאינו קדוש — בא משירי הלשכה. וההיא דמסכת שקלים, דקאמר: אבני מוצב והזהיכל והעזרה באין משירי לשכה — סבר דמועלין בשירי הלשכה, ולכך עושין מהן דבר קדושה, וכל שכן מבבל הבית דקדוש טפי. חוץ לחומת העזרה, בגון חומות העיר ומגדלותיה — באין מבבל הבית. כלומר, אף מבבל הבית דקדוש קדושה גדולה, דקסבר: ירושלים קדושה.

קרבן מי מחזיב — דלא היה היזב בהוצאה, אלא באבילה או בהנאת הגוף.

לא אמרו אלא לענין אבילה — הא דנקט אבילה — לאו דוקא, דהוא הדין אם היה שמן דהקדש והדליק בו הנר — דמעל, שהרי בילה אותם מן העולם. ואם תאמר: אם כן אמאי מועלין בחדתין? ויש לומר: דהתם נמי איירי ששקל כנגדן משקולות, שנהנה מגוף השקלים, והוי כמו אבילה, ולא אתא אלא למעוטי הוצאה.

נמר קדש קדש ממעשר — ואם תאמר: אם כן למה לי הלולים דדריש מיניה בפרק "ביצד מברכין" (ברכות לה,א): אחלילה וחדר אבלילה? תיפוק ליה מהך גזירה שוה! ויש לומר: דאי מגזירה שוה לא הוה ידעינן דפדיון רבעי נהג אלא בזמן שמעשר שני נהג, ולא בשנה שלישית. אי נמי, הוה אמינא: מאי חזית דגמר ממעשר, נילף משביעית שתופס דמיו ואינו יוצא לחולין? (אבל מאחר דגמרי מ"הלולים" שאינו תופס דמיו — גמר ממעשר).

שילח ביד פיקח ונזכר בו' — ואם תאמר: אמאי לא נימיך מרישא, דקאמר: שילח ביד חרש שוטה וקטן, עשו שליחותו — גזבר מעל, לא עשו שליחותו — תנוני מעל, אלמא היכא דחזי שוגג חזיב קרבן מעילה! ויש לומר: דמהדהיא לא מוכח אלא דבשוגג מתחלל, אבל דבמזיד לא מתחלל — לא שמענן, ומהך דהכא שמענן תרי: מדקאמר: נזכר עד שלא הגיע אצל חנוני, תנוני מעל לא בעל הבית — אלמא משמע דבמזיד אינו מתחלל, ומדקאמר: תנוני מעל לבשויציא — מכלל דבשוגג מתחלל.

אמר

תְּרֵי תַּנָּאֵי נִינְהוּ וְאַלֵּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה. אָמַר עוּלָּא מַשְׁמִיהּ דְּבַר פַּדָּא: אוֹמֵר הָיָה רַבִּי מֵאִיר: הֶקְדֵּשׁ, בְּמֵזִיד - מִתְחַלֵּל, בְּשׁוֹגֵג - אֵין מִתְחַלֵּל. וְלֹא אָמְרוּ בְּשׁוֹגֵג מִתְחַלֵּל - אֶלָּא לְעִנְיַן קָרְבָּן בִּלְבַד. - וְכִי מֵאַחַר דְּאֵין מִתְחַלֵּל - קָרְבָּן כְּמַאי מְחַיֵּב?! - אֶלָּא, כִּי אָתָא רַבִּין פְּרִישׁ מִשְּׁמֵיהּ דְּבַר פַּדָּא: אוֹמֵר הָיָה רַבִּי מֵאִיר: הֶקְדֵּשׁ, בְּמֵזִיד - מִתְחַלֵּל, בְּשׁוֹגֵג - אֵין מִתְחַלֵּל. וְלֹא אָמְרוּ בְּשׁוֹגֵג מִתְחַלֵּל - אֶלָּא לְעִנְיַן אֲכִילָה בִּלְבַד. אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר בְּמַעֲשֵׂר - הוֹאִיל וְסָתַם לָן תַּנָּא כְּוָתֵיהּ, וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בְּהֶקְדֵּשׁ - הוֹאִיל וְסָתַם לָן תַּנָּא כְּוָתֵיהּ.

כְּרַבִּי מֵאִיר בְּמַעֲשֵׂר מַאי הִיא - דְּתָנַן: בֵּרֵם רְבָעִי, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין לוֹ חוֹמֶשׁ, וְאֵין לוֹ בִּיעוּר. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: יֵשׁ לוֹ. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יֵשׁ לוֹ עוֹלֵלוֹת, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: פּוֹשְׁלוֹ לַגַּת. מַאי טַעְמָא דְּבֵית הִלֵּל - נְמֵרֵי "קֹדֶשׁ", "קֹדֶשׁ" מְמַעֲשֵׂר; מָה מַעֲשֵׂר יֵשׁ לוֹ חוֹמֶשׁ וְיֵשׁ לוֹ בִּיעוּר - אַף כֶּרֶם רְבָעִי יֵשׁ לוֹ חוֹמֶשׁ וְיֵשׁ לוֹ בִּיעוּר. וּבֵית שַׁמַּאי לָא נְמֵרֵי "קֹדֶשׁ" "קֹדֶשׁ" מְמַעֲשֵׂר. - וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים כְּמַעֲשֵׂר, כְּמַאן סְבִירָא לְהוּ? אִי כְּרַבִּי יְהוּדָה - אֲמַאי פּוֹשְׁלוֹ לַגַּת? הָאָמַר: מַעֲשֵׂר מְמוֹן הֶדְיוֹט הוּא! אֶלָּא לָאו כְּרַבִּי מֵאִיר בְּמַעֲשֵׂר מַאי הִיא - דְּתָנַן: שִׁילַּח בְּיַד פִּקֵּחַ, וְנִזְכַּר עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ אֵצֶל חֲנֻנְיוֹ - חֲנֻנְיוֹ מָעַל לְכִשֶּׁיֹּוצִיא. - וּכְרַבִּי יְהוּדָה בְּמַעֲשֵׂר מִי לָא תְּנַן? וְהָתְנַן: הַפּוֹדֶה מַעֲשֵׂר שֶׁנִּי שֶׁלּוֹ - מוֹסִיף עָלָיו חֲמִשִּׁית, בֵּין מְשֻׁלָּשׁ בֵּין שֶׁנִּיתַּן לוֹ בְּמַתָּנָה. מַנִּי? אִילֵּימָא רַבִּי מֵאִיר הִיא - מִי מָצֵי יָהֵיב לֵיהּ בְּמַתָּנָה? וְהָאָמַר: מַעֲשֵׂר מָמוֹן גְּבוֹהַּ הוּא! אֶלָּא לָאו - רַבִּי יְהוּדָה. - לָא, לְעוֹלָם רַבִּי מֵאִיר, וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - כְּגוֹן דְּיָהֵיב כְּשֶׁהוּא סְמָדֶר. וּדְלָא כְּרַבִּי יוֹסֵי, דְּאָמַר: סְמָדֶר אִסּוּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא פֵּרִי. תָּא שְׁמַע: מַשְׁךְ הֵימֶנּוּ מַעֲשֵׂר בְּסֶלַע, וְלֹא הִסְפִּיק לְפָדוֹתוֹ עַד שֶׁעָמְדוּ בְּשָׁתַיִם - נוֹתֵן סֶלַע, וּמְשַׁתֵּבֵר בְּסֶלַע, וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁלּוֹ. מַנִּי? אִילֵּימָא רַבִּי מֵאִיר - אֲמַאי מְשַׁתֵּבֵר בְּסֶלַע? "וְנָתַן אֶת הַכֶּסֶף וְקָם לוֹ" אָמַר רַחֲמָנָא! אֶלָּא לָאו - רַבִּי יְהוּדָה. - לְעוֹלָם רַבִּי יְהוּדָה, וְהָכָא חַד סְתָמָא, וְהָכָא תְּרֵי סְתָמֵי. - וְאִי סְתָמָא דְּוָקָא - מַה לִּי חַד סְתָמָא מַה לִּי תְּרֵי סְתָמֵי?! - אֲמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר הוֹאִיל וְתָנַן בְּבַחִירְתָּא בְּוָתֵיהּ.

תנן

נותן סלע — וקנה את המעשר, שמעשה שמשכו קנאו. ולא אמרינן ברשות בעליו מעשר אייקר, וצריך לחללו בשנים. **מפני שמעשר שני שלו** — שהמעשר ממון הדיוט, ונקנה במשיכה. **ונותן הכסף וקם לו** — אין הקדש נקנה במשיכה, דכתיב ביה "ויסק חמישית בסף ערכך עליו וקם לו", ואין שטר וחזקה קונין קרקעותיו, ולא משיכה את מטלטלין. הכי גרסינן: **לעולם רבי יהודה והכא חד סתמא והתם תרי סתמי** — כרבי מאיר סתם לן תרי זמני. בשתי מקומות תנא רבי משנה זו דכרם רבעי, חדא בסדר זרעים (מעשר שני פרק ה משנה ג) וחדא בעדיות (פרק ד משנה ה). הכי גרסינן: **ואי סתמא דוקא מה לי חד סתמא כו'.** הואיל **ותנן בבחירתא בוותיה** — מסכת עדיות קרי "בחירתא", שכל דבריהם העידו מפי הגדולים, והלכה כמותן.

הכי גרסינן: **תנן התם בהמה שנמצאת מירושים למגדל עדר בו' זכרים עולות** — משום דחיישינן שמא מירושלים יצאת, ורוב בהמות הירצאות ממנה זבחים הם, ואיכא לספוקי בכל זבחים שהיא רואיה להם. הילכך, זכר דחזי לעולה — מספקא לעולה. ולקמן פריך עלה. **נקבות זבחי שלמים** — דאילו בעולה ליכא לספוקי. **שלמים לא** הוו — בתמיה. דילמא שלמים היא, והיכי מקריב לה עולה?!

אמר רבי אושעיא בבא לחוב בדמיהן עפקינן — בלומר, איהי ודאי לא קרבה. וחכי קאמר: אם בא אדם זה לעשות לה תקנה, ובא לקבל על עצמו חוב כל דמיה שהוא צריכה לספק, ולהרוציאה לחולין, ולהקדיש את דמיה — אם זכר הוא, נתחייב אף בדמי עולה, דחיישינן שמא עולות הן; **ורבי מאיר היא דאמר** — במתניתין (קדושין נב.ב): הקדש במזיד מתחלל. ויכול זה להרוציאן לחולין מזיד, ויתפסו הדמים בקדושתם. ועל ידי תנאי יביא שני דמים, אחד לעולה ואחד לשלמים, ויאמר: אם עולה היא — דרי היא מתחלל על זו, והשני יהא שלמי נדבה. ואם שלמים היא — הרי היא מחוללת על של שלמים, והשני לנדבת עולה. **וקדושת הגוף** — דקדשי מזבח, מי מתחללת בלא מום? **אין מועל אחר מועל** — אין שתי מעילות זו אחר זו בקרן אחד של הקדש. דכיון שמועל בו דראשון — יצא לחולין. **אלא בהמה** — של קדשי מזבח הראויה לקרבן, לפי שאין יוצאה לחולין כשהיא תמימה, וכן כלי שרת. **והיא רבי יהודה היא** — מדתניא: אין מועל אחר מועל, אלמא מקמא הוא דנפיק לחולין, אף על גב דשוגג הוא. דאי מזיד — ליכא מעילה. והאי סברא לרבי יהודה הוא דשמעת ליה, דאמר במתניתין (שם): הקדש בשוגג מתחלל. **הא רבי מאיר היא** — הך מתניתין דשקלים דבהמה שנמצאת — כרבי מאיר מקמינן לה, דאמר: הקדש מתחלל במזיד, ואפילו קדושת הגוף נמי מתחלל. ופרכינן: **מדרבי יהודה נשמע לרבי מאיר** — בחילוּ מזיד. דהא פלוגתייהו ליתא אלא במזיד ושוגג, אבל בקדושת הגוף וקדושת דמים — אין מחלוקת ביניהם; באותו הקדש, שאין מתחלל לרבי יהודה בשוגג — אין מתחלל במזיד לרבי מאיר. **לאו אמר רבי יהודה הקדש בשוגג מתחלל** — והיא עיקר חילול, וקאמר דקדושת הגוף לא מתחללין שוגג. **לרבי מאיר נמי** — דקאמר עיקר חילול הקדש במזיד — קדושת גוף לא אמר דנתחיל. ומשני: **התם לא מכוין לאפוקינהו לחולין בו'** — כלומר, חילול דמזיד לרבי מאיר עדיפא מהילול דשוגג לרבי יהודה. דאילו שוגג לא מכוין לאפוקינהו לחולין, וגזירת הכתוב הוא, מדמחייביה רחמנא קרבן מעילה. הילכך, קדושת הגוף לא ניתחיל. אבל חילול מזיד לרבי מאיר — מכוין לאפוקינהו לחולין, הילכך קדושת הגוף נמי ניתחלא. **אימר דשמעת ליה לרבי מאיר בו'** — אדרבי אושעיא פריך, דאוקמא דהיא דשקלים כרבי מאיר: אימר דשמעת ליה לרבי מאיר דאמר הקדש במזיד מתחלל — בקדשי קדשים בגון קדשי הבית דהיינו סתם הקדש, והוא הדין לקדשי קדשים, דכולהו הוי לגבוה כקדשי בדק הבית. **בקדשים קלים מי שמעת ליה** — והיה דבהמה איכא לספוקי נמי בקדשים קלים, והיכא שמעת ליה לרבי מאיר דמתחללין במזיד?

תהי

תְּנַן הָתָם: בְּהֵמָה שֶׁנִּמְצֵאת מִירוּשָׁלַיִם לְמִגְדַּל עֵדֶר, וּכְמִדְתָּהּ לְכָל רוּחַ, זְכָרִים - עוֹלוֹת, נְקֵבוֹת - זִבְחֵי שְׁלָמִים. אֶלָּא זְכָרִים, עוֹלוֹת הוּא דְּהָוֹו, זִבְחֵי שְׁלָמִים לָא הָוֹו?! - אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: הָכָא בְּבָא לְחוֹב בְּדָמֶיהֶן עָסְקִינַן, וְהֵכִי קָאָמַר: חֲיִישִׁינַן שָׁמָּא עוֹלוֹת. וְרַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר: הֶקְדֵּשׁ בְּמֵזִיד מַתְחִלֵּל. - וּקְדוּשַׁת הַגּוּף מַי מְתַחֶלֶּלֶת? וְהָתְנַן: אֵין מוֹעֵל אַחַר מוֹעֵל בְּמוּקְדָּשִׁין, אֶלָּא בִּבְהֵמָה וּבִכְלֵי שָׁרֵת בִּלְבַד. כֵּיצַד? הָיָה רוֹכֵב עַל גַּבֵּי בְּהֵמָה, בָּא חֲבֵירוֹ וְרָכַב, בָּא חֲבֵירוֹ וְרָכַב - פּוֹשֵׁעַ מָעַלוֹ. הָיָה שׁוֹתֶה בְּכוֹס שֶׁל זָהָב, בָּא חֲבֵירוֹ וְשָׁתָה, בָּא חֲבֵירוֹ וְשָׁתָה - פּוֹשֵׁעַ מָעַלוֹ! - הַהִיא רַבִּי יְהוּדָה הִיא, דָּא - רַבִּי מֵאִיר. - מִדְּרַבִּי יְהוּדָה נִשְׁמַע לְרַבִּי מֵאִיר; לָאו אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: הֶקְדֵּשׁ בְּשׁוֹגֵג מִתְחַלֵּל, וּקְדוּשַׁת הַגּוּף לָא מִתְחַלְּלָא. לְרַבִּי מֵאִיר נָמֵי, אַף עַל גַּב דְּהֶקְדֵּשׁ בְּמֵזִיד מִתְחַלֵּל - קְדוּשַׁת הַגּוּף לָא מִתְחַלְּלָא! - הָתָם לָא קָא מְכַוְּין לְאַפּוֹקֵינְהוּ לְחוּלִּין, הָכָא - קָא מְכַוְּין לְאַפּוֹקֵינְהוּ לְחוּלִּין. - אֵימַר דְּשָׁמְעַתְּ לֵיהּ לְרַבִּי מֵאִיר בְּקָדָשִׁים, בְּקָדָשִׁים קַלִּים מִי שָׁמְעַתְּ לֵיהּ? - אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: אוֹמֵר הָיָה רַבִּי מֵאִיר: הֶקְדֵּשׁ, בְּמֵזִיד - מִתְחַלֵּל, בִּשׁוֹגֵג - אֵין מִתְחַלֵּל, אֶחָד קָדָשִׁים קָדָשִׁים וְאֶחָד קָדָשִׁים קַלִּים. קָל וָחוֹמֶר, קָדָשִׁים קָדָשִׁים מִתְחַלְּלִים - קָדָשִׁים קַלִּים לֹא כָּל שֶׁכֵּן?!

תהי

אמר רב אושעיא בבא לחוב בדמיהן — פירש בקונטרס: איהי ודאי לא מקרבה, ומיירי בבא להתחייב בדמיהם. פירוש: אדם זה המוציאה קבל עליו להקן כל הספק שעליה, ויהא נמי דמיהם עולות, ויביא שתי בהמות או שני דמים, ויאמר: אם זו עולה — תהא מחוללת על זו, והאחרת תהא שלמי נדבה. ואם היתה זו שלמים — תהא מחוללת על זו, והאחרת תהא נדבת עולה. ורבי מאיר היא, דאמר הקדש בו'. משמע מתוך פירוש הקונטרס דצריך שיחלל הקדושה שעל הבהמה הנמצאת על אותה שהביא, ובדרך חילול דוקא. וקסבר רבי מאיר דנפדין תמימים, ונקשה: שהרי לא מצינו דסבר רבי מאיר דתמימים נפדין יותר משאר תנאים, ולא שייך זה כלל בפלוגתא דידיה ורבי יהודה! לכך פירש רבינו יצחק: דלעולם קסבר בעלמא דתמימים אינם נפדין, בגון דרך חילול. והכא מיירי שנתבטן לגזולה ולקנותה מיד המקדיש, ולזכות בה, ולשנות בה, ובבהאי גוונא שרי. ואחר שהוציאה לחוליין — עלה בדעתו לחוב בדמיהן, כדפרישית.

אין מועל אחר מועל — פירש בקונטרס: אין מעילה זו אחר זו בקרן אחד של הקדש, דכיון שמועל בה הראשון — יצאה לחולין, אלא בהמה ובלי שרת בלבד. תימה: דבתוספתא דמעילה (פרק ב) תניא: קרדום של הקדש, ביקע בו, ובא חבירו וביקע בו — כולן מעלו. נתנו לחבירו וחבירו לחבירו — הוא מעל, וחבירו מותר לבקע בו לכתחילה. והשתא היכי דמי? אי הכי קרדום כלי שרת — כי נתנו לחבירו אמאי לא מעל חבירו? הא אמרינן יש מועל אחר מועל בכלי שרת, ואם אינה כלי שרת — אמאי אמר כולן מעלו? הא אין מועל אחר מועל אלא בהמה ובלי שרת בלבד! ויש לומר: דלעולם מיירי בקרדום שאינה כלי שרת, ולא קשה מידי. דהא דאמרינן הכא דאין מועל אחר מועל — היינו כשהוא סבור שהכלי של חבירו, ואז הוא מתבטן לגזלה היכא דנתנו לחבירו, כדין שליחות יד בפקדון, דהיכא דמתבטן להרוציאו מרשות לרשות — נקרא גזלן על כל הפקדון אפילו לא הוציאן אלא מקצתן. אבל האי דתוספתא דקאמר: בא חבירו וביקע בו, ובא חבירו וביקע בו, דכולן מעלו — מיירי דכל חד וחד יסבור שהוא שלו, ואינו מתבטן להרוציאו מרשות לרשות, אלא ליהנות ולהניחו אחר ההנאה, ואז בשיהנה — לא ימעול אלא בפי טובת הנאה שיש לו במלאכה. ומשום הכי אמרינן שלא יצא לחולין, ומעלו כולן. אבל נתנו לחבירו חבירו לחבירו — לא מעל אלא הראשון שהוציאו מרשות לרשות. ונהי נמי דסבר שהיא שלו — מכל מקום מתבטן הוא להוציאו מרשותו לרשות חבירו. ולפיכך צריך לומר בא חבירו ורכב עליו, ובא חבירו ורכב עליו כולן מעלו — ואף על גב שנתבטן לגזלו ולהרוציאו מרשות לרשות. דאם לא כן — מאי איריא בהמה וכלי שרת? אפילו בקדשי בדק הבית יש מועל אחר מועל היכא דאינו מתבטן להוציאו מרשות לרשות אלא ליהנות ממנו ולהניח, כדפרישית; אלא לעולם מיירי שמתבטן לגזלה, ואפילו הכי אמרינן דכולן מעלו, כדפרישית. וראיה לחלק בין נתנה מדבר שסבור שהוא שלו, לדבר שהיה סבור שהוא של אחרים — מההיא דאמרינן (מעילה כ,א) גבי נטל אבן או קורה של הקדש — לא מעל, נתנה לחבירו — הוא מעל וחבירו לא מעל. ופריך: מכדי משקל שקלה, מה לי שקלה הוא מה לי שקלה חבירו? ומוקי רישא דלא מעל — באבנים מסורות לגזבר, שאינם יוצאים מרשות הקדש, וגם הגזבר לא נתבטן לגזלם אלא ליהנות מהם, דסבור שהם שלו. וסיפא דקתני דאם נתנו לחבירו הוא מעל. ועוד ראיה מההיא דפרק "אלו נערות" (כתובות לה,ב) דקאמר התם: הניח להם אביהם פרה שאולה, כסבורים הם דשל אביהם היא, שבחוה ואכלוה — משלמין דמי בשר בוול. אבל כסבורים שהיא דפקדון ושבחוה ואכלוה — משלמים דמי בשר שלם. הכי נמי מצינו חילוק בין סבור שהוא שלו, לסבור שהוא של אחרים. **קדשים** קלים מי שמעת ליה — מה היא של קדשים קלים — מה תקנה נעשה להּ? אפילו נתבטן לגזלה — לא תצא לחולין, כיון דליכא מעילה בהן! דשלמא קדשי קדשים, כגון בדק הבית וחטאת — דין הוא שיצאו לחולין על ידי מעילה שמועל בהן, ואם תאמר: מאי קשה ליה? ולא יוציאנה לחולין, אלא יביא בהמה אחרת, ויאמר: אם זו עולה — הרי אני גזלתה, הו תהא עולה תחתיה. ואם היא קדשים קלים, כגון שלמים — היא עצמה תהא שלמים, ולא יקריב אלא היא ואחרת לעולת נדבה! ויש לומר: דאי אפשר למיעבד הכי, שהרי יש לספק בבהמה זאת הנמצאת משום חששת בכור ומעשר, דלא הושוו מתנות תדים

מתנותיהם ומתנות של שלמים, דשלמים טעונין שתי מתנות, ובבור ומעשר מתנה אחת. ולא יכול להקריבה, אלא צריך להמתין עד שיתמומם. ולא רצה לתרץ: שימתין לה עד שיתמומם, ואז יאמר: אם שלמים — תהא מחולל על מעות הללו. דנהי דקדשים קלים אינם מחוללים — היינו כל זמן שהם תמימים. משום דמשמע ליה לרבי אושעיא הא דקתני: זכרים עולות ונקבות זבחי שלמים — הוי מיד שמצא הבהמה מצי למיעבד הכי, בלא המתנה עד שיתמומם.

דמיית' נמי תודה — ואם תאמר: ואמאי צריך להביא בהמה אחרת לתודה? באותה עצמה שיעשה זבחי שלמים — יתנה ויאמר: אם אינה שלמים — תהא תודה. ואי משום המתנות — דור שוין. ואי משום דלא שוו באכילתן, דשלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד, ותודה ליום ולילה ואין מביאין קדשים לבית הפסול — על כרחך האי תנא קסבר דמביאין, מדקתני בסמוך: פסח שלא בזמנו — שלמים, ואף על גב דפסח אינו נאכל אלא ליום ולילה, ושלמים נאכלים לשני ימים ולילה. אלמא, לא חיישׁ מן האכילה! ויש לומר: משום דתודה בעי לחם. ואם תאמר: לייתי לחם, ויתנה אם היא תודה — דרי לחמה, ואם היא שלמים — תהא הלחם נדבה. הא אין לחם בא נדבה, וחולין בעזרה הוא, כדאמרינן בפרק "התודה" (מנחות פ.ב).

ודילמא אשם הוא — ואם תאמר: ויתנה, באותן של שלמים, דהא שור במתנות! ואי משום סמיכה, דשלמים טעונין סמיכה ואשם אין טעון סמיכה — הא סמיכה לא מעכבא. ואי משום אבילה הא קסבר דמביאין קדשים לבית הפסול! ויש לומר: דאין להתנות אשם בשלמים, שהרי שלמים טעונין נסכים ואשם אין טעון נסכים. ואין לומר שיתנה לנסכים, ויאמר: אם היא שלמים — מוטב, ואם לאו — יהו נסכי נדבה, שהרי אין נסכי חובה ונסכי נדבה שוין. שנסכי חובה לספלים, ונסכי נדבה מלפן על גבי אישים. **ודילמא** אשם נזיר ואשם מצורע הוא — ואם תאמר: אשם מצורע מיהא יתנה בשלמים, שהרי שוין הן בנסכים! ויש לומר: דעיקר קרישא מאשם נזיר, ואשם מצורע נקט אגב אשם נזיר. עוד יש לומר: דבאשם מצורע איכא הששא אחריא, שצריך ליתן מדמו על בהונות מצורע — והכא ליכא מצורע. עוד אמר הרב רבינו שמשון מקורצ': דאין לומר שיתנה אשם בשלמים — דשמא היום או למחר ידע בעל האשם שנאבד האשם, ויביא אחר תחתיו, ולא ידע שנמצא, ויזהה אותו שיביא חולין לעזרה, משום דהוי אשם שנתכפרו בעליו באחר (ולמיתה), ולרעייה) אזלא. והשתא ניחא דלא מצי להקשות מידי. אבל בעולה ליכא למיחש להא אם יביא עולה אחרת — שהרי עולה בא לנדבה. **שלא** בזמנו הוי שלמים — ואם תאמר: ביון דמזבר זהירי בפסח — איך יבא לידי פסח שלא בזמנו? ויש לומר: דלפעמים הפסח חולה ומפריש אחר, או שמא מיירי בפסח שנטמאו בעליו, אי נמי כגון שהפרישׁ שני פסחים לאחריות, שעכשיו לא נקרב אלא אחד מהן ונשאר אחד זמנו. **אשתכח** בת שנתה מאי — אבל לעיל גבי אשם לא מצי למיבעי אשתכח בת שתי שנים מאי. לפי שנוכל לומר שיהיה תקנה ברעייה, דכל שבחטאת מתה — באשם רועה, ואם כן תרעה עד שתסתאב, והדמים יהיו לקיץ המזבח. אבל בחטאת — אין בה תקנה כלל, ומשום הכי בעי גמרא: ומאי תקנתיה! ואם תאמר: לעיל, דקאמר: זכרים עולות — ליחוש דילמא שעירי רגלים וראשי חדשים שהם חטאות צבור, והם זכרים. ואם כן, אמאי לא בעי גמרא לעיל בי הכא: דילמא חטאות! צריך לומר: דלהא ליכא למיחש, דהא לב בית דין מתנה עליהם שאם נאבדו יהיו חולין.

אין לוקחין בהמה במעשר שני — פירש בקונטרס: חוץ לירושלים, משום דכתיב (דברים יד) "וצרת הכסף בידך", דהתורה הקפידה בכסף צורה. ועוד: שמא תבחש בטורח הדרך. ולא נהירא, דהא דבעינן כסף צורה — היינו דוקא דרך חילול, כגון לקנות דבר שאינו אוכל, שאז צריך לחזור ולמכור. אבל במקח, לחולין בהמה ולאוכלה בירושלים — שרי, ולא בעינא בסף צורה. ודבי נמי אמר ב"הגחל קמא" (בבא קמא צו.ב): מי שיש לו מעות בבבל שאינם יוצאין בירושלים — זבין בהמה בבבל, וממטי לה בירושלים. אלמא: לא בעינן בסף צורה? מידתו, ללישנא דשמנא תבחיש לא קשה כולי האי, דאיכא למימר דיותר טוב לקנות בהמה ולהעלותה לירושלים, ואף על גב שמתבחשת מטורח הדרך, מלהביא המעות של בבל שאינם יוצאים בירושלים. אבל ללישנא דכסף צורה — קשה טובא, כדפרישית. לכך נראה לרבינו יצחק לפרש: דהיינו טעמא דאין לוקחין בהמות בר' — גזירה שמא יגדל עדרים עדרים. והכי נמי אמרינן בפרק "לולב הגזול" (סוכה מ.ב), דקאמר התם: מעות מעשר שני מתחללין על בהמה חיה ועוף, בין חיים בין שחוטים, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: על שחוטים מתחללין, על חיין אין מתחללין. ומסיק: מחלוקת בזוכרים, אבל בנקבות — דברי הכל אין מתחללין על חיין, שמא יגדל מהם עדרים. ובזוכרים פליגי אי גזרינן זכרים אטו נקבות או לא, דרבי מאיר לא גזר, ורבנן גזרי. והכא דקאמר: אין לוקחין — גזירה זכרים אטו נקבות. ואם תאמר: כיון דטעמא דגזירה שמא יגדל עדרים, אמאי קאמר התם לשון "מתחללין", דמשמע אפילו דיעבד לא מהניא? הא אמר בבל דזוכתי דכל דבר שהוא דרבנן בדיעבד מהני, ואם כן "מחללין" מיבעי ליה. דכוותיה אמרינן בפרק "חזהב" (בבא מציעא מה.ב), דקאמר התם: אלא מאי דרבנן — "אין מתחללין"? מיבעי ליה! ויש לומר: כיון דבהדיא ד"לולב הגזול" יש תקנה לעשות, לומר: יחזרו דמים למקומן בדקאמר הכא — משום הכי קאמר דאפילו דיעבד לא מהניא, דאי אמרינן מהני — כך לי דיעבד כמו שהזיה עושה אותו בתחלה.

ואם

תְּהֵי בָּהּ רַבִּי יוֹחָנָן: וְכִי אוֹמְרִים לוֹ לְאָדָם: עֲמוֹד וַחֲטָא בְּשְׁבִיל שֶׁתְּוַכֶּה? אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְמַתִּין לָהּ עַד שֶׁתּוּטַם, וּמַיְיתֵי שְׁתֵּי בְּהֵמוֹת, וּמַהֲנֶה. אָמַר מָר: זְכָרִים עוֹלוֹת. - הֵילְמָא תּוֹדָה הִיא? - דְּמַיְיתֵי נְמֵי תּוֹדָה. וְהָא בָּעְיָא לֶחֶם! - דְּמַיְיתֵי נְמֵי לֶחֶם. - וְהֵילְמָא אָשָׁם הוּא? - אָשָׁם בֶּן שְׁתֵּי שָׁנִים, וְאִישְׁתַּפַּח בֶּן שָׁנָה. - וְהֵילְמָא אָשָׁם מְצוֹרָע הוּא, אָשָׁם נָזִיר הוּא? - לָא שְׁכִיחִי. - וְהֵילְמָא פֶּסַח הוּא? - פֶּסַח בְּזְמַנּוֹ מִזְּהַר זְהִירֵי בֵיהּ, וְשָׁלֵא בְּזְמַנּוֹ - שְׁלָמִים הוּא. - וְהֵילְמָא בְּכוֹר וּמַעֲשֵׂר נִינְהוּ? - לְמַאי הֵילְכְתָא - לְמִיכְלִינְהוּ בְּמוּמָן, הָכִי נְמֵי - בְּמוּמָן מְתָאכְלִי. אָמַר מָר: נְקֵבוֹת זִבְחֵי שְׁלָמִים. - הֵילְמָא תּוֹדָה הִיא? - דְּמַיְיתֵי תּוֹדָה. - וְהָא בָּעְיָא לֶחֶם! - דְּמַיְיתֵי נְמֵי לֶחֶם. - וְהֵילְמָא חֲטָאת הִיא? - חֲטָאת בַּת שְׁתֵּי שָׁנִים. - וְהֵילְמָא בַּת שְׁתֵּי שָׁנִים, וְאִישְׁתַּפַּח בַּת שָׁנָה? - לָא שְׁכִיחִי. אִשְׁתַּכַּח בַּת שְׁתֵּי שָׁנִים, וּבְהֵמָה דְּמַתְנְיתִין בְּבַת שְׁתֵּי שָׁנִים, שְׁנָתָהּ מְאי? תַּנָּיֵא, חֲנַנְיָא בֶּן חֲכִינַאי אוֹמֵר: עֵז בַּת שְׁנָתָהּ לְחַטָּאת. לְחַטָּאת סָלְקָא דַּעְתָּךְ? אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי: בְּחַטָּאת, כּוֹנְסָהּ לְכִיפָּה וְהִיא מֵתָה מֵאֵלֶיהָ. תָּנוּ רַבָּנָן: אֵין לוֹקְחִים בְּהֵמָה בְּמְעוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי,

אם

שנתה היא מקריבה חטאת. **חטאת סלקא דעתך** — דילמא לאו חטאת היא, והיכי קריבה? ותנאי נמי ליכא, דחטאת לא קרבה נדבה. **בחטאת כונסה לכיפה והיא מתה מאיליה** — כדין חטאת שאינה ראויה ליקרב, כגון חמש חטאות דאזלי למיתה (תמורה טז.א). **לכיפה** — לאו דוקא. או שמא כיפה היתה מתוקנת לכך. **והיא מתה** — שאין נותנין לה מזונות. **אין לוקחין בהמות במעות מעשר שני** — חוץ לירושלים. דכתיב (דברים יד) "וצרת הכסף בידך". ועוד: שמא תבחיש בטורח הדרך.

בשוגג

תני בה רבי יוחנן — בהא דרבי אושעיא. **וכי אומרים לו לאדם כו'** — דכל בהמות מזבח אסור לחללה תמימה, שנאמר "אם בבהמה הטמאה ופדה בערכך" ואמר מר (מנחות קא.א): בבעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר. יכול יופדו על מום עובר כו'. וזה שבא לימלך ולחוב בדמיה, נאמר לו: עמוד וחטא לחללה מוזד, בשביל שתוזכה לתקן הקרבתה של בהמה זו? **אלא אמר רבי יוחנן** — הא דקתני זכרים עולות — לא היא ולא דמיה קריבן בעודה תמימה. אלא ממתין לה עד שתומם מום קבוע, ויזבח ואחר כך לחללה. ומייתי שתי בהמות, חדא לעולה וחדא לשלמים, ומתנה: אם זו עולה — תהא זו עולה תחתיה, וחבירתה שלמי נדבה. ואם זו שלמים — תהא זו שלמים תחתיה וחבירתה עולת נדבה. **דמייתי נמי תודה** — ומתנה. **ודילמא אשם הוא** — וליכא למימר דמייתי נמי אשם — דאין אשם בא נדבה. ומשני: **אשם בן שתי שנים** — דאשם גזילות ומעילות ושפחה חרופה כתיב בהן "איל". והאי מתניתין דאשתכח בן שנה, וליכא לספוקי באשם. **ודילמא אשם נזיר או אשם מצורע** — דכתיב בהו בכבש. **בזמנו** — כל זמן שהוא ראוי לפסח. **שלא בזמנו** — עבר זמנו. **שלמים הוא** — והא מייתי שלמים. **למאי הלכתא** — תירוצא הוא: כלומר, למאי הילכתא אתית לספוקינהו בבבור ומעשר — למיכלינהו במומו, שספק בבור וספק מעשר נאבלין במומן לבעלים, שהרי אין לדם פדיון. והני נמי, לכשנפדו נאבלין במומן ואובלן בחורת בבור ומעשר, שאין נשחטין באיטליז ואין נשקלין בליטרא. **חטאת בת שנתה** — היא, דכתיב (ויקרא ה) "נקבה מן הצאן כשבה" וכל כשבה (בן שנה) [בת שנתה] היא. **ואישתכח בת שתי שנים** — ובהמה דמתניתין בבת שתי שנים עסקינן. **עז בת שנתה לחטאת** — לישנא דקרא (במדבר טו) לסימנא בעלמא נקט, כלומר: אם בת

הַדָּרָן עָלָךְ לֹא יֹאמַר אָדָם

פֶּרֶק רְבִיעִי

מתני׳ הַמּוֹלִיךְ פֵּרוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי מִמָּקוֹם הַיֹּקֶר לְמָקוֹם הַזּוֹל, אוֹ מִמָּקוֹם הַזּוֹל לְמָקוֹם הַיֹּקֶר – פּוֹדֶה בְּשַׁעַר מְקוֹמוֹ.

הַמֵּבִיא פֵּרוֹת מִן הַגֶּרֶן לָעִיר. כַּדֵּי יַיִן מִן הַגַּת לָעִיר – הַשָּׁבַח לַשֵּׁנִי, וְיוֹצִיאָה מִבֵּיתוֹ.

פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי כְּשַׁעַר הַזּוֹל, כְּמוֹת שֶׁהַחֲנָוָנִי לוֹקֵחַ, וְלֹא כְּמוֹת שֶׁהוּא מוֹכֵר. כְּמוֹת שֶׁהַשַּׁלְחָנִי פּוֹרֵט, לֹא כְּמוֹת שֶׁהוּא מְצָרֵף.

אֵין פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי אַכְסָרָה. אֶת שֶׁדָּמָיו יְדוּעִין – נִפְדֶּה עַל פִּי אֶחָד. וְאֶת שֶׁאֵין דָּמָיו יְדוּעִין – נִפְדֶּה עַל פִּי שְׁלֹשָׁה. כִּגּוֹן: הַיַּיִן שֶׁקָּרַם, וּפֵרוֹת שֶׁהֶרְקִיבוּ, וּמְעוֹת שֶׁהֶחֱלִיאוּ.

גמרא **הַמּוֹלִיךְ פֵּירוֹת כוּ׳.** אָמַר רַבִּי יוֹנָה: לֹא אָמְרוּ אֶלָּא הַמּוֹלִיךְ. הָא בַּתְּחִילָּה – אָסוּר.

וּבְפֵירוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. אֲבָל בְּפֵירוֹת שֶׁהֵן טְבוּלִין לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי – אֲפִילּוּ לְכַתְּחִילָּה מוּתָּר.

כְּהָדָא רַבִּי, חֲוֵי לֵיהּ פֵּירִין הָכָא, וּפֵירִין בְּבוּתְנְיָין, וַהֲוָה קָבַע מַעֲשְׂרוֹת דְּהָכָא תַּמָּן, וּמְפָרֵק לוֹן בְּשַׁעֲרָא דְּתַמָּן.

תָּנֵי: בֵּין בְּיוֹקֶר וְהוּזְלוּ, בֵּין בְּזוֹל וְהוּקְרוּ. נִיחָא בְּיוֹקֶר וְהוּזְלוּ. בְּזוֹל וְהוּקְרוּ? שָׁנְיָא הִיא שֶׁהוּא יָכוֹל לְהַעֲרִים עָלָיו וּלְפוֹטְרוֹ מִן הַחוֹמֶשׁ.

תָּנֵי, אַבָּא בַּר חִילְפַּיי בַּר קְרָיֵיה אָמַר: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּוַדַּאי. אֲבָל בִּדְמַאי, בֵּין בְּיוֹקֶר וְהוּזְלוּ, בֵּין בְּזוֹל וְהוּקְרוּ – מוֹכְרוֹ בְּזוֹל.

לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁנִּרְאָה לְהַיְמֵכֵר בְּזוֹל, אוֹ מִשּׁוּם שֶׁהוּא יָכוֹל לְהַחֲזִירוֹ לִמְקוֹמוֹ?

מַה נָפִיק מִבֵּינֵיהוֹן? חָזְרוּ וְהוֹקִירוּ בִּמְקוֹמוֹ. אִין תֵּימַר מִשּׁוּם שֶׁהוּא יָכוֹל לְהַחֲזִירוֹ לִמְקוֹמוֹ,

[דף כ״א ע״א]

חֲרֵי הוֹקִירוּ. וְאִין תֵּימַר מִשּׁוּם שֶׁנִּרְאָה לְהַיְמֵכֵר בְּזוֹל, אֲפִילּוּ כֵּן, נִרְאָה לְהַיְמֵכֵר בְּזוֹל. כְּהָדָא דְרַבִּי חִייָא בַּר וָוא הֲוָה בְּרוֹמִי, וַהֲמָתוּן מְפָרְקִין אִילֵּין נִיקוֹלוּפְיָא דְהָכָא תַּמָּן בְּשַׁעֲרָה דְהָכָא. אָמַר: מַאן דְּהוֹרֵי לוֹן? חִילְפַּיי בַּר קִירוּיָא אוֹרֵי לוֹן.

תָּנֵי: מְשְׁתַּבֵּר הוּא אָדָם עַד שֶׁקֶל. מִשְׁתַּבֵּר הוּא אָדָם עַד רְבִיעִית. הֵיאַךְ עֲבִידָא? דִינָרָא הָכָא בְּתְרֵין אַלְפִּין. וּבְאַרְבָּאֵל, בִּתְרֵין אַלְפִּין וְקָקֵן. וּבָעֵי מִיתַּן חֲמִישִׁים רִיבּוֹא וּמִיסוּק, דְּיֶהֱב לֵיהּ הָכָא בִּתְרֵין אַלְפִּין וְחַמְשִׁין רִבּוֹא.

תָּנֵי: אֵין פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי לְשֵׁם שֵׁנִי, אֶלָּא לְשֵׁם חוּלִין.

רַבִּי שָׁאוּל בָּעֵי: הַנַּע עַצְמְךָ! שֶׁהָיוּ הַכֹּל יוֹדְעִין בּוֹ שֶׁהוּא שֵׁנִי! אֲפִילוּ כֵן.

תָּנֵי: אֵין פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי אֶלָּא בְּמִין עַל מִינוֹ. דְּלָא כֵן, מַה אָנַן אָמְרִין פּוֹדִין מִן הַחִיטִּים עַל הַשְּׂעוֹרִין וּמִן הַשְּׂעוֹרִין עַל הַחִיטִּים! לָכֵן צְרִיכָה, אֲפִילוּ מִן הָאִגְּדוּ עַל הַשַּׁמְּתִית, וּמִן הַשַּׁמְּתִית עַל הָאִגְּדוּ.

אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָא: רַבִּי הָיָה לוֹקֵחַ קִישׁוּאִין בַּכּוּרוֹת לַמַּלְכוּת, וְקוֹבֵעַ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁלָּהֶן עַל כָּל עוֹקֶץ וָעוֹקֶץ. רָאָה אוֹתָן כְּאִלּוּ הֵן חֲתוּכוֹת. רַבִּי יוֹחָנָן בָּעֵי: שְׁלֵימוֹת! וְאַתְּ אָמַרְתְּ חֲתוּכוֹת?

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: וְיָאוּת! אִלּוּ שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ שׁוּתָּפִין בְּקִישׁוּאִין אַחַת, לָזֶה חֵלֶק אֶחָד, וְלָזֶה תִּשְׁעָה חֲלָקִים, שָׁמָּא הוּא אוֹמֵר לוֹ: טוֹל חֶלְקְךָ וַאֲנִי חֶלְקִי? אֶלָּא עַל יְדֵי זֶה וְעַל יְדֵי זֶה נִמְכַּר בְּיוֹקֶר. וְהָכָא, עַל יְדֵי זֶה וְעַל יְדֵי זֶה נִמְכַּר בְּיוֹקֶר.

[דף כ"א ע"ב] כְּהָדָא רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי הָוָה מַפְקִיד עַל אִילֵּין דָּרוֹמַיָּא דַּהֲווֹן מְזַלְזְלִין בָּהּ, נַסְתּוֹן בַּר קַפָּרָא וְקַרְטָטָה קוּמוֹי. אָמַר לָהֶם: טַב הוּא כְּלוּם? עַד כְּדוֹן מִילָּה מְקֻרְטָטָה, וְלָא טָבָא מִילָּה מְקֻרְטָטָה וְטָבָא.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: אֵין פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי אֶלָּא בְּשׁוּוִי. וְאָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה: זֶה שֶׁהוּא מְחַלֵּל, לֹא יְהֵא מְחַלֵּל עַל חֲצִי פְּרוּטָה, שֶׁלֹּא יְהֵא כְּמְחַלֵּל עַל אֲסִימוֹן, אֶלָּא עַד שָׁוֶה פְּרוּטָה.

אָמַר רַבִּי אִימִּי: כַּמָּה זְמָנִין עָלַלְי קוֹמֵי רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, וְאִינּוּן אָמְרֵי: פּוֹק וְאֵישְׁלַם! כְּהָדֵין תַּנָּיֶיהּ: פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי כְּשָׁעַת הַזּוֹל, וְלֹא כְּשָׁעַת הַיּוֹקֶר. כְּמוֹת שֶׁהַחֲנָוָנִי לוֹקֵחַ, לֹא כְּמוֹת שֶׁהוּא מוֹכֵר. כְּמוֹת שֶׁהַשּׁוּלְחָנִי פּוֹרֵט, לֹא כְּמוֹת שֶׁהוּא מְצָרֵף.

עַד כְּדוֹן דָּבָר מְרוּבֶּה. הָיָה דָּבָר מְמוּעָט? אֲפִילוּ כֵן, כְּמוֹת שֶׁהַחֲנָוָנִי לוֹקֵחַ, לֹא כְּמוֹת שֶׁהוּא מוֹכֵר. כְּמוֹת שֶׁהַשּׁוּלְחָנִי פּוֹרֵט, לֹא כְּמוֹת שֶׁהוּא מְצָרֵף.

רַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב מַתְנֵי חוֹתֶל לְנַגְּרָא וּמְפָרֵק עַל פּוּמֵּיהּ. רַבִּי יַנַּאי מַתְנֵי רוֹבַע חִיטִּין לְחַטּוּנָיָא וּמְפָרֵק עַל פּוּמֵּיהּ.

רַבִּי סִימוֹן חַוּוּי פֵּירִין לְרַבִּי חִלְקִיָּה. אָמַר לֵיהּ: בְּשָׁוְוֵיהֶן? אָמַר לֵיהּ: הֵן. אָמַר רַבִּי חִלְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי סִימוֹן: אֵין פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי עַל פִּי הַשּׁוֹטִים. רַב פִּינְחָס חַוּוּי פֵּירִין

[דף כ"ב ע"א]

לְגַרְסָה. אָמַר לֵיהּ: בְּשָׁוְוֵיהֶן? אָמַר לֵיהּ: הָכֵין. אָמַר רַבִּי חִלְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי סִימוֹן: אֵין פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי עַל פִּי הַשּׁוֹטִין.

אָמַר רַבִּי שַׁמַּי: בַּמָּה דְּבַר נַשׁ בָּעֵי בְּטָהֳרַת טְהוֹרָה בִּתְקוּפַת תַּמּוּז, בָּתַר בַּלָּנֵי מַפִּיק לְזוֹרְיֵיהּ, וּמַיְתֵיהּ פְּרִיטִין וּמְיַפְרְקִינֵיהּ. אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: כַּמָּה דְּבַר נַשׁ בָּעֵי בַּעֲרוּבְתָּא בְּפִתֵּי רַמְשָׁא מִנְּשַׁיָּיא קָלָן, וּמַעֲבִיר עֲלֵיהֶן, וּמַיְתֵי פְּרִיטִין וּמְפַרְקִינֵיהּ.

אָמַר רַבִּי יוּדָן בַּר גַּדָּיָא, רַבִּי יַעֲקֹב בַּר בּוֹן: מַנִּיחִין עָלָיו עַד שֶׁיְּכַמּוֹשׁוּ, וּפוֹדֶה אוֹתָן מוֹצָאֵי שַׁבָּת מִיָּד.

רַבִּי מָנָא חֲוָה לֵיהּ מְשַׁה, וְאַחֲתֵיהּ לְעַכּוֹ. אָמַר לֵיהּ רַבִּי חִיָּיא בַּר אַדָּא: אֵין הַהוּא מִישְׁחָה דְּבֵית מַעֲקֶה קַיָּים, הָא עַנְתָּךְ דְּנִיפְרְקֵיהּ דְּלָא טָב שִׁיתָּא מָנֵי.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: פּוֹדִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי עַל פִּי שְׁלֹשָׁה לָקוֹחוֹת, וַאֲפִילּוּ אֶחָד מֵהֶן גּוֹי. אֲפִילּוּ אֶחָד מֵהֶן בַּעַל.

רַבִּי יוֹנָה בָּעֵי: שְׁנֵיהֶם גּוֹיִם – לֹא. שְׁנֵיהֶם בְּעָלִים – לֹא. אֶחָד גּוֹי וְאֶחָד בַּעַל – לֹא. אֶלָּא לְצָדָדִין אִיתְאֲמָרַת.

הֲלָכָה ב׳

מתני׳ בַּעַל הַבַּיִת אוֹמֵר בְּסֶלַע, וְאַחֵר אוֹמֵר בְּסֶלַע – בַּעַל הַבַּיִת קוֹדֵם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹסִיף חֹמֶשׁ.

בַּעַל הַבַּיִת אוֹמֵר בְּסֶלַע, וְאַחֵר אוֹמֵר בְּסֶלַע וְאִפָּר – אֶת שֶׁל סֶלַע וְאִפָּר קוֹדֵם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹסִיף עַל הַקֶּרֶן.

הַפּוֹדֶה מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁלּוֹ – מוֹסִיף עָלָיו חֲמִישִׁיתוֹ, בֵּין שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ, וּבֵין שֶׁנִּיתַּן לוֹ מַתָּנָה.

גמרא וְאֵין חוֹמְשׁוֹ שֶׁל זֶה מְרוּבֶּה עַל תּוֹסַפְתּוֹ שֶׁל זֶה? אָמַר רַבִּי אָבִין: שָׁנְיָא הִיא, שֶׁהוּא יָכוֹל לְהַעֲרִים עָלָיו וּלְפוֹטְרוֹ מִן הַחוֹמֶשׁ. שֶׁל סֶלַע וְאִיפָּר קוֹדֵם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹסִיף עַל הַקֶּרֶן.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידָּא בְּשֵׁם רַבִּי סִימַי: כָּל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁאֵין בְּקַרְנוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה – אֵינוֹ מוֹסִיף חוֹמֶשׁ. רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁאֵין בְּחוֹמְשׁוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה – אֵינוֹ מוֹסִיף חוֹמֶשׁ. הֲתִיב רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל

[דף כ״ב ע״ב]

וְהָתַנֵּינַן: חֻמֶּשׁ פְּרוּטוֹת הֵן! וְנִתְנֵי שֵׁשׁ עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי סִימַאי! וְקַרְנוֹ שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי – בְּשָׁוֶה פְּרוּטָה. וְשָׁבַע עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן! וְחוֹמְשׁוֹ שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי – שָׁוֶה פְּרוּטָה!

וְעוֹד מִן הָדָא דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי מָנָא בַּר תַּנְחוּם, רַבִּי אָבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אֵין קַרְקַע נִקְנָה בִּפְחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה.

וְעוֹד מִן הָדָא: מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁאֵין דָּמָיו יְדוּעִין – דַּיּוֹ שֶׁיֹּאמַר: הוּא וְחוֹמְשׁוֹ מְחוּלָּל עַל הַפָּלַע הַזֶּה.

רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי קְרִיסְפָּא, רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָא: בְּפָלַע שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי – הִיא מַתְנִיתָא. אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יְהֵא שָׁם חוּלִין כָּל שֶׁהֵן.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֶקְדֵּשׁ שֶׁפָּדָיוּ יוֹתֵר עַל דָּמָיו – תְּפַם אֶת הַכֹּל. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁפָּדָיוּ יוֹתֵר עַל דָּמָיו – לֹא תְפַם אֶת הַכֹּל. מַה בֵּין הֶקְדֵּשׁ, מַה בֵּין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי? אָמַר רַבִּי אִימִי: שֶׁכֵּן אָדָם מָצוּי לְהִיוֹת מַרְבֶּה בְּהֶקְדֵּישׁוֹ.

רַבִּי זְעִירָא בָּעֵי קוֹמֵי רַבִּי אִימִי: נִבְדֹּק אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְאָמַר: לֹא לְכָךְ נִתְכַּוַּנְתִּי! אָמַר לֵיהּ: לְכָשֶׁיִּבְדּוֹק.

רַבִּי יוֹנָה בָּעֵי: כְּמַאן דְּאָמַר כְּנָכְסָיו. בְּרַם כְּמַאן דְּאָמַר אֵינוֹ כְּנָכְסָיו הוּא, מַה בֵּין הֶקְדֵּשׁ וּמַה בֵּין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי?

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: לֹא כֵּן כְּבַר אִתְמַר טַעְמָא, שֶׁכֵּן אָדָם מָצוּי לְהִיוֹת מַרְבֶּה בְּהֶקְדֵּישׁוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֶקְדֵּשׁ, פְּדָיָיוֹ וְלֹא הוֹסִיף חוֹמֶשׁ – חֲרֵי זֶה פָּדוּי. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁפָּדָיוֹ וְלֹא הוֹסִיף חוֹמֶשׁ – חֲרֵי זֶה אֵינוֹ פָּדוּי. מַה בֵּין הֶקְדֵּשׁ וּמַה בֵּין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי? אָמַר רַבִּי חִילְאָי: הֶקְדֵּשׁ – יֵשׁ לוֹ תוֹבְעִין, מַעֲשֵׂר שֵׁנִי – אֵין לוֹ תוֹבְעִין.

רַבִּי יוֹנָה בָּעֵי: כְּמַאן דְּאָמַר אֵינוֹ כְּנָכְסָיו. בְּרַם כְּמַאן דְּאָמַר כְּנָכְסָיו הוּא, מַה בֵּין הֶקְדֵּשׁ מַה בֵּין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וְלֹא כְּבַר אִתְמַר טַעְמָא, הֶקְדֵּשׁ – יֵשׁ לוֹ תוֹבְעִין, מַעֲשֵׂר שֵׁנִי – אֵין לוֹ תוֹבְעִין.

הַפּוֹדֶה מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁלּוֹ – מוֹסִיף עָלָיו חֲמִישִׁיתוֹ. בֵּין שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ, בֵּין שֶׁנִּיתַּן לוֹ בְּמַתָּנָה.

מַתְנִיתָא – דְּרַבִּי מֵאִיר הִיא! דְּרַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֵין מַתָּנָה בְּמֶכֶר.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא! תִּיפָּתֵר בְּפֵירוֹת שֶׁהֵן טְבוּלִין לְמַעֲשֵׂר.

[דף כ"ג ע"א]

וְהָתַנֵּינַן: הַפּוֹדֶה נָטַע רְבָעִי שֶׁלּוֹ – מוֹסִיף עָלָיו חֲמִישִׁיתוֹ! אִית לָךְ מֵימַר: בְּפֵירוֹת שֶׁהֵן טְבוּלִין לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי?!

וְהָתַנֵּינַן: לְנָטַע רְבָעִי, לֹא לְנָטַע רְבָעִי עַצְמוֹ! בְּרַם הָכָא, מְעַשֵּׂר הֲוֵי סוֹפֵךְ מֵימַר.

הֲלָכָה ג׳

מתני׳ מַעֲרִימִין עַל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. כֵּיצַד? אוֹמֵר אָדָם לַחֲבֵירוֹ, לְבְנוֹ וּלְבִתּוֹ הַגְּדוֹלִים, לְעַבְדּוֹ וּלְשִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִים: ״הֵילָךְ פְּעוֹת הָאֵלּוּ וּפְדֵה לְךָ אֶת מַעֲשֵׂר זֶה״. אֲבָל לֹא יֹאמַר כֵּן לִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ הַקְּטַנִּים, וּלְעַבְדּוֹ וּלְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים, מִפְּנֵי שֶׁיָּדָן – כְּיָדוֹ.

הָיָה עוֹמֵד בַּגֹּרֶן וְאֵין בְּיָדוֹ פְּעוֹת, אוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: הֲרֵי הַפֵּרוֹת הַלָּלוּ נְתוּנִים לְךָ מַתָּנָה, וְחוֹזֵר וְאוֹמֵר לוֹ: הֲרֵי הֵן מְחֻלָּלִין עַל פְּעוֹת שֶׁבַּבַּיִת.

גמרא רַבִּי אֲבוּן אָמַר: אִיתְפָּלְגוּן רַבִּי לְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה. חַד אָמַר: לָמָּה מַעֲרִימִין עָלָיו? מִפְּנֵי שֶׁכָּתוּב בּוֹ בְּרָכָה. וַחֲרָנָה אָמַר: לָמָּה פּוֹדִין אוֹתוֹ בַּשַּׁעַר הַזּוֹל? מִפְּנֵי שֶׁכָּתוּב בּוֹ בְּרָכָה.

מַה נַן קַיְימִין? אִם כְּשֶׁאָמַר לוֹ: ״צֵא וּפְדֵה לִי״ – שְׁלוּחוֹ הוּא! ״צֵא וּפְדֵה לְךָ״ – שֶׁלּוֹ הֵן! אֶלָּא כַּי נַן קַיְימִין: כְּשֶׁאָמַר לוֹ: ״פְּדֵה לִי מִשֶּׁלְךָ, פְּדֵה לְךָ מִשֶּׁלִּי״. וְתָנֵי כֵּן: ״פְּדֵה לִי מִשֶּׁלְךָ, פְּדֵה לְךָ מִשֶּׁלִּי״ – אֵינוֹ מוֹסִיף חוֹמֶשׁ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל מַעֲשֵׂר שֶׁאֵינוֹ הוּא וּפִדְיוֹנוֹ מְשֻׁלָּשׁ – אֵינוֹ מוֹסִיף חוֹמֶשׁ. רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא: טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן, (ויקרא כז) **וְאִם גָּאֹל יִגְאַל אִישׁ מִמַּעֲשְׂרוֹ חֲמִשִּׁיתוֹ יֹסֵף עָלָיו.** כְּדֵי שֶׁיְּהֵא הוּא וּפִדְיוֹנוֹ מְשֻׁלָּשׁ.

מַה נַן קַיְימִין? אִם בִּגְדוֹלָה – זָכַת בְּסִימָנִים. אִם בִּקְטַנָּה, קָטָן זָכָה? אָמַר רַבִּי יוּדָן בַּר שָׁלוֹם קוּמֵי רַבִּי יוֹסֵי: תִּפְתֵּר כְּמַאן דְּאָמַר: הַקָּטָן תּוֹרֵם.

אָמַר לֵיהּ: וְאַפִּילּוּ כְּמַאן דְּאָמַר הַקָּטָן תּוֹרֵם, קָטָן זָכָה?

[דף כ״ג ע״ב] עַל דַּעְתִּין דְּרַבָּנִין דְּתַמָּן – נִיחָא. דְּתַמָּן אָמְרִין בְּשֵׁם רַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב: כָּל שֶׁנּוֹתְנִין לוֹ אֱגוֹז וּמַשְׁלִיכוֹ, צְרוֹר וְהוּא נוֹטְלוֹ – הַמּוֹצִיא בְּיָדוֹ כְּמוֹצִיא בָּאַשָּׁפָה.

אֱגוֹז וְהוּא נוֹטְלוֹ, צְרוֹר וְהוּא מַשְׁלִיכוֹ – גְּזִילוֹ גָּזֵל, מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם.

אֱגוֹז וּצְרוֹר, וְהוּא נוֹטְלָן וּמַצְנִיעָן וּמְבִיאָן לְאַחַר זְמַן – גְּזִילוֹ גָּזֵל גָּמוּר.

זֹכֶה לְעַצְמוֹ, אֲבָל לֹא לַאֲחֵרִים. רַב הוּנָא אָמַר: בְּשֵׁם שֶׁהוּא זוֹכֶה לְעַצְמוֹ – כָּךְ הוּא זוֹכֶה לַאֲחֵרִים. הַכֹּל מוֹדִים שֶׁאֵין מַתְּנָתוֹ מַתָּנָה. דִּכְתִיב (שמות כב) **כִּי יִתֵּן אִישׁ.** מַתְּנַת אִישׁ – מַתָּנָה, וְאֵין מַתְּנַת קָטָן מַתָּנָה.

דִּבְרֵי חֲכָמִים: רַבִּי יוּדָה בַּר פַּזִּי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: לְעוֹלָם אֵין גְּזִילוֹ גָּזֵל גָּמוּר, עַד שֶׁיָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת.

רַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הָדָא דְּתֵימָא – לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ בַּדִּין. אֲבָל לְהָבִיא קָרְבָּן שְׁבוּעָה – כָּל עַמָּא מוֹדֵיי עַד שֶׁיָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת.

חַבְרַיָּיא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בָּעֵי: מֵעַתָּה אֲפִילּוּ לְעַצְמוֹ לֹא יִזָּקֵק! דִּכְתִיב: **אֶל רַעֲהוּ**, עַד שֶׁיְּהֵא כְּרֵעֵהוּ!

רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, פְּתַר לָהּ בְּשִׁיטַת אַפְּיוֹטוֹת. דְּתָנֵינַן תַּמָּן: אַפְּיוֹטוֹת – מִקְחָן מֻקָּח, וּמִמְכָּרָן מִמְכָּר בְּמִטַּלְטְלִין.

וְהָתָנֵינַן: אֲבָל אֵינוֹ מְזַכֶּה לֹא עַל יְדֵי בְּנוֹ וּבִתּוֹ הַקְּטַנִּים וְלֹא עַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים, מִפְּנֵי שֶׁיָּדָן כְּיָדוֹ!

רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין אָמְרִין: כָּאן – בְּקָטָן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת. כָּאן – בְּקָטָן שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת.

תַּמָּן תָּנֵינַן: הַשּׁוֹאֵל אֶת הַפָּרָה, וְשִׁילְּחָהּ לוֹ בְּיַד בְּנוֹ בְּיַד עַבְדּוֹ בְּיַד שְׁלוּחוֹ! לֵית הָדָא אָמְרָה שֶׁהָעֶבֶד זֹכֶה מֵרַבּוֹ לְאַחֵר? אָמַר רַבִּי לְעָזָר: תִּפְתֵּר בְּעֶבֶד עִבְרִי.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֲפִילּוּ תִּיפְתְּרִינַהּ בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי, תִּיפְתֵּר בְּאוֹמֵר לוֹ: "פְּתַח לָהּ וְהִיא בָּאָה מֵאֵילֶיהָ". וְתָנֵי כֵּן: הִנְהִיגָהּ, הִמְשִׁיכָהּ, קָרָא לָהּ וּבָאת אַחֲרָיו – נִתְחַיֵּיב לָהּ לְשַׁלֵּם כְּשׁוֹאֵל.

רַבִּי זְעִירָא שָׁמַע לָהּ מִן הָכָא, אֲבָל אֵינוֹ מְזַכֶּה לֹא עַל יְדֵי בְּנוֹ וּבִתּוֹ הַקְּטַנִּים, וְלֹא עַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים, מִפְּנֵי שֶׁיָּדָן כְּיָדוֹ. לֵית הָדָא אָמְרָה: שֶׁאֵין הָעֶבֶד זֹכֶה מֵרַבּוֹ לְאַחֵר!

תִּיפְתֵּר כְּרַבִּי מֵאִיר. דְּרַבִּי מֵאִיר עָבִיד יָד הָעֶבֶד כְּיָד רַבּוֹ. וְהָתָנֵי: אִשְׁתּוֹ! רַבִּי מֵאִיר סָבַר: יָד הָאִשָּׁה כְּיָד בַּעֲלָהּ.

רַבִּי חֲנַנְיָא בְּשֵׁם רַבִּי פִּינְחָס: תִּיפְתֵּר כְּהָדֵין תַּנָּיָיה. דְּתָנֵי: אִשְׁתּוֹ – אֵינָהּ פּוֹדָה לוֹ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: אִשְׁתּוֹ – פּוֹדָה לוֹ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי.

וְהָדֵין תַּנָּיָה, רַבִּי מֵאִיר עָבִיד יַד הָעֶבֶד כְּיַד רַבּוֹ, וְלֹא יַד הָאִשָּׁה כְּיַד בַּעֲלָהּ.

בָּרְאשׁוֹנָה הָיוּ עוֹשִׂין בֵּן בְּמָעוֹת, הָיוּ נוֹטְלִין אוֹתָן וּבוֹרְחִין, הִתְקִינוּ שֶׁיְּהֵא מְזַכֶּה לוֹ אֶחָד מֵעֲשָׂרָה לַקַּרְקַע.

אַף עַל פִּי כֵן הָיוּ נוֹטְלִין אוֹתָן וְאוֹכְלִין אוֹתָן, הִתְקִינוּ שֶׁיְּהֵא מְזַכֶּה לוֹ אֶחָד מֵעֲשָׂרָה לַקַּרְקַע.

רַבִּי אִינְיָיא בַּר סִיסַי, סָלַק גַּבֵּיהּ רַבִּי יוֹנָה. אָמַר לֵיהּ: אֶפְרוֹק לָךְ בְּהָדָא סִילְעָא. אָמַר: אִי בָּעֵי מֵינַּם נְסָא, חֲזַר וְנַסְתַּהּ מִינֵּיהּ.

[דף כ"ד ע"א]

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: כַּד שְׁעָרִית דַּעְתֵּיהּ, דְּאִילּוּ נַסְתַּהּ לָא הֲוָה אָמַר לִי כְּלוּם. לְפוּם כֵּן יַהֲבִית יָתַהּ לֵיהּ.

הֲלָכָה ד׳

מתני׳ מָשַׁךְ מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר בְּסָלַע, וְלֹא הִסְפִּיק לְפָדוֹתוֹ עַד שֶׁעָמַד בִּשְׁתַּיִם – נוֹתֵן לוֹ סָלַע, וּמִשְׁתַּכֵּר בְּסָלַע, וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שָׁלוֹ.

מָשַׁךְ מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר בִּשְׁתַּיִם, וְלֹא הִסְפִּיק לְפָדוֹתוֹ עַד שֶׁעָמַד בְּסֶלַע – נוֹתֵן לוֹ סֶלַע מֵחוּלִּין, וְסֶלַע שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁלּוֹ.

אִם הָיָה עַם הָאָרֶץ – נוֹתֵן לוֹ מִדָּמָיו.

הַפּוֹדֶה מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְלֹא קָרָא שֵׁם. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: דַּיּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: צָרִיךְ לְפָרֵשׁ.

הָיָה מְדַבֵּר עִם הָאִשָּׁה עַל עִסְקֵי גִטָּהּ וְקִדּוּשֶׁיהָ, וְנָתַן לָהּ גִּטָּהּ וְקִדּוּשֶׁיהָ וְלֹא פֵּרַשׁ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: דַּיּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: צָרִיךְ לְפָרֵשׁ.

[דף כ"ד ע"ב]

גמרא מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל! דְּתָנְיָינַן: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לְעוֹלָם מְשִׁיכָתוֹ שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי – הוּא פְּדָיוֹנוֹ.

רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: אֵין מוֹסִיפִין חוֹמֶשׁ עַל הַפֶּלַע הַשְּׁנִיָּיה. וְהָיָה רַבִּי לְעָזָר מִסְתַּכֵּל בֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ: מַה אַתְּ מִסְתַּכֵּל בִּי? אַף רַבִּי הִילָא מוֹדֵי בָּהּ! כַּיי דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁאֵין הוּא וּפְדָיוֹנוֹ מְשָׁלּוֹ – אֵינוֹ מוֹסִיף חוֹמֶשׁ.

מַהוּ צָרִיךְ לְפָרֵשׁ? זֶה גִּיטֵּיךְ וְזֶה קִידּוּשַׁיִךְ. וְהָכָא, זֶה פִּדְיוֹן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי.

רַבִּי זְעִירָא, חַיְיָא בַּר בּוֹן, אַבָּא בַּר תַּחְלִיפָא בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: מַה פְּלִיגִין? כְּשֶׁהִפְלִיגוּ דַּעְתָּן לְעַנְיָינוֹת אֲחֵרִים. אֲבָל אִם הָיוּ עֲסוּקִים בְּאוֹתוֹ עִנְיָן – גֵּט הוּא.

רַבִּי חַגַּי בָּעֵי קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי: רַבִּי – כְּרַבִּי יוֹסֵי, וְרַבִּי נָתָן – כְּרַבִּי יְהוּדָה?

דְּתָנְיָינַן תַּמָּן: אִי אֶיפְשִׁי שֶׁתִּתְקַבֵּל לָהּ, אֶלָּא הֵא לְךְ וְתֶן לָהּ, אִם רָצָה לְהַחֲזִיר – יַחֲזִיר.

מַתְנִיתָא – דְּרַבִּי. דְּתָנֵי: אָמְרָה: הִתְקַבֵּל לִי גִּיטִּי, וְהָלַךְ וְאָמַר לוֹ: אִשְׁתְּךָ אָמְרָה: "הִתְקַבֵּל לִי גִּיטִּי". הוֹלִיכוֹ לָהּ, וּנְתָנוֹ לָהּ, זָכָה לָהּ, הִתְקַבֵּל לָהּ, אִם רָצָה לְהַחֲזִיר – לֹא יַחֲזִיר; דִּבְרֵי רַבִּי.

רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: הוֹלִיכוֹ לָהּ, וְנָתְנוֹ לָהּ, אִם רָצָה לְהַחֲזִיר – יַחֲזִיר. זָכָה לָהּ, הִתְקַבֵּל לָהּ, אִם רָצָה לְהַחֲזִיר – לֹא יַחֲזִיר.

רַבִּי אוֹמֵר: בְּכוּלָּן לֹא יַחֲזִיר, עַד שֶׁיֹּאמַר לוֹ: אִי אֶפְשִׁי שֶׁתִּתְקַבְּלִי, אֶלָּא שֶׁתּוֹלִיכִי לָהּ.

וְקַשְׁיָא עַל דְּרַבִּי, הֵא לְךְ

[דף כ"ה ע"א]

מִדִּבּוּרִי, אִם רָצָה לְהַחֲזִיר – לֹא יַחֲזִיר! וְקַשְׁיָא עַל דְּרַבִּי נָתָן. הֵא לְךְ מִדִּיבּוּרָא, אִם רָצָה לְהַחֲזִיר – לֹא יַחֲזִיר!

רַבִּי חוּנָא אָמַר: נַעֲשָׂה שְׁלוּחוֹ וּשְׁלוּחָהּ. אִיסָּה אָמַר: כּוּלְהוֹן דְּתָנֵינַן: "שְׁלוּחוֹ וּשְׁלוּחָהּ" – מְגוֹרֶשֶׁת וְאֵינָהּ מְגוֹרֶשֶׁת.

אָמַר לֵיהּ: וּמַה בְּיָדֵךְ? וְאָמַר רַבִּי זְעִירָא, חִיָּיה בַּר בּוֹן, אַבָּא בַּר תַּחֲלִיפָא בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: מַה פְּלִיגִין? כְּשֶׁהִפְלִיגוּ דַּעְתּוֹן לְעִנְיָינִים אֲחֵרִים. אֲבָל אִם חָיוּ עֲסוּקִין בְּאוֹתוֹ עִנְיָין – גֵּט הוּא. וְהָכָא, אֲפִילוּ הֵן עֲסוּקִין בְּאוֹתוֹ עִנְיָין – הִיא הַמַּחֲלוֹקֶת.

רַבִּי עֻזְּרָה בָּעֵי קוֹמֵי רַבִּי מָנָא: אַף לְעִנְיָין מַתָּנָה כֵּן? אָדָם עוֹשֶׂה שָׁלִיחַ לְקַבֵּל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ? אָמַר לֵיהּ: תַּמָּן הַתּוֹרָה זִיכַּת אוֹתָהּ בְּגִיטָּהּ וְהִיא עוֹשָׂה שָׁלִיחַ לְקַבֵּל דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁלָּהּ! אִית לָךְ מֵימַר בְּמַתָּנָה אָדָם עוֹשֶׂה שָׁלִיחַ לְקַבֵּל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ!

וְעוֹד מִן הָדָא, דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, רַבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי, רַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אָמַר לֵיהּ: וְהַיְינוּ **הֵין צַדָּק** (ויקרא יט, לה)?! אָמְרִין: בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הֵין, צַדָּק הָוָה.

הֲלָכָה ה' מתני' הַמַּנִּיחַ אִפָּר, וְאָבַל עָלָיו חֶצְיוֹ, וְהָלַךְ לְמָקוֹם אַחֵר וַהֲרֵי הוּא יוֹצֵא בְּפַנְדְּיוֹן – אוֹכֵל עָלָיו עוֹד אִפָּר.

הַמַּנִּיחַ פַּנְדְּיוֹן, וְאָבַל עָלָיו חֶצְיוֹ, וְהָלַךְ לְמָקוֹם אַחֵר וַהֲרֵי הוּא יוֹצֵא בְּאִפָּר – אוֹכֵל עָלָיו עוֹד פְּלַג. הַמַּנִּיחַ אִפָּר שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי – אוֹכֵל עָלָיו אַחַד עָשָׂר

[דף כ"ה ע"ב]

אִיסָּר וְאֶחָד מִמֵּאָה בְּאִיסָּר.

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: הַכֹּל עֲשָׂרָה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: בַּוַּדַּאי – אַחַד עָשָׂר. וּבִדְמַאי – עֲשָׂרָה.

[דף כ"ו ע"א]

גמרא תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא: שְׁנֵי אִיסָּרִין – פּוּנְדְּיוֹן. אָמַר רַבִּי מַתַּנְיָא: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן! הַמַּנִּיחַ אִיסָּר וְאָבַל עָלָיו חֶצְיוֹ, וְהָלַךְ לוֹ לְמָקוֹם אַחֵר וַהֲרֵי הוּא יוֹצֵא בְּפוּנְדְּיוֹן – אוֹכֵל עָלָיו עוֹד אִיסָּר.

שְׁמוּאֵל אָמַר: לָא מְצָיְיא תַּנָּייהּ! אֵין יַיִן חַד לַעֲשָׂרָה – צָרִיךְ לְמִיסַב חָדָא לְמִאַת. אֵין יַיִן חָדָא לְמִאַת – צָרִיךְ לְמִיסַב חָדָא לְאֶלֶף. אֵין יַיִן חָדָא לְאֶלֶף – צָרִיךְ לְמִיסַב חָדָא לַעֲשָׂרַת אֲלָפִים. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים וְכוּ', בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: בְּוַדַּאי – אַחַד עָשָׂר, וּבִדְמַאי – עֲשָׂרָה. תָּנֵי בַּר קַפָּרָא: בֵּין בִּדְמַאי בֵּין בְּוַדַּאי – אַחַד עָשָׂר הֵן. הוֹרֵי רַבִּי יוּדָן בִּי רַבִּי שָׁלוֹם, כְּהָדָא דְּתָנֵי בַּר קַפָּרָא.

מַתְנִיתִין – פְּרַבִּי לְיֵעֶזֶר! דְּרַבִּי לְיֵעֶזֶר אָמַר: הַנָּאֶמָן עַל הַשֵּׁנִי – נֶאֱמָן עַל הָרִאשׁוֹן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: דִּבְרֵי הַכֹּל הֵיאַ! עָשׂוּ אוֹתוֹ כְּתוֹסָפוֹת הַבִּיכּוּרִים. מַה תּוֹסָפוֹת הַבִּיכּוּרִים – נֶאֱכָלֶת בְּטָהֳרָה וּפְטוּרָה מִדְּמַאי. אַף זֶה – נֶאֱכָל מִשּׁוּם שֵׁנִי וּפָטוּר מִן הָרִאשׁוֹן. אָתָא רַבִּי חֲנַנְיָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי: דְּרַבִּי לְיֵעֶזֶר הֵיאַ!

הֲלָכָה ו' מתני' כָּל הַמָּעוֹת הַנִּמְצָאִין – הֲרֵי אֵלּוּ חֻלִּין. וַאֲפִלּוּ דִּינְרֵי זָהָב עִם הַכֶּסֶף וְעִם הַמָּעוֹת. מָצָא בְתוֹכָן חֶרֶשׂ, וְכָתוּב עָלָיו:

[דף כ"ו ע"ב]

"מַעֲשֵׂר" – הֲרֵי זֶה מַעֲשֵׂר. הַמּוֹצֵא כְּלִי וְכָתוּב עָלָיו "קָרְבָּן", רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיָה שֶׁל חֶרֶשׂ – הוּא חֻלִּין, וּמַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ קָרְבָּן. וְאִם הָיָה שֶׁל מַתֶּכֶת – הוּא קָרְבָּן, וּמַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ חֻלִּין. אָמְרוּ לוֹ: אֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהָיוֹת כּוֹנְסִין חֻלִּין בְּקָרְבָּן.

הַמּוֹצֵא כְּלִי וְכָתוּב עָלָיו "קוּף" – קָרְבָּן. "מֵם" – מַעֲשֵׂר. "דַּלִּית" – דְּמַאי. "טֵית" – טָבֶל. "תָּיו" – תְּרוּמָה. שֶׁבִּשְׁעַת סַכָּנָה הָיוּ כּוֹתְבִין "תָּיו" תַּחַת תְּרוּמָה.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: וְכוּלָּן שְׁמוֹת אָדָם הֵן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אֲפִלּוּ מָצָא חָבִית וְהִיא מְלֵאָה פֵּרוֹת, וְכָתוּב עָלֶיהָ "תְּרוּמָה" – הֲרֵי אֵלּוּ חֻלִּין, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: אֶשְׁתְּקַד הָיְתָה מְלֵאָה פֵּרוֹת תְּרוּמָה, וּפְנָּהּ.

הָאוֹמֵר לִבְנוֹ: "מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּזַיִת זוֹ" וּמְצָאוֹ בְּזַיִת אַחֶרֶת – הֲרֵי אֵלּוּ חֻלִּין. "הֲרֵי שָׁם מָנֶה" וּמָצָא מָאתַיִם – הַשְּׁאָר חֻלִּין. "מָאתַיִם" וּמָצָא מָנֶה – הַכֹּל מַעֲשֵׂר.

גמרא שֶׁלֹּא תֹּאמַר: הוֹאִיל וְאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לַעֲשׂוֹת כֵּן – יְהֵא שֵׁנִי, לְפִּים כֵּן צָרִיךְ מֵימַר: חוּלִּין.

תָּנֵי: אַלֶ"ף, דַּלֶ"ת, חֵי"ת, טֵי"ת, רֵי"ש, תָּי"ו – תְּרוּמָה.

אַלֶ"ף – קַדְמַיְתָא. דַּלִּי"ת – דָּמוֹעַ. חֵי"ת – חֻלְבּוֹ. טֵי"ת – טוּבוֹ. רֵי"ש – רֵאשִׁית. מֵ"ם – מַעֲשֵׂר. תָּי"ו – תְּרוּמָה.

בֵּישִׁ"ין – שֵׁנִי. פֵּי"שִׁין – שֵׁנִי. יוּ"ד, מֵ"ם – מַעֲשֵׂר.

"מַעֲשֵׂר עִיר". "פּוּרְקָן". "לְשֵׁם יוֹסֵי". "לְשֵׁם שִׁמְעוֹן". "לַעֲלוֹת לְאוֹכְלָן בִּירוּשָׁלַיִם" – חוּלִּין. אֲנִי אוֹמֵר: סִיבּוֹלֶיהָ עָשׂוּ בֵּינֵיהֶן.

עַד כְּדוֹן יְשָׁנוֹת. חֲדָשׁוֹת? אֲנִי אוֹמֵר: אֶתְמוֹל הָיְתָה מְלֵאָה תְּרוּמָה וּפְנָּהּ.

כְּהָדָא דְּרַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵי חֲווֹן שׁוּתְּפִין בְּגַרְבַיָּה, כַּד דְּמַךְ רַבִּי יוֹנָה, אָמַר רַבִּי מָנָא לְרַבִּי יוֹסֵי, כָּל גַּרְב דִּכְתִיב בֵּיהּ "רַבִּי יוֹנָה" – דִידִי! אָמַר לֵיהּ: אֶשְׁתְּקַד הֲוָה דִידָךְ. אֵישְׁתָּדָא – דִידִי. מָצָא בְּמְגוּפְתּוֹ הֲרֵי הוּא כָּתוּב עָלָיו "מַעֲשֵׂר" – הֲרֵי זֶה מַעֲשֵׂר.

נִתְחַלְּפוּ לוֹ?

[דף כ"ז ע"א]

תַּמָּן תָּנֵינַן: זֵיתִין שְׁחוֹרִים וּמָצָא לְבָנִים, לְבָנִים וּמָצָא שְׁחוֹרִים. שְׁנַיִם וּמָצָא שְׁלֹשָׁה – אֲסוּרִין. שְׁלֹשָׁה וּמָצָא שְׁנַיִם – מוּתָּרִין.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יֵיסָא: דְּרַבִּי הִיא. דְּתָנֵי: מֵאתַיִם וּמָצָא מָנָה – הַמָּנָה נִיטַּל; דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הוֹלִין.

חָזַר וְאָמַר: דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא! שָׁנְיָיא הִיא בְּגוֹזָלִין שֶׁדַּרְכָּן לִפְרוֹחַ. וְהָתָנֵי רַבִּי חֲלַפְתָּא בֶּן שָׁאוּל: הִיא הַדָּבָר בְּגוֹזָלִין, הִיא הַדָּבָר בְּבֵיצִים! וֵיי: דְּרַבִּי הִיא.

תַּמָּן – הוּא הִנִּיחַ הוּא מָצָא. בְּרַם הָכָא – אָבִיו הִנִּיחַ, בְּנוֹ מָצָא.

רַבִּי בּוֹן בַּר כָּהֵן אָמַר קוֹמֵי רַבִּי יָסָא בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא: הוֹרֵי רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי – כְּהָדָא דְּרַבִּי.

חֲרֵי שָׁהָיָה מִצְטַעֵר עַל מְעוֹתָיו שֶׁל אָבִיו, נִרְאָה לוֹ בַּחֲלוֹם: כָּךְ וְכָךְ הֵם, וּבְמָקוֹם פְּלוֹנִי הֵם. אֲתָא עוּבְדָא קוֹמֵי רַבָּנִין, אָמְרִין: דִּבְרֵי חֲלוֹמוֹת – לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין.

רַבִּי יוֹנָה בָּעֵי: מִצְטַעֵר וְחָמֵי וְאַתְּ אָמַרְתְּ חָכְיִן? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: לָא מִסְתַּבְּרָא, דְּלָא, בְּהַהוּא דְּלָא מִצְטַעֵר וְחָמֵי. בְּרַם הָכָא כְּמָה דְּבַר נַשׁ חֲוֵי – הוּא חָלִים. אָמַר רַבִּי אָבִין: מַאן דַּעֲבַד, יְאוּת עֲבַד כְּרַבִּי יוֹסֵי.

חַד בַּר נַשׁ אֲתָא לְגַבֵּי דְּרַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲלַפְתָּא. אָמַר לֵיהּ: חֲמִית בְּחֵילְמַאי, מִיתַּמַּר לִי: אֱיזוֹל לְקַפּוֹדְקֵיָא, וְאַתְּ מַשְׁכַּח מִידְלָא דַּאֲבוּךְ! אָמַר לֵיהּ: אֲזַל אֲבוּי דְּהַהוּא גַּבְרָא לְקַפּוֹדְקֵיָא מִן יוֹמוֹי? אָמַר לֵיהּ: לֹא. אָמַר לֵיהּ: אֱיזֵל מְנֵי עֲשַׂר שָׂרְיָין גּוֹ בֵּיתָךְ, וְאַתְּ מַשְׁכַּח מִידְלָא דַּאֲבוּךְ תְּחוֹת קַפָּא דְּקוֹרָיָא.

חַד בַּר נַשׁ אֲתָא לְגַבֵּי דְּרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲלַפְתָּא. אָמַר לֵיהּ: חֲמִית בְּחֵילְמַאי לְבוּשׁ חַד כְּלִיל דְּזַיִת. אָמַר לֵיהּ: דְּאַתְּ מִתְרוֹמְמָא. לְבָתַר יוֹמִין אֲתָא חַד חוֹרָן, אָמַר לֵיהּ: חֲמִית בְּחֵילְמַאי לְבוּשׁ כְּלִילָא דְּזַיִת, אָמַר לֵיהּ: דְּאַתְּ מִלְקֵי. אָמַר לֵיהּ: לְהַהוּא גַּבְרָא אָמַרְתְּ דְּאַתְּ מִתְרוֹמְמָא, וְלִי אָמַרְתְּ דְּאַתְּ מִלְקֵי? אָמַר לֵיהּ: הַהוּא הֲוָה בְּנַצְיָא, וְאַתְּ בְּחַבְטַיָּא.

חַד בַּר נַשׁ אֲתָא לְגַבֵּי דְּרַבִּי יְשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי. אָמַר לֵיהּ: חֲמִית בְּחֵילְמַאי מַשְׁקֶה זֵיתָא מְשַׁח. אָמַר לֵיהּ: תִּיפַּח רוּחֵיהּ דְּהַהוּא גַּבְרָא, לְאֵימֵיהּ הוּא חָכֵים.

חַד בַּר נַשׁ אֲתָא לְגַבֵּי רַבִּי יְשְׁמָעֵאל בִּי רַבִּי יוֹסֵי. אָמַר לֵיהּ: חֲמִית בְּחֵילְמַאי עֵינִי נָשְׁקָה חֲבֵירְתָּהּ. אָמַר לֵיהּ: תִּיפַּח רוּחֵיהּ דְּהַהוּא גַּבְרָא, לַאֲחָתֵיהּ הוּא חָכֵים.

חַד בַּר נַשׁ אֲתָא לְגַבֵּי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בִּי רַבִּי יוֹסֵי, אָמַר לֵיהּ: חֲמֵית בְּחֵילְמַאי אִית לִי תְּלָתָא עֵינִין, אָמַר לֵיהּ:

[דף כ"ז ע"ב]

תַּנּוּרִין אַתְּ עָבֵיד, תַּרְתֵּין עֵינָיךְ וְעֵינֵיהּ דְּתַנּוּרָא.

חַד בַּר נַשׁ אֲתָא לְגַבֵּי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בִּי רַבִּי יוֹסֵי, אָמַר לֵיהּ: חֲמֵית בְּחֵילְמַאי אִית לִי אַרְבָּעָה אוּדְנִין. אָמַר לֵיהּ: מַלּוֹי אַתְּ תַּרְתֵּי אוּדְנָיךְ וְתַרְתֵּי אוּדְנֵי דְּגַרְבָּא.

חַד בַּר נַשׁ אֲתָא לְגַבֵּי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בִּי רַבִּי יוֹסֵי, אָמַר לֵיהּ: חֲמֵית בְּחֵילְמַאי בְּרֵיתָא עָרְקִין מִן קוֹמֵי. אָמַר לֵיהּ: דְּאַתְּ מַיְיתֵי אִיזָיֵיא וְכָל עַמָּא עָרְקִין מִן קֳדָמָךְ.

חַד בַּר נַשׁ אֲתָא לְגַבֵּי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בִּי רַבִּי יוֹסֵי, אָמַר לֵיהּ: חֲמֵית בְּחֵילְמַאי לְבִישׁ חַד פִּינְקָס דִּתְרֵי עֲשַׂר לוּחִין. אָמַר לֵיהּ: אִיסְטְוָוא דְּהַהוּא גַּבְרָא אִית בָּהּ תְּרֵי עֲשַׂר מְרַקְּעָן.

חַד בַּר נַשׁ אֲתָא לְגַבֵּי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בִּי רַבִּי יוֹסֵי, אָמַר לֵיהּ: חֲמֵית בְּחֵילְמַאי בָּלַע חַד כּוֹבָב. אָמַר לֵיהּ: תִּיפַּח רוּחֵיהּ דְּהַהוּא גַּבְרָא, יְהוּדַאי קָטֵל! דִּכְתִיב (במדבר כד): **דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב.**

חַד בַּר נַשׁ אֲתָא לְקָמֵיהּ דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בִּי רַבִּי יוֹסֵי, אָמַר לֵיהּ: חֲמֵית בְּחֵילְמַאי כַּרְמֵיהּ דְּהַהוּא גַּבְרָא מַפִּיק חָמֵשׁ. אָמַר לֵיהּ: חַמְרֵיהּ דְּהַהוּא גַּבְרָא מִיפּוֹק בָּסִים, וְאַתְּ מִינָּכָב חָמֵשׁ וְצָבַע כְּבָסִין.

חַד בַּר נַשׁ אֲתָא לְגַבֵּי דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בִּי רַבִּי יוֹסֵי, אָמַר לֵיהּ: חֲמֵית בְּחֵילְמַאי, מִיתַּמַּר לִי הָכֵין, זְרַק אֶצְבְּעָתָךְ נְחַת. אָמַר לֵיהּ: הַב לִי אַגְרַאי וַאֲנָא אָמַר לָךְ. אָמַר לֵיהּ: חֲמֵית בְּחֵילְמַאי מִיתַּמַּר לִי הָכֵין, תֵּיהֱוֵי נָפַח בְּפוּמָךְ. אָמַר לֵיהּ: הַב לִי אַגְרַאי וַאֲנָא אָמַר לָךְ. אָמַר לֵיהּ: חֲמֵית בְּחֵילְמַאי הָכֵין זְקוֹף אֶצְבְּעָךְ. אָמַר לֵיהּ: לֹא אָמְרִית לָךְ? הַב לִי אַגְרִי וַאֲנָא אָמַר לָךְ! כַּד דְּאִיתְמַר לָךְ הָכֵין – נָחֵת דִּילְפָא בְּחִיטָּךְ. כַּד אִיתְמַר לָךְ הָכֵין – אִינְפָּחָן. כַּד אִיתְמַר לָךְ הָכֵין – צָמְחִין.

חַד כּוּתַיי אָמַר: אֲנָא אֵיזוֹל מַפְּלֵי בְּהָדֵין סָבָא דִּיהוּדַאי. אֲתָא לְגַבֵּיהּ, אָמַר לֵיהּ: חֲמֵית בְּחֵילְמַאי אַרְבָּעָה אֲרָזִין וְאַרְבַּע שִׁיקְמִין מְקַנִּיתָא. אִדְּרָא תּוֹרְתָא, וְהַהוּא גַּבְרָא יָתִיב מִדְרַךְ. אָמַר לֵיהּ: תִּיפַּח רוּחֵיהּ דְּהַהוּא גַּבְרָא! לֵית הָדֵין חֶלֶם!

אֲפִילּוּ בֵּן, לֵית אַתְּ נָפֵיק רֵיקָן! אַרְבַּעְתֵּי אַרְזֵי – אַרְבַּעְתֵּי שִׁיטָתַיָּה דְּעַרְקָא. ד׳ שִׁיקְמִין – אַרְבַּעְתֵּי כּוּרְעָתָא דְּעַרְקָא. מְקַנִּיתָה – מַרְגַּלְתָּא. אִדְּרָא – דָּרָא דְּתִיבְנָא. תּוֹרְתָא – אֲצְבְּעָתָא. וְהַהוּא גַּבְרָא יָתִיב מִדְּרַךְ, וְהַהוּא גַּבְרָא רְבִיעַ בְּגַוֵּיהּ, לָא חַיֵּי וְלָא מָיֵית. וְכֵן הַוּוֹת לֵיהּ.

חֲדָא אִיתָּא דְּאַתְיָא לְגַבֵּי רַבִּי לְיֵעֶזֶר. אָמְרָה לֵיהּ: חֲמֵית בְּחֵילְמַאי, תִּינְיָתָא דְּבֵיתָא מִיתַּבָּרָא. אָמַר לָהּ: דְּאַתְּ מוֹלֶדֶת בַּר דְּכַר. אָזְלָה וְיָלְדָה בַּר דְּכַר. בָּתַר יוֹמִין אָזְלָה בָּעְיָא לֵיהּ. אָמְרִין לָהּ תַּלְמִידוֹי לֵית

הוּא חָכָא. אָמְרִין לָהּ: מַה אַתְּ בָּעְיָא מִינֵּיהּ? אָמְרָה לוֹן: חֲמִית הַהִיא אִתְּתָא בְּחֶלְמַאי תִּינְיֶיתָא דְּבֵייתָא מִיתַּבְּרָא. אָמְרִין לָהּ: דְּאַתְּ מוֹלִיד בַּר דְּכַר, וּבַעֲלָהּ דְּהַהִיא אִיתְּתָא מָיֵית.

כַּד אֲתָא רַבִּי לִיעֶזֶר, תְּנוּן לֵיהּ עוֹבָדָא. אָמַר לוֹן: קְטַלְתּוּן נֶפֶשׁ! לָמָּה? שֶׁאֵין הַחֲלוֹם הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר פִּתְרוֹנוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מא): **וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּתַר לָנוּ כֵּן הָיָה.**

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַחֲלוֹמוֹת – הוֹלְכִין אַחַר פִּתְרוֹנֵיהוֹן. חוּץ מִן הַיַּיִן. יֵשׁ שׁוֹתֶה יַיִן וְטוֹב לוֹ, יֵשׁ שׁוֹתֶה יַיִן וְרַע לוֹ. תַּלְמִיד חָכָם שׁוֹתֶה – וְטוֹב לוֹ, עַם הָאָרֶץ שׁוֹתֶה – וְרַע לוֹ.

חַד בַּר נַשׁ אֲתָא לְגַבֵּי רַבִּי עֲקִיבָה, אָמַר לֵיהּ: חֲמִית בְּחֶלְמַאי רַגְלִי קְטִינָא. אָמַר לֵיהּ: דְּמוֹעָדָא מַיְיתַי וְלֵית מֵיכַל קוּפָּד.

אֲתָא חַד חוֹרָן לְגַבֵּיהּ, אָמַר: חֲמִית בְּחֶלְמַאי רַגְלִי מְסוּבָּלָא. אָמַר לֵיהּ: מוֹעָדָא מַיְיתֵי וְאִית לָךְ קוּפָּד סַגֵּי.

חַד תַּלְמִיד מִן דְּרַבִּי עֲקִיבָה הֲוָה יָתֵיב, וְאַפּוּי מְשַׁנְיָין. אָמַר לֵיהּ: מַהוּ כֵּן? אָמַר לֵיהּ: חֲמִית בְּחֶלְמַאי תְּלַת מִילִין קַשְׁיָין. בַּאֲדָר אַתְּ מָיֵית. וְנִיסָן לֵית אַתְּ חָמֵי. וּמַה דְּאַתְּ זָרַע לֵית אַתְּ בָּנֵשׁ.

אָמַר לֵיהּ: תְּלָתֵיהוֹן טָבִין אִינּוּן! בְּהַדְרָא דְּאוֹרַיְיתָא אַתְּ מִתְרוֹמְמָא. וְנִיסִין לֵית אַתְּ חָמֵי, וּמַה דְּאַתְּ זָרַע לֵית אַת בָּנֵשׁ, מַה דְּאַתְּ מוֹלִיד לֵית אַתְּ קָבַר.

הַדְרָן עָלָךְ הַמּוֹלִיד פֵּירוֹת

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

[דף כ"ח ע"א]

מתני' פֶּרֶם רְבָעִי – מְצַיְּינִין אוֹתוֹ בְּקוֹזוֹזוֹת שֶׁל אֲדָמָה. וְשֶׁל עָרְלָה – בְּחַרְסִית. וְשֶׁל קְבָרוֹת – בְּסִיד, וּמְמַחֶה וְשׁוֹפֵךְ. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בַּשְּׁבִיעִית. אֲבָל בִּשְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ – הַלְּעִיטֵהוּ לָרֶשַׁע וְיָמוּת.

וְהַצְּנוּעִין – מַנִּיחִין אֶת הַמָּעוֹת וְאוֹמְרִים: "כָּל הַנִּלְקָט מִזֶּה – מְחֻלָּל עַל הַמָּעוֹת הָאֵלּוּ".

גמרא פֶּרֶם רְבָעִי כו'. זוּגָא שָׁאַל לְרַבִּי: מַה נִיתְנֵי: פֶּרֶם רְבָעִי אוֹ נָטַע רְבָעִי? אָמַר לוֹן: פּוּקוּן שְׁאָלוּן לְרַבִּי יִצְחָק רוֹכָא, דְּבְהַנְתְּ לֵיהּ כָּל מַתְנִיתָא. נַפְקוּן וְשַׁאֲלוּן לֵיהּ. אָמַר לוֹן: קַדְמָיָא – פֶּרֶם רְבָעִי. וְתִינְיָינָא – נָטַע רְבָעִי.

רַבִּי זְעִירָא מְקַבֵּל לְסָבַיָּא דַּהֲווֹן בְּיוֹמוֹי דְּרַבִּי יִצְחָק רוֹכָא, דְּלָא בַּהֲנוּן כָּל מַתְנִיתָא מִינֵּיהּ.

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת עֲקָצִין פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. דָּגִים טְהוֹרִין וַחֲגָבִים טְהוֹרִין בְּכָל מָקוֹם, דָּגִים טְמֵאִין וַחֲגָבִים טְמֵאִין בַּכְּפָרִין - צְרִיכִים הֶכְשֵׁר וְאֵין צְרִיכִים מַחֲשָׁבָה. חֲלֵב מֻתָּה בְּכָל מָקוֹם - צְרִיכָה הֶכְשֵׁר וְאֵין צְרִיכָה מַחֲשָׁבָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְגוּפָּה. חֲלֵב שְׁחוּטָה בַּכְּפָרִים - צְרִיכָה מַחֲשָׁבָה וְהֶכְשֵׁר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּתְּחִלָּה הָיָה רַבִּי עֲקִיבָא שׁוֹנֶה ׳חֲלֵב שְׁחוּטָה בַּכְּפָרִים צְרִיכָה מַחֲשָׁבָה וְאֵין צְרִיכָה הֶכְשֵׁר, מִפְּנֵי שֶׁהַכְשֵׁר בִּשְׁחִיטָה׳. אָמְרוּ לְפָנָיו: רַבִּי! לְמַדְתָּנִי עַלְשִׁין שֶׁלִּקְּטָן לַבְּהֵמָה וְאַחַר כָּךְ חִשֵּׁב עֲלֵיהֶן לְאָדָם, שֶׁאֵין צְרִיכִין הֶכְשֵׁר שֵׁנִי, אִם יֵשׁ עֲלֵיהֶן מַשְׁקֶה טוֹפֵחַ - הַכְשִׁרוּ, חָזַר רַבִּי עֲקִיבָא לִהְיוֹת שׁוֹנֶה כְּדִבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה.

ב. חֲלֵב בְּהֵמָה טְמֵאָה - הֲרֵי זֶה טָמֵא. חֲלֵב חַיָּה, בֵּין טְמֵאָה בֵּין טְהוֹרָה הֲרֵי הִיא כְּגוּפָּה. חֲלֵב נְבֵלָה וַחֲלֵב וּטְרֵפָה - טָהוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא ז, כד): ״וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יֵעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה״. הַחוֹתֵךְ כַּזַּיִת בָּשָׂר מֵאֵבֶר מִן הַחַי וְאַחַר כָּךְ חִשֵּׁב עָלָיו - צָרִיךְ הֶכְשֵׁר. חִשֵּׁב עָלָיו וְאַחַר כָּךְ חָתָכוֹ - אֵינוֹ צָרִיךְ הֶכְשֵׁר.

ג. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ נִבְלַת הָעוֹף טָהוֹר אֵינָהּ צְרִיכָה הֶכְשֵׁר, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְטַמְּאָה טֻמְאָה חֲמוּרָה, וְכָל הַמְּטַמֵּא טֻמְאָה חֲמוּרָה - אֵינוֹ צָרִיךְ הֶכְשֵׁר.

ד. וְאֵלּוּ הֵן, פְּרִיצֵי זֵיתִים וַעֲנָבִים הַיּוֹצְאִין מִתַּחַת הַגֶּפֶת וּמִתַּחַת הַדָּגִין, חִשֵּׁב עֲלֵיהֶן לְאוֹכְלִין - אֵין מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין, כְּנָסָן לְאוֹכְלִין - מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין. הַחַרְצַנִּין וְהַזָּגִין, אַף עַל פִּי שֶׁכְּנָסָן לְאוֹכְלִין - בָּטְלָה דַּעְתּוֹ. מוֹדֶה רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, בְּפַגִּין וּבְסֹר שֶׁשִּׁלְקָן עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעְשְׂרוֹת, שֶׁהֵן מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין. פַּגֵּי הַשֵּׂיפוֹת - מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין. פַּגֵּי הָאַגְסִין, וְהַקְּרוּסְטְמִלִּין, וְהַפְּרִישִׁין, וְהָעֲזְרָדִין, בְּעוֹנָתָן לְמַעֲשֵׂר - מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין. פְּחוֹת מִכָּאן אוֹ שֶׁשִּׁלְקָן - מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: זֵיתִים וּבֹסֶר שֶׁשְּׁחָטָן עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְעוֹנַת הַמַּעְשְׂרוֹת - מַשְׁקֶה הַיּוֹצֵא מֵהֶן טָהוֹר, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא שָׁרָף.

ה. לוּלְבֵי הַזְּרָדִין וְהַחֲרוּבִין עַד שֶׁלֹּא הִמְתִּיקוּ - אֵין מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין, מִשֶּׁהִמְתִּיקוּ - מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין. אֲבָל הַלּוּף וְהַחַרְדָּל וְהַתּוּרְמוּסִים וּשְׁאָר כָּל הַנִּכְבָּשִׁים, בֵּין שֶׁהִמְתִּיקָן בֵּין עַד שֶׁלֹּא הִמְתִּיקָן - מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין.

ו. קוֹר נָקֵב בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, וְאֵינוֹ מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין. כַּפָּנִיּוֹת נְקוּחוֹת בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, וּמְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קוֹר הֲרֵי הוּא כָּעֵץ לְכָל דָּבָר, אֶלָּא שֶׁנִּקַּח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר. כַּפָּנִיּוֹת הֲרֵי הֵן כִּפְרִי לְכָל דִּבְרֵיהֶן, אֶלָּא שֶׁהֵן פְּטוּרוֹת מִן הַמַּעֲשֵׂר.

ז. עָרְלָה, וְכִלְאֵי הַכֶּרֶם, וְשׁוֹר הַנִּסְקָל, וְעֶגְלָה עֲרוּפָה, וְצִפֳּרֵי מְצוֹרָע, וּפֶטֶר חֲמוֹר, וּבְשָׂר בֶּחָלָב - כֻּלָּן הֵן מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כֻּלָּן אֵין מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין. וּמוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּבְשָׂר וְחָלָב, שֶׁמְּטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין. וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: יֵשׁ נוֹתָר שֶׁמְּטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין. וְיֵשׁ נוֹתָר שֶׁאֵינוֹ מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין, כֵּיצַד? לֶךְ לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמִים - אֵין מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין. לֶךְ לְאַחַר זְרִיקַת דָּמִים - מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין. פִּגּוּל מִקְדְּשֵׁי קָדָשִׁים וּמִקְדְּשֵׁים קַלִּים - אֵינוֹ מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין. כְּרָשִׁינִין - מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵין מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכְלִין. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: יֵשׁ לְךָ דָּבָר שֶׁהוּא חַיָּב בְּמַעְשְׂרוֹת וְאֵינוֹ מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין? אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן: יֵשׁ לְךָ דָּבָר שֶׁאֵין מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין וְחַיָּב בְּמַעְשְׂרוֹת? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: אַף אַתָּה כַּפָּרְתָּ בַּהֲלָכָה.

ח. תִּלְתָן, הַכֹּל מוֹדִין שֶׁהוּא מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין. בּוּקִי - אֵינוֹ מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין. קוֹר שֶׁשָּׁלַק - מְטַמֵּא טֻמְאַת אוֹכְלִין. הַתְּמָרִים וְהַגְּרוֹגָרוֹת שֶׁנִּתְּנָן בִּקְדֵרָה לְתַבְלִין - מְטַמֵּא

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

טְמֵאת אוֹכְלִין, עַד שֶׁיִּפָּסְלוּ מִלֶּאֱכֹל אָדָם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חֲגָבִים שֶׁנִּתְּנָן בִּקְדֵרָה לְתַבְלִין - מְטַמְּאִין טְמֵאת אוֹכְלִין עַד שֶׁיִּפָּסְלוּ מִלֶּאֱכֹל לְאָדָם.

ט. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא נֶחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וַחֲכָמִים עַל חַלּוֹת דְּבַשׁ שֶׁאֵינָן מְקַבְּלוֹת טְמֵאָה בְּאִיבֵּיהֶן. וּמִימֵיהֶם שֶׁל כֹּהֲנִים לֹא נִמְנְעוּ מִלְּהְיוֹת בּוֹדְקִין עֲלֵיהֶן יַיִן בְּטָמְאָה וְרוֹדִין אוֹתָן בְּטָהֳרָה, עַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל הַשְּׁבֻּת וְעַל הַשָּׁבִיעִית, שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הֲרֵי הִיא כְּקַרְקַע. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הֲרֵי הוּא כִּכְלִי. וְאִם הָיָה מְחֻבָּר בְּטִיט - הַכֹּל מוֹדִין שֶׁהוּא כְּקַרְקַע לְכָל דָּבָר. הָיָה נָתוּן עַל גַּבֵּי שְׁתֵּי יְתֵדוֹת - הַכֹּל מוֹדִין שֶׁהוּא כִּכְלִי לְכָל דָּבָר.

מַסֶּכֶת בְּרָכוֹת

פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּעַרְבִית? מִשָּׁעָה שֶׁבְּנֵי אָדָם נִכְנָסִין לֶאֱכוֹל פִּיתָּן בְּעַרְבֵי שַׁבָּתוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מִשָּׁעָה שֶׁהַכֹּהֲנִים זָכְאִין לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָתָן, סִימָן לַדָּבָר - צֵאת הַכּוֹכָבִים וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר, זְכֹר לַדָּבָר (נְחֶמְיָה ד, טו): "וְחֶצְיָם מַחֲזִיקִים בָּרְמָחִים מֵעֲלוֹת הַשַּׁחַר עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים":

ב. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: פְּעָמִים שֶׁאָדָם קוֹרֵא אוֹתָהּ שְׁתֵּי פְּעָמִים בַּלַּיְלָה, אַחַת קֹדֶם שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר וְאַחַת מִשֶּׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר, וְנִמְצָא יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָה שֶׁל יוֹם וְשֶׁל לַיְלָה:

ג. רַבִּי אוֹמֵר: אַרְבַּע מִשְׁמָרוֹת הֵוִי הַלַּיְלָה. עוֹנָה - אַחַת מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע לְשָׁעָה. וְהָעֵת - אַחַת מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע לָעוֹנָה. וְהָרֶגַע - אַחַת מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע בָּעֵת. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ אַשְׁמוּרוֹת בַּלַּיְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שׁוֹפְטִים ז,

הַשָּׁלֵם

ט): "רֹאשׁ הָאַשְׁמֹרֶת הַתִּיכוֹנָה", אֵין תִּיכוֹנָה אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ:

ד. מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּשַׁחֲרִית? אֲחֵרִים אוֹמְרִים: כְּדֵי שֶׁיְּהֵא רוֹאֶה חֲבֵרוֹ בָּרְחוֹק אַרְבַּע אַמּוֹת וּמַכִּירוֹ. מִצְוָתָהּ עִם הָנֵץ הַחַמָּה, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא סוֹמֵךְ גְּאוּלָּה לִתְפִלָּה, וְנִמְצָא מִתְפַּלֵּל בַּיּוֹם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ אַחַר רַבִּי עֲקִיבָא וְאַחַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, כִּמְדֻמֶּה אֲנִי שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ מִלִּקְרוֹת, אֶלָּא שֶׁעוֹסְקִין בְּצָרְכֵי צִבּוּר. קָרִיתִי וְשָׁנִיתִי, וְאַחַר כָּךְ הִתְחִילוּ הֵן, וּכְבָר נִרְאֲתָה חַמָּה עַל רָאשֵׁי הָהָרִים:

ה. הַחֲתָנִים וְכָל הָעוֹסְקִין בְּמִצְוֹת - פְּטוּרִין מִקְּרִיאַת שְׁמַע, וּמִן הַתְּפִלָּה וּמִן הַתְּפִלִּין, שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּשָׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ" - פָּרַט לַחֲתָנִים. "וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ" - פָּרַט לָעֲסוּקִין בְּמִצְוֹת:

ו. מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל וּבְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, שֶׁהָיוּ שְׁרוּיִין בְּמָקוֹם אֶחָד, וְהָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל מֵטֶה וְרַבִּי אֶלְעָזָר זָקוּף. וְהִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, וְנִזְקַף רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְהִטָּה רַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "מַה זֶּה אֶלְעָזָר"?! אָמַר לוֹ: "יִשְׁמָעֵאל אָחִי! אוֹמְרִים לְאֶחָד: מִפְּנֵי מַה זְקַנְךָ מְגֻדָּל? אָמַר לָהֶם: יְהֵיה כְּנֶגֶד הַמַּשְׁחִיתִים! אֲנִי שֶׁהָיִיתִי זָקוּף - הִטֵּיתִי. אַתָּה שֶׁהָיִית מֻטֶּה - זָקַפְתָּ"?! אָמַר לוֹ: "אַתָּה הִטֵּיתָה - לְקַיֵּם כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי, אֲנִי נִזְקַפְתִּי - לְקַיֵּם דִּבְרֵי בֵּית הִלֵּל". דָּבָר אַחֵר: שֶׁלֹּא יִרְאוּ תַּלְמִידִים וְיִקְבְּעוּ כִּדְבָרֶיךָ הֲלָכָה לְדוֹרוֹת:

ז. לָמָּה אָמְרוּ 'אַחַת אַרְכָּה וְאַחַת קְצָרָה'? מָקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְהַאֲרִיךְ - אֵינוֹ רַשַּׁאי לְקַצֵּר, לְקַצֵּר - אֵינוֹ רַשַּׁאי לְהַאֲרִיךְ, לַחֹתֶם - אֵינוֹ רַשַּׁאי שֶׁלֹּא לַחֹתֶם, שֶׁלֹּא לַחֹתֶם - אֵינוֹ רַשַּׁאי לַחֹתֶם, לִפְתֹּחַ בִּבְרוּךְ - אֵינוֹ רַשַּׁאי שֶׁלֹּא לִפְתֹּחַ בִּבְרוּךְ, שֶׁלֹּא לִפְתֹּחַ בִּבְרוּךְ - אֵינוֹ רַשַּׁאי לִפְתֹּחַ בִּבְרוּךְ, לְשׁוֹחַ - אֵינוֹ רַשַּׁאי שֶׁלֹּא לְשׁוֹחַ, שֶׁלֹּא לְשׁוֹחַ - אֵינוֹ רַשַּׁאי לְשׁוֹחַ:

תוֹסֶפְתָּא

ח. אֵלּוּ בְּרָכוֹת שֶׁמְּקַצְּרִין בָּהֶן: הַמְּבָרֵךְ עַל הַפֵּרוֹת וְעַל מִצְוַת בְּרָכַת הַזְּמַן וּבְרָכָה אַחֲרוֹנָה שֶׁבְּקֳרְיַאת שְׁמַע וְשֶׁבִּבְרָכַת הַמָּזוֹן. אֵלּוּ בְּרָכוֹת שֶׁמַּאֲרִיכִין בָּהֶן: בִּרְכַּת תַּעֲנִית וּבְרָכוֹת שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וּבְרָכוֹת יוֹם הַכִּפּוּרִים, מִבְּרָכוֹת שֶׁל אָדָם נָכְר אִם בּוּר הוּא, אִם תַּלְמִיד חָכָם הוּא:

ט. אֵלּוּ בְּרָכוֹת שֶׁאֵין חוֹתְמִין בָּהֶן בְּבָרוּךְ: הַמְּבָרֵךְ עַל הַפֵּרוֹת וְעַל הַמְּצוֹת בִּרְכַּת הַזְּמוּן וּבְרָכָה אַחֲרוֹנָה שֶׁבִּבְרָכַת הַמָּזוֹן. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הָיָה חוֹתֵם בִּבְרָכָה אַחֲרוֹנָה שֶׁבִּבְרָכַת הַמָּזוֹן וּמַאֲרִיךְ בָּהּ:

י. אֵלּוּ בְּרָכוֹת שֶׁפּוֹתְחִין בָּהֶן בְּבָרוּךְ: כָּל הַבְּרָכוֹת כֻּלָּן פּוֹתְחִין בְּבָרוּךְ, חוּץ מִן הַבְּרָכָה הַסְּמוּכָה לִשְׁמַע, וּבְרָכָה הַסְּמוּכָה לִבְרָכָה אַחֲרֶת, שֶׁאֵין פּוֹתְחִין בָּהֶן בְּבָרוּךְ:

יא. אֵלּוּ בְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹתְחִין בָּהֶן: בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה תְּחִלָּה וְסוֹף, וּבְמוּדִים תְּחִלָּה וְסוֹף. וְהַשּׁוֹחֶה בְּכָל בְּרָכָה וּבְרָכָה - מִלְמִדִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁחֶה. וְאֵין עוֹנִים עִם הַמְּבָרֵךְ; רַבִּי יְהוּדָה הָיָה עוֹנֶה עִם הַמְּבָרֵךְ (יְשַׁעְיָה ו, ג): "קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ"; (יְחֶזְקֵאל ג, יב): "וּבָרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ"; כָּל אֵלּוּ הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עִם הַמְּבָרֵךְ:

יב. מַזְכִּירִין יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: הֲרֵינִי כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה, וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאָמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת, עַד שֶׁדְּרָשָׁהּ בֶּן זוֹמָא, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טז, ג): "לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ"; "יְמֵי חַיֶּיךָ" - הַיָּמִים. "כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ" - הַלֵּילוֹת; אֲלּוּ דִּבְרֵי בֶּן זוֹמָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: "יְמֵי חַיֶּיךָ" - הָעוֹלָם הַזֶּה. "כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ" - לְהָבִיא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ. אָמַר לָהֶם בֶּן זוֹמָא לַחֲכָמִים: וְכִי מַזְכִּירִים יְצִיאַת מִצְרַיִם לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ? הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (יִרְמְיָה כג, ז): "לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם ה'" וְגוֹ'? ! אָמְרוּ לוֹ: לֹא שֶׁתֵּעָקֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם מִמְּקוֹמָהּ, אֶלָּא שֶׁתֵּאָמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם מוּסָף עַל הַמַּלְכֻיּוֹת, וּמַלְכֻיּוֹת

הַשָּׁלֵם

עִקָּר, וִיצִיאַת מִצְרַיִם טְפֵלָה. כֵּיוֹצֵא בּוֹ (בְּרֵאשִׁית לה, ה): "לֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב" וְגוֹ'; לֹא שֶׁתֵּעָקֵר שֵׁם יַעֲקֹב מִמֶּנּוּ, אֶלָּא שֶׁתְּהֵא שֵׁם יַעֲקֹב מוּסָף עַל יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל עִקָּר וְיַעֲקֹב טְפֵלָה:

יג. כֵּיוֹצֵא בּוֹ (יְשַׁעְיָה מג, יח): "אַל תִּזְכְּרוּ רִאשֹׁנוֹת". "אַל תִּזְכְּרוּ רִאשֹׁנוֹת" - אֲלּוּ עֹל מַלְכֻיּוֹת. "וְקַדְמֹנִיּוֹת אַל תְּתַבְּנֻנוּ" - אֲלּוּ עֹל מִצְרַיִם. "הִנְנִי עֹשֶׂה חֲדָשָׁה עַתָּה תִצְמַח הֲלֹא תֵדָעוּהָ" - אֲלּוּ מִלְחֶמֶת גּוֹג. מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאֶחָד שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ, וּפָגַע בּוֹ זְאֵב וְנִצַּל מִמֶּנּוּ, וְהָיָה מְסַפֵּר מַעֲשֶׂה הַזְּאֵב. חָזַר וּפָגַע בּוֹ אֲרִי וְנִצַּל מִמֶּנּוּ, וְהָיָה מְסַפֵּר מַעֲשֶׂה אֲרִי. וּפָגַע בּוֹ נָחָשׁ וְנִצַּל מִמֶּנּוּ. שָׁכַח מַעֲשֶׂה שְׁנֵיהֶם וְהָיָה מְסַפֵּר מַעֲשֶׂה נָחָשׁ. כָּךְ יִשְׂרָאֵל - צָרוֹת אַחֲרוֹנוֹת מְשַׁכְּחוֹת אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת:

יד. כֵּיוֹצֵא בּוֹ (בְּרֵאשִׁית יז, טו): "שָׂרַי אִשְׁתְּךָ לֹא תִקְרָא אֶת שְׁמָהּ שָׂרָי כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ"; בַּתְּחִלָּה הָיִא שָׂרַי לְאָמָּתָהּ, עַכְשָׁו הָיְתָה שָׂרָה לְכָל הָאֻמּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ". כֵּיוֹצֵא בּוֹ (שָׁם שָׁם ה): "לֹא יִקָּרֵא עוֹד שִׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם"; בַּתְּחִלָּה הֲרֵי אַתָּה אַב לְכָל אָרָם, וּלְבַסּוֹף הֲרֵי אַתָּה אַב לְכָל הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "כִּי אַב הֲמוֹן גּוֹיִם נְתַתִּיךָ":

טו. אַף עַל פִּי שֶׁחוֹזֵר וְקוֹרֵא "אַבְרָהָם" - 'אַבְרָם', אֵינוֹ לְגַנַּאי אֶלָּא לְשֶׁבַח. ל"יְהוֹשֻׁעַ" - 'הוֹשֵׁעַ', אֵינוֹ לְגַנַּאי אֶלָּא לְשֶׁבַח. הוּא אַבְרָם עַד שֶׁלֹּא נִדְבַּר עִמּוֹ הוּא אַבְרָם מִשֶּׁנִּדְבַּר עִמּוֹ, הוּא הוֹשֵׁעַ עַד שֶׁלֹּא נִכְנַס לְגִדְלָה הוּא הוֹשֵׁעַ מִשֶּׁנִּכְנַס לְגִדְלָה. מֹשֶׁה מֹשֶׁה, אַבְרָהָם אַבְרָהָם, יַעֲקֹב יַעֲקֹב, שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל - כָּלָּן לְשׁוֹן חִבָּה לְשׁוֹן זְרוּז. הֵן הֵן עַד שֶׁלֹּא נִדְבַּר עִמָּהֶן וְהֵן הֵן מִשֶּׁנִּדְבַּר עִמָּהֶן, הֵן הֵן עַד שֶׁלֹּא נִכְנְסוּ לְגִדְלָה וְהֵן הֵן מִשֶּׁנִּכְנְסוּ לְגִדְלָה:

טז. כֵּיוֹצֵא בּוֹ (תְּהִלִּים עו, ג): "וַיְהִי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ"; וְכִי מַה רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲזִיר לָהּ שֵׁם הָרִאשׁוֹן? לְפִי שֶׁהוּא אוֹמֵר

תּוֹסֶפְתָּא

(יִרְמְיָה לב, לא): ״עַל אַפִּי וְעַל חֲמָתִי הָיְתָה לִי הָעִיר הַזֹּאת לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּנוּ אוֹתָהּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה, לְהַסִּירָהּ מֵעַל פָּנָי״; יָכוֹל אַף עַכְשָׁו הֲרֵי הִיא בְּחֵמָה? תַּלְמוּד לוֹמַר (תְּהִלִּים סח, יז): ״הָהָר חָמַד אֱלֹהִים לְשִׁבְתּוֹ״, הֲרֵי הִיא בְּחֶמְדָּה וּבְתַאֲוָה, מְלַמֵּד שֶׁכִּפֶּר לָהּ חָרְבָּתָהּ, שֶׁאֵין שְׁכִינָה חוֹזֶרֶת עַד שֶׁתֵּעָשֶׂה הַר. שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרִים ג, כה): ״הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְּבָנוֹן״. ״וַיְהִי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ״; מָצִינוּ כְּשֶׁהִיא שָׁלֵם קְרוּיָה הַר, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כב, יד): ״וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם ה׳ יִרְאֶה״ וְגוֹ׳; וְאוֹמֵר (תְּהִלִּים קלז, ז): ״זְכֹר ה׳ לִבְנֵי אֱדוֹם״. מֵאֵימָתַי? מִשֶּׁנֶּעֱקְרוּ יְסוֹדוֹתֶיהָ מִמֶּנָּה. ״הָאוֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ״.

מַסֶּכֶת בְּרָכוֹת פֶּרֶק שֵׁנִי

א. הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע - צָרִיךְ לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּ׳אֱמֶת וְיַצִּיב׳. רַבִּי אוֹמֵר: צָרִיךְ לְהַזְכִּיר בָּהּ מַלְכוּת. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: צָרִיךְ לְהַזְכִּיר בָּהּ מַכַּת בְּכוֹרוֹת וּקְרִיעַת יַם סוּף:

ב. הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע - צָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּן אֶת לִבּוֹ. רַבִּי אַחַאי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה: אִם כִּוֵּן לִבּוֹ בְּפֶרֶק רִאשׁוֹן, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כִוֵּן אֶת לִבּוֹ בְּפֶרֶק אַחֲרוֹן - יָצָא:

ג. הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע לְמַפְרֵעַ - לֹא יָצָא. וְכֵן בְּהַלֵּל. וְכֵן בִּתְפִלָּה. וְכֵן בְּמִגִּלָּה:

ד. הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְטָעָה, וְהִשְׁמִיט בָּהּ פָּסוּק אֶחָד - לֹא יַחֲזֹר וְיִקְרָא אֶת הַפָּסוּק בִּפְנֵי עַצְמוֹ, אֶלָּא מַתְחִיל בְּאוֹתוֹ פָּסוּק, וְגוֹמֵר עַד סוֹף. וְכֵן בְּהַלֵּל. וְכֵן בְּמִגִּלָּה. וְכֵן בִּתְפִלָּה. הִנִּיחַ לִבִּית הַכְּנֶסֶת, וּמָצָאן שֶׁקָּרְאוּ חֲצָיָה, וְגָמַר עִמָּהֶן - לֹא יַחֲזֹר וְיִקְרָא מֵרֹאשׁ עַד אוֹתוֹ מָקוֹם, אֶלָּא מַתְחִיל מֵרֹאשׁ, וְגוֹמֵר עַד סוֹף. וְכֵן בְּהַלֵּל. וְכֵן בִּתְפִלָּה. וְכֵן בְּמִגִּלָּה:

ה. הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְטָעָה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ הֵיכָן טָעָה - חוֹזֵר לְרֹאשׁ הַפֶּרֶק. טָעָה בְּאֶמְצַע הַפֶּרֶק - חוֹזֵר לְרֹאשׁ הַפֶּרֶק. טָעָה בֵּין כְּתִיבָה רִאשׁוֹנָה לְאַחֲרוֹנָה - חוֹזֵר לִכְתִיבָה רִאשׁוֹנָה:

הַשָּׁלֵם

ו. כּוֹתְבֵי סְפָרִים תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת - מַפְסִיקִין לִקְרוֹת שְׁמַע, וְאֵין מַפְסִיקִין לִתְפִלָּה. רַבִּי אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁאֵין מַפְסִיקִין לִתְפִלָּה - כָּךְ אֵין מַפְסִיקִין לִקְרִיאַת שְׁמַע. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן עֲקַיבָה אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁמַּפְסִיקִין לִקְרִיאַת שְׁמַע - כָּךְ מַפְסִיקִין לִתְפִלָּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק: כְּשֶׁהָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל וּבֵית דִּינוֹ בְּיִבְנֶה, הָיוּ עֲסוּקִים בְּצָרְכֵי צִבּוּר - לֹא הָיוּ מַפְסִיקִין, שֶׁלֹּא לְהַסִּיעַ מִלִּבָּן:

ז. הַכֹּתֵף, אַף עַל פִּי שֶׁמַּשָּׂאוֹ עַל כְּתֵפוֹ - הֲרֵי זֶה קוֹרֵא. אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁפּוֹרֵק וְטוֹעֵן - לֹא יִקְרָא, לְפִי שֶׁאֵין לִבּוֹ מְתַכַּוֵּן. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לֹא יִתְפַּלֵּל עַד שֶׁיִּפְרֹק:

ח. פּוֹעֲלִין - קוֹרִין בְּרֹאשׁ הָאִילָן, וּמִתְפַּלְּלִין בְּרֹאשׁ הַזַּיִת אוֹ בְּרֹאשׁ הַתְּאֵנָה. וּשְׁאָר כָּל הָאִילָנוֹת - יוֹרְדִין לְמַטָּה וּמִתְפַּלְּלִין. בַּעַל הַבַּיִת - בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ יוֹרֵד לְמַטָּה וּמִתְפַּלֵּל. פּוֹעֲלִין - קוֹרִין אֶת שְׁמַע וּמְבָרְכִין לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. אוֹכְלִין אֶת פִּתָּן וּמְבָרְכִין לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. וּמִתְפַּלְּלִין שָׁלֹשׁ פְּעָמִים שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. אֲבָל אֵין יוֹרְדִין לִפְנֵי הַתֵּבָה:

ט. הַשּׁוֹשְׁבִינִין וְכָל בְּנֵי הַחֻפָּה - פְּטוּרִין מִן הַתְּפִלָּה וּמִן הַתְּפִלִּין כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים. וְחַיָּבִין בִּקְרִיאַת שְׁמַע. רַבִּי שִׁילָא אוֹמֵר: חָתָן - פָּטוּר, וְכָל בְּנֵי הַחֲבוּרָה - חַיָּבִין:

י. קָבְרוּ אֶת הַמֵּת וְעָמְדוּ בַּשּׁוּרָה, שׁוּרָה הָרִאשׁוֹנָה אֶת הַפְּנִימִית - פְּטוּרָה. וְשֶׁאֵינָהּ רוֹאָה אֶת הַפְּנִימִית - חַיֶּבֶת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם אֵין שָׁם אֶלָּא שׁוּרָה אַחַת, הָעוֹמְדִים שָׁם לְשֵׁם כָּבוֹד - חַיָּבִין. לְשֵׁם אֵבֶל - פְּטוּרִין. יָרְדוּ לַהֶסְפֵּד, הָרִאשׁוֹנִין אֶת הַפְּנִימִית - פְּטוּרִין. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: וּשְׁנַיִם לָהֶם. וְשֶׁאֵין רוֹאִין אֶת הַפְּנִימִית - חַיָּבִין. הִסְפִּיד וְכָל הָעוֹסְקִים בַּהֶסְפֵּד - מַפְסִיקִין לִקְרִיאַת שְׁמַע, וְאֵין מַפְסִיקִין לִתְפִלָּה. מַעֲשֶׂה שֶׁהִפְסִיקוּ רַבּוֹתֵינוּ לִקְרִיאַת שְׁמַע וְלִתְפִלָּה:

יא. בַּעַל קֶרִי חוֹלֶה שֶׁנָּתַן עָלָיו תִּשְׁעָה קַבִּין מַיִם - הֲרֵי זֶה קוֹרֵא. אֲבָל אֵינוֹ מוֹצִיא אֶת

תּוֹסֶפְתָּא

הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן עַד שֶׁיָּבֹא בְּאַרְבָּעִים סְאָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַרְבָּעִים סְאָה מִכָּל מָקוֹם:

יב. הַזָּבִין וְהַזָּבוֹת וְהַנִּדּוֹת וְהַיּוֹלְדוֹת - מְתָּרִין לִקְרוֹת בַּתּוֹרָה, וְלִשְׁנוֹת בַּמִּשְׁנָה, בַּמִּדְרָשׁ, בַּהֲלָכוֹת וּבְאַגָּדוֹת. וּבַעֲלֵי קְרֵיִין - אֲסוּרִין בְּכֻלָּן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שׁוֹנָה הוּא בַּהֲלָכוֹת הָרְגִילוֹת, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַצִּיעַ אֶת הַמִּשְׁנָה:

יג. בַּעַל קֶרִי שֶׁאֵין לוֹ מַיִם לִטְבֹּל - הֲרֵי זֶה קוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְאֵינוֹ מַשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ, וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וְלֹא לְאַחֲרֶיהָ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: קוֹרֵא אֶת שְׁמַע וּמַשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ, וּמְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: פַּעַם אַחַת הָיִינוּ יוֹשְׁבִין לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְהָיִינוּ קוֹרִין אֶת שְׁמַע, וְלֹא הָיִינוּ מַשְׁמִיעִים לְאָזְנֵינוּ מִפְּנֵי קְסִדּוּר אֶחָד שֶׁהָיָה עוֹמֵד עַל הַפֶּתַח. אָמְרוּ לוֹ: אֵין שָׁעַת הַסַּכָּנָה רְאָיָה:

יד. הֲרֵי שֶׁהָיָה עוֹמֵד בַּשָּׂדֶה עָרֹם, אוֹ שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה מְלַאכְתּוֹ עָרֹם - הֲרֵי זֶה מְכַסֶּה אֶת עַצְמוֹ בַּתֶּבֶן וּבַקַּשׁ וּבְכָל דָּבָר, וְקוֹרֵא. אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: אֵין שִׁבְחוֹ שֶׁל אָדָם לִהְיוֹת יוֹשֵׁב עָרֹם, זֶה - מְכַסֶּה עַצְמוֹ בַּתֶּבֶן וּבַקַּשׁ וּבְכָל דָּבָר, וְקוֹרֵא. אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם - לֹא בְּרָאוֹ עָרוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לח, ט): **"בְּשׂוּמִי עָנָן לְבֻשׁוֹ וַעֲרָפֶל חֲתֻלָתוֹ"**. **עָנָן לְבֻשׁוֹ** - זֶה הַשֶּׁפִיר. **וַעֲרָפֶל חֲתֻלָתוֹ** - זֶה הַשִּׁלְיָא. הֲרֵי שֶׁהָיְתָה מִטְפַּחַת שֶׁל בֶּגֶד וְשֶׁל עוֹר חֲגוּרָה לוֹ עַל מָתְנָיו - הֲרֵי זֶה קוֹרֵא. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - לֹא יִתְפַּלֵּל עַד שֶׁיְּכַסֶּה לִבּוֹ:

הַשָּׁלֵם

טו. לֹא יַכְנִיס אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ לְתוֹךְ קוּבּוֹ[1] וְיִקְרָא אֶת שְׁמַע. וְאִם הָיְתָה אֲפַרְקְסוּתוֹ[2] חֲגוּרָה לוֹ מִבִּפְנִים[3] - הֲרֵי זֶה מֻתָּר:

טז. שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ יְשֵׁנִים בְּטַלִּית אַחַת - אֵינָן רַשָּׁאִין לִקְרוֹת אֶת שְׁמַע. אֶלָּא: זֶה - מִתְכַּסֶּה בִּכְסוּתוֹ וְקוֹרֵא. וְזֶה - מִתְכַּסֶּה בִּכְסוּתוֹ וְקוֹרֵא. וְאִם הָיוּ בָּנָיו וּבְנֵי בֵּיתוֹ קְטַנִּים - הֲרֵי זֶה מֻתָּר:

יז. קָטָן שֶׁיָּכוֹל לֶאֱכוֹל כְּזַיִת - פּוֹרְשִׁים מִצּוֹאָתוֹ וּמִמֵּי רַגְלָיו אַרְבַּע אַמּוֹת. אֵין פּוֹרְשִׁין אֶלָּא מִשֶּׁל אָדָם. וּמִשֶּׁל כְּלָבִים - בִּזְמַן שֶׁנָּתַן לְתוֹכָן עוֹרוֹת:

יח. גֶּרֶף שֶׁל רֹעִי וְעָבִיט שֶׁל מֵי רַגְלַיִם עִמּוֹ בַּבַּיִת - הֲרֵי זֶה מַרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת וְקוֹרֵא. שֶׁלְּפָנַי הַמִּטָּה - נוֹתֵן לְתוֹכוֹ מַיִם כָּל שֶׁהוּא וְקוֹרֵא. וְאִם לָאו - לֹא יִקְרָא. רַבִּי זַכַּאי אוֹמֵר: אִם נָתַן לְתוֹכוֹ רְבִיעִית מַיִם - יִקְרָא. וְאִם לָאו - לֹא יִקְרָא. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שֶׁלְּפָנַי הַמִּטָּה - לֹא יִקְרָא. שֶׁלְּאַחַר הַמִּטָּה - יִקְרָא. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֲפִלּוּ כָּל הַבַּיִת כֻּלּוֹ כְּעֵשֶׂר אַמּוֹת וּגְרָף שֶׁל רֹעִי מֻנָּח לְתוֹכוֹ - לֹא יִקְרָא עַד שֶׁיְּכַנְּסֶנּוּ, אוֹ יַנִּיחֶנּוּ תַּחַת הַמִּטָּה:

יט. לֹא יִכָּנֵס אָדָם בְּמִבּוֹאוֹת הַמְטֻנָּפוֹת וְיִקְרָא אֶת שְׁמַע. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא כְּשֶׁהוּא קוֹרֵא - הֲרֵי זֶה מַפְסִיק עַד שֶׁיֵּצֵא מֵרְשׁוּת כָּל אוֹתוֹ מָקוֹם וְיִקְרָא. לֹא יַעֲמֹד אָדָם וְיִתְפַּלֵּל וְצָרִיךְ לְנַקְּבָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ד, יב): "הָכוֹן לִקְרַאת אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל":

כ. לֹא יִטּוֹל אֶת הַמַּיִם בְּמָקוֹם שֶׁמִּתְפַּלֵּל - אֶלָּא אִם כֵּן מֵרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת. יָבְשׁוּ אוֹ נִבְלְעוּ - הֲרֵי זֶה מֻתָּר:

---

[1] לְתוֹךְ הָאֹהֶל שֶׁלּוֹ.

[2] לְפִי רַשִּׁ"י בִּבְרָכוֹת כד ע"ב, הַפְּרוּשׁ סוֹדָר שֶׁבְּרֹאשׁוֹ. וּלְפִי רַב הַאי גָּאוֹן הַיְנוּ בֶּגֶד תַּחְתּוֹן שֶׁלּוֹבֵשׁ תַּחַת חֲלוּקוֹ.

[3] הַיְנוּ שֶׁאֵין לִבּוֹ וְעֵינָיו רוֹאִים אֶת הָעֶרְוָה – מֻתָּר.

תּוֹסֶפְתָּא

כא. הַנִּכְנָס לְבֵית הַמֶּרְחָץ, בְּמָקוֹם שֶׁבְּנֵי אָדָם עוֹמְדִין לְבוּשִׁין - יֵשׁ שָׁם מִקְרָא וּתְפִלָּה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שְׁאֵלַת שָׁלוֹם. נוֹתֵן אֶת תְּפִלָּיו, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ חוֹלֵץ אֶת תְּפִלָּיו. מָקוֹם שֶׁבְּנֵי אָדָם עוֹמְדִין לְבוּשִׁין וַעֲרֻמִּין - יֵשׁ שָׁם שְׁאֵלַת שָׁלוֹם, וְאֵין שָׁם מִקְרָא וּתְפִלָּה, וְאֵינוֹ חוֹלֵץ אֶת תְּפִלָּיו, וְאֵינוֹ נוֹתֵן לְכַתְּחִלָּה. מָקוֹם שֶׁבְּנֵי אָדָם עוֹמְדִין עֲרֻמִּין - אֵין שָׁם שְׁאֵלַת שָׁלוֹם, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר מִקְרָא וּתְפִלָּה, וְחוֹלֵץ אֶת תְּפִלָּיו, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ נוֹתֵן:

כב. הִלֵּל הַזָּקֵן אוֹמֵר: אַל תֵּרָאֶה עָרֹם. אַל תֵּרָאֶה לָבוּשׁ. אַל תֵּרָאֶה עוֹמֵד. אַל תֵּרָאֶה יוֹשֵׁב. אַל תֵּרָאֶה שׁוֹחֵק. אַל תֵּרָאֶה בּוֹכֶה. שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת ג, ד): ״עֵת לִבְכּוֹת וְעֵת לִשְׂחֹק״:

מַסֶּכֶת בְּרָכוֹת פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. כֵּיצַד שָׁנִינוּ תּוֹרָה קֹבַע לִקְרוֹת שְׁמַע - כָּךְ נָתְנוּ חֲכָמִים קֹבַע לִתְפִלָּה. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: ׳תְּפִלַּת הַשַּׁחַר עַד חֲצוֹת׳? שֶׁכֵּן תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר קָרֵב הָיָה קָרֵב עַד חֲצוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד אַרְבַּע שָׁעוֹת, שֶׁכֵּן תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר קָרֵב וְהוֹלֵךְ עַד אַרְבַּע שָׁעוֹת. וּמִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: ׳תְּפִלַּת מִנְחָה עַד הָעֶרֶב׳? שֶׁכֵּן תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם הָיָה קָרֵב עַד הָעֶרֶב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד פֶּלֶג הַמִּנְחָה, שֶׁהָרֵי תָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם קָרֵב וְהוֹלֵךְ עַד פֶּלֶג הַמִּנְחָה. וּמִפְּנֵי מַה אָמְרוּ ׳תְּפִלַּת הָעֶרֶב אֵין לָהּ קֶבַע׳? שֶׁהָרֵי אִבְרִין וּפַדְרִין קָרְבִין וְהוֹלְכִין כָּל הַלַּיְלָה. וּמִפְּנֵי מַה אָמְרוּ ׳תְּפִלַּת מוּסָפִין כָּל הַיּוֹם׳? שֶׁהָרֵי קָרְבָּן מוּסָפִין קָרֵב וְהוֹלֵךְ כָּל הַיּוֹם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁבַע שָׁעוֹת, שֶׁהָרֵי קָרְבָּן שֶׁל מוּסָף קָרֵב וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁבַע שָׁעוֹת.

ב. וְאֵיזֶה הִיא מִנְחָה גְּדוֹלָה? מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה וּלְמַעְלָה. וְכַמָּה הוּא פֶּלֶג הַמִּנְחָה? אַחַת עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת חָסֵר רְבִיעַ. תְּפִלַּת הָעֶרֶב - אֵין לָהּ קֶבַע. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: עַת נְעִילַת שְׁעָרִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר יוֹסֵי: אֲבָא הָיָה מִתְפַּלֵּל עִם נְעִילַת שְׁעָרִים. הַמִּתְפַּלֵּל תְּפִלַּת

הַשָּׁלֵם

הַמּוֹסָפִין, בֵּין מִשֶּׁקָּרַב תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר, בֵּין עַד שֶׁלֹּא קָרַב תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר - יָצָא.

ג. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם שִׁגְּרָה תְּפִלָּתוֹ בְּפִיו - סִימָן יָפֶה הוּא לוֹ. וְאִם לָאו - סִימָן רַע הוּא לוֹ.

ד. הוּא אוֹמֵר: כָּל שֶׁרוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הֵימֶנּוּ - רוּחַ הַמָּקוֹם נוֹחָה הֵימֶנּוּ. וְכָל שֶׁאֵין רוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הֵימֶנּוּ - אֵין רוּחַ הַמָּקוֹם נוֹחָה הֵימֶנּוּ. כָּל שֶׁרוּחַ עַצְמוֹ נוֹחָה בְּשֶׁלּוֹ - סִימָן יָפֶה לוֹ. אֵין רוּחַ עַצְמוֹ נוֹחָה בְּשֶׁלּוֹ - סִימָן רַע לוֹ.

ה. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: כָּל שֶׁלָּקֶה בְּגוּפוֹ מִפְּנֵי חֶכְמָתוֹ - סִימָן יָפֶה לוֹ. כָּל שֶׁלָּקֶה בְּחָכְמָתוֹ מִפְּנֵי גוּפוֹ - סִימָן רַע לוֹ. הוּא הָיָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁנִּטְרְפָה דַּעְתּוֹ מִפְּנֵי חָכְמָתוֹ - סִימָן יָפֶה לוֹ. וְכָל שֶׁנִּטְרְפָה חָכְמָתוֹ מִפְּנֵי דַּעְתּוֹ - סִימָן רַע לוֹ:

ו. הַמִּתְפַּלֵּל - צָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּן אֶת לִבּוֹ. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: סִימָן לַדָּבָר (תְּהִלִּים י, יז): ״תָּכִין לִבָּם תַּקְשִׁיב אָזְנֶךָ״:

ז. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: כְּשֶׁהָיָה רַבִּי עֲקִיבָה מִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר - הָיָה מְקַצֵּר בִּפְנֵי כֻלָּן. כְּשֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ - הָיָה אָדָם מַנִּיחוֹ בְּצַד זֶה וּבָא וּמְצָאוֹ בְּצַד אַחֵר, מִפְּנֵי הַכְּרִיעוֹת וְהִשְׁתַּחֲוָיוֹת שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה:

ח. יָכוֹל יִתְפַּלֵּל כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ? כְּבָר פֵּרַשׁ דָּנִיֵּאל (דָּנִיֵּאל ו, יא): ״וְזִמְנִין תְּלָתָה בְיוֹמָא הוּא בָּרֵךְ עַל בַּרְכּוֹהִי״. יָכוֹל יִתְפַּלֵּל לְכָל רוּחַ שֶׁיִּרְצֶה? תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם): ״וְכַוִּין פְּתִיחָן לֵהּ בְּעִלִּיתֵהּ נֶגֶד יְרוּשָׁלֶם״. יָכוֹל מְשֻׁבָּא לְגוֹלָה הוּחַל? תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם): ״כְּל קֳבֵל דִּי הֲוָא עָבֵד מִן קַדְמַת דְּנָה״:

ט. יָכוֹל יְהֵא מַשְׁמִיעַ קוֹלוֹ בִּתְפִלָּתוֹ? פֵּרַשׁ בְּחַנָּה (שְׁמוּאֵל-א א, יג): ״וְחַנָּה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל לִבָּהּ״. יָכוֹל יְהֵא כּוֹלְלָן בְּבַת אַחַת? פֵּרַשׁ דָּוִד (תְּהִלִּים נה, יח): ״עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם״. **עֶרֶב** - זוֹ תְּפִלַּת עַרְבִית. **בֹּקֶר** - זוֹ תְּפִלַּת שַׁחֲרִית. **וְצָהֳרַיִם** - זוֹ תְּפִלַּת מִנְחָה. יָכוֹל

תּוֹסֶפְתָּא

שׁוֹאֵל הוּא צָרְכָּיו וְאַחַר כָּךְ מִתְפַּלֵּל וְיִסְתַּלֵּק? פֵּרֵשׁ שְׁלֹמה (מְלָכִים-א ח, כח): "לִשְׁמֹעַ אֶל הָרִנָּה וְאֶל הַתְּפִלָּה". **רִנָּה** - זוֹ רִנָּה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (תְּהִלִּים לג, א): "רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּה'". **תְּפִלָּה** - זוֹ בַּקָּשָׁה:

י. אֵין אוֹמְרִין דָּבָר אַחַר "אֱמֶת וְיַצִּיב". אֲבָל אוֹמְרִין דָּבָר אַחַר תְּפִלָּה אֲפִלּוּ כְּסֵדֶר וּדוּי יוֹם הַכִּפּוּרִים:

יא. הָיָה מְהַלֵּךְ בְּמָקוֹם סַכָּנָה וְלִסְטִים - מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה קְצָרָה. אֵיזוֹ הִיא תְּפִלָּה קְצָרָה? רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: 'עֲשֵׂה רְצוֹנְךָ בַּשָּׁמַיִם, וְתֵן נַחַת לְיִרְאֶיךָ בָּאָרֶץ, וְהֵטִיב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה; בָּרוּךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה'. רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צָדוֹק אוֹמֵר: 'שְׁמַע צַעֲקַת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, וַעֲשֵׂה מְהֵרָה בַּקָּשָׁתָן; בָּרוּךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה'. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: 'צָרְכֵי עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל מְרֻבִּין וְדַעְתָּן קְצָרָה, יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ, שֶׁתִּתֵּן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד צָרְכָיו, וּלְכָל גְּוִיָּה וּגְוִיָּה כְּדֵי מַחְסוֹרָהּ; בָּרוּךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צָדוֹק: אַבָּא הָיָה מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה קְצָרָה בְּעַרְבֵי שַׁבָּתוֹת, 'וּמֵאַהֲבָתְךָ ה' אֱלֹהֵינוּ'. וְעַל הַכּוֹס אוֹמֵר: 'אֲשֶׁר קִדֵּשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת', וְאֵינוֹ חוֹתֵם:

יב. כְּבוֹד יוֹם כְּבוֹד לַיְלָה - כְּבוֹד יוֹם קֹדֶם לִכְבוֹד לַיְלָה. אִם אֵין לוֹ אֶלָּא כּוֹס אֶחָד - קִדֻּשַׁת הַיּוֹם קוֹדֶמֶת לִכְבוֹד יוֹם וְלִכְבוֹד לַיְלָה. לֵילֵי שַׁבָּתוֹת וְלֵילֵי יָמִים טוֹבִים - יֵשׁ לָהֶם קִדֻּשַׁת הַיּוֹם עַל הַכּוֹס, וְיֵשׁ לָהֶם הַזְכָּרַת הַיּוֹם בִּבְרָכַת הַמָּזוֹן. שַׁבָּת וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְחֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד יוֹם טוֹב - יֵשׁ בָּהֶם הַזְכָּרַת הַיּוֹם בִּבְרָכַת הַמָּזוֹן, וְאֵין לָהֶם קִדֻּשַׁת הַיּוֹם עַל הַכּוֹס:

יג. לֹא הִזְכִּיר גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים, וְלֹא שְׁאָלָה בִּבְרָכַת הַשָּׁנִים - מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. לֹא אָמַר הַבְדָּלָה בְּ'חוֹנֵן הַדַּעַת' - אוֹמְרָהּ עַל הַכּוֹס. וְאִם לֹא אָמַר - מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף מִי שֶׁלֹּא הִזְכִּיר 'בְּרִית' בִּבְרִכַת הָאָרֶץ - מַחֲזִירִין אוֹתוֹ:

הַשָּׁלֵם

יד. כָּל שֶׁאֵין בּוֹ מוּסָף, כְּגוֹן: חֲנֻכָּה וּפוּרִים, עַרְבִית, שַׁחֲרִית וּמִנְחָה - מִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה וְאוֹמֵר מֵעֵין הַמְּאֹרָע בְּהוֹדָאָה. וְאִם לֹא אָמַר מֵעֵין הַמְּאֹרָע - אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. וְכָל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוּסָף, כְּגוֹן: רָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְחֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, שַׁחֲרִית וּמִנְחָה - מִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, וְאוֹמֵר קְדֻשַּׁת הַיּוֹם בַּעֲבוֹדָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בְּהוֹדָאָה. וְאִם לָאו - מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. וּבְמוּסָפִין - מִתְפַּלֵּל שֶׁבַע, וְאוֹמֵר קְדֻשַּׁת הַיּוֹם בְּאֶמְצַע. שַׁבָּת וְיוֹם הַכִּפּוּרִים - מִתְפַּלֵּל שֶׁבַע, וְאוֹמֵר קְדֻשַּׁת הַיּוֹם בְּאֶמְצַע. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמְרִים: כָּל מָקוֹם שֶׁמִּתְפַּלֵּל שֶׁבַע - אוֹמְרִים קְדֻשַּׁת הַיּוֹם בְּאֶמְצַע:

טו. וְיוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁחָל בְּשַׁבָּת - בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מִתְפַּלֵּל עֶשֶׂר. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִתְפַּלֵּל תֵּשַׁע. יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת - בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה. וְאוֹמֵר שֶׁל שַׁבָּת בְּתוֹךְ עֲצָמוֹ, וְשֶׁל יוֹם טוֹב בְּתוֹךְ עֲצָמוֹ, וּמַתְחִיל בְּשֶׁל שַׁבָּת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִתְפַּלֵּל שֶׁבַע, מַתְחִיל בְּשֶׁל שַׁבָּת, וּמְסַיֵּם בְּשֶׁל שַׁבָּת, וְאוֹמֵר קְדֻשַּׁת הַיּוֹם בְּאֶמְצַע. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: אַף חוֹתֵם - 'בָּרוּךְ מְקַדֵּשׁ אֶת הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים':

טז. סוּמָא, וּמִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְכַוֵּן אֶת הָרְאוּיוֹת - מְכֻוָּנִים לְבֶן לְפָנֵי הַמָּקוֹם וּמִתְפַּלְּלִין, שֶׁנֶּאֱמַר (מְלָכִים א ח, מד): "וְהִתְפַּלְּלוּ אֶל ה'". הָיָה עוֹמֵד בְּחוּצָה לָאָרֶץ - יְכַוֵּן אֶת לִבּוֹ כְּנֶגֶד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם פְּסוּק מח): "וְהִתְפַּלְּלוּ אֶל ה' דֶּרֶךְ אַרְצָם". הָיָה עוֹמֵד בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - יְכַוֵּן אֶת לִבּוֹ כְּנֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "וְהִתְפַּלְּלוּ אֶל הָעִיר הַזֹּאת". הָעוֹמְדִים בִּירוּשָׁלַיִם - מִתְפַּלְּלִין כְּנֶגֶד בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "וְהִתְפַּלְּלוּ אֶל הַבַּיִת הַזֶּה". הָעוֹמְדִים בְּמִקְדָּשׁ - יְכַוְּנוּ אֶת לִבָּן כְּנֶגֶד בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים. שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): "וְהִתְפַּלְּלוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה". נִמְצְאוּ: הָעוֹמְדִין לַצָּפוֹן - פְּנֵיהֶם לַדָּרוֹם. הָעוֹמְדִים בַּדָּרוֹם - פְּנֵיהֶם לַצָּפוֹן. הָעוֹמְדִים בַּמִּזְרָח - פְּנֵיהֶם לַמַּעֲרָב. הָעוֹמְדִים לַמַּעֲרָב - פְּנֵיהֶם

תּוֹסֶפְתָּא

לְמִזְרָח. וְנִמְצְאוּ כָּל יִשְׂרָאֵל מִתְפַּלְּלִין לְמָקוֹם אֶחָד:

יז. לֹא יַעֲמוֹד אָדָם לֹא עַל גַּבֵּי מִטָּה, וְלֹא עַל גַּבֵּי כִּסֵּא, וְלֹא עַל גַּבֵּי סַפְסָל, וְלֹא עַל גַּבֵּי מָקוֹם גָּבוֹהַּ וְיִתְפַּלֵּל, שֶׁאֵין גַּבְהוּת לִפְנֵי הַמָּקוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קל, א): ״מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה׳״. אִם הָיָה זָקֵן אוֹ חוֹלֶה - הֲרֵי זֶה מֻתָּר:

יח. הָיָה רוֹכֵב עַל גַּבֵּי הַחֲמוֹר, אִם יֵשׁ לוֹ מִי שֶׁיֹּאחַז אֶת חֲמוֹרוֹ - יֵרֵד לְמַטָּה וְיִתְפַּלֵּל. וְאִם לָאו - יֵשֵׁב בְּמְקוֹמוֹ וְיִתְפַּלֵּל. רַבִּי אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - יִתְפַּלֵּל בְּמְקוֹמוֹ, וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא לִבּוֹ מְכַוֵּן:

יט. הָיָה מַשְׁכִּים לָצֵאת לַדֶּרֶךְ - נוֹטֵל שׁוֹפָר וְתוֹקֵעַ. לוֹלֵב וּמְנַעֲנֵעַ. מְגִלָּה וְקוֹרֵא בָּהֶן. וּמִתְפַּלֵּל, וְלִכְשֶׁיַּגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע - קוֹרֵא. וְכֵן מִי שֶׁהָיָה מַשְׁכִּים לֵישֵׁב בַּקָּרוֹן אוֹ בַּסְּפִינָה - מְבִיאִין לוֹ לוּלָב וּמְנַעֲנֵעַ. מְגִלָּה וְקוֹרֵא בָּהּ. וְלִכְשֶׁיַּגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע - קוֹרֵא. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע וּמִתְפַּלֵּל:

כ. הָיָה עוֹמֵד בִּסְרַטְיָא וּבִפְלַטְיָא[4] - הֲרֵי זֶה עוֹבֵר. פָּנַי חָמוֹר וּפָנַי חָמָר וּפָנַי קָדָר - אֵינוֹ מַפְסִיק. אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא: שֶׁהָיָה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל, נְשָׁכוֹ עָרוֹד - וְלֹא הִפְסִיק. הָלְכוּ תַּלְמִידָיו וּמָצְאוּ מֵת עַל פִּי חוּרוֹ. אָמְרוּ: אוֹי לוֹ לְאָדָם שֶׁנְּשָׁכוֹ עָרוֹד, אוֹי לוֹ לְעָרוֹד שֶׁנְּשָׁכוֹ לְבֶן דּוֹסָא:

כא. אֵין עוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל לֹא מִתּוֹךְ שְׂחָקָה, וְלֹא מִתּוֹךְ שְׂחוֹק, וְלֹא מִתּוֹךְ קַלּוּת רֹאשׁ, וְלֹא מִתּוֹךְ דְּבָרִים בְּטֵלִים, אֶלָּא מִתּוֹךְ דָּבָר שֶׁל חָכְמָה. וְכֵן לֹא יִפָּטֵר אָדָם מֵחֲבֵרוֹ, לֹא מִתּוֹךְ שִׂיחָה, וְלֹא מִתּוֹךְ שְׂחוֹק, וְלֹא מִתּוֹךְ דְּבָרִים בְּטֵלִים, וְלֹא מִתּוֹךְ קַלּוּת רֹאשׁ, אֶלָּא מִתּוֹךְ דִּבּוּר שֶׁל חָכְמָה. שֶׁכֵּן מָצִינוּ בִּנְבִיאִים

הַשָּׁלֵם

הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁסִּימוּ אֶת דִּבְרֵיהֶם בְּדִבְרֵי שֶׁבַח וְתַנְחוּמִין:

כב. הַכּוֹתֵב אֶת הַשֵּׁם, אֲפִלּוּ הַמֶּלֶךְ שׁוֹאֵל בִּשְׁלוֹמוֹ - לֹא יְשִׁיבֶנּוּ. הָיָה כּוֹתֵב חֲמִשָּׁה שֵׁמוֹת אוֹ שִׁשָּׁה, כֵּיוָן שֶׁגָּמַר אֶחָד מֵהֶם - מֵשִׁיב שְׁאֵלַת שָׁלוֹם:

כג. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לוֹמַר בִּרְכַּת אֲבֵלִים בְּשָׁלֹשׁ - אוֹמְרִים בְּשָׁלֹשׁ. בִּשְׁתַּיִם - אוֹמְרִים בִּשְׁתַּיִם. אַחַת - אוֹמְרִים אַחַת. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לוֹמַר בִּרְכַּת אֲבֵלִים בְּשָׁלֹשׁ - כּוֹלֵל אֶת הָרִאשׁוֹנָה בְּתַחְיַת הַמֵּתִים, וְחוֹתֵם בָּהּ: מְחַיֶּה הַמֵּתִים. שְׁנִיָּה - בְּתַנְחוּמֵי אֲבֵלִים וְחוֹתֵם בָּהּ: מְנַחֵם עַמּוֹ בְּעִירוֹ. שְׁלִישִׁית - בִּגְמִילוּת חֲסָדִים, וְאֵינוֹ חוֹתֵם:

כד. הַמַּפְטִיר בְּבֵית עוֹלְמִים - אֵינוֹ חוֹתֵם:

כה. שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים - כְּנֶגֶד שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אַזְכָּרוֹת שֶׁבִּ׳הָבוּ לַה׳ בְּנֵי אֵלִים׳. וְכוֹלֵל שֶׁל מִינִים בְּשֶׁל פָּרוּשִׁין. וְשֶׁל גֵּרִים בְּשֶׁל זְקֵנִים. וְשֶׁל דָּוִד בִּירוּשָׁלַיִם. וְאִם אָמַר אֵלּוּ לְעַצְמָן וְאֵלּוּ לְעַצְמָן - יָצָא:

כו. עוֹנִין אָמֵן אַחַר יִשְׂרָאֵל הַמְבָרֵךְ, וְאֵין עוֹנִין אָמֵן אַחַר כּוּתִי הַמְבָרֵךְ, עַד שֶׁיִּשְׁמַע כָּל הַבְּרָכָה כֻּלָּהּ:

מַסֶּכֶת בְּרָכוֹת פֶּרֶק רְבִיעִי

א. לֹא יִטְעַם אָדָם כְּלוּם עַד שֶׁיְּבָרֵךְ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים כד, א): ״לַה׳ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ״. הַנֶּהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְּרָכָה - מָעַל, עַד שֶׁיַּתִּירוּ לוֹ כָּל הַבְּרָכוֹת. לֹא יִרְחַץ אָדָם פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו - אֶלָּא לְכָבוֹד קוֹנֵהוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי טז, ד): ״כֹּל פָּעַל ה׳ לַמַּעֲנֵהוּ״:

[4] רְחוֹבוֹת גְּדוֹלִים שֶׁהֵם רְשׁוּת הָרַבִּים.

תּוֹסֶפְתָּא

ב. דְּבַשׁ תְּמָרִים, וְיֵין תַּפּוּחִים, וְחֹמֶץ סְתָוְנִיּוֹת[5] - מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּבָרְכִין עַל הַמּוֹרֵיס[6]:

ג. יַיִן חַי - מְבָרְכִין עָלָיו: ׳בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ׳, וְנוֹטְלִין הֵימֶנּוּ לַיָּדַיִם. נָתַן לְתוֹכוֹ מַיִם - מְבָרְכִין עָלָיו: ׳בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן׳, וְנוֹטְלִין הֵימֶנּוּ לַיָּדַיִם; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה - מְבָרְכִין עָלָיו: ׳בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן׳, וְאֵין נוֹטְלִין הֵימֶנּוּ לַיָּדַיִם:

ד. הֵבִיאוּ לְפָנָיו מִינֵי תִּרְגִּימָא[7] - מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן: ׳בּוֹרֵא מִינֵי כִסְנִין׳:

ה. עַל הַזְּרָעִים הוּא אוֹמֵר: ׳בּוֹרֵא מִינֵי זְרָעִים׳. עַל הַדְּשָׁאִים הוּא אוֹמֵר: ׳בּוֹרֵא מִינֵי דְּשָׁאִים׳. וְעַל הַיְּרָקוֹת הוּא אוֹמֵר: ׳בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה׳. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ מַצְמִיחַ הָאֲדָמָה בִּדְבָרוֹ׳. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֲפִלּוּ רָאָה אֶת הַפַּת, וְאָמַר: ׳בָּרוּךְ שֶׁבָּרָא אֶת הַפַּת זוֹ, כַּמָּה נָאָה פַּת זוֹ׳ ! - הֲרֵי זוֹ בִּרְכָתָהּ. אֲפִלּוּ רָאָה תְּאֵנִים, וְאָמַר: ׳בָּרוּךְ מִי שֶׁבָּרָא תְּאֵנִים הַלָּלוּ, כַּמָּה נָאוֹת הֵן׳ ! - זוֹ הִיא בִּרְכָתָן. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל הַמְשַׁנֶּה מִמַּטְבֵּעַ שֶׁטָּבְעוּ חֲכָמִים בִּבְרָכוֹת - לֹא יָצָא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מִבְּרִיָּתוֹ וְלֹא שִׁנָּה בִּרְכָתוֹ - לֹא יָצָא:

ו. הַכּוֹסֵס אֶת הַחִטִּים - מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן: ׳בּוֹרֵא מִינֵי זְרָעִים׳. אָפָאָן וּבִשְּׁלָן, בִּזְמַן שֶׁהַפְּרוּסוֹת קָיְמוֹת - מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן: ׳הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ׳ וְשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת. אֵין הַפְּרוּסוֹת קָיְמוֹת - מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן: ׳בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת׳, וּמְבָרֵךְ בִּרְכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ, אַחֲרֵיהֶן:

ז. הַכּוֹסֵס אֶת הָאֹרֶז - מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן: ׳בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה׳. אָפָאָן וּבִשְּׁלָן, אַף עַל פִּי

הַשָּׁלֵם

שֶׁהַפְּרוּסוֹת קָיְמוֹת - מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן: ׳בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת׳. וְאֵין מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן כְּלוּם אַחֲרָיו. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁתְּחִלָּתוֹ הַמּוֹצִיא - מְבָרֵךְ אַחֲרָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת:

ח. כֵּיצַד סֵדֶר הַסְּעוּדָה? אוֹרְחִין נִכְנָסִין וְיוֹשְׁבִין עַל גַּבֵּי סַפְסָלִים וְעַל גַּבֵּי קָתֶדְרָאוֹת, עַד שֶׁיִּכָּנְסוּ כֻּלָּן. נִכְנְסוּ כֻלָּן, וְנָתְנוּ לָהֶם לַיָּדַיִם - כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹטֵל יָדוֹ אַחַת. מָזְגוּ לָהֶם אֶת הַכּוֹס - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. הֵבִיאוּ לָהֶם פְּרָפְרִיּוֹת - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. עָלוּ וְהֻסַּבּוּ, נָתְנוּ לָהֶם לַיָּדַיִם, אַף עַל פִּי שֶׁנּוֹטֵל יָדוֹ אַחַת - נוֹתֵן לִשְׁתֵּי יָדָיו. מָזְגוּ לָהֶם אֶת הַכּוֹס, אַף עַל פִּי שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הָרִאשׁוֹנָה - מְבָרֵךְ עַל הַשְּׁנִיָּה, וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּם. הֵבִיאוּ לִפְנֵיהֶם פְּרָפְרִיּוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הָרִאשׁוֹנָה - מְבָרֵךְ עַל הַשְּׁנִיָּה, וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּן. הֵבִיאוּ לְאַחַר שָׁלֹשׁ פְּרָפְרִיּוֹת - אֵין לְאוֹרְחִים רְשׁוּת לִכְנֹס. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִנְהָג גָּדוֹל הָיָה בִּירוּשָׁלַיִם, פּוֹרְסִין מִטְפָּחוֹת עַל גַּבֵּי פֶּתַח, בִּזְמַן שֶׁהַמִּטְפָּחוֹת פְּרוּסִים - אוֹרְחִין נִכְנָסִין. נִסְתַּלְּקוּ - אֵין רְשׁוּת לְאוֹרְחִין לִכְנֹס. וְעוֹד מִנְהָג אַחֵר הָיָה בִּירוּשָׁלַיִם: מוֹסֵר סְעוּדָה לַטַּבָּח, נִתְקַלְקֵל דָּבָר בַּסְּעוּדָה - עוֹנְשִׁין אֶת הַטַּבָּח. הַכֹּל לְפִי כְּבוֹד בַּעַל הַבַּיִת, וְהַכֹּל לְפִי הָאוֹרְחִין:

ט. הָלְכָה בַּסְּעוּדָה: יוֹצֵא לְהַטִּיל מַיִם - נוֹטֵל יָדוֹ אַחַת. יָצָא לִרְצוֹת אֶת חֲבֵרוֹ וְהִפְלִיג - נוֹטֵל שְׁתֵּי יָדָיו. לְהֵיכָן הוּא נוֹטֵל? בָּא וּמֵיסֵב בִּמְקוֹמוֹ וְנוֹטֵל הַמְטַפַּחַת[8], וּמְחַזֵּר עַל הָאוֹרְחִין:

י. שָׁאֲלוּ אֶת בֶּן זוֹמָא: מִפְּנֵי מָה, בָּא לָהֶן יַיִן בְּתוֹךְ הַמָּזוֹן - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ?

---

[5] שֶׁאֵין רְגִילוּת לְהִגָּמֵר עַד הַסְּתָיו, וּרְגִילִים לַעֲשׂוֹת מֵהֶם חֹמֶץ.

[6] צִיר דָּגִים.

[7] מַאֲכָל הֶעָשׂוּי מֵחֲמִשָּׁה מִינִים.

[8] יֵשׁ גּוֹרְסִים ׳הַטַּפְיָח׳, וְהוּא הַפַּךְ שֶׁיּוֹצְקִים מִמֶּנּוּ עַל הַיָּדַיִם, וּמַחֲזִירוֹ עַל הָאוֹרְחִים, וְאוֹמֵר: אוּלַי יֵשׁ בָּכֶם אֶחָד הָרָאוּי לִטּוֹל הַיָּדַיִם, וְהַכֹּל כְּדֵי לְהוֹדִיעַ שֶׁנָּטַל זֶה יָדָיו.

תּוֹסֶפְתָּא

אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי שֶׁאֵין בֵּית הַבְּלִיעָה פָּנוּי. הֵבִיאוּ לוֹ אֹרֶז וְיַיִן - מְבָרֵךְ עַל הָאֹרֶז וּפוֹטֵר אֶת הַיַּיִן. צָנוֹן וְנוֹבְלוֹת - מְבָרֵךְ עַל הַצָּנוֹן וּפוֹטֵר אֶת הַנּוֹבְלוֹת. מָלִיחַ וּפְרוּסָה - מְבָרֵךְ עַל הַמָּלִיחַ וּפוֹטֵר אֶת הַפְּרוּסָה. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מָלִיחַ הַבָּא בַּתְּחִלָּה לִפְנֵי הַמָּזוֹן, וּפַת הַבָּא עִם הַמָּלִיחַ לְאַחַר הַמָּזוֹן - טְעוּנָה בְּרָכָה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: פְּרוּסוֹת - סִימָן גְּדוֹל לָאוֹרְחִין, כָּל זְמַן שֶׁהָאוֹרְחִין רוֹאִין אֶת הַפְּרוּסוֹת - יוֹדְעִין שֶׁדָּבָר אַחֵר בָּא לְאַחֲרֶיהָ. כְּכַר שָׁלֵם - יוֹדְעִין שֶׁאֵין דָּבָר אַחֵר בָּא לְאַחֲרֶיהָ:

יא. דָּגָן וְקִטְנִיּוֹת - מְבָרְכִין עַל הַדָּגָן שֶׁהוּא מִן הַמֻּבְחָר. כֵּיצַד? שְׁלֹמָה שֶׁל גְּלוּסְקִין[9] וּשְׁלֹמָה שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת - מְבָרֵךְ עַל שְׁלֹמָה שֶׁל גְּלוּסְקִין. פְּרוּסָה שֶׁל גְּלוּסְקִין וּשְׁלֹמָה שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת - מְבָרֵךְ עַל הַשְּׁלֹמָה שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. פַּת חִטִּין וּפַת שְׂעוֹרִין - מְבָרֵךְ עַל שֶׁל חִטִּין. פְּרוּסָה שֶׁל חִטִּין וּשְׁלֹמָה שֶׁל שְׂעוֹרִים - מְבָרֵךְ עַל פְּרוּסָה שֶׁל חִטִּין. פַּת כִּסְמִין וּפַת שְׂעוֹרִין - מְבָרֵךְ עַל שְׂעוֹרִים. וַהֲלֹא כִּסְמִין יָפִין מִן הַשְּׂעוֹרִין? אֶלָּא שֶׁהַשְּׂעוֹרִין מִמִּין שִׁבְעָה, וְהַכִּסְמִין אֵינָם מִמִּין שִׁבְעָה. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁהוּא מִין שִׁבְעָה וּמִין דָּגָן - רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מְבָרֵךְ אַחֲרָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ:

יב. מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל וּזְקֵנִים שֶׁהָיוּ מְסִבִּין בִּירִיחוֹ, הֵבִיאוּ לִפְנֵיהֶם כּוּתָבוֹת וַאֲכָלוּם, וְנָתַן רַבָּן גַּמְלִיאֵל רְשׁוּת לְבָרֵךְ, קָפַץ רַבִּי עֲקִיבָה, וּבֵרַךְ בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ. אָמַר לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל: עֲקִיבָה! מָה לְךָ אַתָּה מַכְנִיס רֹאשְׁךָ בֵּין הַמַּחֲלֹקֶת? אָמַר לוֹ: לְמַדְתָּנוּ רַבֵּנוּ (שְׁמוֹת כג, ב): "אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת", אַף עַל פִּי שֶׁאַתָּה אוֹמֵר כָּךְ, וַחֲבֵרֶיךָ אוֹמְרִים כָּךְ - הֲלָכָה כִּדְבְרֵי הַמְרֻבִּין:

הַשָּׁלֵם

יג. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבָּן גַּמְלִיאֵל: כָּל שֶׁהוּא מִין שִׁבְעָה וְאֵינוֹ מִין דָּגָן, אוֹ מִין דָּגָן וְלֹא עָשָׂאוּ פַּת - רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מְבָרֵךְ אַחֲרָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ. כָּל שֶׁאֵינוֹ מִשִּׁבְעַת הַמִּינִין וְלֹא מִמִּין דָּגָן, כְּגוֹן פַּת אֹרֶז וּפַת דֹּחַן - רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין מְבָרְכִין כְּלוּם:

יד. מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי טַרְפוֹן שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּצִלּוֹ שֶׁל שׁוֹבָךְ בְּשַׁבָּת בְּמִנְחָה, הֵבִיאוּ לְפָנָיו דְּלִי שֶׁל צוֹנֵן, אָמַר לָהֶן רַבִּי טַרְפוֹן לְתַלְמִידָיו: הַשּׁוֹתֶה מַיִם לְצָמְאוֹ כֵּיצַד מְבָרֵךְ? אָמְרוּ לוֹ: לְמַדְתָּנוּ רַבֵּנוּ. אָמַר לָהֶם: ״בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת וְחִסְרוֹנָן״. אָמַר לָהֶן: אֶשְׁאַל[10]? אָמְרוּ לוֹ: לְמַדְתָּנוּ רַבֵּנוּ. אָמַר לָהֶן: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (בְּרֵאשִׁית לז, כה): ״וַיֵּשְׁבוּ לֶאֱכֹל לֶחֶם״ וְגוֹ׳ - וַהֲלֹא אֵין דַּרְכָּן לְעַרְבִיִּים לִהְיוֹת נוֹשְׂאִין אֶלָּא עוֹרוֹת רֵיחַ רַע וְעִטָּרָן? אֶלָּא שֶׁנָּתְנוּ אֶת הַצַּדִּיק הַהוּא בֵּין דְּבָרִים הַחֲבִיבִין. וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמַה אִם בִּשְׁעַת כַּעֲסָן שֶׁל צַדִּיקִים - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַחֵם עֲלֵיהֶן, בִּשְׁעַת הָרַחֲמִים - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה:

טו. כַּיּוֹצֵא בּוֹ (וַיִּקְרָא י, ה): ״וַיִּקְרְבוּ וַיִּשָּׂאֵם בְּכֻתָּנְתָם״. וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמַה בִּשְׁעַת כַּעַס שֶׁל צַדִּיקִים - מְרַחֲמִין עֲלֵיהֶן, בִּשְׁעַת הָרַחֲמִים - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. כַּיּוֹצֵא בּוֹ (מְלָכִים א יג, כח): ״לֹא אָכַל הָאַרְיֵה אֶת הַנְּבֵלָה וְלֹא שָׁבַר אֶת הַחֲמוֹר״. וּמַה אִם בִּשְׁעַת כַּעֲסָן וְכוּ׳:

טז. אָמַר לָהֶם: אֶשְׁאַל? אָמְרוּ לוֹ: לְמַדְתָּנוּ רַבֵּנוּ. אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי מָה זָכָה יְהוּדָה לְמַלְכוּת? אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי שֶׁהוֹדָה בְּתָמָר. מַעֲשֶׂה בְּאַרְבָּעָה זְקֵנִים שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִין בְּבֵית שַׁעַר שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ; אֶלְעָזָר בֶּן מַתְיָא, חֲנִינָא בֶּן חֲכִינַאי, וְשִׁמְעוֹן בֶּן עַזַּאי, וְשִׁמְעוֹן הַתֵּימָנִי. וְהָיוּ עֲסוּקִין בְּמַה שֶּׁשָּׁנָה לָהֶן רַבִּי

---

[9] פַּת שֶׁל נַחְתּוֹם שֶׁעוֹשֶׂה לְמְכוֹר וְהִיא חֲשׁוּבָה מִשֶּׁל בַּעַל הַבַּיִת.

[10] אֶפְתַּח עוֹד בִּדְבַר הֲלָכָה?

תּוֹסֶפְתָּא

טַרְפוֹן. אָמַר לָהֶן רַבִּי עֲקִיבָא: מִפְּנֵי מַה זָכָה יְהוּדָה לְמַלְכוּת? מִפְּנֵי שֶׁהוֹדָה בְּתָמָר. הוֹסִיפוּ הֵן מֵעַצְמָן (אִיּוֹב טו, יח-יט): "אֲשֶׁר חֲכָמִים יַגִּידוּ וְלֹא כִחֲדוּ מֵאֲבוֹתָם; לָהֶם לְבַדָּם נִתְּנָה הָאָרֶץ": אָמַר לָהֶם: וְכִי נוֹתְנִין שָׂכָר עַל הָעֲבָרָה? אָמְרוּ לוֹ: אֶלָּא מִפְּנֵי מַה זָּכָה יְהוּדָה לְמַלְכוּת? מִפְּנֵי שֶׁהִצִּיל אֶת אָחִיו מִן הַמִּיתָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית לז, כו): "וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל אֶחָיו מַה בֶּצַע" וְגוֹ'. וּכְתִיב (שָׁם שָׁם כז): "לְכוּ וְנִמְכְּרֶנּוּ לַיִּשְׁמְעֵאלִים". אָמַר לָהֶן: דַּיָּהּ לְהַצָּלָה שֶׁתִּכַּפֵּר עַל הַמְּכִירָה. אֶלָּא מִפְּנֵי מַה זָּכָה יְהוּדָה לְמַלְכוּת? מִפְּנֵי הָעֲנָוָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית מד, לג): "וְעַתָּה יֵשֶׁב נָא עַבְדְּךָ". אַף שָׁאוּל לֹא זָכָה לְמַלְכוּת אֶלָּא מִפְּנֵי הָעֲנָוָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל-א ט, ה): "פֶּן יֶחְדַּל אָבִי מִן הָאֲתֹנוֹת וְדָאַג לָנוּ" - שָׁקַל עֲבִדּוֹ בּוֹ. אֲבָל שְׁמוּאֵל אֵינוֹ כֵן, אֶלָּא (שְׁמוּאֵל-א י, ב): "נָטַשׁ אָבִיךָ אֶת דִּבְרֵי הָאֲתֹנוֹת וְדָאֵג לָכֶם לֵאמֹר מַה אֶעֱשֶׂה לִבְנִי" - שֶׁהוּא בּוֹרֵחַ מִן הַשָּׂרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל-א י, כב): "וַיִּשְׁאֲלוּ עוֹד בַּה' הֲבָא עוֹד הֲלֹם אִישׁ, וַיֹּאמֶר ה' הִנֵּה הוּא נֶחְבָּא אֶל הַכֵּלִים", אָמַר לָהֶם: וְלֹא עֶרֶב הוּא? וְסוֹפוֹ שֶׁל עֶרֶב לָצֵאת יָדֵי עַרְבוּתוֹ. אֶלָּא מִפְּנֵי מַה זָּכָה יְהוּדָה לְמַלְכוּת? אָמְרוּ לוֹ: לַמְּדֵנוּ רַבֵּנוּ. אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי שֶׁקִּדֵּשׁ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכְּשֶׁעָלוּ שְׁבָטִים וְעָמְדוּ עַל הַיָּם, זֶה אוֹמֵר: 'אֵין אֲנִי יוֹרֵד'. וְזֶה אוֹמֵר: 'אֵין אֲנִי יוֹרֵד'. וְזֶה אוֹמֵר: 'אֵין אֲנִי יוֹרֵד תְּחִלָּה', קָפַץ שִׁבְטוֹ שֶׁל יְהוּדָה וְיָרַד בַּתְּחִלָּה, וְקִדֵּשׁ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעַל אוֹתָהּ הַשָּׁעָה הוּא אוֹמֵר (תְּהִלִּים סט, ב): "הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מַיִם עַד נָפֶשׁ" וְגוֹ', וְכֵן הוּא אוֹמֵר (תְּהִלִּים קיד, א): "בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְגוֹ' הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ", יְהוּדָה קִדֵּשׁ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַיָּם - לְכָךְ זָכָה, וְנַעֲשׂוּ "יִשְׂרָאֵל מַמְשְׁלוֹתָיו":

יז. עָקְרוּ לְהָבִיא אֶת הֶחָתָן וְאֶת הַכַּלָּה, הִנִּיחוּ שָׁם זָקֵן אוֹ חוֹלֶה - אֵין צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְמַפְרֵעַ. וּכְשֶׁהֵן חוֹזְרִין - אֵין צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְכַתְּחִלָּה.

הַשָּׁלֵם

לֹא הִנִּיחוּ שָׁם זָקֵן אוֹ חוֹלֶה - צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְמַפְרֵעַ. וּכְשֶׁהֵן חוֹזְרִין - צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְכַתְּחִלָּה:

יח. בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה מֻסָּב וְאוֹכֵל, קָרָאוֹ חֲבֵרוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ - אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְמַפְרֵעַ. וּכְשֶׁהוּא חוֹזֵר אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְכַתְּחִלָּה. הִפְלִיג - צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְמַפְרֵעַ. וּכְשֶׁהוּא חוֹזֵר - צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְכַתְּחִלָּה:

יט. פּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ עוֹדְרִין בַּתְּאֵנִים, וְגוֹדְרִין בַּתְּמָרִים, וּמוֹסְקִין בַּזֵּיתִים, אַף עַל פִּי שֶׁמַּפְסִיקִין וְאוֹכְלִין, מַפְסִיקִין וְאוֹכְלִין - אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְמַפְרֵעַ. וּכְשֶׁהֵן חוֹזְרִין - אֵין צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְכַתְּחִלָּה. הִפְלִיגוּ - צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְמַפְרֵעַ. וּכְשֶׁהֵן חוֹזְרִין - צְרִיכִין לְבָרֵךְ לְכַתְּחִלָּה:

מַסֶּכֶת בְּרָכוֹת פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. לֹא יֹאכַל אָדָם עֶרֶב שַׁבָּת מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה, כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס לְשַׁבָּת בְּתַאֲוָה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אָדָם אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁתֶּחְשַׁךְ. מַפְסִיקִין לַשַּׁבָּתוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין מַפְסִיקִין:

ב. מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְרַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי יוֹסֵי, שֶׁהָיוּ מְסֻבִּין בְּעֲפוּדִּי, וְקִדֵּשׁ עֲלֵיהֶם הַיּוֹם. אָמַר לוֹ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי: רְצוֹנְךָ וְנַפְסִיק לַשַּׁבָּת? אָמַר לוֹ: 'בְּכָל יוֹם אַתָּה מְחַבֵּב דִּבְרֵי בְּנֵי יְהוּדָה, עַכְשָׁו אַתָּה מְחַבֵּב דִּבְרֵי יְהוּדָה בְּפָנַי; (אֶסְתֵּר ז, ח): "הַגַּם לִכְבּוֹשׁ אֶת הַמַּלְכָּה עִמִּי בַּבָּיִת"? י' אָמַר לוֹ: 'אִם כֵּן, לֹא נִפְסֹק, שֶׁמָּא תִּקָּבַע הֲלָכָה לְדוֹרוֹת'. אָמְרוּ: לֹא זָזוּ מִשָּׁם, עַד שֶׁקָּבְעוּ הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

ג. הָיוּ מְסֻבִּין, וְקִדֵּשׁ עֲלֵיהֶם הַיּוֹם - עוֹקְרִין וּמְבִיאִין כּוֹס שֶׁל יַיִן, וְאוֹמְרִין עָלָיו קִדֻּשַׁת הַיּוֹם; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁתֶּחְשַׁךְ:

תּוֹסֶפְתָּא

ד. גְּמְרוּ מְזוּגוּ לוֹ כּוֹס רִאשׁוֹן - מְבָרֵךְ עָלָיו בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וּמַזְכִּיר שֶׁל שַׁבָּת בִּבְרַכַּת הַמָּזוֹן. וּבַשֵּׁנִי - אוֹמֵר עָלָיו קִדֻּשַׁת הַיּוֹם:

ה. כֵּיצַד סֵדֶר הַהַסָּבָה? בִּזְמַן שֶׁהֵן שְׁתֵּי מִטּוֹת, גְּדוֹל - מֵיסֵב בָּרֹאשׁ שֶׁל רִאשׁוֹנָה. וְשֵׁנִי לוֹ - לְמַטָּה הֵימֶנּוּ. וּבִזְמַן שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ מִטּוֹת, גְּדוֹל - מֵסֵב בָּאֶמְצָעִית. שֵׁנִי לוֹ - לְמַעְלָה הֵימֶנּוּ. שְׁלִישִׁי לוֹ - לְמַטָּה הֵימֶנּוּ. כָּךְ הָיוּ מְסַדְּרִין וְהוֹלְכִין:

ו. כֵּיצַד סֵדֶר נְטִילָה? עַד חֲמִשָּׁה - מַתְחִילִין מִן הַגָּדוֹל. מֵחֲמִשָּׁה וָאֵילְךָ - מַתְחִילִין מִן הַקָּטָן, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַחֲמִשָּׁה, וְחוֹזֵר וּמַתְחִיל מִן הַגָּדוֹל. וּלְמָקוֹם שֶׁמַּיִם אַחֲרוֹנִים חוֹזְרִין - שָׁם בְּרָכָה חוֹזֶרֶת:

ז. סֵדֶר לְמְזִיגַת הַכּוֹס: בְּתוֹךְ הַמָּזוֹן - מַתְחִיל מִן הַגָּדוֹל. אַחַר הַמָּזוֹן - מַתְחִילִין מִן הַמְבָרֵךְ. רָצָה לַחֲלֹק כָּבוֹד לְרַבּוֹ, אוֹ לְמִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ - הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ:

ח. שְׁנַיִם - מַמְתִּינִין זֶה אֶת זֶה בַּקְּעָרָה. שְׁלֹשָׁה - אֵין מַמְתִּינִין. הַמְבָרֵךְ - פּוֹשֵׁט יָדוֹ רִאשׁוֹן. רָצָה לַחֲלֹק כָּבוֹד לְרַבּוֹ, אוֹ לְמִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ - הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ:

ט. לֹא יִשַּׁךְ אָדָם מִן הַפְּרוֹסָה וְיַחֲזִירֶנָּה בַּקְּעָרָה, מִפְּנֵי סַכָּנַת נְפָשׁוֹת:

י. לֹא יִשְׁתֶּה אָדָם מִן הַכּוֹס וְיִתְּנֶנּוּ לַחֲבֵרוֹ, לְפִי שֶׁאֵין דַּעַת הַבְּרִיּוֹת שָׁווֹת:

יא. אֶחָד מְשַׁמֵּשׁ אֶת הַשְּׁנַיִם - הֲרֵי זֶה אוֹכֵל עִמָּהֶן. שְׁלֹשָׁה - אֵינוֹ אוֹכֵל עִמָּהֶן עַד שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ רְשׁוּת:

יב. בָּא לָהֶם מְתִיקָה בְּתוֹךְ הַמָּזוֹן - מְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן וּפוֹטֵר אֶת הַמְּתִיקָה:

יג. רַבִּי מוֹנָא אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה: פַּת הַבָּאָה בְּכִסְנִין אַחַר הַמָּזוֹן - טְעוּנָה בְּרָכָה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ:

יד. מַיִם רִאשׁוֹנִים - רְשׁוּת. אַחֲרוֹנִים - חוֹבָה. מַיִם רִאשׁוֹנִים - מַפְסִיק. אַחֲרוֹנִים - אֵינוֹ מַפְסִיק:

הַשָּׁלֵם

טו. הַכֹּל חַיָּבִין בִּבְרַכַּת הַמָּזוֹן, כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים, וְגֵרִים וַעֲבָדִים מְשֻׁחְרָרִין, חֲלָלִין וּמַמְזֵרִין, נְתִינִין, סְרִיס אָדָם, סְרִיס חַמָּה, פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה - כֻּלָּן חַיָּבִין, וּמוֹצִיאִין אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן. טוּמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס - חַיָּבִין, וְאֵין מוֹצִיאִין אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן:

טז. אַנְדְּרוֹגִינוֹס - מוֹצִיא אֶת מִינוֹ, וְאֵינוֹ מוֹצִיא שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ. טוּמְטוּם - אֵינוֹ מוֹצִיא, לֹא אֶת מִינוֹ וְלֹא אֶת שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ:

יז. מִי שֶׁחֲצָיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין - אֵינוֹ מוֹצִיא, לֹא אֶת מִינוֹ וְלֹא אֶת שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ:

יח. נָשִׁים וַעֲבָדִים וּקְטַנִּים - פְּטוּרִין, וְאֵין מוֹצִיאִין אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן. בָּאֻמָּת אָמְרוּ: אִשָּׁה - מְבָרֶכֶת לְבַעְלָהּ. וּבֵן - מְבָרֵךְ לְאָבִיו. עֶבֶד - לְרַבּוֹ:

יט. קָטָן שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעֹרוֹת - מְזַמְּנִים עָלָיו. וְשֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעֹרוֹת, שֶׁיָּכוֹל לֶאֱכוֹל כַּזַּיִת - אֵין מְזַמְּנִין עָלָיו, וְשֶׁאֵין יָכוֹל לֶאֱכוֹל כַּזַּיִת - אֵין מְזַמְּנִין עָלָיו. וְאֵין מְדַקְדְּקִין בְּקָטָן:

כ. בֵּין שֶׁאָמַר: 'נְבָרֵךְ' בֵּין שֶׁאָמַר: 'בָּרְכוּ' - אֵין תּוֹפְסִין אוֹתוֹ עַל כָּךְ. הַנַּקְדָנִין - תּוֹפְסִין אוֹתוֹ עַל כָּךְ. בְּעֶשְׂרִים - נֶחְלְקוּ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא בָּהֶן אֶחָד שֶׁמַּפְטִירִין אוֹתוֹ מִן הַזִּמּוּן:

כא. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: עָלוּ וְהֵסַבּוּ, אֲפִלּוּ לֹא טָבַל עִמָּהֶם אֶלָּא בְּצִיר - מְזַמְּנִין עָלָיו:

כב. עוֹבֵד כּוֹכָבִים הַמְבָרֵךְ בַּשֵּׁם - עוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן. כּוּתִי הַמְבָרֵךְ בַּשֵּׁם - אֵין עוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן, עַד שֶׁיִּשְׁמַע אֶת הַבְּרָכָה כֻּלָּהּ:

כג. הָיָה מַקְרִיב זְבָחִים בִּירוּשָׁלַיִם, אוֹמֵר: 'בְּרוּךְ שֶׁהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה'. כְּשֶׁהוּא מַקְרִיבָם, אוֹמֵר: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַקְרִיב זְבָחִים'. כְּשֶׁהוּא אוֹכְלָם, אוֹמֵר: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לֶאֱכֹל זְבָחִים':

תּוֹסֶפְתָּא

כד. עֲשָׂרָה שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין, אַף עַל פִּי שֶׁכָּלָן אוֹכְלִין מִכְּבָר אֶחָד - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. יָשְׁבוּ לֶאֱכֹל, אַף עַל פִּי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד אוֹכֵל מִכִּכָּרוֹ - אֶחָד מְבָרֵךְ לְכָלָן:

כה. פּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין מְלָאכָה אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת - הֲרֵי אֵלּוּ מְבָרְכִין לְאַחֲרֵיהֶ שְׁתַּיִם. כֵּיצַד? מְבָרֵךְ בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה כְּתִקָּנָהּ, כּוֹלֵל שְׁנֵיהֶ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם בְּשֶׁל אֶרֶץ, וְחוֹתֵם בְּשֶׁל אֶרֶץ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּעוֹשִׂין בִּשְׂכָרָן. אֲבָל אִם הָיוּ עוֹשִׂין עִמּוֹ בַּסָּעוּדָה, אוֹ שֶׁהָיָה בַּעַל הַבַּיִת מֵיסֵב עִמָּהֶם - הֲרֵי אֵלּוּ מְבָרְכִין כְּתִקָּנָן. אַרְבָּעָה דְּבָרִים שֶׁבֵּין בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל בַּסָּעוּדָה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם וְאַחַר כָּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן, שֶׁהַיּוֹם גּוֹרֵם לַיַּיִן שֶׁיָּבֹא, וּכְבָר קָדַשׁ הַיּוֹם וַעֲדַיִן לֹא בָא. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וְאַחַר כָּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם, שֶׁהַיַּיִן גּוֹרֵם לַקִּדֻּשָּׁה שֶׁתֵּאָמֵר. דָּבָר אַחֵר: בִּרְכַּת הַיַּיִן - תָּדִיר, וּבִרְכַּת הַיּוֹם - אֵינוֹ תָּדִיר, תָּדִיר וְשֶׁאֵינוֹ תָּדִיר - תָּדִיר קוֹדֵם. וַהֲלָכָה כְּבֵית הִלֵּל:

כו. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: נוֹטְלִין לַיָּדַיִם וְאַחַר כָּךְ מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס. שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר מוֹזְגִין תְּחִלָּה אֶת הַכּוֹס, שֶׁמָּא נִטְמְאוּ מַשְׁקִין שֶׁבַּאֲחוֹרֵי הַכּוֹס מֵחֲמַת יָדָיו, וְיַחְזְרוּ וְיִטַּמְּאוּ אֶת הַכּוֹס. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֲחוֹרֵי הַכּוֹס לְעוֹלָם טְמֵאִין. דָּבָר אַחֵר: אֵין נִטְילַת יָדַיִם אֶלָּא סְמוּךְ לַסְּעוּדָה:

כז. מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס וְאַחַר כָּךְ נוֹטְלִין לַיָּדַיִם. שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר נוֹטְלִין תְּחִלָּה, שֶׁמָּא יִטַּמְּאוּ מַשְׁקִין שֶׁל יָדַיִם מֵחֲמַת הַכּוֹס, וְיַחְזְרוּ וְיִטַּמְּאוּ אֶת הַיָּדַיִם. אֶלָּא מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס וְאַחַר כָּךְ נוֹטְלִין לַיָּדַיִם:

כח. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מְקַנֵּחַ יָדוֹ בַּמַּפָּה וּמַנִּיחָהּ עַל הַשֻּׁלְחָן. שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר עַל הַכֶּסֶת, שֶׁמָּא נִטְמְאוּ מַשְׁקִין שֶׁבַּמַּפָּה מֵחֲמַת הַכֶּסֶת, וְיַחְזְרוּ וְיִטַּמְּאוּ אֶת הַיָּדַיִם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: סָפֵק מַשְׁקִים לַיָּדַיִם - טָהוֹר. דָּבָר אַחֵר: אֵין נִטְילָה לְחָלִין מִן הַתּוֹרָה, אֶלָּא מְקַנֵּחַ יָדוֹ בַּמַּפָּה וּמַנִּיחָהּ עַל הַכֶּסֶת, שֶׁאִם

הַשָּׁלֵם

אַתָּה אוֹמֵר עַל הַשֻּׁלְחָן, שֶׁמָּא יִטַּמְּאוּ מַשְׁקִין שֶׁבַּמַּפָּה מֵחֲמַת הַשֻּׁלְחָן, וַיַּחְזְרוּ וְיִטַּמְּאוּ אֶת הָאוֹכְלִין:

כט. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מְכַבְּדִין אֶת הַבַּיִת מִפְּנֵי אִבּוּד אוֹכָלִין, וְאַחַר כָּךְ נוֹטְלִין לַיָּדַיִם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: הָיָה שַׁמָּשׁ תַּלְמִיד חָכָם וּמְלַקֵּט פֵּרוּרִין שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן כַּזַּיִת - נוֹטְלִין לַיָּדַיִם, וְאַחַר כָּךְ מְכַבְּדִין אֶת הַבַּיִת:

ל. הֵבִיאוּ לְפָנָיו שֶׁמֶן וְיַיִן - בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: כּוֹס יַיִן - בִּשְׁמֹאלוֹ. וְשֶׁמֶן עָרֵב - בִּימִינוֹ. מְבָרֵךְ עַל הַשֶּׁמֶן, וְאַחַר כָּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אוֹחֵז הַיַּיִן - בִּימִינוֹ. וְהַשֶּׁמֶן - בִּשְׂמֹאלוֹ. מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וְשׁוֹתֶהוּ, וְחוֹזֵר וּמְבָרֵךְ עַל הַשֶּׁמֶן וְטוֹחֶה בְּרֹאשׁ הַשַּׁמָּשׁ. אִם הָיָה שַׁמָּשׁ תַּלְמִיד חָכָם - טָחוֹ בַּכֹּתֶל, לְפִי שֶׁאֵין שֶׁבַח לְתַלְמִיד חָכָם שֶׁיֵּצֵא לַשּׁוּק כְּשֶׁהוּא מְבֻשָּׂם:

לא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁבַּתְּחִלָּה, וְעַל הַבְדָּלָה שֶׁבְּסוֹף. וְעַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל הַמָּאוֹר וְעַל הַבְּשָׂמִים, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: עַל הַמָּאוֹר וְאַחַר כָּךְ הַבְּשָׂמִים. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: בְּשָׂמִים וְאַחַר כָּךְ מָאוֹר:

לב. הַנִּכְנָס לְבֵיתוֹ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת - מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וְעַל הַמָּאוֹר וְעַל הַבְּשָׂמִים, וְאַחַר כָּךְ אוֹמֵר הַבְדָּלָה. וְאִם אֵין לוֹ אֶלָּא כּוֹס אֶחָד - מַנִּיחוֹ אַחַר הַמָּזוֹן וּמְשַׁלְשְׁלָן כֻּלָּן לְאַחֲרָיו. וְאוֹמֵר הַבְדָּלָה: בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, וּבְמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב, וּבְמוֹצָאֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים, וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת לְיוֹם טוֹב, וּבְמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב לְחֲלוֹ שֶׁל מוֹעֵד. הָרָגִיל - אוֹמֵר הַבְדָּלוֹת הָרְבֵּה. וְשֶׁאֵינוֹ רָגִיל - אוֹמֵר אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם:

לג. בֵּית הַמִּדְרָשׁ, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֶחָד מְבָרֵךְ לְכָלָן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ:

לד. הָיָה לוֹ נֵר טָמוּן בְּחִיקּוֹ אוֹ בְּפַנָּס, אוֹ שָׂרָאָה אֶת הַשֻּׁלְחָנֶת וְלֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ, אוֹ נִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ וְלֹא רָאָה הַשֻּׁלְחָנֶת -

תּוֹסֶפְתָּא

אֵינוֹ מְבָרֵךְ עָלֶיהָ עַד שֶׁיִּרְאֶה אֶת הַשַּׁלְהֶבֶת וּמִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ׃

לה. עֲשָׂשִׁית שֶׁלֹּא כְּבָתָה - מְבָרֵךְ עָלֶיהָ. נֵר שֶׁל נָכְרִי - אֵינוֹ מְבָרֵךְ עָלֶיהָ. יִשְׂרָאֵל שֶׁהִדְלִיק מִנָּכְרִי, וְנָכְרִי שֶׁהִדְלִיק מִיִּשְׂרָאֵל - מְבָרֵךְ עָלֶיהָ. מֵאֵימָתַי מְבָרֵךְ? מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ. לֹא בֵרַךְ מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ - יְבָרֵךְ כָּל הַלַּיְלָה. לֹא בֵרַךְ כָּל הַלַּיְלָה - לֹא יְבָרֵךְ מֵעַתָּה׃

לו. הָאֵשׁ וְהַכְּלָאַיִם - אֵינָן מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, אֲבָל עָלוּ בְּמַחֲשָׁבָה מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵשׁ גֵּיהִנֹּם שֶׁנִּבְרֵאת בְּיוֹם שֵׁנִי - אֵינָהּ כְּבָתָה לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה סו, כד): ״וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה״. הָאֵשׁ וְהַבְּשָׂמִים שֶׁבַּמֶּרְקָחַת - אֵינוֹ מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן׃

לז. הָיָה עוֹמֵד בַּחֲנוּת שֶׁל בְּשָׂמִים כָּל הַיּוֹם - אֵינוֹ מְבָרֵךְ אֶלָּא פַּעַם אַחַת. הָיָה נִכְנָס וְיוֹצֵא נִכְנָס וְיוֹצֵא - מְבָרֵךְ עַל כָּל פַּעַם וּפַעַם׃

מַסֶּכֶת בְּרָכוֹת פֶּרֶק שִׁשִּׁי

א. בִּרְכַּת הַזְּמוּן[11] מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ח, י): **וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ** - זוֹ בִּרְכַּת הַזְּמוּן. **וּבֵרַכְתָּ אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ** - זוֹ בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה. **עַל הָאָרֶץ** - זוֹ בִּרְכַּת הָאָרֶץ. **הַטּוֹבָה** - זוֹ יְרוּשָׁלַיִם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים ג, כה): ״הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה״. **אֲשֶׁר נָתַן לָךְ** - זֶה הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב׃

ב. וּמִנַּיִן שֶׁכְּשֵׁם שֶׁאַתָּה מְבָרֵךְ לְאַחֲרָיו, כָּךְ אַתָּה מְבָרֵךְ לְפָנָיו? תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים ח, י): ״אֲשֶׁר נָתַן לָךְ״ - מִשָּׁעָה שֶׁנָּתַן לָךְ. וּמִנַּיִן שֶׁאַף עַל הֶהָרִים וְעַל הַגְּבָעוֹת? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״עַל הָאָרֶץ״. וּמִנַּיִן שֶׁאַף עַל הַתּוֹרָה וְעַל הַמְּצוֹת? תַּלְמוּד לוֹמַר: אֲשֶׁר נָתַן **לָךְ**, וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר (שְׁמוֹת כד, יב): ״וְאֶתְּנָה **לְךָ** אֶת לוּחוֹת הָאֶבֶן״׃

ג. רַבִּי אוֹמֵר: מִנַּיִן שֶׁכְּשֵׁם שֶׁאַתָּה מְבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה, כָּךְ אַתָּה מְבָרֵךְ עַל הָרָעָה? תַּלְמוּד

הַשָּׁלֵם

לוֹמַר: ״**אֲשֶׁר נָתַן** ה׳ **אֱלֹהֶיךָ**״. **אֲשֶׁר נָתַן לָךְ** - דַּיְנֵךְ, בְּכָל דִּין שֶׁדָּנוּךָ, בֵּין בִּמְדַּת הַטּוֹב בֵּין בִּמְדַּת הַפֻּרְעָנוּת׃

ד. הָרוֹאֶה עֲבוֹדָה זָרָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ אֱרֶךְ אַפַּיִם׳. מָקוֹם שֶׁנֶּעְקְרָה מִמֶּנּוּ עֲבוֹדָה זָרָה, אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוֹדָה זָרָה מֵאַרְצֵנוּ, יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה׳ שֶׁתַּעְקֹר עֲבוֹדָה זָרָה בְּכָל מְקוֹמוֹת יִשְׂרָאֵל וְתָשִׁיב לֵב עוֹבְדֶיהָ לְעָבְדֶךָ׳. וּבְחוּצָה לָאָרֶץ - אֵין צָרִיךְ לוֹמַר כֵּן, מִפְּנֵי שֶׁרֻבָּהּ נָכְרִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף בְּחוּצָה לָאָרֶץ - צָרִיךְ לוֹמַר כֵּן, מִפְּנֵי שֶׁעַתִּידִין לְהִתְגַּיֵּר, שֶׁנֶּאֱמַר (צְפַנְיָה ג, ט): ״אָז אֶהְפֹּךְ״ וְגוֹ׳׃

ה. הָרוֹאֶה אוֹכְלוֹסִין - אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ חָכַם הָרָזִים׳, שֶׁאֵין פַּרְצוּפוֹתֵיהֶן דּוֹמִין זֶה לָזֶה וְאֵין דַּעְתָּם שָׁווֹת זֶה לָזֶה. בֵּן זוֹמָא רָאָה אוֹכְלוֹסִין בְּהַר הַבַּיִת, אָמַר: ׳בָּרוּךְ חָכַם הָרָזִים, וּבָרוּךְ שֶׁבָּרָא כָּל אֵלּוּ לְשַׁמְּשֵׁנִי׳. כַּמָּה יָגַע אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְלֹא טָעַם מְלוּגְמָא אַחַת, עַד שֶׁחָרַשׁ, וְזָרַע, וְקָצַר, וְעִמֵּר, וְדָשׁ, וְזָרָה, וּבֵרֵר, וְטָחַן, וְהֵרְקִיד, וְלָשׁ, וְאָפָה, וְאַחַר כָּךְ אָכַל. וַאֲנִי, עוֹמֵד שַׁחֲרִית וּמוֹצֵא כָּל אֵלּוּ לְפָנַי. כַּמָּה יָגַע אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְלֹא לָבַשׁ חָלוּק אֶחָד, עַד שֶׁגָּזַז, וְלִבֵּן, וְנִפֵּץ, וְצָבַע, וְטָוָה, וְאָרַג, וְתָפַר, וְאַחַר כָּךְ לָבַשׁ. וַאֲנִי, עוֹמֵד שַׁחֲרִית וּמוֹצֵא כָּל אֵלּוּ לְפָנַי. כַּמָּה אֻמָּנִיּוֹת שׁוֹקְדוֹת וּמִשְׁכִּימוֹת. וַאֲנִי, עוֹמֵד שַׁחֲרִית וּמוֹצֵא כָּל אֵלּוּ לְפָנַי. וְכֵן הָיָה בֶּן זוֹמָא אוֹמֵר: אוֹרֵחַ טוֹב מַה הוּא אוֹמֵר? זָכוּר בַּעַל הַבַּיִת לְטוֹב, כַּמָּה מִינֵי יֵינוֹת הֵבִיא לְפָנֵינוּ, כַּמָּה מִינֵי גְּלוּסְקָאוֹת הֵבִיא לְפָנֵינוּ, כַּמָּה מִינֵי חֲשׁוּבוֹת הֵבִיא לְפָנֵינוּ, כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה - לֹא עָשָׂה אֶלָּא בִּשְׁבִילֵינוּ. אוֹרֵחַ רַע מַה הוּא אוֹמֵר? וְכִי מַה אָכַלְתִּי, לֹא פַּת אַחַת אָכַלְתִּי? וְלֹא חֲתִיכָה אַחַת אָכַלְתִּי? לֹא כוֹס אֶחָד שָׁתִיתִי? כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה - לֹא עָשָׂה אֶלָּא בִּשְׁבִיל אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו. עַל אוֹרֵחַ טוֹב מַהוּ

---

[11] נֹסַח אַחֵר: ׳הַמָּזוֹן׳.

תּוֹסֶפְתָּא

אוֹמֵר? - "זְכֹר כִּי תַשְׁגִּיא פָּעֳלוֹ אֲשֶׁר שֹׁרְרוּ אֲנָשִׁים" (אִיּוֹב לו, כד):

ו. הָרוֹאֶה אֶת הַכּוּשִׁי[12], וְאֶת הַגִּיחוֹר[13], וְאֶת הַלּוֹקֵן[14], וְאֶת הַקִּפֹּחַ[15], וְאֶת הַנַּנָּס[16], וְאֶת הַדַּרְנִיקוּס[17] - אוֹמֵר: 'בָּרוּךְ מְשַׁנֶּה הַבְּרִיּוֹת'. אֶת הַחִגֹּר, וְאֶת הַקִּטֵּעַ, וְאֶת הַסּוּמָא, וּמַכֵּי שְׁחִין, וְאֶת פְּתוּיֵי רֹאשׁ[18], וְאֶת הַבַּהֲקָנִין[19] - אוֹמֵר: 'בָּרוּךְ דַּיָּן הָאֱמֶת':

ז. רָאָה בְּנֵי אָדָם נָאִין, וְאִילָנוֹת נָאִין - אוֹמֵר: 'בָּרוּךְ שֶׁכָּרָא בְּרִיּוֹת נָאוֹת':

ח. הָרוֹאֶה אֶת הַקֶּשֶׁת בֶּעָנָן, אוֹמֵר: 'נֶאֱמָן בִּבְרִיתוֹ בָּרוּךְ זוֹכֵר הַבְּרִית':

ט. הָיָה הוֹלֵךְ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, אוֹמֵר: 'בָּרוּךְ יוֹדֵעַ מִסְפַּר כֻּלְּכֶם, הוּא יוֹדֵעַ, הוּא עָתִיד לָדוּן, הוּא עָתִיד לְהָקִימְכֶם, בָּרוּךְ מְחַיֶּה מֵתִים בְּמַאֲמָרוֹ':

י. אֶת הַחַמָּה וְאֶת הַלְּבָנָה וְאֶת הַכּוֹכָבִים וְאֶת הַמַּזָּלוֹת כְּסִדְרָן, אוֹמֵר: 'בָּרוּךְ עוֹשֵׂה בְרֵאשִׁית'. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַמְּבָרֵךְ עַל הַחַמָּה - זוֹ דֶּרֶךְ אַחֶרֶת. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָרוֹאֶה אֶת הַיָּם תָּדִיר וְנִשְׁתַּהֶא בּוֹ דָּבָר[20] - צָרִיךְ לְבָרֵךְ:

יא. הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: חֲיָיב הוּא אָדָם לְבָרֵךְ (דְּבָרִים ו, ה): "וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ" וְגוֹ' - בְּשָׁנִי יְצָרֶיךָ בְּיֵצֶר טוֹב וּבְיֵצֶר הָרַע. "בְּכָל נַפְשְׁךָ" - אֲפִלּוּ נוֹטֵל אֶת נַפְשֶׁךָ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (תְּהִלִּים מד, כג): "עָלֶיךָ הֹרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם". דָּבָר אַחֵר: "בְּכָל נַפְשְׁךָ" - בְּכָל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ שֶׁבָּרָא בְךָ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קיט, קעה): "תְּחִי נַפְשִׁי וּתְהַלְלֶךָּ", וְאוֹמֵר (תְּהִלִּים לה, י): "כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה". בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: תֵּן נַפְשְׁךָ עַל מִצְוָתָיו:

יב. יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵן תִּפְלוּת שָׁוְא. כֵּיצַד? כּוֹנֵס מֵאָה כּוֹרִין - וְאוֹמֵר: 'יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּהְיוּ מָאתַיִם'. כּוֹנֵס מֵאָה חָבִיּוֹת - וְאוֹמֵר: 'יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּהְיוּ מָאתַיִם' - הֲרֵי זוּ תִּפְלַת שָׁוְא. אֲבָל מִתְפַּלֵּל הוּא שֶׁתִּכָּנֵס בָּהֶן בְּרָכָה, וְלֹא שֶׁתִּכָּנֵס בָּהֶן מְאֵרָה:

יג. דּוֹסְתַּאי בְּרַבִּי יַנַּאי אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר בִּיצְחָק (בְּרֵאשִׁית כו, כד): "וּבֵרַכְתִּיךָ וְהִרְבֵּתִי אֶת זַרְעֲךָ". דָּרַשׁ יִצְחָק: הוֹאִיל וְאֵין בְּרָכָה שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמַעֲשֶׂה יָדָיו, עָמַד וְזָרַע, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כו, יב): "וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִיא וַיִּמְצָא" בַּשָּׁנָה הַהִיא מֵאָה שְׁעָרִים" וְגוֹ'. דָּבָר אַחֵר: "מֵאָה שְׁעָרִים" - שֶׁשָּׁעֲרוּהוּ, וְנִמְצָא מֵאָה פְּעָמִים כְּמוֹ שֶׁשָּׁעֲרוּהוּ. [מֵאָה מָנִין, מֵאָה שְׁעָרִים - מֵאָה דְּגָנִים. וּמֵאָה דְּגָנִים שֶׁשָּׁעֲרוּם - מֵאָה פְּעָמִים. וְנִמְצָא עַל אַחַת מֵאָה בַּמֶּה שֶׁשָּׁעֲרוּ]:

יד. הָעוֹשֶׂה כָּל הַמִּצְוֹת צָרִיךְ לְבָרֵךְ. הָעוֹשֶׂה סֻכָּה לְעַצְמוֹ, אוֹמֵר: 'בָּרוּךְ שֶׁהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה'. נִכְנַס לֵישֵׁב בָּהּ, אוֹמֵר: 'בָּרוּךְ לֵישֵׁב בַּסֻּכָּה'. וּמְשַׁבֵּרְךָ עָלֶיהָ יוֹם רִאשׁוֹן - שׁוּב לֹא יְבָרֵךְ:

טו. הָעוֹשֶׂה לוּלָב לְעַצְמוֹ, אוֹמֵר: 'בָּרוּךְ שֶׁהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה'. וּכְשֶׁהוּא נוֹטְלוֹ, אוֹמֵר: 'עַל נְטִילַת לוּלָב', וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ עָלָיו כָּל שִׁבְעָה. הָעוֹשֶׂה צִיצִית לְעַצְמוֹ, אוֹמֵר: 'בָּרוּךְ

הַשָּׁלֵם

---

[12] שָׁחוֹר בְּיוֹתֵר.

[13] אָדֹם בְּיוֹתֵר.

[14] לָבָן בְּיוֹתֵר.

[15] בִּטְנוֹ עָבָה, וּמִתּוֹךְ עָבְיוֹ נִרְאֵית קוֹמָתוֹ מְקֻפַּחַת; וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים אָרוֹךְ הַרְבֵּה וּפַרְצוּפוֹ שָׁמוּט וּבוֹלֵט דְּמְכוֹעֵר הַרְבֵּה.

[16] נָמוֹךְ בְּיוֹתֵר.

[17] פִּיו עָקֹם.

[18] שְׁעָרוֹ דָּבוּק בְּיַחַד. וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים רַחֲבֵי רֹאשׁ.

[19] בַּעֲלֵי בָּהָרוֹת לְבָנוֹת בִּפְנֵיהֶם.

[20] שֶׁעָבְרוּ שְׁלוֹשִׁים יוֹם וְלֹא רָאָהוּ.

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁהִגִּיעָנוּ׳. וּכְשֶׁהוּא מִתְעַטֵּף, אוֹמֵר: ׳לְהִתְעַטֵּף בְּצִיצִית׳. הָעוֹשֶׂה תְּפִלִּין לְעַצְמוֹ, אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ שֶׁהִגִּיעָנוּ׳. וּכְשֶׁהוּא מַנִּיחָן, אוֹמֵר: ׳אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ לְהָנִיחַ תְּפִלִּין׳. מֵאֵימָתַי מַנִּיחָן? בְּשַׁחֲרִית. לֹא הִנִּיחָן בְּשַׁחֲרִית - מַנִּיחָן כָּל הַיּוֹם:

טז. הַשּׁוֹחֵט, צָרִיךְ בְּרָכָה לְעַצְמוֹ: ׳בָּרוּךְ עַל הַשְּׁחִיטָה׳. הַמְכַסֶּה דָּם, צָרִיךְ בְּרָכָה לְעַצְמוֹ: ׳עַל כִּסּוּי הַדָּם׳:

יז. הַמָּל, צָרִיךְ בְּרָכָה לְעַצְמוֹ: ׳עַל הַמִּילָה׳. אֲבִי הַבֵּן - צָרִיךְ בְּרָכָה לְעַצְמוֹ: ׳בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַכְנִיסוֹ בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ׳. וְהָעוֹמְדִין אוֹמְרִים: ׳כְּשֵׁם שֶׁנִּכְנַס לַבְּרִית כֵּן יִכָּנֵס לְתוֹרָה לְחֻפָּה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים׳. הַמְבָרֵךְ אוֹמֵר: ׳אֲשֶׁר קִדֵּשׁ יְדִיד מִבֶּטֶן, וְחֹק בִּשְׂאֵרוֹ שָׂם, וְצֶאֱצָאָיו חָתַם בְּאוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ, עַל כֵּן בִּשְׁכַר זֹאת אֵל חַי חֶלְקֵנוּ צוּרֵנוּ, צַוֵּה לְהַצִּיל יְדִידוּת שְׁאֵרֵנוּ מִשַּׁחַת לְמַעַן בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר שָׂם בִּבְשָׂרֵנוּ, בָּרוּךְ כּוֹרֵת הַבְּרִית׳:

יח. הַמָּל אֶת הַגֵּרִים, אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ עַל הַמִּילָה׳. הַמְבָרֵךְ, אוֹמֵר: ׳אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לָמוּל אֶת הַגֵּרִים לְהַטִּיף מֵהֶן דַּם בְּרִית, שֶׁאִלְמָלֵא דַּם בְּרִית לֹא נִתְקַיְּמִים שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה לג, כה): אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה וְגוֹ׳, בָּרוּךְ כּוֹרֵת הַבְּרִית׳. הַמָּל אֶת הָעֲבָדִים, אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ עַל הַמִּילָה׳. הַמְבָרֵךְ אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לָמוּל אֶת הָעֲבָדִים, וּלְהַטִּיף מֵהֶן דַּם בְּרִית׳ וְכוּ׳:

יט. הָיָה הוֹלֵךְ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת, אוֹמֵר: ׳בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר׳. מֵאֵימָתַי מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן? מִשָּׁעָה שֶׁמַּפְרִישָׁן:

כ. עֲשָׂרָה שֶׁהָיוּ עוֹשִׁין עֶשֶׂר מִצְוֹת - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. הָיוּ עוֹשִׁין כֻּלָּן מִצְוָה אַחַת - אֶחָד מְבָרֵךְ לְכֻלָּן. יָחִיד שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה עֶשֶׂר מִצְוֹת - מְבָרֵךְ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. הָיָה עוֹשֶׂה מִצְוָה כָּל הַיּוֹם - אֵינוֹ מְבָרֵךְ אֶלָּא אַחַת. הָיָה מַפְסִיק וְעוֹשֶׂה, מַפְסִיק וְעוֹשֶׂה - צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת:

כא. הַנִּכְנָס לַכְּרָךְ - מִתְפַּלֵּל שְׁתַּיִם, אַחַת בִּכְנִיסָתוֹ וְאַחַת בִּיצִיאָתוֹ. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: אַרְבַּע, שְׁתַּיִם בִּכְנִיסָתוֹ וּשְׁתַּיִם בִּיצִיאָתוֹ. בִּכְנִיסָתוֹ מַהוּ אוֹמֵר? - ׳יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה׳ אֱלֹהַי שֶׁאֶכָּנֵס בְּשָׁלוֹם׳. נִכְנַס בְּשָׁלוֹם, אוֹמֵר: ׳מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה׳ אֱלֹהַי שֶׁהִכְנַסְתָּנִי בְּשָׁלוֹם, כֵּן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתּוֹצִיאֵנִי לְשָׁלוֹם׳. יָצָא לְשָׁלוֹם, אוֹמֵר: ׳מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה׳ אֱלֹהַי שֶׁהוֹצֵאתָנִי לְשָׁלוֹם, כָּךְ יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁאַגִּיעַ לִמְקוֹמִי לְשָׁלוֹם׳:

כב. הַנִּכְנָס לְבֵית הַמֶּרְחָץ, מִתְפַּלֵּל שְׁתַּיִם, אַחַת בִּכְנִיסָתוֹ וְאַחַת בִּיצִיאָתוֹ. בִּכְנִיסָתוֹ מַהוּ אוֹמֵר? ׳יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה׳ אֱלֹהַי שֶׁתַּכְנִיסֵנִי לְשָׁלוֹם וְתוֹצִיאֵנִי לְשָׁלוֹם, וְאַל יֵאָרַע בִּי דְּבַר קַלְקָלָה, וְאִם יֵאָרַע בִּי דְּבַר קַלְקָלָה, יְהֵא מִיתָתִי כַּפָּרָתִי עָלַי. וְהַצִּילֵנִי מִזֶּה וּמִכְּיוֹצֵא בָּזֶה לֶעָתִיד לָבוֹא׳. יָצָא לְשָׁלוֹם, אוֹמֵר: ׳מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה׳ אֱלֹהַי שֶׁיָּצָאתִי לְשָׁלוֹם, כֵּן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה׳ אֱלֹהַי שֶׁאַגִּיעַ לְבֵיתִי לְשָׁלוֹם׳:

כג. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת צָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּכָל יוֹם: ׳בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשָׂנִי גּוֹי׳. ׳בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשָׂנִי אִשָּׁה׳. ׳בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשָׂנִי בּוּר׳. גּוֹי, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה מ, יז): ״כָּל הַגּוֹיִם כְּאַיִן נֶגְדּוֹ״. אִשָּׁה - אֵין אִשָּׁה חַיֶּבֶת בְּמִצְוֹת. בּוּר - שֶׁאֵין בּוּר יָרֵא חֵטְא, וְלֹא עַם הָאָרֶץ חָסִיד. מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁאָמַר לְעַבְדּוֹ לְבַשֵּׁל לוֹ תַּבְשִׁיל, הוּא לֹא בִשֵּׁל לוֹ תַּבְשִׁיל מִיָּמָיו, סוֹף שֶׁמְּקַדֵּחַ אֶת הַתַּבְשִׁיל וּמַקְנִיט אֶת רַבּוֹ. לְחָפּוֹת לוֹ חָלוּק, וְהוּא לֹא חָפַת לוֹ חָלוּק מִיָּמָיו, סוֹף שֶׁמְּלַכְלֵךְ אֶת הֶחָלוּק וּמַקְנִיט אֶת רַבּוֹ:

כד. לֹא יִכָּנֵס אָדָם בְּהַר הַבַּיִת - לֹא בְּמִנְעָלוֹ וְלֹא בְּסַנְדָּלוֹ, וְלֹא בַּאֲבַק שֶׁעַל גַּבֵּי רַגְלָיו, וּבְמָעוֹת הַצְּרוּרִים לוֹ בְּסִדְינוֹ, וּבַאֲפֻנְדָּתוֹ הַחֲגוֹרָה לוֹ מִבַּחוּץ, שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת ד, יז): ״שְׁמוֹר רַגְלְךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים״:

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

כה. וְלֹא יַעֲשֶׂה קַפְּנְדַּרְיָא וּרְקִיקָה מִקַּל וָחֹמֶר, וּמַה מִּנְעָל שֶׁאֵין בּוֹ דֶּרֶךְ בִּזָּיוֹן - אָמְרָה תּוֹרָה כָּךְ, רְקִיקָה שֶׁהוּא דֶּרֶךְ בִּזָּיוֹן - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (אֶסְתֵּר ד, ב): ״כִּי אֵין לָבֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ שָׂק״. בֹּא וּרְאֵה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה קַלִּין וַחֲמוּרִין בַּדָּבָר, אִם לִפְנֵי מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם אֵין עוֹשִׂין כֵּן, לֹא כָּל שֶׁכֵּן לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא:

כו. הַפּוֹתֵחַ בְּיו״ד וְהֵ״א, וְחוֹתֵם בְּיו״ד וְהֵ״א - הֲרֵי זֶה חָכָם. בְּאָלֶ״ף לָמֶ״ד, וְחוֹתֵם בְּיו״ד וְהֵ״א - הֲרֵי זֶה בֵּינוֹנִי. בְּאָלֶ״ף לָמֶ״ד, וְחוֹתֵם בְּאָלֶ״ף לָמֶ״ד - הֲרֵי זֶה בּוּר. בְּיו״ד וְהֵ״א, וְחוֹתֵם בְּאָלֶ״ף לָמֶ״ד - הֲרֵי זוֹ דֶּרֶךְ אַחֶרֶת:

כז. כָּל חוֹתְמֵי הַבְּרָכוֹת שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ - הָיוּ אוֹמְרִים: ׳עַד הָעוֹלָם׳. מִשֶּׁקִּלְקְלוּ הַמִּינִים וְאָמְרוּ אֵין עוֹלָם אֶלָּא אֶחָד - הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ אוֹמְרִים: ׳מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם׳. וּמוֹדִיעִין: שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה בִּפְנֵי הָעוֹלָם הַבָּא - כִּפְרוֹזְדוֹר לִפְנֵי הַהֶדֶר:

כח. אֵין עוֹנִין אָמֵן בַּמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (נְחֶמְיָה ט, ה): ״קוּמוּ בָּרְכוּ אֶת ה׳ אֱלֹהֵיכֶם מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, וִיבָרְכוּ שֵׁם כְּבוֹדֶךָ, וּמְרוֹמַם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה״. מִנַּיִן עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וּמְרוֹמַם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה״ - ׳עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה - תֵּן לוֹ תְּהִלָּה׳:

כט. בָּרִאשׁוֹנָה הָיְתָה תּוֹרָה מִשְׁתַּכַּחַת מִיִּשְׂרָאֵל, וּזְקֵנִים הֶחְזִירוּ אוֹתָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (רוּת ב, ד): ״וְהִנֵּה בֹּעַז בָּא מִבֵּית לֶחֶם וַיֹּאמֶר לַקּוֹצְרִים ה׳ עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְבָרֶכְךָ ה׳״. וְאוֹמֵר (שׁוֹפְטִים ו, יב): ״ה׳ עִמְּךָ גִּבּוֹר הֶחָיִל״:

ל. הִלֵּל הַזָּקֵן אוֹמֵר: בִּשְׁעַת מַכְנִיסִין - פַּזֵּר. בִּשְׁעַת מְפַזְּרִין - כַּנֵּס. בְּעֵת שֶׁאַתָּה רוֹאֶה תּוֹרָה חֲבִיבָה עַל יִשְׂרָאֵל וְהַכֹּל שְׁמֵחִין בָּהּ - הֵוֵי אַתְּ מְפַזֵּר, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי יא, כד): ״יֵשׁ מְפַזֵּר וְנוֹסֵף עוֹד״. וּבְשָׁעָה שֶׁאַתָּה רוֹאֶה

הַשָּׁלֵם

תּוֹרָה שְׁכוּחָה מִיִּשְׂרָאֵל וְאֵין הַכֹּל מַשְׁגִּיחִין בָּהּ - הֵוֵי אַתְּ מְכַנֵּס, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קיט, קכו): ״עֵת לַעֲשׂוֹת לַה׳ הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ״:

לא. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֵין לְךָ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מֵאָה מִצְוֹת בְּכָל יוֹם. קוֹרֵא שְׁמַע - מְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. אוֹכֵל אֶת פִּתּוֹ - מְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. מִתְפַּלֵּל שָׁלֹשׁ פְּעָמִים שֶׁל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. וְעוֹשֶׂה שְׁאָר מִצְוֹת - מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן. וְכֵן הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֵין לְךָ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁאֵין שָׁבַע מִצְוֹת מַקִּיפוֹת אוֹתוֹ. תְּפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ וּתְפִלִּין בִּזְרוֹעוֹ. מְזוּזָה בְּפִתְחוֹ. אַרְבַּע צִיצִיּוֹת מַקִּיפוֹת אוֹתוֹ. וַעֲלֵיהֶן אָמַר דָּוִד (תְּהִלִּים קיט, קסד): ״שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ״. נִכְנַס לַמֶּרְחָץ - מִילָּה בִּכְשָׂרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים ח, א): ״לַמְנַצֵּחַ עַל הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד״. וְאוֹמֵר (תְּהִלִּים לד, ח): ״חֹנֶה מַלְאַךְ ה׳ סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם״:

ישעיהו פרק מו

א כָּרַע בֵּל֙ קֹרֵ֣ס נְבוֹ֔ הָי֥וּ עֲצַבֵּיהֶ֖ם לַחַיָּ֑ה וְלַבְּהֵמָ֔ה נְשָׂאֹתֵיכֶ֥ם עֲמוּסֹ֖ות מַשָּׂ֥א לַעֲיֵפָֽה: **ב** קָרְסוּ֙ כָּרְע֣וּ יַחְדָּ֔ו לֹ֥א יָכְל֖וּ מַלֵּ֣ט מַשָּׂ֑א וְנַפְשָׁ֖ם בַּשִּׁבְיָ֥ה הָלָֽכָה: {פ}

ג שִׁמְע֤וּ אֵלַי֙ בֵּ֣ית יַעֲקֹ֔ב וְכָל־שְׁאֵרִ֖ית בֵּ֣ית יִשְׂרָאֵ֑ל הָעֲמֻסִ֤ים מִנִּי־בֶ֙טֶן֙ הַנְּשֻׂאִ֣ים מִנִּי־רָֽחַם: **ד** וְעַד־זִקְנָ֥ה אֲנִ֖י הֽוּא וְעַד־שֵׂיבָ֥ה אֲנִ֖י אֶסְבֹּ֑ל אֲנִ֤י עָשִׂ֙יתִי֙ וַאֲנִ֣י אֶשָּׂ֔א וַאֲנִ֥י אֶסְבֹּ֖ל וַאֲמַלֵּֽט: {ס} **ה** לְמִ֤י תְדַמְּיוּנִי֙ וְתַשְׁוּ֔וּ וְתַמְשִׁלוּנִ֖י וְנִדְמֶֽה: **ו** הַזָּלִ֤ים זָהָב֙ מִכִּ֔יס וְכֶ֖סֶף בַּקָּנֶ֣ה יִשְׁקֹ֑לוּ יִשְׂכְּרוּ֙ צוֹרֵ֣ף וַיַּעֲשֵׂ֔הוּ אֵ֖ל יִסְגְּד֥וּ אַף־יִשְׁתַּחֲוֽוּ: **ז** יִשָּׂאֻ֙הוּ֙ עַל־כָּתֵ֣ף יִסְבְּל֔וּהוּ וְיִנִּיחֻ֖הוּ תַּחְתָּ֑יו וְיַעֲמֹ֙ד מִמְּקוֹמ֔וֹ לֹ֥א יָמ֖וּשׁ אַף־יִצְעַ֣ק אֵלָ֔יו וְלֹ֥א יַעֲנֶ֖ה מִצָּרָתֹ֥ו לֹ֖א יֹושִׁיעֶֽנּוּ: {ס} **ח** זִכְרוּ־זֹ֙את֙ וְהִתְאַשָּׁ֔שׁוּ הָשִׁ֥יבוּ פֹ֖ושְׁעִ֑ים עַל־לֵֽב: **ט** זִכְרוּ֙ רִאשֹׁנֹ֣ות מֵעֹולָ֔ם כִּ֥י אֲנֹכִ֖י אֵ֣ל וְאֵ֑ין עֹ֖וד אֱלֹהִ֥ים וְאֶ֖פֶס כָּמֹונִֽי: **י** מַגִּ֤יד מֵרֵאשִׁית֙ אַחֲרִ֔ית וּמִקֶּ֖דֶם אֲשֶׁ֣ר לֹא־נַעֲשׂ֑וּ אֹמֵ֤ר עֲצָתִי֙ תָּקֹ֔ום וְכָל־חֶפְצִ֖י אֶעֱשֶֽׂה: **יא** קֹרֵ֤א מִמִּזְרָח֙ עַ֔יִט מֵאֶ֖רֶץ מֶרְחָ֑ק אִ֣ישׁ עֲצָתִ֔ו אַף־דִּבַּ֖רְתִּי אַף־אֲבִיאֶ֑נָּה יָצַ֥רְתִּי אַף־אֶעֱשֶׂ֖נָּה: {ס} **יב** שִׁמְע֤וּ אֵלַי֙ אַבִּירֵ֣י לֵ֔ב הָרְחוֹקִ֖ים מִצְּדָקָֽה: **יג** קֵרַ֤בְתִּי צִדְקָתִי֙ לֹ֣א תִרְחָ֔ק וּתְשׁוּעָתִ֖י לֹ֣א תְאַחֵ֑ר וְנָתַ֤תִּי בְצִיֹּון֙ תְּשׁוּעָ֔ה לְיִשְׂרָאֵ֖ל תִּפְאַרְתִּֽי: {ס}

ישעיהו פרק מז

א רְדִ֤י | וּשְׁבִי֙ עַל־עָפָ֔ר בְּתוּלַ֖ת בַּת־בָּבֶ֑ל שְׁבִי־לָאָ֤רֶץ אֵין־כִּסֵּא֙ בַּת־כַּשְׂדִּ֔ים כִּ֥י לֹ֖א תוֹסִ֣יפִי יִקְרְאוּ־לָ֔ךְ רַכָּ֖ה וַעֲנֻגָּֽה: **ב** קְחִ֤י רֵחַיִם֙ וְטַחֲנִ֣י קָמַ֔ח גַּלִּ֖י צַמָּתֵ֑ךְ חֶשְׂפִּי־שֹׁ֙בֶל֙ גַּלִּי־שֹׁ֔וק עִבְרִ֖י נְהָרֹֽות: **ג** תִּגָּל֙ עֶרְוָתֵ֔ךְ גַּ֥ם תֵּרָאֶ֖ה חֶרְפָּתֵ֑ךְ נָקָ֤ם אֶקָּח֙ וְלֹ֣א אֶפְגַּ֔ע אָדָֽם: {פ}

ד גֹּאֲלֵ֕נוּ יְהוָ֥ה צְבָאֹ֖ות שְׁמֹ֑ו קְדֹ֖וש יִשְׂרָאֵֽל: **ה** שְׁבִ֤י דוּמָם֙ וּבְאִ֣י בַחֹ֔שֶׁךְ בַּת־כַּשְׂדִּ֖ים כִּ֣י לֹ֣א תוֹסִ֔יפִי יִקְרְאוּ־לָ֖ךְ גְּבֶ֥רֶת מַמְלָכֹֽות: **ו** קָצַ֤פְתִּי עַל־עַמִּי֙ חִלַּ֣לְתִּי נַחֲלָתִ֔י וָאֶתְּנֵ֖ם בְּיָדֵ֑ךְ לֹא־שַׂ֤מְתְּ לָהֶם֙ רַחֲמִ֔ים עַל־זָקֵ֖ן הִכְבַּ֣דְתְּ עֻלֵּ֑ךְ מְאֹֽד: **ז** וַתֹּ֣אמְרִ֔י לְעֹולָ֖ם אֶֽהְיֶ֣ה גְבֶ֑רֶת עַ֚ד לֹא־שַׂ֣מְתְּ אֵ֔לֶּה עַל־לִבֵּ֖ךְ לֹ֥א זָכַ֖רְתְּ אַחֲרִיתָֽהּ: {פ}

ח וְעַתָּ֣ה שִׁמְעִי־זֹ֔את עֲדִינָ֖ה הַיֹּושֶׁ֣בֶת לָבֶ֑טַח הָאֹמְרָ֣ה בִלְבָבָ֔הּ אֲנִ֥י וְאַפְסִ֖י עֹ֑וד לֹ֤א אֵשֵׁב֙ אַלְמָנָ֔ה וְלֹ֥א אֵדַ֖ע שְׁכֹֽול: **ט** וְתָבֹאנָ֤ה לָךְ֙ שְׁתֵּי־אֵ֔לֶּה רֶ֥גַע בְּיֹ֖ום אֶחָ֑ד שְׁכֹ֤ול וְאַלְמֹן֙ כִּתַּמָּ֣ם בָּ֔אוּ עָלַ֖יִךְ בְּרֹ֣ב כְּשָׁפַ֑יִךְ בְּעָצְמַ֖ת חַבָּרַ֥יִךְ מְאֹֽד: **י** וַתִּבְטְחִ֤י בְרָעָתֵךְ֙ אָמַ֣רְתְּ אֵ֔ין רָאָ֖נִי חָכְמָתֵ֣ךְ וְדַעְתֵּ֑ךְ הִ֤יא שֹׁובְבָ֙תְךְ֙ וַתֹּ֣אמְרִ֔י בִּלְבָבֵ֖ךְ אֲנִ֥י וְאַפְסִ֖י עֹֽוד: **יא** וּבָ֤א עָלַ֙יִךְ֙ רָעָ֔ה לֹ֥א תֵדְעִ֖י שַׁחְרָ֑הּ וְתִפֹּ֤ל עָלַ֙יִךְ֙ הֹוָ֔ה לֹ֥א תוּכְלִ֖י כַּפְּרָ֑הּ וְתָבֹ֤א עָלַ֙יִךְ֙ פִּתְאֹ֔ם שֹׁאָ֖ה לֹ֥א תֵדָֽעִי: **יב** עִמְדִי־נָ֥א בַחֲבָרַ֖יִךְ וּבְרֹ֣ב כְּשָׁפַ֑יִךְ בַּאֲשֶׁ֥ר יָגַ֖עַתְּ מִנְּעוּרָ֑יִךְ אוּלַ֥י תּוּכְלִ֖י הוֹעִ֥יל אוּלַ֖י תַּעֲרֹוצִֽי: **יג** נִלְאֵ֥ית בְּרֹ֖ב עֲצָתָ֑יִךְ יַעַמְדוּ־נָ֣א וְיוֹשִׁיעֻ֔ךְ הברו הֹבְרֵ֥י שָׁמַ֖יִם הַחֹזִ֣ים בַּכֹּוכָבִ֑ים מֹודִעִ֗ים לֶֽחָדָשִׁ֛ים מֵאֲשֶׁ֥ר יָבֹ֖אוּ עָלָֽיִךְ: **יד** הִנֵּ֤ה הָיוּ֙ כְּקַ֣שׁ אֵ֔שׁ שָׂרָפָ֖תַם לֹא־יַצִּ֣ילוּ אֶת־נַפְשָׁ֑ם מִיַּ֤ד לֶהָבָה֙ אֵין־גַּחֶ֣לֶת לַחֲמָ֔ם א�ֹור֙ לָשֶׁ֣בֶת נֶגְדֹּֽו: **טו** כֵּ֚ן הָיֽוּ־לָ֔ךְ אֲשֶׁ֥ר יָגַ֖עַתְּ סֹחָרַ֑יִךְ מִנְּעוּרַ֗יִךְ אִ֚ישׁ לְעֶבְרֹ֣ו תָּע֔וּ אֵ֥ין מֹושִׁיעֵֽךְ: {ס}

ישעיהו פרק מח

א שִׁמְעוּ־זֹ֙את֙ בֵּ֣ית־יַעֲקֹ֔ב הַנִּקְרָאִ֖ים בְּשֵׁ֣ם יִשְׂרָאֵ֑ל וּמִמֵ֣י יְהוּדָ֔ה יָצָ֖אוּ הַנִּשְׁבָּעִ֣ים | בְּשֵׁ֣ם יְהוָ֔ה וּבֵאלֹהֵ֥י יִשְׂרָאֵ֖ל יַזְכִּ֑ירוּ לֹ֥א בֶאֱמֶ֖ת וְלֹ֥א בִצְדָקָֽה: **ב** כִּֽי־מֵעִ֣יר הַקֹּ֔דֶשׁ נִקְרָ֑אוּ וְעַל־אֱלֹהֵ֥י יִשְׂרָאֵ֖ל נִסְמָכ֑וּ יְהוָ֥ה צְבָאֹ֖ות שְׁמֹֽו: {ס} **ג** הָרִאשֹׁנֹ֣ות מֵאָ֔ז הִגַּ֖דְתִּי

וּמִפִּי יָצָאוּ וְאַשְׁמִיעֵם פִּתְאֹם עָשִׂיתִי
וַתָּבֹאנָה: **ד** מִדַּעְתִּי כִּי קָשֶׁה אָתָּה וְגִיד בַּרְזֶל
עָרְפֶּךָ וּמִצְחֵךְ נְחוּשָׁה: **ה** וָאַגֵּיד לְךָ מֵאָז בְּטֶרֶם
תָּבוֹא הִשְׁמַעְתִּיךָ פֶּן־תֹּאמַר עָצְבִּי עָשָׂם וּפִסְלִי
וְנִסְכִּי צִוָּם: **ו** שָׁמַעְתָּ חֲזֵה כֻלָּה וְאַתֶּם הֲלוֹא תַגִּידוּ
הִשְׁמַעְתִּיךָ חֲדָשׁוֹת מֵעַתָּה וּנְצֻרוֹת וְלֹא
יְדַעְתָּם: **ז** עַתָּה נִבְרְאוּ וְלֹא מֵאָז וְלִפְנֵי־יוֹם וְלֹא
שְׁמַעְתָּם פֶּן־תֹּאמַר הִנֵּה יְדַעְתִּין: **ח** גַּם לֹא־
שָׁמַעְתָּ גַּם לֹא יָדַעְתָּ גַּם מֵאָז לֹא־פִתְּחָה אָזְנֶךָ כִּי
יָדַעְתִּי בָּגוֹד תִּבְגֹּוד וּפֹשֵׁעַ מִבֶּטֶן קֹרָא
לָךְ: **ט** לְמַעַן שְׁמִי אַאֲרִיךְ אַפִּי וּתְהִלָּתִי אֶחֱטָם־לָךְ
לְבִלְתִּי הַכְרִיתֶךָּ: **י** הִנֵּה צְרַפְתִּיךָ וְלֹא בְכֶסֶף
בְּחַרְתִּיךָ בְּכוּר עֹנִי: **יא** לְמַעֲנִי לְמַעֲנִי אֶעֱשֶׂה כִּי
אֵיךְ יֵחָל וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא־אֶתֵּן: {פ}
יב שְׁמַע אֵלַי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל מְקֹרָאִי אֲנִי־הוּא אֲנִי
רִאשׁוֹן אַף אֲנִי אַחֲרוֹן: **יג** אַף־יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ
וִימִינִי טִפְּחָה שָׁמָיִם קֹרֵא אֲנִי אֲלֵיהֶם יַעַמְדוּ
יַחְדָּו: **יד** הִקָּבְצוּ כֻלְּכֶם וּשְׁמָעוּ מִי בָהֶם הִגִּיד אֶת־
אֱלֶה יְהוָה אֲהֵבוֹ יַעֲשֶׂה חֶפְצוֹ בְּבָבֶל וּזְרֹעוֹ
כַּשְׂדִּים: **טו** אֲנִי אֲנִי דִּבַּרְתִּי אַף־קְרָאתִיו הֲבֵאתִיו
וְהִצְלִיחַ דַּרְכּוֹ: **טז** קִרְבוּ אֵלַי שִׁמְעוּ־זֹאת לֹא
מֵרֹאשׁ בַּסֵּתֶר דִּבַּרְתִּי מֵעֵת הֱיוֹתָהּ שָׁם אֲנִי וְעַתָּה
אֲדֹנָי יְהוִה שְׁלָחַנִי וְרוּחוֹ: {פ}
יז כֹּה־אָמַר יְהוָה גֹּאֲלֵךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ מְלַמֶּדְךָ לְהוֹעִיל מַדְרִיכְךָ בְּדֶרֶךְ
תֵּלֵךְ: **יח** לוּ הִקְשַׁבְתָּ לְמִצְוֹתָי וַיְהִי כַנָּהָר
שְׁלוֹמֶךָ וְצִדְקָתְךָ כְּגַלֵּי הַיָּם: **יט** וַיְהִי כַחוֹל זַרְעֶךָ
וְצֶאֱצָאֵי מֵעֶיךָ כִּמְעֹתָיו לֹא־יִכָּרֵת וְלֹא־יִשָּׁמֵד שְׁמוֹ
מִלְּפָנָי: {ס} **כ** צְאוּ מִבָּבֶל בִּרְחוּ מִכַּשְׂדִּים בְּקוֹל
רִנָּה הַגִּידוּ הַשְׁמִיעוּ זֹאת הוֹצִיאוּהָ עַד־קְצֵה
הָאָרֶץ אִמְרוּ גָּאַל יְהוָה עַבְדּוֹ יַעֲקֹב: **כא** וְלֹא
צָמְאוּ בֶּחֳרָבוֹת הוֹלִיכָם מַיִם מִצּוּר הִזִּיל לָמוֹ
וַיְבַקַּע־צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם: **כב** אֵין שָׁלוֹם אָמַר יְהוָה
לָרְשָׁעִים: {פ}

ישעיהו פרק מט

א שִׁמְעוּ אִיִּים אֵלַי וְהַקְשִׁיבוּ לְאֻמִּים מֵרָחוֹק יְהוָה
מִבֶּטֶן קָרָאָנִי מִמְּעֵי אִמִּי הִזְכִּיר שְׁמִי: **ב** וַיָּשֶׂם פִּי
כְּחֶרֶב חַדָּה בְּצֵל יָדוֹ הֶחְבִּיאָנִי וַיְשִׂימֵנִי לְחֵץ בָּרוּר
בְּאַשְׁפָּתוֹ הִסְתִּירָנִי: **ג** וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי־אָתָּה
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־בְּךָ אֶתְפָּאָר: **ד** וַאֲנִי אָמַרְתִּי לְרִיק
יָגַעְתִּי לְתֹהוּ וְהֶבֶל כֹּחִי כִלֵּיתִי אָכֵן מִשְׁפָּטִי אֵת־
יְהוָה וּפְעֻלָּתִי אֶת־אֱלֹהָי: {ס} **ה** וְעַתָּה | אָמַר
יְהוָה יֹוצְרִי מִבֶּטֶן לְעֶבֶד לֹו לְשׁוֹבֵב יַעֲקֹב אֵלָיו
וְיִשְׂרָאֵל לא לֹו יֵאָסֵף וְאֶכְבְּדָה בְּעֵינֵי יְהוָה וֵאלֹהַי
הָיָה עֻזִּי: **ו** וַיֹּאמֶר נָקֵל מִהְיוֹתְךָ לִי עֶבֶד לְהָקִים
אֶת־שִׁבְטֵי יַעֲקֹב ונצירי וּנְצוּרֵי יִשְׂרָאֵל לְהָשִׁיב
וּנְתַתִּיךָ לְאוֹר גּוֹיִם לֶהְיוֹת יְשׁוּעָתִי עַד־קְצֵה
הָאָרֶץ: {ס} **ז** כֹּה אָמַר־יְהוָה גֹּאֵל יִשְׂרָאֵל קְדוֹשׁוֹ
לִבְזֹה־נֶפֶשׁ לִמְתָעֵב גּוֹי לְעֶבֶד מֹשְׁלִים מְלָכִים
יִרְאוּ וְקָמוּ שָׂרִים וְיִשְׁתַּחֲווּ לְמַעַן יְהוָה אֲשֶׁר נֶאֱמָן
קְדֹשׁ יִשְׂרָאֵל וַיִּבְחָרֶךָּ: {ס} **ח** כֹּה | אָמַר יְהוָה
בְּעֵת רָצוֹן עֲנִיתִיךָ וּבְיוֹם יְשׁוּעָה עֲזַרְתִּיךָ וְאֶצָּרְךָ
וְאֶתֶּנְךָ לִבְרִית עָם לְהָקִים אֶרֶץ לְהַנְחִיל נְחָלוֹת
שֹׁמֵמוֹת: **ט** לֵאמֹר לָאֲסוּרִים צֵאוּ לָאֲשֶׁר בַּחֹשֶׁךְ
הִגָּלוּ עַל־דְּרָכִים יִרְעוּ וּבְכָל־שְׁפָיִים
מַרְעִיתָם: **י** לֹא יִרְעָבוּ וְלֹא יִצְמָאוּ וְלֹא־יַכֵּם שָׁרָב
וָשֶׁמֶשׁ כִּי־מְרַחֲמָם יְנַהֲגֵם וְעַל־מַבּוּעֵי מַיִם
יְנַהֲלֵם: **יא** וְשַׂמְתִּי כָל־הָרַי לַדֶּרֶךְ וּמְסִלֹּתַי
יְרֻמּוּן: **יב** הִנֵּה־אֵלֶּה מֵרָחוֹק יָבֹאוּ וְהִנֵּה־אֵלֶּה
מִצָּפוֹן וּמִיָּם וְאֵלֶּה מֵאֶרֶץ סִינִים: **יג** רָנּוּ שָׁמַיִם
וְגִילִי אֶרֶץ יפצחו וּפִצְחוּ הָרִים רִנָּה כִּי־נִחַם יְהוָה
עַמּוֹ וַעֲנִיָּיו יְרַחֵם: {ס} **יד** וַתֹּאמֶר צִיּוֹן עֲזָבַנִי יְהוָה
וַאדֹנָי שְׁכֵחָנִי: **טו** הֲתִשְׁכַּח אִשָּׁה עוּלָהּ מֵרַחֵם

בֶּן־בִּטְנָהּ גַּם־אֵלֶּה תִּשְׁכַּחְנָה וְאָנֹכִי לֹא
אֶשְׁכָּחֵךְ: **טז** הֵן עַל־כַּפַּיִם חַקּוֹתִיךְ חוֹמֹתַיִךְ נֶגְדִּי
תָמִיד: **יז** מִהֲרוּ בָנַיִךְ מְהָרְסַיִךְ וּמַחֲרִיבַיִךְ מִמֵּךְ
יֵצֵאוּ: **יח** שְׂאִי־סָבִיב עֵינַיִךְ וּרְאִי כֻּלָּם נִקְבְּצוּ
בָאוּ־לָךְ חַי־אָנִי נְאֻם־יְהוָה כִּי כֻלָּם כָּעֲדִי תִלְבָּשִׁי
וְתִקְשְׁרִים כַּכַּלָּה: **יט** כִּי חָרְבֹתַיִךְ וְשִׁמְמֹתַיִךְ
וְאֶרֶץ הֲרִסֻתֵךְ כִּי עַתָּה תֵּצְרִי מִיּוֹשֵׁב וְרָחֲקוּ
מְבַלְּעֵיךְ: **כ** עוֹד יֹאמְרוּ בְאָזְנַיִךְ בְּנֵי שִׁכֻּלַיִךְ צַר־לִי
הַמָּקוֹם גְּשָׁה־לִּי וְאֶשְׁבָּה: **כא** וְאָמַרְתְּ בִּלְבָבֵךְ מִי
יָלַד־לִי אֶת־אֵלֶּה וַאֲנִי שְׁכוּלָה וְגַלְמוּדָה גָּלָה |
וְסוּרָה וְאֵלֶּה מִי גִדֵּל הֵן אֲנִי נִשְׁאַרְתִּי לְבַדִּי אֵלֶּה
אַיּפֹה הֵם: {פ}
כב כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אֶשָּׂא אֶל־גּוֹיִם יָדִי
וְאֶל־עַמִּים אָרִים נִסִּי וְהֵבִיאוּ בָנַיִךְ בְּחֹצֶן וּבְנֹתַיִךְ
עַל־כָּתֵף תִּנָּשֶׂאנָה: **כג** וְהָיוּ מְלָכִים אֹמְנַיִךְ
וְשָׂרוֹתֵיהֶם מֵינִיקֹתַיִךְ אַפַּיִם אֶרֶץ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ
וַעֲפַר רַגְלַיִךְ יְלַחֵכוּ וְיָדַעַתְּ כִּי־אֲנִי יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־
יֵבֹשׁוּ קֹוָי: {ס} **כד** הֲיֻקַּח מִגִּבּוֹר מַלְקוֹחַ וְאִם־שְׁבִי
צַדִּיק יִמָּלֵט: {ס} **כה** כִּי־כֹה | אָמַר יְהוָה גַּם־שְׁבִי
גִבּוֹר יֻקָּח וּמַלְקוֹחַ עָרִיץ יִמָּלֵט וְאֶת־יְרִיבֵךְ אָנֹכִי
אָרִיב וְאֶת־בָּנַיִךְ אָנֹכִי אוֹשִׁיעַ: **כו** וְהַאֲכַלְתִּי אֶת־
מוֹנַיִךְ אֶת־בְּשָׂרָם וְכֶעָסִיס דָּמָם יִשְׁכָּרוּן וְיֵדְעוּ
כָל־בָּשָׂר כִּי אֲנִי יְהוָה מוֹשִׁיעֵךְ וְגֹאֲלֵךְ אֲבִיר
יַעֲקֹב: {ס}

ישעיהו פרק נ

א כֹּה | אָמַר יְהוָה אֵי זֶה סֵפֶר כְּרִיתוּת אִמְּכֶם
אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּיהָ אֹו מִי מִנּוֹשַׁי אֲשֶׁר־מָכַרְתִּי אֶתְכֶם
לֹו הֵן בַּעֲוֹנֹתֵיכֶם נִמְכַּרְתֶּם וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה
אִמְּכֶם: **ב** מַדּוּעַ בָּאתִי וְאֵין אִישׁ קָרָאתִי וְאֵין
עוֹנֶה הֲקָצוֹר קָצְרָה יָדִי מִפְּדוּת וְאִם־אֵין־בִּי כֹחַ
לְהַצִּיל הֵן בְּגַעֲרָתִי אַחֲרִיב יָם אָשִׂים נְהָרוֹת
מִדְבָּר תִּבְאַשׁ דְּגָתָם מֵאֵין מַיִם וְתָמֹת
בַּצָּמָא: **ג** אַלְבִּישׁ שָׁמַיִם קַדְרוּת וְשַׂק אָשִׂים
כְּסוּתָם: {פ} **ד** אֲדֹנָי יְהוִה נָתַן לִי לְשׁוֹן לִמּוּדִים
לָדַעַת לָעוּת אֶת־יָעֵף דָּבָר יָעִיר | בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר
יָעִיר לִי אֹזֶן לִשְׁמַע כַּלִּמּוּדִים: **ה** אֲדֹנָי יְהוִה פָּתַח־
לִי אֹזֶן וְאָנֹכִי לֹא מָרִיתִי אָחֹור לֹא נָסוֹגְתִּי: **ו** גֵּוִי
נָתַתִּי לְמַכִּים וּלְחָיַי לְמִרְטִים פָּנַי לֹא הִסְתַּרְתִּי
מִכְּלִמּוֹת וָרֹק: **ז** וַאדֹנָי יְהוִה יַעֲזָר־לִי עַל־כֵּן לֹא
נִכְלָמְתִּי עַל־כֵּן שַׂמְתִּי פָנַי כַּחַלָּמִישׁ וָאֵדַע כִּי־לֹא
אֵבוֹשׁ: **ח** קָרוֹב מַצְדִּיקִי מִי־יָרִיב אִתִּי נַעַמְדָה
יָחַד מִי־בַעַל מִשְׁפָּטִי יִגַּשׁ אֵלָי: **ט** הֵן אֲדֹנָי יְהוִה
יַעֲזָר־לִי מִי־הוּא יַרְשִׁיעֵנִי הֵן כֻּלָּם כַּבֶּגֶד יִבְלּוּ עָשׁ
יֹאכְלֵם: {ס} **י** מִי בָכֶם יְרֵא יְהוָה שֹׁמֵעַ בְּקוֹל
עַבְדּוֹ אֲשֶׁר | הָלַךְ חֲשֵׁכִים וְאֵין נֹגַהּ לֹו יִבְטַח
בְּשֵׁם יְהוָה וְיִשָּׁעֵן בֵּאלֹהָיו: {ס} **יא** הֵן כֻּלְּכֶם
קֹדְחֵי אֵשׁ מְאַזְּרֵי זִיקוֹת לְכוּ | בְּאוּר אֶשְׁכֶם
וּבְזִיקוֹת בְּעַרְתֶּם מִיָּדִי הָיְתָה־זֹּאת לָכֶם לְמַעֲצֵבָה
תִּשְׁכָּבוּן: {ס}

ישעיהו פרק נא

א שִׁמְעוּ אֵלַי רֹדְפֵי צֶדֶק מְבַקְשֵׁי יְהוָה הַבִּיטוּ אֶל־
צוּר חֻצַבְתֶּם וְאֶל־מַקֶּבֶת בּוֹר נֻקַּרְתֶּם: **ב** הַבִּיטוּ
אֶל־אַבְרָהָם אֲבִיכֶם וְאֶל־שָׂרָה תְּחוֹלְלְכֶם כִּי־
אֶחָד קְרָאתִיו וַאֲבָרְכֵהוּ וְאַרְבֵּהוּ: **ג** כִּי־נִחַם יְהוָה
צִיּוֹן נִחַם כָּל־חָרְבֹתֶיהָ וַיָּשֶׂם מִדְבָּרָהּ כְּעֵדֶן
וְעַרְבָתָהּ כְּגַן־יְהוָה שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִמָּצֵא בָּהּ תּוֹדָה
וְקוֹל זִמְרָה: {ס} **ד** הַקְשִׁיבוּ אֵלַי עַמִּי וּלְאוּמִּי אֵלַי
הַאֲזִינוּ כִּי תוֹרָה מֵאִתִּי תֵּצֵא וּמִשְׁפָּטִי לְאֹור עַמִּים
אַרְגִּיעַ: **ה** קָרוֹב צִדְקִי יָצָא יְשׁוּעִי וּזְרֹעַי עַמִּים
יִשְׁפֹּטוּ אֵלַי אִיִּים יְקַוּוּ וְאֶל־זְרֹעִי יְיַחֵלוּן: **ו** שְׂאוּ
לַשָּׁמַיִם עֵינֵיכֶם וְהַבִּיטוּ אֶל־הָאָרֶץ מִתַּחַת כִּי־
שָׁמַיִם כֶּעָשָׁן נִמְלָחוּ וְהָאָרֶץ כַּבֶּגֶד תִּבְלֶה וְיֹשְׁבֶיהָ

כְּמוֹ־בֵן יְמוּתֻוּן וִישׁוּעָתִי לְעוֹלָם תִּהְיֶה וְצִדְקָתִי לֹא תֵחָת: {פ} **ז** שִׁמְעוּ אֵלַי יֹדְעֵי צֶדֶק עַם תּוֹרָתִי בִלְבָּם אַל־תִּירְאוּ חֶרְפַּת אֱנוֹשׁ וּמִגִּדֻּפָתָם אַל־תֵּחָתּוּ: **ח** כִּי כַבֶּגֶד יֹאכְלֵם עָשׁ וְכַצֶּמֶר יֹאכְלֵם סָס וְצִדְקָתִי לְעוֹלָם תִּהְיֶה וִישׁוּעָתִי לְדֹור דֹּורִים: {ס} **ט** עוּרִי עוּרִי לִבְשִׁי־עֹז זְרוֹעַ יְהוָה עוּרִי כִּימֵי קֶדֶם דֹּרוֹת עוֹלָמִים הֲלוֹא אַתְּ־הִיא הַמַּחְצֶבֶת רַהַב מְחוֹלֶלֶת תַּנִּין: **י** הֲלוֹא אַתְּ־הִיא הַמַּחֲרֶבֶת יָם מֵי תְּהוֹם רַבָּה הַשָּׂמָה מַעֲמַקֵּי־יָם דֶּרֶךְ לַעֲבֹר גְּאוּלִים: **יא** וּפְדוּיֵי יְהוָה יְשׁוּבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל־רֹאשָׁם שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יַשִּׂיגוּן נָסוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה: {ס} **יב** אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מְנַחֶמְכֶם מִי־אַתְּ וַתִּירְאִי מֵאֱנוֹשׁ יָמוּת וּמִבֶּן־אָדָם חָצִיר יִנָּתֵן: **יג** וַתִּשְׁכַּח יְהוָה עֹשֶׂךְ נוֹטֶה שָׁמַיִם וְיֹסֵד אָרֶץ וַתְּפַחֵד תָּמִיד כָּל־הַיּוֹם מִפְּנֵי חֲמַת הַמֵּצִיק כַּאֲשֶׁר כּוֹנֵן לְהַשְׁחִית וְאַיֵּה חֲמַת הַמֵּצִיק: **יד** מְהֵר צֹעֶה לְהִפָּתֵחַ וְלֹא־יָמוּת לַשַּׁחַת וְלֹא יֶחְסַר לַחְמוֹ: **טו** וְאָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ רֹגַע הַיָּם וַיֶּהֱמוּ גַּלָּיו יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ: **טז** וָאָשִׂם דְּבָרַי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אָרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי־אָתָּה: {ס} **יז** הִתְעוֹרְרִי הִתְעוֹרְרִי קוּמִי יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר שָׁתִית מִיַּד יְהוָה אֶת־כּוֹס חֲמָתוֹ אֶת־קֻבַּעַת כּוֹס הַתַּרְעֵלָה שָׁתִית מָצִית: **יח** אֵין־מְנַהֵל לָהּ מִכָּל־בָּנִים יָלָדָה וְאֵין מַחֲזִיק בְּיָדָהּ מִכָּל־בָּנִים גִּדֵּלָה: **יט** שְׁתַּיִם הֵנָּה קָרְאָתַיִךְ מִי יָנוּד לָךְ הַשֹּׁד וְהַשֶּׁבֶר וְהָרָעָב וְהַחֶרֶב מִי אֲנַחֲמֵךְ: **כ** בָּנַיִךְ עָלְפוּ שָׁכְבוּ בְּרֹאשׁ כָּל־חוּצוֹת כְּתֹאו מְכֻמָּר הַמְלֵאִים חֲמַת־יְהוָה גַּעֲרַת אֱלֹהָיִךְ: **כא** לָכֵן שִׁמְעִי־נָא זֹאת עֲנִיָּה וּשְׁכֻרַת וְלֹא מָיִן: {פ}

כב כֹּה־אָמַר אֲדֹנַיִךְ יְהוָה וֵאלֹהַיִךְ יָרִיב עַמּוֹ הִנֵּה לָקַחְתִּי מִיָּדֵךְ אֶת־כּוֹס הַתַּרְעֵלָה אֶת־קֻבַּעַת כּוֹס חֲמָתִי לֹא־תוֹסִיפִי לִשְׁתוֹתָהּ עוֹד: **כג** וְשַׂמְתִּיהָ בְּיַד־מוֹגַיִךְ אֲשֶׁר־אָמְרוּ לְנַפְשֵׁךְ שְׁחִי וְנַעֲבֹרָה וַתָּשִׂימִי כָאָרֶץ גֵּוֵךְ וְכַחוּץ לָעֹבְרִים: {פ}

ישעיהו פרק נב

א עוּרִי עוּרִי לִבְשִׁי עֻזֵּךְ צִיּוֹן לִבְשִׁי | בִּגְדֵי תִפְאַרְתֵּךְ יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ כִּי לֹא יוֹסִיף יָבֹא־בָךְ עוֹד עָרֵל וְטָמֵא: **ב** הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם התפתחו הֻתְפַּתְּחִי מוֹסְרֵי צַוָּארֵךְ שְׁבִיָּה בַּת־צִיּוֹן: {ס} **ג** כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה חִנָּם נִמְכַּרְתֶּם וְלֹא בְכֶסֶף תִּגָּאֲלוּ: {ס} **ד** כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה מִצְרַיִם יֶרֶד־עַמִּי בָרִאשֹׁנָה לָגוּר שָׁם וְאַשּׁוּר בְּאֶפֶס עָשָׁקוֹ: **ה** וְעַתָּה מַה־לִּי־פֹה נְאֻם־יְהוָה כִּי־לֻקַּח עַמִּי חִנָּם מֹשְׁלָו יְהֵילִילוּ נְאֻם־יְהוָה וְתָמִיד כָּל־הַיּוֹם שְׁמִי מְנֹאָץ: **ו** לָכֵן יֵדַע עַמִּי שְׁמִי לָכֵן בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־אֲנִי־הוּא הַמְדַבֵּר הִנֵּנִי: {ס} **ז** מַה־נָּאוּו עַל־הֶהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׂר מַשְׁמִיעַ שָׁלוֹם מְבַשֵּׂר טוֹב מַשְׁמִיעַ יְשׁוּעָה אֹמֵר לְצִיּוֹן מָלַךְ אֱלֹהָיִךְ: **ח** קוֹל צֹפַיִךְ נָשְׂאוּ קוֹל יַחְדָּו יְרַנֵּנוּ כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב יְהוָה צִיּוֹן: **ט** פִּצְחוּ רַנְּנוּ יַחְדָּו חָרְבוֹת יְרוּשָׁלִַם כִּי־נִחַם יְהוָה עַמּוֹ גָּאַל יְרוּשָׁלִָם: **י** חָשַׂף יְהוָה אֶת־זְרוֹעַ קָדְשׁוֹ לְעֵינֵי כָל־הַגּוֹיִם וְרָאוּ כָּל־אַפְסֵי־אָרֶץ אֵת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ: {ס} **יא** סוּרוּ סוּרוּ צְאוּ מִשָּׁם טָמֵא אַל־תִּגָּעוּ צְאוּ מִתּוֹכָהּ הִבָּרוּ נֹשְׂאֵי כְּלֵי יְהוָה: **יב** כִּי לֹא בְחִפָּזוֹן תֵּצֵאוּ וּבִמְנוּסָה לֹא תֵלֵכוּן כִּי־הֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם יְהוָה וּמְאַסִּפְכֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: {ס} **יג** הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד: **יד** כַּאֲשֶׁר שָׁמְמוּ עָלֶיךָ רַבִּים כֵּן־מִשְׁחַת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ וְתֹאָרוֹ מִבְּנֵי אָדָם: **טו** כֵּן יַזֶּה גּוֹיִם רַבִּים עָלָיו יִקְפְּצוּ מְלָכִים פִּיהֶם כִּי אֲשֶׁר לֹא־סֻפַּר לָהֶם רָאוּ וַאֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ הִתְבּוֹנָנוּ: {ס}

הודפס לזכות
ולעילוי נשמת
האשה הכשרה
בעלת החסד
מלכה ציונה
מועלם ז"ל
בת שרה ויצחק
ת.נ.צ.ב.ה

לוח ברסלב

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

שמיני עצרת

יום **ראשון**	**טז** 1	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין מט **ירושלמי:** מעשר שני כא **תוספתא:** עקצין ג **נ"ך:** ישעיהו מו	**א' דחוה"מ סוכות** עלות השחר (72 דק') ... 5:20 | חצות היום ..... 12:28 נץ החמה ..... 6:32 | שקיעה ..... 6:22 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:54 | צאת הכוכבים ..... 6:37 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:30 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:34
יום **שני**	**יז** 2	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין נ **ירושלמי:** מעשר שני כב **תוספתא:** ברכות א **נ"ך:** ישעיהו מז	**ב' דחוה"מ סוכות, התחלת מחזור של לימוד תוספתא** עלות השחר (72 דק') ... 5:20 | חצות היום ..... 12:27 נץ החמה ..... 6:32 | שקיעה ..... 6:21 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:54 | צאת הכוכבים ..... 6:35 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:30 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:33
יום **שלישי**	**יח** 3	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין נא **ירושלמי:** מעשרו שני כג **תוספתא:** ברכות ב **נ"ך:** ישעיהו מח	**ג' דחוה"מ סוכות, הילולת רבינו ז"ל** עלות השחר (72 דק') ... 5:21 | חצות היום ..... 12:27 נץ החמה ..... 6:33 | שקיעה ..... 6:20 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:55 | צאת הכוכבים ..... 6:34 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:30 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:32
יום **רביעי**	**יט** 4	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין נב **ירושלמי:** מעשר שני כד **תוספתא:** ברכות ג **נ"ך:** ישעיהו מט	**ד' דחוה"מ סוכות** עלות השחר (72 דק') ... 5:22 | חצות היום ..... 12:27 נץ החמה ..... 6:34 | שקיעה ..... 6:18 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:55 | צאת הכוכבים ..... 6:33 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:30 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:30
יום **חמישי**	**כ** 5	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין נג **ירושלמי:** מעשר שני כה **תוספתא:** ברכות ד **נ"ך:** ישעיהו נ	**ה' דחוה"מ סוכות** עלות השחר (72 דק') ... 5:22 | חצות היום ..... 12:27 נץ החמה ..... 6:34 | שקיעה ..... 6:17 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:55 | צאת הכוכבים ..... 6:31 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:30 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:29
יום **ששי**	**כא** 6	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין נד **ירושלמי:** מעשר שני כו **תוספתא:** ברכות ה **נ"ך:** ישעיהו נא	**הושענא רבה** עלות השחר (72 דק') ... 5:23 | חצות היום ..... 12:26 נץ החמה ..... 6:35 | שקיעה ..... 6:16 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:55 | צאת הכוכבים ..... 6:30 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:31 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:28 **הדלקת נרות** (40 דק'): 5:36 (20 דק'): 5:56
שב"ק	**כב** 7	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין נה **ירושלמי:** מעשר שני כז **תוספתא:** ברכות ו **נ"ך:** ישעיהו נב	**שמינית עצרת – שמחת תורה** עלות השחר (72 דק') ... 5:24 | חצות היום ..... 12:26 נץ החמה ..... 6:36 | שקיעה ..... 6:15 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:56 | צאת הכוכבים ..... 6:29 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:31 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:27 **מוצש"ק לשיטת ר"ת:** 7:27

"בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם אוֹחֵז אֶת אַרְבַּעַת הַמִּינִים וּמְנַעְנֵעַ אוֹתָם, מֵאֵד מֵאֵד מִסְגָּל לְבַקֵּשׁ אָז מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַה שֶּׁלִּבּוֹ חָפֵץ!"

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)